

ΓΑΛΗΝΟΥ
ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ
ΒΙΒΛΙΑ Γ΄

ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ 5491
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

ΥΠΟ
ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ
ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Π. ΚΟΥΖΗ

Πρὸ δεκαεξαετίας, τῇ 31 Μαΐου 1934, ἀνακοινῶν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν τὰ ἀνέκδοτα ἔτι ἰατρικὰ ἔργα τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ, τὰ σχετικὰ πρὸς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας ἰατροὺς, ἐμνήσθην καὶ τοῦ ἀποκειμένου ἐν τῇ ἐν Χίῳ βιβλιοθήκῃ Κοραῆ κειμένου τῶν ὑπομνημάτων Γαληνοῦ εἰς τὸ περὶ χυμῶν τοῦ Ἰπποκράτους, ὅπερ ὁ ἀείμνηστος σοφὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ εἶχεν ἀπογράψει ἐκ τοῦ Παρισινοῦ κώδικος 5491 καὶ εἶχεν ἄριστα ὑπομνηματίσει (ᾄθ. πίνακα Α).

Ἀνέφερον δ' ἐν τῇ συνεδρίᾳ ἐκείνῃ τῆς Ἀκαδημίας¹ ὅτι τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον φέρει ἐπὶ τοῦ ἔξωφύλλου τὸν ἀνωθι σημειωθέντα τίτλον, ἡμερομηνίαν Ἰουλίου 1802, τὴν ἑξῆς σημείωσιν: «In hoc comment. loquitur Galenus, tom. V, oper. p. 407, lín. 18», περιέχει δὲ πλήρως τὸ κείμενον τῶν τριῶν ὑπομνημάτων τοῦ Γαληνοῦ ἀπὸ τοῦ προοιμίου: «Διεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους» μέχρι τῆς τελευταίας περιόδου: «περὶ ἃ συμφερόντως τε καὶ μετὰ δόξης καλῶς δυνάμεθα καταγίνεσθαι».

Προσέθετον δὲ ὅτι τὸ χειρόγραφον ἀποτελοῦσι 4 τετράδια, ἐκ 401 ἐν ὄλῳ σελίδων, μεθ' ἃς ἔπονται σημειώσεις καὶ διορθώσεις τοῦ Ἀδ. Κοραῆ ἐν λατινικῇ γλώσσῃ ὑπὸ τὸν τίτλον: «Annotationes in Galeni commentarios in librum Hippocratis de humoribus» εἰς 32 σελίδας. Αὗται εἶναι ἀντίγραφον μέρους μόνον (μέχρι τῆς σελ. 72 τοῦ κειμένου) τῶν ἐν τῇ ᾄθ τῶν σελίδων τοῦ χειρογράφου γεγραμμένων ἰδίᾳ χειρὶ τοῦ Κοραῆ σημειώσεων καὶ διορθώσεων. Ὡς δ' ἔλεγον τότε, προσέβην εἰς ἀντιγραφήν καὶ τῶν λοιπῶν, ἵνα οὕτως ἀποτελεσθῇ πλήρης ἡ συλλογὴ τῶν σπουδαιοτάτων τούτων σχολίων. Ὑπεσχέ-

¹ Πρακτ. Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, 9, 1934, σ. 158: «Les manuscrits médicaux inédits d'Adamant Coray.— II. Anciens textes médicaux grecs.

Julie, 1802

Γαληνῶ τῶν εἰς τὸ περὶ χυμῶν

Ἰππουράτας

ὑπομνήματα

145

de hoc comment loquitur
Galienus T. V oper.
p. 407. lin 18.

N° 5491

Γαληνῶ τῶν εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἰππουράτας
ὑπομνημάτων τὸ πρῶτον

Προοίμιον .

Διερώνησαν πρὸς ἀλλήλους οἱ παλαιοὶ ἐζητηταὶ πε-
ρὶ τὰς τῶν συγγραμμάτων, καὶ πάντων: Ὅμιν γὰρ Ζεὺς καὶ

θην ἐπίσης νὰ παραθέσω τὰς ὑπαρχούσας διαφορὰς μεταξὺ τοῦ κειμένου τοῦ κώδικος τοῦ Κοραῆ, καὶ τοῦ ὑπὸ τοῦ C. Kühn μετὰ 25 ὀλόκληρα ἔτη τὸ πρῶτον¹ ἐκδοθέντος ἔργου τούτου τοῦ Γαληνοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει παρισινῶν κωδίκων.

Σχετικῶς δὲ πρὸς τὸν κώδικα, ὃν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Κοραῆς, ὁ Kühn ἔγραφεν (τόμ. XVI, σελ. IX) «idem cum alio ejusdem bibliothecae codice locum habere videtur, e quo verba quaedam Celeber. Coray ad Hippocratem de aëre, aqua et loc. tom. II, p. 147 attulit emendavitque. Hic enim codex N° 5491, signatus, duas offert voces, a Coray correctas, sic ut emendatione opus non sit». Ὁ Κοραῆς

Γαληνοῦ τῶν εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἰπποκράτους ὑπομνημάτων τὸ πρῶτον

Προοίμιον.

Διεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους οἱ παχαιοὶ
ἐξηγηταὶ περὶ τούτου τοῦ συγγράμματος,

ΠΙΝΑΞ Β'. — Ἀρχὴ τῆς α'. σελίδος τοῦ εἰς τὰς χεῖρας
τοῦ κ. Γεωργαφέντη εὐρισκομένου ἀντιγράφου.

δ' αὐτὸς περὶ τούτου ἔγραφε: «Ce manuscrit, que j'ai cité plus d'une fois se trouve dans la Bibliothèque nationale, côté 5491».

² Ἄλλοι κώδικες τοῦ αὐτοῦ ἔργου, πλὴν τῶν μνημονευθέντων, εὔρονται ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἐσκουριάλης, Λειψίας, Μιλάνου, Μόσχας καὶ Ρώμης². Εὐχῆς δ' ἔργον θὰ ἦτο, ἂν τις τῶν νέων φιλολόγων, ἐπεχείρει ἐπὶ τῇ βάσει καὶ τούτων καὶ νεωτέραν μελέτην τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Γαληνοῦ, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Kühn ὑπεδείκνυε³.

Τελικῶς δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι τοῦ χειρογράφου τοῦ Κοραῆ ὑπάρχει καὶ ἀντίγραφον δι' ὠραιότητος γραφῆς, πιθανώτατα διὰ τῆς χειρὸς τοῦ ἀντιγραφέως Φουρναράκη. Τοῦτο εὔρηται ἐν Χίῳ παρὰ τῷ κ. Γεωργαφέντη (ὄρ. πίνακα Β'). Μοὶ ἐπεδείχθη δὲ ὑπ' αὐτοῦ τῇ παρακλήσει μου κατὰ τὴν ἐν Χίῳ παραμονήν μου. Ἄλλὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο δὲν εἶναι πλήρες, τελειώνει εἰς τὴν φράσιν: «ἐὰν ἰσορρόπως ἔλκωνται πανταχόθεν» (σελ. 141 τοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Κοραῆ χειρογράφου, σελ. 180, στίχ. 5, τόμ. 16, τῆς ἐκδ.

¹ Ὁ Kühn γράφει ἐν τῷ προλόγῳ: «a me e bibliothecae reg. Parisiensis codice graece nunc primum editur». ² H. DIELS, Die Handschriften d. ant. Ärzte. Tom. I, σ. 103.

³ «Codex cujus apographum . . . offert lacunas. Qua propter, optandum est, ut alii codices integriores inveniuntur». CL. GALENI oper. t. XVI, Prooemium p. X.

Kühn). Μάλιστα ἀπὸ τοῦ χειρογράφου ἐλλείπουσιν αἱ σελ. 133-168, ἃς ὅμως κατὰ τὴν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Κοραῆ ἔρευνάν μου ἀνεῦρον ἐν αὐτῇ ἐν χειρογρ. ὑπ' ἀριθμ. 319.

Τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Γαληνοῦ δέον νὰ μὴ συγχέηται πρὸς ἕτερον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, φέρον τὸν τίτλον: Εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκράτους ἢ περὶ χυμῶν, καὶ εὐρισκόμενον νῦν εἰς τὸν κώδικα Ἐσκουριάλης Σ. III, 17 τοῦ 16^{ου} αἰῶνος καὶ τοὺς Παρισινοὺς 2156, 2158 καὶ 2760 τοῦ 15^{ου} καὶ 16^{ου} αἰῶνος. Καὶ τοῦ ἔργου τούτου ὁ Κοραῆς εἶχε λάβει ἀπόγραφον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν Παρισινῶν Κωδίκων 2156 καὶ 2158 (δρ. πίνακα Γ'), ὅπερ ἐξεδώσαμεν ἤδη μετὰ τῶν ἀξιολόγων αὐτοῦ σχολίων καὶ παραθέσεως τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν τῆς ἐκδόσεως Kühn (τόμ. 19^{ος}, σελ. 485-496) ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Συνεδρ. 31 Μαΐου 1934, Τόμ. 9, σελ. 159-162)¹.

*Ex Codice Regio Parisiensi
Nº. 2156*

*Comparatum cum alio codice regio Parisiensi
Nº. 2158.*

Γαληνῶ

Εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκράτους

ἢ
περὶ χυμῶν.

5 Ὅπερ ἐν κόσμῳ φοιχεῖον, τῶν ἐν ζῴοις
χυμῶν, ὡς περὶ δὴ καὶ ἐν χρόνῳ καιρῶν, ὃ παν-

ΠΙΝΑΞ Γ'.—Ἀρχὴ τοῦ χειρογράφου τοῦ Κοραῆ τοῦ περιέχοντος τὴν πραγματείαν τοῦ Γαληνοῦ
εἰς τὸ περὶ χυμῶν Ἱπποκράτους ἢ περὶ χυμῶν.

¹ Χάριτας ὁμολογῶ τῇ ἀξιότιμῳ Διευθύνσει τῆς Βιβλιοθήκης Κοραῆ καὶ τῇ ἐριτίμῳ οικογενεῖ Χούλῃ ἐν Χίῳ ἐπὶ τῇ λίαν εὐγενεῖ συμβολῇ εἰς τὴν ἀντιγραφήν τοῦ κειμένου τοῦ χειρογράφου.

ΓΑΛΗΝΟΥ, ΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ
ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Διεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους οἱ παλαιοὶ ἐξηγηταὶ περὶ τούτου τοῦ συγγράμματος καὶ πάνυ. Ὁ μὲν γὰρ Ζεῦσις καὶ Ἡρακλείδης, ὅλως ἀπὸ τῶν γνησίων Ἴπποκράτους 5 βιβλίων τὸ περὶ χυμῶν ἀποβάλλουσιν· ὧν ὁ μὲν Ζεῦσις, καὶ μετ' αὐτοῦ Ἡρακλείδης, εἰς πάντα τὰ βιβλία Ἴπποκράτους γέγραφε, Γλαυκίας δὲ καὶ ἄλλοι Ἴπποκράτειον μὲν τοῦτό φασιν εἶναι, ἀλλὰ μὴν οὐ τοῦ μεγάλου, οὐπερ εἰσὶν οἱ ἀφορισμοί, τάδε ἄλλα, περὶ ὧν ἡμεῖς ἐν τῷ περὶ δυσπνοίας διήλθομεν. Τοῦτο μὲν βούλονται οἱ περὶ Διοσκορίδην, καὶ Ἄρτεμίδωρον τὸν ἐπικληθέντα Καπίωνα, οἱ πολλὰ περὶ τὰς ἀρχαίας γραφὰς ἐκαινοτό- 10 μησαν. Εὐρίσκομεν δὲ καὶ ἄλλους τινάς, ὧν οὐ ῥάδιον γνῶναι τὴν δόξαν. Οὗτοι μὲν γὰρ τὰ μὲν εἶναι, τὰ δὲ οὐκ εἶναι Ἴπποκράτους ἐνταῦθα φασίν· πολλὰ γὰρ ἔστιν εὐρεῖν εἰς βραχυλογία ἐσχάτην ἐσφιγμένα, τινὰ δὲ πλείον ἢ ἕθος τοῦ παλαιοῦ ἐκτεταμένα. Διὸ ὅσα αὐτῶν τάξιν ἔχειν, καὶ τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ αὐτοῦ παλαιοῦ λελεγμένα θεωροῦσι, ταῦτα μὲν οὕτως ἐξηγοῦνται ὡς ἀληθῆ καὶ γνήσια· ὅσα δὲ ἢ συγκεχυμένα καὶ μὴ τάξεως ἐχόμενα, 15 ἢ ἄλλως πως προτιθέμενα, ταῦτα εἶναι παρεμβεβλημένα πάντως λέγουσι. Τινὲς μὲν γὰρ καὶ πάνυ παλαιῶν βιβλίων ἂν εὐρεῖν ἐσπούδασαν, πρὸ τριακοσίων ἐτῶν γεγραμμένα, ὡς τὰ μὴ καλῶς κείμενα κατορθῶσαι . . . (Ἄ)περ ἐγὼ παρὰ τοὺς πρώτους ἐξηγησαμένους κατανοῆσαι προϋθέμην, ὅπως ἐκ τῶν πλείστων καὶ ἀξιοπιστάτων εὐροίμεν τὰς γνησίας γραφὰς. Καὶ μὴν τὸ πρῶγμα κρεῖττον τῆς ἐμῆς ἐλπίδος εὐρέθη. Διὰ τοῦτο συνεπῆλθέ μοι 20 θαμάζειν τὴν τόλμαν τῶν ὑπομνηματογράφων, οἱ ὀφείλοντες διδάσκειν τὰ χρησιμώτατα τοῖς ἀρχομένοις μαθάνειν τὴν ἰατρικὴν τέχνην, τἄλλα πάντα μᾶλλον ποιοῦσι, καὶ πολλὰ φλυαροῦσιν. Ἄλλὰ ἐπεὶ τινες λέγουσι τουτὶ τὸ σύγγραμμα εἶναι ἢ Θεσσαλοῦ τοῦ υἱέος τοῦ Ἴπποκράτους, ἢ τοῦ Πολύβου τοῦ γαμβροῦ, ὧν αἱ γραφαὶ τῆς Ἴπποκράτους τέχνης εἰσὶν. καὶ οὐ πόρῳ αὐτῶν οὐδ' ὅσα δοκεῖ μὲν Εὐρυφῶντος εἶναι, φέρεται δὲ ἐν τοῖς 25 Ἴπποκράτους· ἐάν μοι σχολὴ γενήσεται ποτε πλείων συγγράψω ὑπόμνημα, ἐξηγούμενον ὅσα γνήσια καὶ ὅσα νόθα τῶν βιβλίων· ὡς καὶ περὶ τῶν βιβλίων τῶν ἐπιδημιῶν ἐν τῷ περὶ δυσπνοίας ἐποίησα. ὧν τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, οὐ μόνον ὑφ' Ἴπποκράτους συγκεῖσθαι δοκεῖ τοῖς ἄριστα περὶ τούτων ἐγνωκόσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ

Edit. KÜHN: ³ deest προοίμιον ⁵ καὶ πάνυ deest - Ζεῦξις ⁶ Ζεῦξις ⁸ τά τε ¹⁵ ἢ μὴ
¹⁷ ἀνευρεῖν ¹⁸ ὡς τὰ μὴ καλῶς κείμενα κατορθῶσαι desunt - παρὰ τοῖς πρώτοις ἐξηγησαμέ-
νοισι ¹⁹ ἀξιοπιστοτάτων ²⁰ καὶ μοι ²¹ ὑπομνηματογράφοντων

τῆς θεωρίας οἰκειότητι συνῆφθαι πρὸς ἄλληλα. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχειν δέδεικται καὶ τὰ κατὰ τὸ τέταρτον καὶ τὸ ἕκτον. Ὡμολόγηται γὰρ οὖν ἤδη καὶ ταῦτα συνθεῖναι Θεσσαλὸν τὸν Ἴπποκράτους υἱόν, τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ἐν διφθέραις τισὶν εὐρόντα ὑπομνήματα, προσθέντα δὲ καὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγα. Τὸ δὲ πέμπτον καὶ ἕβδομον οὐκ ἂν τις μοι 5 δοκεῖ τῆς Ἴπποκράτους γνώμας οἰκείας ἀξιῶσαι. Κατ' ἐμὴν δὲ γνώμην οὐδὲ τὸ τέταρτον. Ταῦτα μὲν οὖν ἔκτεον, καὶ ἀρκτέον ἤδη τῆς ἐξηγήσεως.

Α'. Τὸ χροῶμα τῶν χυμῶν, ὅκου μὴ ἄμποιτίς ἐστι τῶν χυμῶν, ὥσπερ ἀνθέων.

Τὰ μὲν πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων οὕτως ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως. Ἔνια δὲ ἀντὶ τούτων τάδε: τὸ χροῶμα τῶν χυμῶν ὅπου οὐκ ἔστι τὰρχῆ αὐτῶν, ὥσπερ τῶν ἀνθῶν ἐν 10 διαδοχῇ τῶν ἡλικιῶν ἀπαλλάττεται. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ οὐκ εἶναι τοῦτο τῆς Ἴπποκράτους ἐρμηνείας, ἀλλὰ συγκείμενον μετὰ διασκευῆς, ἵνα τοῦτο βιβλιαρίδιον, ὅπερ κατ' αὐτὸ μικρόν ἐστι, μεῖζον φαίνεται. Ἐν γὰρ τῷ κατὰ τοὺς Περγάμου τε καὶ Ἀλεξανδρείας βασιλέας χρόνῳ, πρὸς ἀλλήλους ἀντιφιλοτιμουμένους περὶ κτήσεως τῶν βιβλίων, ἢ περὶ τὰς ἐπιγραφὰς καὶ διασκευὰς αὐτῶν ἤρξατο γίνεσθαι ῥαδιοργία τοῖς ἔνεκα τοῦ λαβεῖν ἀνα- 15 φέρουσιν ὡς τοὺς βασιλεῖς ἀνδρῶν ἐνδόξων συγγράμματα, ὥσπερ ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ περὶ διαίτης ὀξέων νοσημάτων, καὶ ἄλλων πολλῶν πεποιῆσθαι σημαίνουσα· εὐκαταφρόνητον γὰρ τοῦτο εἶναι τις δόξας διὰ τὴν σμικρότητα εἰσήνεγκε πολλά, ὡς μέγα γίνεσθαι. Διοσκορίδης δὲ εἰκάζει εἶναι τὴν προκειμένην ῥῆσιν Ἴπποκράτους, τοῦ Θεσσαλοῦ υἱέος. Δύο γὰρ υἱοὶ οὗτοι γίνονται τοῦ μεγάλου Ἴπποκράτους, Θεσσαλὸς 20 καὶ Δράκων, ὧν ἕκαστεροι πάλιν Ἴπποκράταις ἐγέννησαν. Ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν εἰρημένα, προσήκει δὲ που καὶ ἡμῖν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν, ἐκάστην τῶν λέξεων ἰδίᾳ προειρησαμένους. Τὸ χροῶμα φησὶ τῶν χυμῶν. Τὰ τῶν κράσεων γνωρίσματα ἐκ τοῦ χρώματος γίνονται. Τὸ αὐτὸ τὴν ποσότητα τῆς βλάβης σημαίνει. ὥσπερ εἰ τὸ ἔλκος ξηρὸν ἢ πάντως τῇ ἀρῶστίᾳ τῆς τρεφούσης τὸ σῶμα δυνάμεως, χροῖα οὐδεμία δι' ἀπαν- 25 τως αὐτῷ γενήσεται. Ἄλλὰ παρὰ τε τὸ διαφερόντως ἔχειν τὰ σώματα πρὸς ἄλληλα τοῖς χυμοῖς, καὶ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς βλάβης ὑπαλαχθήσεται. Καὶ τότε τῶν χολωδῶν ἐπικρατούντων, ὠχρὸν ἔσται τὸ χροῶμα, τῶν δὲ μελαγχολικῶν, πελιδνόν, ἢ κατὰ τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων χλωρόν· τὸ γὰρ χλωρόν σημαίνει ἐνίστε ταῦτὸν τῷ ὠχρῷ, ἐνίστε δὲ τὸ οἶον ἰῶδες τῇ χροῖᾳ. Καὶ ἢ μὲν μεῖζον βλάβη πελιδνὸν ἐργάζεται, ὅπερ ἔσται πλησίου τοῦ 30 μέλανος· ἢ ἐλάττων δέ, ἐρυθρὸν καὶ χλωρόν. Τοῦτο δὲ φαίνεται μὲν ἐν ἐκάστῳ τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων ἐναργῶς, ἐναργέστερον δὲ ὁρᾶται κατὰ τὸ πρόσωπον. Ἡ δὲ τῆς χροῖας μεταβολή, μοχθηροτάτη μὲν ἐστὶν ἢ ἐπὶ τὸ μέλαν, ὡς ἂν ἀποφυγομένου τοῦ αἵματος ὥσπερ ὅταν ἐκτὸς ἐκχυθὲν θρομβωθῇ· μετριωτέρα δὲ ἐπὶ τὸ χλωρόν. Καὶ τοῦτο ἐν μὲν κεχροτισμένοις νοσῇ μία πολλακίς ὁρᾶται, ὀλιγάκις δὲ ἐν ἀρχῇ. Διὸ καὶ τότε

ΚΥΗΝ: ⁶ Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἀρκτέον ⁷ ἀνθέων ⁸ ταραχή pro τὰρχῆ ⁹ προειρησαμένοις ¹⁰ χροῖα οὐδεμία διὰ παντός ¹¹ τοῦ διαφερόντως ¹² πλησίον ¹³ ἢ ¹⁴ χροῖας ¹⁵ νοσήμασι - τότε καὶ

κινδυνωδέστατόν ἐστιν, ὡς φησιν Ἴπποκράτης· ὅταν γὰρ τὸ χρῶμα ξύμπαντος προσώπου ἠλλοιωμένον ἦ, τότε κακὸν νόμιζε καὶ ὀλέθριον εἶναι. Συνυπάρχει μέντοι καὶ ἄλλα σημεῖα ὡς φεύγειν τὴν αὐγὴν τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπερ ἐστὶν ἀποστρέφεσθαι, ὃ δι' ἀσθένειαν γίνεται τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως, οὕτως δὲ καὶ τὸ δακρύνειν διὰ ἀρῆωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως. Οὕτω δὲ καὶ διαστρέφεσθαι, ὅπερ γίνεταί σπωμένων τῶν κινούντων αὐτοὺς μυῶν, 5 τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων καμνούσης. Καὶ μὴν τὸ γενέσθαι τινὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κατὰ φύσιν ἐλάττω ὀλέθριον ἅμα εἶναι δοκεῖ· νεκροῦσθαι γὰρ δηλοῖ τὴν διοικοῦσαν αὐτὸν δύναμιν. Καὶ τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρὰ φαίνεσθαι, ὡς ὅταν πελιὰ ἢ μέλανα φλεβία ἐν αὐτοῖς ἔχουσι· φαίνεται μὲν γὰρ ἐρυθρὰ τὰ φλεβία διὰ πληθους, ἢ τινα φλεγμονὴν τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, μελαίνεται δὲ καὶ πελιδνοῦται ψυχόμενα, ψύχεται δὲ νεκρού- 10 μενα, καὶ διὰ τοῦτο ὀλέθρια τὰ τοιαῦτα χρώματα διὰ παντός ἐστιν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ προσώπου εὐχροια καὶ τὸ λίαν σκυθρωπὸν, πονηρὸν εἶωθεν εἶναι· ἐπειδὴ πολλάκις νομίζουσιν οἱ ἰατροὶ τὴν εὐχροίαν τοῦ προσώπου ἦτοι γε τῆς αἱμορραγίας κρισίμου τῆς ἐκ τῶν ῥινῶν, ἢ παρωτίδων εἶναι δηλωτικὴν, καὶ δὴ ἐξαπατᾶσθαι αὐτοὺς συμβαίνει, μάλιστα δὲ ὅταν ἅμα σκυθρωπότητι πολλῇ γένηται. εὐχροεῖν γὰρ ἐν νοσήμασιν ὁμοίως τοῖς 15 ὑγιαίνουσιν ἄριστα οὐκ ἐνδέχεται ἀλλὰ ὑπὸ θερμοσίας πολλῆς ἐξέρυθροι γεγονότες, ὅμοιοι τοῖς εὐχροοῦσι φαίνονται. Ἐξέρυθρον δὲ εἰς μελαγχολίαν ἐστὶν ἐπιτήδειον, ἥς σημεῖον ἐπίδηλον ἢ σκυθρωπότης ἐστίν· ὅταν δὲ καὶ λίαν αὐτῇ παρῇ, πολὺ δήπου μᾶλλον, ὥστε ὅταν εὐανθὲς μὲν φαίνεται τὸ πρόσωπον, ὃ δὲ ἄνθρωπος ἢ λίαν σκυθρωπὸς, ἐμφαίνεται τίς εἶναι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἱκανῶς θερμὴ διάθεσις, ἐκκαίουσα τὸ αἷμα, καὶ διὰ 20 τοῦτο γεννώσα τὴν μέλαιναν χολήν. Γίνεται δὲ καὶ ἐνίοτε θερμοτάτη αἴσθησις ἀήθης ἐν τῇ ἔξει τοῦ σώματος τῶν θερμῶν ἐπικρατούντων χυμῶν, ψυχροτάτη δὲ τῶν ψυχρῶν. καὶ λευκότεροι μὲν ἐπὶ ταῖς τοῦ φλέγματος, ὠχρότεροι δὲ ἐπὶ ταῖς τῆς χολῆς φαίνονται πλεονεξίαις, εἰ δὲ καὶ ἀκρατεστέρα ποτ' εἴη, ξανθότεροι· τὸ γὰρ χρῶμα τῶν χυμῶν ἐστίν, οὐ τῶν στερεῶν τοῦ ζῴου μορίων. Ὅταν δὲ οἱ χυμοὶ εἰς βάθος μὴ ὑποχωρήσουσιν, ὅπερ 25 συμβαίνει αὐτοῖς ἢ διὰ κρύος, ἢ ῥίγος, ἢ τι πάθος ψυχικόν, οἷον φόβον ἢ λύπην ἰσχυρὰν, ἢ ἀρχομένην αἰδῶ· τούτων δὲ παρόντος μηδενὸς, οὐκ ἂν ποτε βαδίσειεν εἰς τὸ βάθος οἱ χυμοί. ὥστε οὐδὲ ἐπικαύσαιεν ἂν ποτε τὸ δέρμα βιαιότερον ὀρμήσαντες ἐπ' αὐτό, χωρὶς πάθους τῆς ψυχῆς καὶ θάλλπος ἄμετρον ἔξωθεν παριστῆναι τὸ ζῶον. Διὸ καλῶς εἶπεν· ὄκου μὴ ἄμπωτίς ἐστι τῶν χυμῶν. ὀργισθέντων μὲν γὰρ ποτ' ἰσχυρῶς, ἢ θυμω- 30 θέντων, ἢ τὴν ἐκ τῆς αἰδοῦς οἷον ἄμπωτιν τὴν τῶν χυμῶν ἀναφερομένην μὴ πρόσσεχε τὸν νοῦν τῇ χροῇ. Εἰ δὲ μὴ βιαζόμενον εἴη τὸ παριστάμενον ἔξωθεν, ἢ ψυχρὸν, ἢ θερμὸν, ἢ τι πάθος, ὧν ἀρτίως εἴρηται, γεγεννημένον, ἀληθὴς ἐστὶν ἢ ἐκ τῆς χοιῆς τοῦ δέρματος διάγνωσις τῶν χυμῶν. Ἐνίοτε μὲν γὰρ οἶεται τις τῶν ἰατρῶν, καὶ τῶν μὴ τυχόντων, τὸ αἷμα ἐν τῷ σώματι πλεονάζειν, σφαλῆς τῇ τοῦ χρώματος μεταβολῇ 35

ΚΥΗΝ: ³ ὅπερ ἐστὶν ἀποστρέφεσθαι des. ⁴ τὸ δάκρυον ⁹ ἐν ἑαυτοῖς ¹⁰ τῶν ἐγκέφα-
 λον ²³ ἐπὶ τῆς χολῆς ²⁴ πλεονεξίας ²⁵ ὑποχωρήσωσιν ²⁶ αὐτοὺς ²⁷ βαδίσειεν

οὐ μὴν πλεονάζει γε, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος θερμασίας τοῦτο γίνεται, ἢ ἐκ θυμοῦ ἢ καὶ πυρετοῦ. Ἔστι δ' ὅτε καὶ μειούμενον αὐτὸ εἶναι νομίζει· οὐκ ἔστι δέ, ὅπερ εἶπθε συμβαίνειν, ὅτε πρὸς τῆς ψυχρότητος ὠθούμενον εἰς τὰ ἔνδοθεν ἀποκεχώρηκεν. Τοῦτο δὲ ἔνεστί σοι εἰδέναι πολλάκις ἐπὶ τῆς θαλάττης, ἢ ἐν κλύδων μείζων, ἐν 5 γαλήνῃ δὲ οὔσα, πολὺ μείων φαίνεται· ὅταν οὖν τὸ σῶμα λευκότερον ἑαυτοῦ γεγονός, τότε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸν φλεγματικὸν ἐπικρατεῖν ἐνδείκνυται χυμὸν, μὴ παρόντος πάθους τινός. Τὸ δὲ ὠχρότερον ἢ ξανθότερον, τὸν χολώδη. Οὕτω καὶ ἢ ἐπὶ τὸ ἐρυθρότερον ἐκτροπῇ τοῦ κατὰ φύσιν, αἷμα πλεονάζειν, ἢ δὲ ἐπὶ τὸ μελάντερον τὴν μέλαιναν χολὴν δηλοῖ. Εὐρήσεις δὲ καὶ ὦν ἢ χροῖα, οἷον μολίβδου ἐστίν. καὶ αὐθις οἷον τις 10 μῆξις ἔοικεν ἐκ λευκοῦ καὶ πελιδνοῦ. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα χρώματα τὸν ὤμὸν ἐπικρατεῖν χυμὸν σημαίνουσι, τὸν ἐν εἶδει μὲν ὑπάρχοντα φλέγματος, ἦττον δ' ὑγρὸν ὄντα τοῦ συνήθως ὀνομαζομένου φλέγματος. Τὸν τοιοῦτον χυμὸν ὁ Πραξαγόρας ὑαλώδη καλεῖ. Τὸ δὲ αἷμα ἐν μεθορίῳ τῶν χολωδῶν χυμῶν καὶ τούτων ἐστίν. Ὡν τινὲς εἰσι πρὶν ἀκριβῶς τὴν τροφήν αἵματωθῆναι, οἷον ἡμίπεπτοὶ τινες, οἱ δ' ἄπεπτοι πάντως, οἱ δ' ὀλίγον ἀπο- 15 δέοντες αἵματος ἰδέας, ἕτεροι δὲ ἔσχατοι τῆς αἱματώσεως, ἀμετρία θερμότητος ἐπόμενοι καὶ τούτων αὐτῶν, οἱ μὲν ὀλίγον ἀποκεχωρηκότες αἵματος, οἱ δὲ πλεόν, οἱ δὲ πλεῖστον. Καὶ τότε εἰ δεῖ κενῶσαι, ἔνεστί σοι χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ μετὰ τούτων διορισμῶν· ἐπὶ τῶν ὀλίγων ἀπεχόντων, ἐφ' ἑκατέρῳ θαρσύνονται χρῆσθαι φλεβοτομίᾳ, ἐπὶ δὲ πλεόν, εὐλαβέστερον, ἐπὶ δὲ τῶν πλεῖστον, οὐδόλως, ἐν ᾧ καὶ χροῖας τοῦ αἵματος μεταβολὴν ἔνεστι 20 πολλάκις τεκμήρασθαι, καὶ ποτὲ μὲν τοῦ ῥέοντος αἵματος, ποτὲ δὲ καὶ τοῦ κάμνοντος αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἢ λιποθυμία ἐπὶ πολλῶν παθῶν ὅρος ἐστὶ κενώσεως. Καὶ ὁ τόνος τῆς ρύσεως τοῦ αἵματος ὀκλάζων, καὶ οἱ σφυγμοὶ τρεπόμενοι καὶ ἄλλα πολλὰ, περὶ ὧν ἀκριβέστερον δέδεικται ἐν τοῖς περὶ φλεβοτομίας. Νῦν δὲ ἰστέον, εἰ ἕκαστον μόριον ἐξ ὁμοιότητου κατὰ τὴν οὐσίαν ἑαυτῷ τρέφεται χυλοῦ, καὶ τοῦτον ἑαυτῷ παρασκευάζειν, ἀλλοιοῦν 25 καὶ μεταβάλλειν, ἢ τοῦ αἵματος γένεσις ἔργον τῆς ἥπατος σαρκός. Μετέχει μὲν οὖν καὶ ἢ καρδία τοῦ τοιοῦτου χρώματος, ἀλλ' οὐκ εἰς ὅσον ἥπαρ· ὑγρότερον γάρ ἐστι τὸ σπλάγχνον τοῦτο τῆς καρδίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐρυθρότερον τε καὶ μαλακώτερον, ἢ δὲ ξηροτέρα καὶ θερμοτέρα τοῦ μὲν παντὸς ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς αἷμα τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον περὶ τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλ' ὅσῳ θερμοτέρου τὸ σπλάγχνον τοῦ σπλάγγνου, τοσοῦτῳ 30 ξανθότερου, ὅπερ ἴδιον αἵματος ξηροτέρου, καθάπερ τοῦ ὑγροτέρου τὸ ἐρυθρόν. Καὶ αἵματος μὲν ὑγροῦ τὴν κρᾶσιν, ἐρυθροῦ δὲ τὴν χροῖαν ἢ πρώτη μὲν ἐν ἥπατι γένεσις· ὄχτειοι δὲ παράγοντες τε καὶ διανεμόντες αὐτὸ παντὶ τῷ σώματι φλέβες. Αἷματος δὲ ξανθοῦ καὶ λεπτοῦ καὶ πνευματώδους, ἢ μὲν πρώτη γένεσις ἐν τῇ καρδίας ἀριστερᾷ κοιλίᾳ,

ΚΥΗΝ: ² ἔστιν ὅτε ³ ἔνδον ⁴ κλύδωνι ⁵ μείων εἶναι - γεγονός add. ἄνευ πάθους τινός ⁶ μὴ παρόντος πάθους τινός des. ⁹ μολίβδου ¹¹ συνήθους ¹² ὄν Πραξαγόρας - καλεῖν ¹⁵ ἀμετρία ¹⁹ οὐδ' ὅλως ²⁰ τεκμήρασθαι πολλάκις ²² ὁ κλάζων - τρεπόμενοι ²⁴ παρασκευάζειν add. πέφυκε καὶ τοῦ χρώματος αὐτοῦ μεταλαμβάνειν, ²⁵ ἢ τοῦ αἵματος ²⁸ θερμοτέρα τοῦ ἥπατος ²⁹ τοῦ σπλάγγνου deest. ³² τῷ σώματι παντὶ

διανέμουσι δὲ καὶ παράγουσιν εἰς ὅλον τὸ σῶμα αἱ ἀρτηρίαι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ
 θυμοειδὲς ἐνδείκνυται τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ κατακῆσθαι. Διὸ ἐν τοῖς νοσήμασι τεκμαί-
 ρεσθαι δεῖ τὸν πλεονάζοντα χυμὸν τῇ χροᾷ, πλὴν ἢ τινες ὑποχωρήσαιεν εἰς τὸ βάθος
 τοῦ σώματος· τὸ γὰρ χροῶμα τῶν χυμῶν, φησὶν, ἔοικὸς ἀνθέων, ὁκόσων μὴ ἄμπατίς
 ἔστιν. Ἐπὶ τούτων οὖν μάλιστα ὑπονοσησάντων καὶ μὴ κεχυμένων ὁμαλῶς, ἐπιβλέπειν 5
 δεῖ ὄρην, καὶ χῶραν, καὶ ἡλικίαν, καὶ νόσους, καὶ τὸν λυποῦντα κενοῦν χυμὸν καὶ μὴ
 ἄλλον τινὰ πρὸ αὐτοῦ. Ὡς φλέγματος πλεονάζοντος, τοῦτο κενώσει· χολῆς δὲ ξανθῆς ἢ τε
 μελαίνης ἐνοχλοῦσης, ἀφεκτέον μὲν τοῦ φλέγματος, τὴν λυποῦσαν δὲ χολὴν κενωτέον.
 Οὕτω καὶ αἷμα πλεονάζει, ἢ τοῦ αὐτοῦ ὀρῶς, ἐκείνου ποιητέον τὴν κένωσιν Ἐχει μὲν
 γὰρ καὶ αὐτὸς ἕκαστος τῶν πλεοναζόντων ἐν τῷ σώματι χυμῶν ἴδια γνωρίσματα, οἷον 10
 εἰ τύχοι καθ' ὅλον μὲν τὸ σῶμα τῆς χροᾶς ὠχροτέρας γεγενημένης, ὡς ἐν ἰκτέροις, οὐχ
 ὑποχωρούσης δὲ διὰ ἔδρας τῆς χολῆς, ἢ τινων ἕξανθημάτων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γεγενη-
 μένων χολωδῶν, κατὰ μέρος δὴξέως ἐν τῇ γαστρὶ, προσοῦσης δὲ καὶ ἄσης καὶ ἀσιτίας καὶ
 δίψης, τοῦ στόματός τε πικρουμένου, ἢ κατὰ τι μέρος ἐρουσιπέλατος, ἢ τριταίου πυρετοῦ
 κατέχοντος τὸν ἄνθρωπον, ἢ τῶν καυσωδῶν τοῦ πικροχόλου. Πλεονάζει γὰρ ἐν ἅπασιν 15
 τούτοις ἢ ξανθὴ χολὴ καὶ διὰ τοῦτο κενωτέον αὐτὴν ἐκείνοις τοῖς φαρμάκοις, ὅσα διὰ
 αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν ὀνομάζουσι χολαγωγὰ. Προσέχειν δὲ χρὴ τὸν νοῦν οὐ μόνον τοῖς
 ἐπιτυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς, διότι εἴωθε ταῦτα τὰ γνωρίσματα, μὴ καλῶς
 ἐσκεμμένα, φέρειν ἀπάτην· διὸ Ἰπποκράτης ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς καλῶς συμβουλεύων,
 ἕτερον ἡμᾶς γνώρισμα, τὴν εὐφορίαν ἐδίδαξεν, ἵνα καὶ τούτῳ θαρσύνωμεν ἐν ταῖς νόσοις, 20
 ὀρθῶς κενώσαντες. Καὶ μὴν ἀλλὰ ἐπὶ τῆς μελαίνης χολῆς πλεοναζούσης, τὸ χροῶμα τοῦ
 σώματος βλέπειν χρὴ καὶ γὰρ κατὰ ταύτης ἢ καθ' ὅλον σῶμα χροᾶ πρὸς τὸ μελάντερον
 τρέπεται. Ὅσα τε πάθη διὰ τὴν πλεονεξίαν αὐτῆς γίνεται, φανερώς διδάσκει τὸ πλῆθος
 τοῦ χυμοῦ· καθάπερ ἐλέφας, καὶ καρκίνος, καὶ τεταρταῖος πυρετός, καὶ σπλὴν μέγας, καὶ
 κίρσοι μελαινώμενοι, καὶ ἡ μελαγχολία καλουμένη, καὶ πάντα παραφορὰ διανοίας, ἢ θρα- 25
 σεῖα καὶ θηριώδης. Ἀλλὰ καὶ ἐν γυναιξίν ἐνδείκνυται τὸν πλεονάζοντα χυμὸν τὸ χροῶμα
 τῶν καταμηνίων, ὧν τὰ γνωρίσματα γέγραφεν Ἰπποκράτης. Νῦν δὲ ὅπερ ἐπὶ τῆς ξανθῆς
 χολῆς εἴρηκα, τοῦτό μοι ἐπὶ τοῦ φλέγματος νόει. οἷον τοὺς ὄγκους οἰδωματοῦδεις, ἕξαν-
 θήματά τε καὶ σύμπαν τοῦ σώματος τὸ χροῶμα κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ χυμοῦ, καὶ τοὺς ἀμφι- 30
 μερινοὺς πυρετούς, καὶ τὴν ἀργίαν καὶ νωθρότητα τῆς διανοίας, ἔτι τε καταλήψεις ὑπνώ-
 δεις καὶ βάρη τῆς κεφαλῆς, ὄξυρεγμίας τέ τινας, ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ πλεονάζῃ τὰ τοιαῦτα.
 Περὶ δὲ τοῦ αἵματος τί χρὴ λέγειν; Αὐτὸ γὰρ οὐχ ἐν ἧν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τε
 καὶ διαφερόντων συγκείμενον μερῶν ἔστι μὲν ἐν αὐτῷ τὸ οἷον ἰχθὺρ αἵματος, καὶ οἷον
 ἰλὺς τις καὶ τρυξί· καὶ μέντοι καὶ ἴνας ἐκφερομένας τῷ αἵματι σαφῶς ἔστι θεάσασθαι, καὶ
 τούτων ἐξαίρεθισῶν οὐ πῆγνυται τὸ αἷμα, καὶ χωρισθὲν τῶν ἰνῶν, καὶ χροιαὶ καὶ συστά- 35

ΚΥΗΝ: ¹ ὅλον τὸ ζῶον ² τῆς ψυχῆς ἐνδείκνυται ³ πλὴν εἴ ⁷ εἶτε ⁹ πλεονάζει
¹⁸ ταῦτα deest - καταγνωρίσματα ²¹ κενώσαντος ²⁴ τῶν χυμῶν ²⁸ οἰδηματοῦδεις ³³ ἔστιν
 ὅτε [αὐτῷ] ³¹ ἀμφορομένας

σει διαφέρει. Τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν ἀκριβῶς φαίνεται, τὸ δὲ ξανθότερον τούτου, τὸ δὲ μελάντερον. Ἔστιν ὅτε καὶ σαφῶς ἀπανθεῖ τι λευκὸν αὐτῷ, καὶ πότε πελιδνὸν ἅπαν ἐφάνη, καὶ πολλάκις ἐγγὺς τῷ μέλανι. Τούτων μὲν οὕτως ἐχόντων, φανερὸν γίνεται, ὅτι
 5 πολλάκις ἐν αὐτῷ πλεονεκτεῖ τὸ παχὺ καὶ μέλαν, ὡς τὴν χροάν τοῦ παντὸς σώματος
 10 μελαντέραν φαίνεσθαι, καὶ τὰς οὐλὰς μελαινεσθαι, καὶ κισσοῦσθαι τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι
 φλέβας ἅμα τινι πελιδνῷ χρώματι. Ποτὲ δὲ ξανθόν, ὡς σημαίνουνσι καὶ ἔμετοι καὶ δια-
 χωρήματα, καὶ τᾶλλα. Ἔστιν ὅτε καὶ ἐρυθρὸν ἢ λευκόν, ὡς ἔκ τε τῶν τοῦ σώματος ὅλου
 χρωμάτων καὶ τριχῶν, ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων φαίνεται. Ἀλλὰ ἐκεῖνό γε διορίσα-
 σθαι προσήκει, ὅπερ οἱ καλούμενοι ἰατρολόγοι παρέλειπαν. Ὡσπερ ἐν φαινομένοις
 15 μέρεσι τοῦ σώματος, ἐνίοτε μὲν ἅπασιν ἢ αὐτῇ φαίνεται κρᾶσις πρὸς τὸ χροῶμα, ὡς ἐν
 ἰκτέροις τε καὶ ἐλεφαντιάσει, καὶ τοῖς ὑδέροις, ἔτι τε καχεξίαις, καὶ ἐν ἥπατικαῖς καὶ
 σπληνικαῖς ἀχροίαις, ἐνίοτε δὲ ἐν τι μόνον ἢτοι πικρόχολον, ἢ φλεγματικόν, ἢ μελαγχο-
 λικὸν ὑποδεξάμενον χυμόν, αὐτὸ μόνον ἐξαλάττεται τὴν κρᾶσιν. Οὕτως ἐγχωρεῖ καὶ τὸν
 20 ἐγκέφαλον, ἐνίοτε μὲν ἅπαντος τοῦ κατὰ τὰς φλέβας αἵματος μελαγχολικοῦ γιγνομένου,
 15 τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς βλάβης καὶ αὐτὸν βλαβῆναι, συμβαίνει δ' ὅταν ἀπαθοῦς μένοντος
 τοῦ καθ' ὅλον τὸν ἄνθρωπον αἵματος, ἀλλοιωθῆναι τὸ κατὰ μόνον ἐγκέφαλον, καὶ τοῦτο
 διττῶς, ἢ θυνέντος εἰς αὐτὸν ἐτέρωθεν, ἢ γεννηθέντος ἐν τῷ τόπῳ τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ.
 Οὗτος δὲ γεννᾶται ὑπὸ πολλῆς θερμασίας ἐγχωρίου κατοπτώσης ἢτοι τὴν ξανθὴν χολήν,
 ἢ τι παχύτερον καὶ μελάντερον αἶμα. Τούτου διάγνωσίς σοι γινέσθω τόνδε τὸν τρόπον.
 20 ἐπισκέπτου πρῶτον τὴν τοῦ σώματος ἔξιν, ὅποια τίς ἐστι, καὶ μέμνησο, ὅτι μὲν ἀπαλοὶ
 καὶ λευκοὶ καὶ πίονες ἤκιστα μελαγχολικὸν ἴσχουσι χυμόν, οἱ δὲ ἰσχυροὶ καὶ μελάντεροι
 καὶ δασεῖς καὶ φλέβας εὐρείας ἔχοντες πρὸς τὴν τοῦ τοιοῦτου χυμοῦ γένεσιν ἐπιτηδειό-
 τατοι ὑπάρχουσιν· ἔσθ' ὅτε καὶ οἱ ἐξέρυθροι τὴν χροάν ἄνθρωποι μεταπίπτουσιν ἀθρόως
 25 ἐπὶ τὴν μελαγχολικὴν κρᾶσιν, καὶ οἱ ξανθοί, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν ἀγρουπνίαις καὶ πόνοις
 25 τύχῃσι προδιητημένοι. Σκεπτέον δὲ καὶ πότερον ἐπέσχηται τις αἰμοῤῥοίς, ἢ καὶ τις ἄλλη
 αἵματος συνήθης κένωσις, ἢ καταμήνια ταῖς γυναιξί, καὶ ὁποιαῖς ἐχρήσατο τροφαῖς. Διῶ-
 ρισται δὲ περὶ αὐτῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. Εἰ μὲν
 οὖν ἐν τῇ τοιαύτῃ διαίτῃ πρὸ τοῦ νοσεῖν ὁ ἄνθρωπος εἴη γεγεννημένος, ἔξεστι καὶ ταύτης
 στοχάσασθαι τι πλεόν. Εἰ δὲ ἐν εὐχύμοις ἐδέσμασιν, ὅρα περὶ τῶν γυμνασίων αὐτοῦ,
 30 λύπης καὶ ἀγρουπνίας καὶ φροντίδος. Προστίθεσθαι δὲ χρὴ τούτοις καὶ τὴν ὥραν τοῦ
 ἔτους, καὶ γεγεννημένην καὶ οὔσαν κατάστασιν, καὶ χωρίον, καὶ τὴν τοῦ κάμνοντος ἡλικίαν,
 περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν. Νῦν δὲ αὐτάρκης ὁ λόγος ἐπὶ παραδείγματος ἐξετασθεῖς·
 ἔστω δὴ τὸν μὲν ἄνθρωπον ἀπύρεκτον ὑπάρχειν, ἐν ὄγκῳ δὲ μείζονι τὰς φλέβας αὐτῷ,
 καὶ τὸ σύμπαν σῶμα ἐρυθρότερον. Σκεπτέον οὖν εἰ μηδὲν τούτων τῶν θερμαινόντων
 35 αἰτίων ἐπλησίασεν αὐτῷ. εἰ γὰρ τοι φαίνοιτο, βέλτιον ἀναβάλλεσθαι τὴν διάγνωσιν ἄχρι

ΚΥΗΝ: ⁸ τῷ μέλανι addet καθάπερ τις πορφύρα κατακορῆς ⁶ αἶμα — ὡς καὶ τρίχες σημαί-
 νουσι ⁷ ὡς καὶ ταῦτα — ὅλον ⁹ παρέλειπον ¹⁶ τοῦ καθόλου τοῦ ἀνθρώπου ²⁰ στοχάζεσθαι
 - γενέσθω ³³ ἀπύρεκτον ³⁴ τούτῳ

περ ἂν ἡ ἐξ ἐκείνου ἐν ὄλω τῷ σώματι καταστῆ, ἵνα ἐν ἡσυχίᾳ πασῶν τῶν ἔξωθεν ὑπάρχει
 κινήσεων. Εἰ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ φαίνοιτο τοιοῦτος, αἷμα πλεονάζει τῷ ἀνθρώπῳ.
 Τοῦντεῦθεν ἐπισκέπτεσθαι τ' ἄλλα, καὶ πρῶτον μὲν ὅσα μεγίστην ἔχει δύναμιν, εἴθ' ἔξης
 τὰ λοιπά, εἰσὶ δὲ τάδε, βάρος, τάσις, ὄκνος πρὸς τὰς κινήσεις. Εἰ ταῦτα κατὰ τοὺς σφυ-
 γμούς, ἀγρυπνίας τε καὶ ὕπνου, ὀρέξεις τε καὶ ἀνορεξίας, καὶ τ' ἄλλα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ 5
 ταῦτα μή τις συνήθης ἔκκρισις ἐπέσχηται, μὴ γυμνάσιον ἡμέληται, μὴ πλείω καὶ πολύτροφα
 σιτία συνεχῶς προσεήνεκται, μὴ μετὰ τροφήν ἀθήθει χοῖται λουτροῖς, ἐπὶ τούτοις ἅπασι
 καὶ τὰ παρὰ τῆς χώρας καὶ ὥρας, καὶ τῶν ἄλλων. ὡς ἔφην. Εἰσὶ δὲ τινες, οἳ νομίζουσι
 τὸ χρῶμα δηλοῦν μὴ μόνον τὸ ποιόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ποσὸν τῆς οὐσίας, οὐκ ἀληθὲς δὲ
 τοῦτο. Οὐδενὶ γὰρ αὐξανομένῳ κατὰ τὴν οὐσίαν ἐπιτείνεται τὸ πρόσθεν χρῶμα· οὕτω 10
 γὰρ ἂν ἡ τε χιῶν ἐγίνετο λευκοτέρα, καὶ ἡ πίττα μελανωτέρα, καὶ ὁ χρυσὸς ξανθότερος·
 ἕτερον μὲν οὖν ἔστι προφανῶς αὐξήσις οὐσίας ἀλλοιώσεως· αὐξάνεται μὲν γὰρ κατὰ
 τὸ ποσόν, ἀλλοιοῦται δὲ κατὰ τὸ ποιόν. Ἔστι δὲ τοποῦ τὸ χρῶμα ποιᾶς οὐσίας, οὐ ποσῆς
 γνώρισμα. Τοσοῦτον ἄρα καὶ τοιοῦτόν ἔστι τὸ τῶν χρωμάτων πλεονέκτημα· περὶ ὧν
 ἡμεῖς ἰδίᾳ τὴν πραγματείαν πεπονήκαμεν, καὶ ἐδεικνυμεν, ὅτι πολὺ προέχει πρὸς τὴν 15
 θεραπείαν καὶ διάγνωσιν τῶν νοσημάτων, ἢ τῶν χρωμάτων ἔννοια, μάλιστα δὲ ἐν τῷ
 προσώπῳ, ἐν ὄμμασιν, ἐν τῇ γλώττῃ, καὶ ἐν τοῖς οὖροις. Διότι σφάλλονταί τινες περὶ τῶν
 ὀφθαλμῶν, ἡγοῦντες ἔξ αὐτῶν χοριαῖς βέβαιον τεκμήριον κράσεως ὄλου τοῦ σώματος
 λαμβάνεσθαι, ὅτε ἔξεισι τῶν μόνων ὀφθαλμῶν. Καὶ δὴ ἐν ταῖς τοῦ ἥπατος κακοπραγίαις
 ἢ τῆς γλώττης ἀλλοιοῦται χροῖα, καὶ ἡ παντὸς τοῦ σώματος. Οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ τὸς 20
 πλευρᾶς ὑπεζωκότος ὑμέρος, ἐπειδὴν φλεγμαίνῃ, τὸ πτύελον κεχρωσμένον ἔστιν. Διὸ περ
 ἔαν μὲν χολωδέστερον ἢ τὸ αἷμα, ξανθόν, ἢ ὠχρόν ἔστι τὸ πτύελον, ἔαν δὲ φλεγματικώ-
 τερον, ἀφροῶδες τε καὶ λευκόν, κἂν δὲ μελαγχολικώτερον, ἦτοι μέλαν, ἢ πελιδνόν, ἔαν δὲ
 μηδὲν τούτων, ἐρυθρόν. Ἔστιν ὅτε καὶ λεπτὰ καὶ ἀλικά, καὶ κεχρωσμένα ἀκρήτῳ χρώ-
 ματι, ὡς αὐτὸς που φησὶν, οὐ μὴν γε περὶ τῆς τοῦ ὄλου σώματος κράσεως ἐκ τούτου χρῆ 25
 τεκμαίρεσθαι. Τί λέγω δὲ περὶ χροῖας τῶν οὔρων; εἰ γὰρ μὴ εἴη εἰς ἐμοῦ λόγος περὶ
 αὐτῶν, νῆ Δία πολλὰ γράφειν ἦν ἀναγκαῖον ἐνθάδε. Ἄλλὰ μὲν οὐ χροῶν τὰ αὐτὰ παρα-
 γράφειν, καὶ διαμηκῦναι τὸν λόγον. Τοσοῦτον προσθήσω, ὅπερ τῆς προγνωστικῆς τέχνης
 ἔστιν. Οὔσης οὖν τῆς τετάρτης ἡμέρας ἐπιδήλου, καθάπερ αὐτὸς ἐδήλωσε, καὶ σημα-
 νούσης ὅποια τις ἡ ἐβδόμη γενήσεται, πᾶν ὅ,τι περ ἂν ἐν αὐτῇ πρώτη φανῆ, σημείον 30
 ἀξιόλογον πέψεως, τὴν ἐπομένην κρίσιν ἐπὶ τῆς ἐβδόμης δηλοῖ. Καὶ τότε ἐρυθρὰ νεφέλη,
 μὴ πρότερον γεγενημένη, καὶ πολὺ μᾶλλον αὐτῆς ἢ λευκὴ ἐπιφανείσα, σημαίνει τὴν κρί-
 σιν. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐναιώρημα λευκόν, ὀμαλὸν καὶ συνεστηκός. Εἰ δὲ κινήσις τῆς νόσου
 πάνυ ὀξεῖα εἴη, καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς χροῖας, καὶ ἡ τῆς συστάσεως ἱκανῶς δηλοῖ τὴν μέλ-
 λουσαν ἔσεσθαι κρίσιν. Τὸ γοῦν λεπτόν οὔρον, εἰ συμμετρως γένηται παχύ, καὶ τὸ λευ- 35
 κὸν ἢ ὠχρόν, ἐν τοιοῦτῳ νοσήματι, τὴν κρίσιν προσημαίνει. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλα οὕτω

ΚΥΗΝ: ⁴ εἶτα τὰ ⁶ ἐπίσχηται ⁸ ἀλλῶν ¹⁸ τόπου - πόσης ¹⁸ χοριαῖς ²⁵ οὐ μὴν γε — χρῆ
 τεκμαίρεσθαι desunt. ²⁶ εἶεν ²⁷ ἦν ἀναγκαῖον ³¹ ἐσομένην ³² πρότερον γεγραμμένη ³⁴ ὄξυς εἴη

σημαίνοντα τὰς μελλούσας κρίσεις, ὡς τὰ οὔρα καθάπερ τὰ διαχωρήματα, τὰ πτύσματα, καὶ τὰ κατὰ τὰς κρίσιμους ἡμέρας ἐπιγενόμενα, περὶ ὧν ἐν τοῖς περὶ κρίσεως καὶ κρίσιμων ἡμερῶν δέδεικται. Ἴπποκράτης δὲ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς του ἐμνημόνευσε μόνος τῆς ἐρυθρᾶς νεφέλης, ὡς ὀλιγάκις συμβεβηκυίας· ὅτε λευκαὶ φαίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὅπερ ἐστὶν 5 ἐναργέστερον τῆς πέψεως σημεῖον. Ἡμεῖς δὲ εἶπομεν, ὅτι κατὰ τὸν Ἴπποκράτην, τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα σωτήριον μὲν ἐστὶ, χροσιώτερον δέ; ὡς ἐν τῷ προγνωστικῷ λέγει: εἰ δὲ εἴη τὸ οὔρον ὑπέρυθρον, καὶ ὑπόστασις ὑπέρυθρος, καὶ λεία, πολὺ χροσιώτερον μὲν τοῦτο τοῦ πρώτου, σωτήριον δὲ κάρτα. Προσέθηκε δὲ κάρτα, τουτέστι λίαν, ἵνα σημάη τὴν βεβαίαν σωτηρίαν δηλοῦσθαι. Ἐγὼ δὲ ἐνταυθοῖ καταπαύσω τὸν περὶ οὔρων λόγον. Καί- 10 ρος δὲ ἐστὶ περὶ χυμῶν εἰπεῖν. Ἰστέον οὖν πρῶτον ὅτι χυμὸς καὶ χυλὸς οὐ ταυτὸν ἐστὶν· ὁ χυμὸς γὰρ ὑγρότης τίς ἐστὶν ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι εὐρισκομένη, χυλὸς δὲ ὑγρότης ἐστὶν, ἥπερ ἐν τοῖς καρποῖς, οὓς φάγομεν, ἢ καὶ θλίβομεν, εὐρίσκεται. Τούτων οὕτως ἐχόντων, περὶ χυμῶν εἰπεῖν χρὴ· ὅτι ὁμολόγηται τοῖς σοφοῖς πάντα τὰ σώματα ἐκ τετ- 15 τάρων τινῶν γενῶν συμπαγῆναι, ἀνάλογον ἐχόντων χυμῶν, ἅπερ στοιχεῖα πάντες ὀνομά- ζουσιν, ὡς καὶ Ἴπποκράτης καὶ Πλάτων φασίν, ἐκ γῆς, πυρός, ὕδατος, καὶ ἀέρος. Στοι- χεῖον δὲ ἐλάχιστον μέρος ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὔπερ ἂν ἡ στοιχεῖον καλοῦσι. Τού- 20 των δὲ τῶν στοιχείων ἀνάλογον εἰσίν, ὡς ἔφην, οἱ τέτταρες οἱ ἐν ἡμῖν χυμοί· ἡγουν τὸ αἷμα, τὸ φλέγμα, καὶ χολὴ ἑκατέρω, ἢ τε ξανθὴ καὶ μέλαινα. Οὗτοι δὲ χυμοί, ὅταν μέτρον ἀλλήλοις κεκραμένοι τυγχάνουσι κατὰ φύσιν ὑγιαίνουμεν· ἐλλείποντος δὲ τινος ἢ πλεονά- 25 ζοντος, ἢ μεταστάντος εἰς ἄλλοτριαν χώραν, νοσοῦμεν. Διὰ τί δὲ ὑγραίνει τὸ ὕδωρ, καίει τὸ πῦρ, ἢ διὰ τί ῥεῖ μὲν τὸ ὕδωρ, ἄνω δὲ φέρεται τὸ πῦρ, ἐδραιωτάτη δὲ καὶ βαρυτάτη τῶν στοιχείων ἡ γῆ, πρὸς τὰς τῶν νόσων ἰάσεις οὐδὲν συντελεῖ. Μόνον γὰρ ἀρκεῖ τῷ φυλάξοντι τὴν ὑγίαν καὶ τὰς νόσους ἰασομένῳ ἐπίστασθαι, διὰ τε τὴν εὐκрасίαν τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὴν ὑγίαν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, ἐπὶ δὲ τούτων 30 δυσκрасίαις τὰς νόσους γίνεσθαι. Οὕτω καὶ εἰδέναι, ὅτι ἐκ τεττάρων στοιχείων ἢ τε τῶν φυτῶν ἐστὶ γένεσις, οἱ τε ἐξ αὐτῶν καρποὶ καὶ τὰ σπέρματα. τροφή δὲ ταῦτα πάντα προ- βάτοις καὶ ὄσιν, αἰεῖ τε καὶ βουσί καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὅσα πῶας, ἢ καρποὺς δένδρων, ἢ ἀκρέμονας, ἢ ρίζας ἐσθίει· τοῖς δὲ ἀνθρώποις αὐτὰ τε ταῦτα τροφαί, τὰ ζῶα, καὶ γεν- νᾶται ἐν αὐτοῖς ἐκ τούτων αἷμα καὶ φλέγμα καὶ χολαὶ διτταί, πλείστον μὲν αἷμα, διὸ καὶ 30 φαίνεται μόνον ἐν φλεψίν, ὀλίγον δὲ τῶν ἄλλων ἐκάστου. Καὶ τοῦτὶ τὸ αἷμα τῆς γενέ- σεως ἡμῶν ὡς ὕλη, τὸ συγκείμενον μὲν ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν, κατ' ἐπικράτειαν δὲ ὀνομαζόμενον οὕτως. Μὴ νόει δέ μοι τὰ σώματα ἐκ τῶν στοιχείων ἀπλῶς γεγενῆσθαι, ἐκεῖνα γὰρ δυνάμει μὲν ἐστὶν ἐν τοῖς σώμασιν, ἐνεργείᾳ δὲ οὐκ ἐστὶν, ἀλλὰ τὰ ἐξ αὐτῶν

ΚΥΗΝ: ¹ καθάπερ deest ² μόνον ³ ἐνεργέστερον ⁴ καὶ ἡ ὑποστ. ⁵ ἐγὼ δὲ μήκουσ φειδόμενος, ἐνταυθοῖ. - post λόγον addet καὶ μηδὲν λέξω περὶ τῶν ὑδάτων καὶ οἴνων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἢ φάρμακον ἢ τροφαὶ τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν, ἢ τοῖς φαρμάκοις καὶ τροφαῖς ἀναμίγνυνται ἐστὶν π. χυμ. εἰπεῖν. ¹³ τοῖς σοφοῖς deest. ¹⁴ τῶν χυμῶν ¹⁵ τυγχάνωσι ¹⁶ φυλάξαντι ¹⁷ ἄτε τῶν φυτῶν ¹⁸ ὀνομασμένον - Μὴ νοῦν δὲ μὴ

γεγονότα διὰ μέσου τῶν τροφῶν, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ ἡ ξανθὴ καὶ μέλαινα χολή, ὡς εἶναι μὲν πυρὶ ἀνάλογον τὴν ξανθὴν χολήν, μέλαιναν δὲ τῇ γῆ, τὸ δὲ φλέγμα τῷ ὕδατι. Καὶ διὰ τοῦτο θερμὴ μὲν καὶ ξηρὰ τὴν δυνάμιν ἐστὶν ἡ ξανθὴ χολή, καθάπερ τὸ πῦρ· ψυχρὰ δὲ καὶ ξηρὰ ἡ μέλαινα, παραπλησίως τῇ γῆ· τὸ δὲ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ὡσπερ τὸ ὕδωρ. Τὸ δὲ ἀερῶδες στοιχεῖον ὁρᾶται μόνον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι, παραπλή- 5 σιον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ὡς ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς καὶ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ἐστὶν ἰδεῖν. Ἐκ τούτων δὲ συνίσταται τὰ πρῶτα σώματα, μυελὸς καὶ σάξ, καὶ νεῦρον, καὶ ὀστοῦν, ἕτερά τε πολλά. Ἰπποκράτης δὲ ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου κατεσκευάσαε τοὺς τέττα- ρας χυμοὺς ἐν ἡμῖν εἶναι, ὑπερβάλλοντας δὲ ποσότητι καὶ ἄλλοιουμένους κατὰ ποιότητα, νόσων αἰτίους γίνεσθαι. Εἶτα δὲ δείκνυσι τὸ φλέγμα ἐν τῷ χειμῶνι πλεονάζον, τοῦ δὲ 10 ἦρος τὸ αἷμα, καὶ τοῦ θέρους τὴν ξανθὴν χολήν ὡς καὶ τοῦ φθινοπώρου τὴν μέλαιναν. Μετὰ ταῦτα δὲ εἶπε περὶ τῆς κατὰ τὰς ὥρας διαφορᾶς, καὶ ἐδίδαξεν ἐν αὐταῖς δυνάμει περὶ τῶν ἡλικιῶν καὶ χωρῶν· τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον ἐν ἡλικίαις ὁ παῖς ἔχει τῇ τοῦ ἦρος ἐν ὥραις· ὡσαύτως δὲ ὁ μὲν νεανίσκος τῇ τοῦ θέρους, ὁ δὲ παρακμάζων τοῦ φθινοπώ- ρου, καὶ τελευταῖος ὁ γέρων τῇ τοῦ χειμῶνος· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν χωρῶν, ἡ μὲν εὐκρατος 15 τῇ τοῦ ἦρος, ἡ δὲ θερμὴ τῇ τοῦ θέρους, ἡ δὲ ἀνωμάλως ἔχουσα κατὰ τὴν θερμοότητα καὶ ψυχρότητα, πλεονεκτοῦσα δὲ ὅμως ψυχρότητι καὶ ξηρότητι, τῇ τοῦ φθινοπώρου, ἡ δὲ ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τοῦ χειμῶνος. Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ νοσήματα πάντα ἐν πάσαις ὥραις γίνε- ται, καὶ τοῦτο διώριστα παρ' Ἰπποκράτει· μᾶλλον δὲ ἕνια κατ' ἐνίας. Ἀλλὰ περὶ τού- των τε καὶ τῶν ἡλικιῶν ἐπὶ πλέον λεχθήσεται ἡμῖν μετ' ὀλίγον. Νῦν δὲ οὐ δύναμαι θαν- 20 μάξιν τὴν ἐκείνων ἄνοιαν, οἳ περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος λέγοντες, πῶς σύγκειται καὶ διεπλάσθη ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἕνια ἐν αὐτῷ φασὶ κατὰ τινα τύχην ἄτεχνον καὶ ἄλογον, οὐ κατὰ πρόνοιαν τοῦ σοφοῦ δημιουργοῦ διαπλάττεσθαι. Καίτοι γε ὁ τὰ ξύλα τέμνων καὶ πρίων καὶ συμπηγνύς, εἰ ἀπεργάσῃται σκίμποδα τοὺς δεξιούς πόδας τοῖς ἀριστεροῖς ἴσους ἔχοντα, τεχνίτης λέγεται, εἰ δ' ἀνίσους ἀπεργάσῃται, κατὰ τὸ μήκος ἢ πάχος ἢ 25 σχῆμα διαφέροντας, ἄτεχνον εἶναι φασί. Καὶ τοῦτο μὴ βλέπουσιν ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι· ἐν ᾧ πάντες οἱ σοφοὶ τῶν ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων ἐθαύμασαν τὴν τέχνην τῆς φύσεως, οὐ γὰρ· ὡς οἴεται τις ἕξωθεν ὀρῶν, σύγκειται τὸ σῶμα ἐκ μερῶν δέκα ἢ δώδεκα ἢ εἴκοσιν, ἀλλ' ὀστέων πλειόνων ἢ διακοσίων, καὶ μυῶν πολὺ πλειόνων, εἰς ἕκαστον δὲ τῶν ὀστέων μὲν ἀφικνεῖται τὸ τρέφον ἀγγεῖον, τῶν δὲ μυῶν, οὐ τοῦτο μόνον ὁ καλοῦσι 30 φλέβα, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία καὶ νεῦρα. ὅσα τε πάντα ἐστὶν ἀκριβῶς τοῦ κατὰ τὸ δεξιὸν

KÜHN: ¹ μέσων ³ διὰ τούτων ⁵ πλησίον τῆς ¹³ χώρων ¹⁹ post ἐνίας addet ὡς τοῦ μὲν ἦρος — ἀποπληξία. ²⁰ δύνασαι ²¹ ἢ περὶ ²² ἕνοια ²³ post διαπλάττεσθαι addet ἀμυδρᾶ — νῆ Δία παντάπασι ἐπιλανθάνονται. — καὶ τέμνων ²⁴ εἰ deest — post σκίμποδα added: πάντα ἐπιτήδεια τὰ μόρια ἔχοντα πρὸς τὴν χρεῖαν, ἧς ἕνεκα πήγνυται γεγονότα, τεχνίτην φασὶν εἶναι τὸν τοιοῦτον, ἐὰν δὲ ἦτοι τοὺς δεξιούς πόδας τοῖς ἀριστεροῖς ἀνίσους ²⁶ post φασὶ addet καὶ πολὺ γε μᾶλλον ἂν τὸ κατασκευαζόμενον ἐκ πολλῶν μερῶν ἢ συγκεῖμενον ³¹ φλέβαν

μέρους τοῖς κατὰ θᾶτερον ὀστοῦν ὀστῶ, καὶ μῦς μυΐ, καὶ φλῆψ φλεβί, καὶ νεῦρον νεύρω, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἀρτηρίαι· αὕτη δὲ διανομὴ οὐ δικαιοσύνην μόνον ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος ἐνδείκνυται σαφῶς, ἀλλὰ καὶ δύνάμιν ἄκραν καὶ πρόνοιαν τοῦ κατασκευάσαντος αὐτό. Μετὰ ταῦτα δὲ σκόπει οὐ μόνον τὸ πλῆθος ἰσάριθμον τῶν ὀστέων καὶ μυῶν
 5 καὶ τῶν ἄλλων μορίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, μεγέθους, θέσεως, συνθέσεως, ἀριθμοῦ, καὶ σχήματος, ὅλης τε τῆς διαπλάσεως, ἅπερ φαίνεται πανταχοῦ φυλαττόμενα. Τὴν δὲ αὐτὴν εὐρήσεις διανομὴν ἐν ἅπασι τοῖς ὀργανικοῖς τοῦ σώματος μορίοις, καθ' ἕκαστον γὰρ αὐτῶν τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς τὸν ἀριθμὸν ἴσον ἔχει τῶν μορίων ἅμα τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πάχει, καὶ τῇ φύσει πάντως ἀπαράλλακτον. Ὡσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἀνθρω-
 10 πίνων παθῶν ποιούμεθα τὰς κρίσεις, οὕτω χορὴ καὶ πὶ τῶν θείων ποιῆσθαι, καὶ θαυμάζειν τὸν τοῦ σώματος ἡμῶν δημιουργόν. Ἔστι δὲ ἄλλο, ὅπερ μᾶλλον θαυμάζειν εἴωθα, ὅτι συγχωροῦσι τινὲς χυμοὺς τινὰς ἐν ἡμῖν εἶναι, οὐ μὴν τέσσαρας αὐτοὺς εἶναι, καὶ ἐξαλλάττεσθαι πρὸς τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν καὶ πρὸς τὴν ἀφήν. αἷμα γινόμενα τὰ σιτία, ὅτι δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν, οὐκέτι τοῦτο ὁμολογοῦσιν, ἀλλὰ πάντα τοιαῦτα εἶναι
 15 ἀπάτας τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων νομίζουσιν. Οἱ δὲ τινες εἶναι μὲν ἐν αὐτοῖς βούλονται φύσει τὰς ποιότητας, ἀμεταβλήτους δὲ καὶ ἀτρέπτους, καὶ τὰς φαινομένας ταύτας ἀλλοιώσεις ἐν αὐτῇ τῇ διακρίσει καὶ συγκρίσει γίνεσθαι φασί. Καίτοι πρῶτος μὲν ἀπάντων ὧν ἴσμεν ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων Ἴπποκράτης ὑποδεικνύειν ἐπεχείρησε τέτταρα εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ τέτταρας εἶναι τοὺς χυμοὺς, καὶ τέτταρας εἶναι τὰς πάσας δραστικὰς εἰς
 20 ἀλλήλας ποιότητας, ὅφ' ὧν γίνεται καὶ φθείρεται πάντα ὅσα γένεσιν τε καὶ φθορὰν ἐπιδέχεται. Καὶ περὶ τούτου ἔχεις τὸ ἡμέτερον γράμμα τὸ ἐπιγεγραμμένον περὶ τῶν καθ' Ἴπποκράτην στοιχείων καὶ τὰ εἰς τὰ περὶ φύσεως ἀνθρώπου τοῦ αὐτοῦ ὑπομνήματα· ἐν οἷς καὶ τὴν τοῦ Ἀναξαγόρου, καὶ τὴν ἄλλων πολλῶν ψευδῆ δόξαν ἐπεδείκνυμεν. Καὶ κεράννυσθαι δὲ δι' ἀλλήλων ὅλας τὰς ποιότητας δι' ὅλων καὶ ὁ αὐτὸς Ἴπποκράτης
 25 ἀπάντων ὧν ἴσμεν πρῶτος ἔγνω καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων, αἷς ὕστερον Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο, παρ' ἐκεῖνον πρότερον εὐρίσκομεν γεγραμμένας. Ζήνων τε ὁ Κιτιεὺς ὡς τὰς ποιότητας, οὕτω καὶ τὰς οὐσίας δι' ὅλων κεράννυσθαι ἐνόμιζεν. Ἀλλὰ περὶ τοιαύτης τῆς δόξης οὐ χορὴ νῦν διορίσασθαι. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν ἐναίμων ζώων μόρια ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος γέγονε, καὶ τοῦτο μετέχει φλέγματος καὶ διττῶν χολῶν, διὸ τινὲς ἐξ αἵμα-
 30 τος μόνου τὴν γένεσιν ἡμῶν εἶναι, τινὲς δὲ ἐκ τεττάρων χυμῶν λελέχασιν. Κἂν γὰρ ἕκαστος λόγος ἔχει τι πιθανόν, ὅμως ἀληθέστερόν ἐστι τοὺς τέσσαρας χυμοὺς ὕλην εἶναι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Ἀλλὰ πρὸς τοὺς λέγοντας αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἀνθρωπον·

KŪHN: ¹ τῆς κατὰ - ὡς τ' οὖν ὀστοῦν ὀστὸν ⁵ τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων - μέγεθος θέσεως ⁶ Post φυλαττόμενα addet ἔτι δὲ δυοῖν ὀφθαλομοῖν — οὕτω δὲ καὶ τῶν μυῶν ἀριθμὸς ἴσως ⁷ ἀπάτην ἐν ἅπασιν ⁸ τῶν ἀριθμῶν ἴσων ⁹ ἀπαράλλάκτον ¹⁰ ἀνθρωπέων ¹¹ post δημιουργόν addet εἰ δὲ ἐκ τοῦ μὴ βλέπειν αὐτὸν — κατασκευῆς αἰτίαν εἶναι ¹³ καὶ τι πρὸς ¹⁵ ἐν αὐτῇ ²⁴ Kai deest ²⁶ παρ' ἐκεῖνο - ὅς τὰς ²⁷ δι' ὅλου ³⁰ μόνον - γὰρ ἕτερος ³² post φύσεως addet in parenth. ἀπόδειξις δὲ αὕτη — ὅποιον ἔλκειν πέφυκε

ἢ ἐν ὁσίοῦν ἄλλο, τοσοῦτον Ἰπποκράτης εἰπὼν ἠρκέσθη, δεικνύειν ἀξιόσας μὴ μεταβάλλειν τὴν ἰδέαν τοῦ ἀνθρώπου, μήτε γινόμενον παντοῖον, ἀλλὰ τὴν ὥραν ἐνιαυτοῦ ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ἧ αἷμα μόνον καὶ ἐν φαίνεται. Ἴνα δὲ κατασκευάσῃ διττὰς χολὰς μιγνυμένας εἶναι τῷ αἵματι διὰ παντός, καὶ τὸ φλέγμα, τὰ κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ἡλικίαις τε καὶ ὥραις φαινόμενα διῆλθε. Διὸ ἐκ τῶν τετάρων χυμῶν καὶ τὴν γένεσιν, 5 καὶ τὴν αὔξην, καὶ τὴν θρόψιν εἶναι φησι τοῖς σώμασιν ἡμῶν. Καίτοι ἐώρα πολλὴν τῶν σωμάτων ἡμῶν ποικιλίαν οὐκ ἂν γενομένην, εἴπερ εἷς ἦν ὁ στοιχειώδης χυμός. Ἰπποκράτης δὲ φησὶν, ὅτι οἱ ἐν εἶναι λέγοντες, ἢ στοιχεῖον ἢ χυμόν, τὰς ἀρχὰς τῆς ἰατρικῆς ἀναιροῦσιν· ἰατρὸς γὰρ ἐστὶν ὑπερέτης τῆς φύσεως, ἢ δὲ φυσιολογία περὶ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, καὶ ὅλως ἐν μεταβολῇ τῶν σωμάτων ἐστὶν. Εἰ δ' ἐν ἐστὶ τὸ ὄν, ἀνήρη- 10 ται ταῦτα καὶ συναναίρεται ἡ ἰατρικὴ. Ἐπειτα δὲ καὶ οἱ τρόποι τῶν ἰάσεων πολλοὶ καὶ πολυειδεῖς οὗτοι, πρὸς τῶν ἐν ἡγουμένων εἶναι τὸ ὄν ἀνατρέπονται· ἢ γὰρ οὐδ' ὅλως πείσεται τι τὰ σώματα ἡμῶν, ἢ, εἴπερ πάσχει, καθ' ἓνα τρόπον πείσεται, ὥστε καὶ τὸ ἐώμενον ἐν ἔσται, ὡς φησὶν Ἰπποκράτης. Εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἀπόλωλε δηλονότι σύμπασα ἰατρικὴ· χρὴ γὰρ, εἴπε τι ἄλλο, καὶ τοῦτο συγκεχωρεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς, ὡς 15 πολλαὶ μὲν αἱ τῶν νοσοῦντων ἰδέαι, πολλαὶ δὲ αἱ τῶν ἰαμάτων, ὃ μὴ συγχωρῶν τις, ἀναίρει τὰς ἀρχὰς τῆς ἰατρικῆς. Ἰπποκράτης δὲ ἀπὸ τῶν ποιότητων ὀνομάζειν εἴωθε τὰ στοιχεῖα ἐν τῷ περὶ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, θερμὸν μὲν καλῶν οὔτε τὴν ποιότητα μόνην, οὔτε τὸ κατὰ ἐπικράτειαν αὐτῆς ὁμωνύμως ὀνομαζόμενον, ἀλλὰ τὸ μετέχειν ἄκρας θερμότητος σῶμα, ψυχρὸν δὲ ἐν τῷ ψυχρότης ἄκρα, ξηρὸν δὲ ἐν τῷ ξηρότης. Τὸ μὲν οὖν 20 ἔξ ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ γῆς ἅπαντα τὰ ζῶα ἔχειν τὴν γένεσιν, οὐδεὶς ἀμφισβητήσει νοῦν ἔχων· οὐ μὴν ὅτι τροφή ταῦτα ἐστὶ τοῖς ζῴοις ἅπασιν, οὐθ' ὡς ἐκ τούτων ἡμῖν οἱ χυμοὶ γηγόνασιν, οἱ κατὰ κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι φαίνονται ἀλλ' ὁμοῦ γίνονται καὶ ἐκ τούτων τῶν χυμῶν ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν ἐγένετο· συνιόντων δὲ τούτων ἀλλήλοις, τὸ πρῶτον καὶ ἀπλούστατον ὄργανον ἀποτελεῖται, ὃ φύσις μιᾶς ἐνεργείας 25 ἐνεκεν ἐγένετο, τούτων δὲ αὖθις ἀλλήλοις συντεθειμένων, ἕτερον ὄργανον μείζον γεννᾶται, κἀκείνων αὖθις ἀλλήλοις ἐμπεπλεγμένων, ἢ τοῦ παντὸς σώματος φύσις συνίσταται. Νῦν δὲ φαιμέν τὰ ἴδια καὶ προσεχῆ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα τοὺς τέσσαρας εἶναι χυμούς· τὰ δὲ κοινὰ πάντων, ὑγρὸν καὶ θερμὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν, ἵνα ἀπὸ τῶν ποιότητων ὀνομάζομεν τὰ στοιχεῖα, τῷ παλαιῷ ἐπόμενοι. Καὶ αὗται μόναι τέτταρες ποιότη- 30 τες ὑποκειμένην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαι, τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰσὶν αἰτίαι, καὶ φυτῶν καὶ ζῴων δημιουργοί. Τὸ μὲν οὖν μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα τὰ στοιχεῖα, ὡς γίνεσθαι τοὺς χυμούς, πολλοὶ τῶν φυσικῶν συγκεχωρήκασιν, καὶ τοῦτο μὲν διὰ τὴν ἐνεργειαν. Θαλῆς μὲν εἰ καὶ περ ἐκ τοῦ ὕδατος φησι συνεστᾶναι πάντα, ἀλλ' ὁμοῦ καὶ

ΚΥΗΝ: ¹ ὁσίοῦν ² τὸν ἀνθρώπου - τὴν ὥραν - ἐν ἧ ὥρα αἷμα ⁵ post διῆλθεν add. καὶ τὸ περὶ φαρμάκων προσέθηκεν ¹¹ πάντα ταῦτα ¹⁹ μετέχον ²³ οἱ ²⁵ ὃ ²⁷ post συνίσταται add. ὡς ἐν τοῖς ἀνατομικοῖς βιβλίοις λέγεται ³⁰ αὗται pro ἐκεῖνα ³² δημιουργαί

τοῦτο βούλεται· ἄμεινον δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν προσθεῖναι ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῶν ἀρχῶν ἔχουσαν ὧδέ πως· τὰ μὲν οὖν πολυθρόλητα τέτταρα, ὧν τὸ πρῶτον εἶναι ὕδωρ φραμέν, καὶ ὡσανεὶ μόνον στοιχεῖον τίθεμεν, πρὸς σύγκρισίν τε καὶ πῆγνυσιν καὶ σύστασιν τῶν ἔγκοσμίων πρὸς ἄλληλα συγκεράννυται, πῶς δέ, ἤδη λελέχθαι ἡμῖν ἐν τῷ πρώτῳ.

5 Ἐναργῶς ἐνταῦθα δῆλός ἐστιν, ὡς ἀξιοῖ εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα. Ἴπποκράτης δὲ ἐκ τοῦ προοδεῖχθαι τὴν οὐσίαν ἀλλοιοῦσθαι πᾶσαν εἶδ' ἀνατρεπομένον, ὡς ἢ φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλλοιώσις οὐκ ἔστι διάκρισις τις καὶ σύγκρισις, ὡς καὶ Ἐπικούρω καὶ Δημοκρίτῳ ἤρεσκε, καὶ τὸ μὴ εἶναι ἀμετάβλητα τὰ τέσσερα, ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἐνόμιζε. Καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς τὴν τῶν πάντων φύσιν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ

10 καὶ ξηροῦ συνίστασθαι φησί, καὶ τέτταρας ἐν ἡμῖν αἰεὶ χυμοὺς ὑπάρχειν· ταῦτα γὰρ εἰς ἄλληλα δρᾶ, καὶ τὸ δρᾶν οὐκ ἐκ διακρίσεως καὶ συγκρίσεως ἔχει, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάσχειν τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλης αὐτῆς τὴν οὐσίαν. Ἐκ τούτων δὲ γίνονται οἱ χυμοί, περὶ οὗ πρᾶγματος κακῶς ἔλεγον οἱ πολλοὶ τῶν παλαιῶν, μᾶλλον δὲ Ἐρασίστρατος, ὅς περὶ τὰ ἄλλα ἄριστος ἔδοξε, περὶ τούτου δὲ οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τοῦ μετρίου πιθα-

15 νόν· ἠγεῖται γὰρ ἄχρηστον ὅλως τὸ ἐπίστασθαι ὅπως τὰ σιτία κατὰ τὴν γαστέρα πέπτεται, καὶ πῶς διὰ πέψεως οἱ χυμοί, καὶ πῶς ἐν ταῖς φλεψὶν ἢ χολῇ. Καὶ νομίζει τῆς κενώσεως μόνης φροντιστέον, ἀμελητέον δὲ τῆς γενέσεως. Τοῦτο τὲ σαφῶς εἶπεν αὐτὸς ἐν τῷ τρίτῳ περὶ τῶν πυρετῶν, ἐξαπατᾶται δέ, ὡς καὶ πρὸς Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους ἀποδέδεικται.

Ἄλλὰ ἡμεῖς νῦν, ὅπερ ἤδη πολλάκις εἶπομεν, οὐ τὰ καλῶς ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς

20 λέγειν προϋθέμεθα, μήτε τῇ γνώμῃ μήτε τῇ λέξει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὑπερβάλλεσθαι δυνάμενοι. Ἀποδέδεικται γὰρ ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς ἐν ταῖς φλεψὶν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμοσίας, ὅτι αἷμα μὲν ὑπὸ τῆς συμμετρίας τῆς κατ' αὐτὴν γίνεται οἱ δὲ ἄλλοι χυμοὶ διὰ τὰς ἀμετρίας· καὶ γὰρ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα μὲν ἐστί θερμοτέρα φύσει, χολωδέστερα, τὰ δὲ ψυχρότερα φλεγματοδέστερα· καὶ τῶν ἡλικιωῶν ὡσαύτως χολω-

25 δέστεραι μὲν αἰ θερμοτέραι φύσει, φλεγματοδέστεραι δὲ αἰ ψυχρότεραι. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ χωρῶν, καὶ ὠρῶν καὶ πολλῶ μᾶλλον τῶν φύσεων αὐτῶν· καὶ νοσήματα τὰ μὲν ψυχρά, τοῦ φλέγματος ἔκγονα, τὰ δὲ θερμὰ τῆς χολῆς ξανθῆς· καὶ ὅλως οὐδὲν εὐρίσκειται τῶν ἀπάντων, ὃ μὴ τούτῳ λόγῳ μαρτυρεῖ. Ἄλλὰ ταῦτα μὴ ὡς ἀποδείξεις ὑφ' ἡμῶν εἰρησθαι νομίζειν μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς τῶν ἄλλων γινωσκόντων ἀναισθησίας ἐνδείξεις,

30 ἃ μὴδὲ τὰ πρὸς ἀπάντων ὁμολογούμενα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν φαινόμενα γινώσκουσι. Τὰς δὲ ἀποδείξεις αὐτῶν κατ' ἐπιστήμην ἐξ ἐκείνων δεῖ λαμβάνειν τῶν ἀρχῶν, ὧν ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις εἶπομεν· ὡς τὸ δρᾶν καὶ τὸ πάσχειν εἰς ἄλληλα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ ἐκ τούτων συμμετρίας τε καὶ ἀμετρίας ἢ ὑγιεία τε καὶ αἰ νόσοι συνίστανται, καὶ τὰ ἰάματα τῶν νοσούντων εἰσὶν ἐκ τῶν ἐναν-

35 τίων. Ἄλλὰ δοκοῦσί μοι οἱ σοφισταί, καὶ πολλοὶ τῶν ἱατρῶν, καὶ τούτων τῶν ἐνδόξων,

ΚΥΗΝ: ³ τε deest ⁴ λέλεκται ¹¹ κατακρίσεως pro διακρίσεως ²⁰ ὑπερβαλέσθαι
²⁵ φύσεις ²⁶ χώρων ²⁸ post ταῦτα add. γὰρ ²⁹ νομίζεις ³⁴ συνίσταται

ὡς Ἐρασίστρατος, τοῦτο ἀγνοεῖν τὸ νόσημα εἶναι, ὅταν ἐν τῷ σώματι διάθεσις τις βλάβη τὴν ἐνέργειαν μὴ κατὰ συμβεβηκός τι, ἀλλὰ πρῶτως καὶ κατ' αὐτήν. Πῶς οὖν ἔτι διαγνωστικός τε καὶ ἰατρὸς τῶν νούσων ἔσται, ἀγνοῶν ὅλως αὐτάς, τίνες τέ εἰσι, καὶ πόσαι καὶ ποῖαι; Ταῦτα δὲ οὐκ ἔφυγεν οὐδὲ Ἴπποκράτην, οὐδὲ Πραξαγόραν, οὐδὲ Φιλότιμον, οὐδὲ Ἀριστοτέλην. Ἄρ' οὖν οἱ ἀπ' Ἐρασιστράτου τῶν ἄλλων ἀνέγνωσάν τι 5 τῶν Ἴπποκράτους γραμμάτων, οὔτε τὸ περὶ φύσεως τοῦ ἀνθρώπου βιβλίον, ἢ οὕτως ἀργῶς παρέλθοιεν τὴν περὶ τῶν χυμῶν ἐπίσκεψιν, ἢ γινώσκουσι μὲν, ἐκόντες δὲ παραλείπουσι καλλίστην τῆς τέχνης θεωρίαν; Ταῦτα οὖν ἅπαντα, πρὸς τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων καὶ τὰς ἰάσεις μεγίστην παρεχόμενα χρεῖαν, ὑπερεπήδησεν ὁ γενναῖος Ἐρασί-στρατος τελῶς καὶ καταφρονεῖν προσεποιήσατο τῶν παλαιῶν. Καίτοι καλὸν εἰδέναι 10 τὴν τε γένεσιν τῶν χυμῶν ἀπάντων, καὶ ὅτι αὕτη ἡ φύσις τῶν χυμῶν ἀπάντων, καὶ ὅτι αὕτη ἡ φύσις τῶν χυμῶν καθαρτικὸν ὄργανον ἐν ἐποίησεν οἷον τὸ αἷμα πρὸς τοῦ σπληνὸς καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως καθαίρεται, τὸ δὲ ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες καὶ τελῶς διαπεφευγὸς τὴν ἐν τῷ ἥπατι μεταβολήν, ὃ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἔλκει. Φλέγματος δὲ οὐδὲν ἐδημιούργησε φύσιν ὄργανον καθαρτικόν, ὅτι ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ἔστι, καὶ οἷον ἡμίπεπτος 15 τροφή τις· διὸ οὐ κενωτέον τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ ἐν τῷ σώματι μένον δεῖ ἀλλοιοῦσθαι. Διττὴ δὲ ἔστιν ἀλλοίωσις κατὰ γένος, ἢ μὲν εἰδοποιός, ἢ πρῶτως καὶ κυρίως ἀλλοίωσις ὀνομάζεται, ἢ δὲ καταθραύουσα καὶ συνάγουσα τὰ τοῦ σώματος ἡμῶν μόρια. Τὴν δὲ τῶν σιτίων ἐν πρώτῳ γένει φαρμὲν περιέχεσθαι· οὐδὲν γὰρ δύναται μεταβάλλειν ἐξ εἶδους εἰς εἶδος ἄνευ τοῦ θερμανθῆναι καὶ ψυχρανθῆναι, καὶ ξηρανθῆναι καὶ ὑγρανθῆναι. Οὐ 20 μὴν ἐξ ἄλλου τινός, ἢ ἐκ τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τὰς εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας ἀλλοιώσεις τε καὶ μεταβολάς ἐδείχθη δεχόμενα τὰ πάθη τοῦ σώματος σύμπαντα καὶ κατὰ τοῦτο τὰς πρώτας τε καὶ στοιχειώδεις εἰδοποιούς ποιότητας, ἔφαμεν ἐν τῷ περὶ στοιχείων καὶ ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων εἶναι τέτταρας, ὑγρότητα, ξηρότητα, θερμότητα, ψυχρότητα. Ἄς οἱ πλεῖστοι τῶν ζητησάντων ἐσφάλθαι μοι δοκοῦσιν ἐν 25 τῷ τὴν πλειονεκτοῦσαν ἀπλῶς ἐπισκέπτεσθαι καίτοι πολὺ διάφορόν ἐστιν, ἢ ὡς πρὸς τὴν ὅλην φύσιν ἀποβλέποντες, ἢ ὡς πρὸς ἀνθρώπους μόνους, ὑπὲρ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ διαιρεῖσθαι. Εἰ γὰρ πρὸς τὴν ὅλην φύσιν ἀποβλέψεις, διχῶς ἕκαστον τούτων λέγεται, τὸ μὲν ἀπλῶς, τὸ δὲ ἐν ἐπικρατείᾳ. Τῶν μὲν στοιχείων ἕκαστον ἀπλῶς, ἄνθρωπος καὶ ὄνος, καὶ βούς κατ' ἐπικρατήσιν, ζητοῦμεν δὲ ἡμεῖς οὐκ ἀπλῶς, εἰ πλέον 30 ὑγρὸν ἔστιν ἐν τῇ θαλάττῃ τοῦ ξηροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ ἐναργῶς ὀρῶμεν, ἀλλ' ἢ πρὸς ἄνθρωπον. Ποιοῦσι δὲ ἔμπαλιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν, καὶ τοσοῦτον ἀμαθεῖς εἰσιν, ὡς μὴδὲ τὸ πᾶσιν ὁμολογούμενον συγχωρεῖν, κοινὸν ὑπάρχειν πᾶσι τοῖς τοῦ ζῆου μορίοις, ὅσα χυμῶν τινῶν ἔστι γεννητικὰ χρησίμων, ἦτοι γε ἑτέροις μορίοις εἰς τὴν τοῦ γένους

ΚΥΗΝ: ⁵ post Ἀριστοτέλην parenth. inclus. καὶ μὴν ἢ μέλαινα χολή — ἀκμήν. ⁶ συγγραμμάτων ⁹ ἢνπερ ἐπήδησεν ¹¹ post ἀπάντων in parenth. καὶ ὅτι μοι δοκοῦσιν — λεγίτης. ¹¹ ὁμοιον καὶ αὕτη ¹⁶ post ἀλλοιοῦσθαι parenth. inclus. οὔτοι δὲ οἱ χυμοὶ — πέφυκε ²⁰ ἄνω τοῦ θερμανθῆναι ²⁸ ἀποβλέψης ³⁰ ἢ πλέον ³⁴ ἢ εἰς

διαδοχήν, ἢ εἰς τὴν τοῦ κουμένου τροφήν, περιττὸν ὑπάρχειν τὸν χυμὸν ἐκεῖνον τῆς
 τροφῆς τοῦ γεννῶντος αὐτὸν μορίου. Οὐ γὰρ τὸ γινώσκειν ἐς ὅτι χρήσιμος ὁ χυμὸς
 ἔσται τῷ ζῳῷ τὴν γένεσιν αὐτοῦ ποιεῖται τὸ μόριον, εἴ γε μὴ μέλλει νοῦν ἔξειν τῶν
 τοιούτων, ὅποιον ἀξιούμεν ἔχειν τοὺς πολιτικούς ἀνδρας. Ἐπὶ δὲ τὸν νοῦν ἔξειν τῶν
 5 ζῳῶν ἐκεῖνον ἔχει τὸν νοῦν· αὐτὸ δὲ τὸ μόριον, ὡς ἐδείχθη, διοικεῖται δυνάμεσι φυσικαῖς,
 ἄλλαις τε τισὶ, καὶ τῇ ἀλλοιωτικῇ, καθ' ἣν ὁμοιοῖ τὴν τροφήν αὐτῷ. Ἐπιζητήσεται δ' ἂν
 τις διὰ τί ἐγχρονίζον τοῖς ἀγγείοις τοῦ σπέρματος τὸ αἷμα λευκὸν γίνεται· ἀλλὰ τὸν ἐν
 τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀποδεδειγμένων ἀναμνησθέντα τινά, ὁραδίως ἐξευρή-
 σαι ἠγοῦμαι. Δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις, ὡς πᾶν μόριον, ἐν αὐτῷ τὴν τροφήν ἐξομοιοῖ,
 10 ὥστε λευκοὶ τῶν ἀγγείων χιτῶνες ὑπάρχοντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἑαυτοῖς ἰδέαν ἀλλοιοῦσι
 τὸ αἷμα. Νῦν δὲ τάχα ἔροισί τις, διὰ τί τῶν ἄλλων ἀγγείων οὐδὲ καθ' ἑνὸς ὁραταί τοῦτο
 γινόμενον· ὃ πρόχειρον ἀποκρίνασθαι, διότι μηδὲ ἐπὶ πλεῖστον οὕτως ἐν ἄλλῳ χρονοῖται
 εἰ δέ γε ἐχρόνιζε καὶ μὴ διέῳρη τε, καὶ ταχέως διεκενοῦτο, ἦν ἂν οὖν καὶ ἄλλοι τοῦ ζῳοῦ
 τοιοῦτον εὑρεῖν χυμόν. Καίτοι γε ἢ καθ' ἕκαστον τῶν ἀγγείων ὑγρότης σύμφυτος, ἢ κατὰ
 15 αὐτῶν τοὺς χιτῶνας, ἐξ ἧς τρέφεται, τοιαύτη τις ἐστί. Διὸ κατὰ τὰς ἑλικὰς τῶν ἀγγείων
 τοῦ αἵματος αὐτὸ τὸ αἷμα οἶον λιμνάζον αἰτίον ἐστί, ὡς τὸν σπερματικὸν χυμὸν ἀθροί-
 ζεσθαι. Νῦν δὲ ὅτι οἱ τε χυμοὶ, καὶ ὅλος τοῦ σώματος κρασὶς ἀλλοιοῖ τὰς ἐνεργείας τῆς
 ψυχῆς, ὡμολόγηται τοῖς ἀρίστοις ἰατροῖς καὶ φιλοσόφοις· ἐγὼ δὲ δι' ἑνὸς ὑπομνήματος
 φανερὸν πεποίηκα, καθ' ὃ ταῖς τοῦ σώματος κρασεῖσι ἀκολουθούσας ἐπέδειξα, τὰς τῆς
 20 ψυχῆς δυνάμεις. Διὸ ἐκ τῆς τῶν χυμῶν περιουσίας πλεῖστοι δυσκρασίαι τοῖς ἀνθρώποις
 γίνονται, ὧν καθ' ἕκαστον μόριον εἰσὶν ὀκτώ. Καὶ αὗται ἅπασαι γίνονται ἢ κατὰ ψιλὰς
 καὶ μόνας τὰς ποιότητας, ἢ καὶ μετὰ τινος χυμοῦ. Διὰ ταῦτα τὴν μὲν κατὰ ξηρότητα
 δυσκρασίαν ὑγραίνειν χρή, τὴν δὲ καθ' ὑγρότητα ξηραίνειν, οὕτω δὲ καὶ τὴν κατὰ θερ-
 μότητα ψύχειν, τὴν δὲ κατὰ ψύξιν θερμαίνειν· ὁμοίως δὲ καὶ τὰς συνθέτους ἦτοι θερμαί-
 25 νειν καὶ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν καὶ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν καὶ ὑγραίνειν, ἢ ξηραίνειν καὶ
 ψύχειν. Μηδὲ ἀμελητέον ἐστὶ τῶν τροφῶν, ὅτι ἐκ τούτων γίνονται οἱ χυμοί, καὶ ὅτι τὴν
 ἀρετὴν δὲ καὶ κακίαν δοκοῦσι φέρειν. Τοῦτο γὰρ καὶ Πλάτων ἔοικε γράφειν ἐν τῷ Τιμαίῳ
 κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν· «πειρατέον μὴ ὅπη τις δύναται καὶ διὰ τροφῆς, καὶ διὰ ἐπιτηδευ-
 30 »μάτων, μαθημάτων τε φυγεῖν μὲν κακίαν, τοῦναντίον δὲ εἰλεῖν ἀρετὴν ὡςπερ ἐπιτηδευ-
 »ματα καὶ μαθήματα κακίας μὲν ἀναιρετικά, γεννητικά δὲ ἀρετῆς ἐστίν, οὕτω καὶ
 »ἢ τροφή». Λέγει δὲ αὐτὸς ἐπιτηδεύματα τὰ κατὰ γυμναστικὴν καὶ μουσικὴν μαθήματα
 καὶ τὰ κατὰ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικὴν, τροφήν δὲ οὐχ οἷόν τε ἄλλην τινὰ νοεῖν παρὰ
 τῶν ἐκ τῶν σιτίων τε καὶ ῥοφημάτων καὶ πομάτων, ἐξ ὧν ἐστὶ καὶ οἶνος, ὑπὲρ οὗ πολλὰ
 διῆλθεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Νομοθεσίας, καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ εἰς τὸν Τιμαῖον ὑπο-

KÜHN: ³ τὸ ζῳῶν ⁴ ὅποιον ⁶ καὶ τοι ⁷ τῶν ¹² πλεῖον pro πλεῖστον ¹³ διαίρη-
 ται — διακενοῦται ¹⁴ τοσοῦτον — Καίτοι καὶ — ἢ κατὰ ¹⁵ ἐξῆς ¹⁷ ἢ τοῦ ¹⁸ τε καὶ ¹⁹ ἀπέ-
 δειξα ²¹ πᾶσαι ²³ ὑγραίνειν τι ²⁸ τήνδε ²⁸ ὅποι ²⁹ κακίας ³¹ post λέγει δὲ αὐτὸς
 parenth. inclus. ἐνίοτε τροφήν — καὶ τὰ λοιπὰ ³⁸ τὴν ἐκ τῶν

μνήματι, καὶ ἰδίᾳ ἐν τοῖς περὶ τῆς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως, καὶ ἐν τῷ περὶ εὐχυμίας τε καὶ κακοχυμίας. Ἐπειδὴ οὖν ἡ τροφή καλὴ ἢ κακὴ πολλὰ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις λυμαίνεται καὶ ὠνίναται καὶ ἀβλαβεῖς σφύζει, καὶ καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χυμοὺς ποιεῖ, δίκαιόν ἐστι αὐτῆς οὐκ ἀμελεῖσαι μάλιστα δὲ πειρατέον ἐστί, μὴ περισσοὶ ὦσι, μῆτε δρι- 5
 μεῖς, μῆτε ὄξεις, μῆτε θερμοὶ καὶ δάκνοντες, μῆτε παχεῖς, μῆτε παχεῖς ἅμα καὶ ὠμοί, καὶ ρύοντες καὶ γλίσχροι καὶ πληθωρικοὶ χυμοί, μῆτε ὠμοὶ καὶ ἐστηριγμένοι εἶεν· ταῦτα γὰρ πάντα νόσους παντοίους φέρει. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ περιττότης τὴν ποδάγραν, καὶ πολλὰ τῶν ἀρθριτικῶν, τὴν κεφαλαλγίαν, τὴν καρδιαλγίαν, καὶ τᾶλλα πολλὰ εἴωθεν ἐπιφέρειν ἀλλὰ καὶ τὰς φλέβας ῥήσσει. Τοσαῦτα δὲ καὶ τούτων πολλῶ πλείονα ποιοῦσιν ἄλλα. Ἐπὶ 10
 μὲν οὖν ποδαγρικῶν ἐναργῶς φαίνεται, ὡς ἐπιρρέοντος αὐτοῖς τινος ἐπὶ τοὺς πόδας χυμοῦ περιττοῦ, συνίσταται τὸ πάθος, εἰ δὲ οὗτος μὴ ἐπιρρέει, πρόδηλον ὡς οὐδὲ τὸ πάθος ἔσται ποτέ, Οὐκ ἐπιρρέυσεται δέ, ἂν διὰ παντὸς ἀπέριττον, ἐὰν γυμνάζεται τὰ μέτρια, καὶ πέττη καλῶς τὴν τροφήν ὁ ἄνθρωπος. Ὅθεν ἀργαίαι τε καὶ ἀδηφαγίαι βλάπτουσι αὐτούς· βλάπτουσι δὲ καὶ αἱ τῶν ἰσχυρῶν καὶ πολλῶν οἴνων πόσεις, πληροῦσι γὰρ ἐτοί- 15
 μως οὗτοι τὸ νευρῶδες γένος. Αἱ δὲ κεφαλαλγίαι γίνονται μὴ μόνον, ὡς ἔφη, διὰ πλῆθος τῶν ὑγρῶν κατειληφὸς τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ καὶ διὰ θερμότητα μόνην, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τὴν ξανθὴν χολήν, ἥτοι γε ἐν τῇ κεφαλῇ περιεχομένην, ἢ ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ διὰ τὴν ἔμφραξίν τινα τοπικὴν ἢ πνεύματος φυσώδους ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ τὴν γένεσιν ἔχοντος, ἢ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας πολλὰς, ἅς οὐ χρὴ εἰς τὸ παρὸν διελθεῖν. Ὅταν δὲ πλήθους ἡθροισμένου κατὰ τὰς φλέβας, λεπτὸς μὲν τις ὀρῆδὸς αὐτῷ συρῶδών εἰς τὴν γαστέρα, τὰς καρ- 20
 διαλγίας ἐργάζεται, προσλαμβάνειν ἐπὶ τὸ κατ' αὐτὴν στόμα, πάντων σχεδὸν αἰσθητικώτατον τῶν μορίων. Ἄλλὰ καὶ ἔστιν ὅτε καὶ ἐμβαλλουσῶν εἰς τὰς κοιλίας τῶν νεφρῶν φλεβῶν, καθ' ἃς ἀναστόμωσις γίνεται ἢ ῥῆξις ὑπὸ πάχους καὶ πλήθους τυγχάνει τῶν κατ' αὐτὰς χυμῶν· καὶ ἡ ῥῆξις ἀκριβοῦς αἵματος ἐργάζεται κένωσιν, ἢ δὲ ἀναστόμωσις οὐκ ἀθρόως αἷμα προχέουσα, καὶ μάλιστα ὅταν ἢ βραχύ, κατ' ὀλίγον δὲ τὸ λεπτότερον 25
 διηθουῖσα, τὸ ὄλον οὖρον ὑφαιμον ἐργάζεται. Ὡσπερ δὲ ταῦτα τὸ πλήθος ποιεῖ καὶ τὸ πάχος τῶν χυμῶν οὕτω καὶ ἀλλοιοῦν τοὺς σφυγμοὺς δύναται, ὃ γλισχροῦτης καὶ δριμύτης οὐχ ἥττον ἐργάζεται. Εὐλαβοῦ δὲ τὴν δριμύτητα, ὅπου τρέφειν ἐθέλεις· ἐρεθίζει γὰρ εἰς ἀπόκρισιν, τοῦναντίον δὲ ἡ γλισχροῦτης. Διὸ τὰ μὲν θᾶπτον κατὰ τὴν διαχώρησιν ὀρμήσει, τὰ δὲ βραδύτερον. Ὁ αὐτὸς δὲ δριμύς χυμὸς καὶ λεπτὸς αἰτιὸν ποτε ἐστὶ τῶν ἐπιπολῆς 30
 ἐλκώσεων ἐν τῇ λειεντερίᾳ, μάλιστα δὲ ὅταν ἐν τάχει τῶν ἐσθιομένων ἢ διαχώρησις γίνηται, τοιούτων οἷα κατεπόθη. Ἔστιν ὅτε καὶ ἐλκοῖ τὸν κερατοειδῆ ἢ δριμύτης, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ὀδύναϊς ὀφθαλμῶν. Ζύει δὲ καὶ τὰ ἔντερα ἐν τῇ δυσεντερίᾳ καὶ τοῦτο μὲν τὰ πρῶτα. Οὐ μὴν ἀλλὰ φευκτέον τὴν ἀμετρον θερμότητα καὶ δακνότητα, αἷς ἔπεται παρα-

ΚΥΗΝ: ⁴ δίκαιον οὖν δὲ vacat ὦσι vacat ⁷ νόσους τοῦ Διὸς φέρει ⁹ Ἄλλὰ ἐπὶ ¹¹ οἷς οὐδὲ ¹³ πέττη ¹⁵ post γένος: ὥσπερ καὶ αἱ συνουσίαι, ¹⁷ διὰ τινα ²¹ προσλαμβάνων ²³ ἢ ῥῆξις ²⁴ post πρῶτα: ὕστερον δὲ ἀναβιβρώσκει ὡς ἔλκος τε καὶ τότε ἀληθῶς γίνεται δυσεντερία.

φροσύνη, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος φλεγμονή, καὶ τ' ἄλλα πολλὰ νοσήματα. Οὕτω δὲ καὶ οἱ σπασμοὶ καὶ παλμοί, καὶ τὸ οἶον τῶν ὑποζυγίων εἰκόδς οὖρον, ὤμοῦ καὶ παχέος χυμοῦ εἶδη εἰσί. Καὶ κάκισται τῶν νόσων, ἐν αἷς ἀμφοτέροι πλεονάζουσιν οἱ εἰρη-
 μένοι χυμοί· καὶ τὸν ἡμιτριταῖον ποιεῖν εἰώθασι. Καὶ τὰ φύματά τε καὶ ἕξανθήματα γεν-
 5 νῶνται, καθαιρούσης τὸ πάθος τοῦ σώματος τῆς φύσεως, ὥσπερ ἐνίστε δι' ἐκκρίσεως,
 οὕτω καὶ διὰ ἀποθέσεως ἐπὶ τὸ δέρμα. Τοὺς μὲν γὰρ λεπτοτέρους καὶ ὑδατωδεστέρους
 χυμοὺς διαφοροῖ λεπτύνουσα, ἐκ τῶν δὲ παχυτέρων ἐμπλαττομένων τῷ δέρματι, καὶ
 μᾶλλον κατὰ τὴν ἐπιδερμίδα, πυκνὴν οὔσαν, ἕξανθήματα γίνονται καὶ τοῦτο μᾶλλον συμ-
 βαίνει ἐκείνοις, ὅσοις πυκνότερόν τε καὶ σκληρότερόν τε ἐστὶ τὸ δέρμα· δυσχερὴς γὰρ ἡ
 20 δι' αὐτοῦ γίνεται τῶν χυμῶν παχυτέρων τε καὶ γλισχροτέρων διέξοδος. Ἄλλα καὶ τὰ ἀλγή-
 ματα κατὰ τὸν νῶτον μεθιστάμενα καταρῥόεων ποιεῖ χυμὸς, ἐνίστε μὲν καὶ μόνος, ὡς τὰ
 πολλὰ δὲ καὶ μετὰ φυσώδους καὶ παχέος πνεύματος. Αὐτὸν δὲ τὸν παχὺν χυμὸν εὐλογόν
 ἐστὶν ἐμφράττοντα τὰς διεξόδους τοῦ πνεύματος, κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν
 ἐπιληψίαν ἐργάζεσθαι, ἑαυτὴν κλονούσης τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων ὑπὲρ τοῦ διώσασθαι
 15 τὰ λυποῦντα. Ἐμφραξις μὲν γὰρ τῶν πόρων ἐξαίφνης ὑπὸ παχέος ἢ γλισχροῦ χυμοῦ
 γένοιτ' ἂν· μᾶλλον δὲ τῶν πάντων τὴν ὠμότητα φεύγειν χρή. Ὁ δὲ ὠμὸς χυμὸς ἰδίως
 ὀνομάζεται, ὅς τοιοῦτός ἐστιν, ὁποῖον φαίνεται τὸ τοῖς οὔροις ὑφιστάμενον ἐνίστε καὶ πύφ
 παραπλήσιον· διαφέρει δέ, ὅτι τὸ πύον δυσῶδες καὶ γλισχρὸν ἐστίν, ὁ δὲ ὠμὸς ἔοικεν
 αὐτῷ κατὰ τὸ πάχος καὶ τὴν χροάν μόνον, οὔτε δυσῶδης ὢν οὔτε γλισχρός. Τοιοῦτον
 20 δ' ἐστὶ πού τὸ μήπω πεφθὲν ἐν κοιλίᾳ τε καὶ φλεβίᾳ. Εἰσὶ γὰρ τῶν ὠμῶν χυμῶν δύο
 τρόποι· ὢν ἕτερος μὲν λεπτὸς καὶ ὑδατώδης ἐστίν, ἕτερος δὲ παχὺς τε καὶ γλισχρὸς ἐν τοῖς
 μορίοις στηριζόμενος. Καὶ τὸν μὲν λεπτὸν τε καὶ ὑδατώδη χρή κενοῦν πρὶν ἂν πρὸς τῆς
 πυρετώδους θερμοσίας ἀναθερμαίνηται, καὶ κεντῆ καὶ δάκνη, τὸν δὲ παχὺν καὶ γλισχρὸν
 δεῖ πέττειν, καὶ ῥυώδη ποιεῖν, πρὶν φαρμακεῦσθαι, ἐπεὶ τὰ σώματα χρή, ὅκου τις βού-
 25 λεται καθαιρεῖν, εὐροα ποιεῖν, ὡς φησὶν Ἴπποκράτης. Ἀναγκαῖον οὖν ἐπειδιάν τις πλείω
 λαμβάνει τὰ σιτία, ἀναρπάξεσθαι πλεῖστον ὠμὸν χυμὸν εἰς τὸν ὄγκον τοῦ ζῴου διὰ πολ-
 λὰς αἰτίας· ὅτι τε ἐν τῇ γαστρὶ καὶ φλεβί φαιλότερον πέττειται τὸ πλεόν, ὅτι τε πλεόν εἰς
 τὸν ὄγκον ἀνέρχεται διὰ τὸ πλεόν ὑπάρχειν, ὅτι τε πρωϊαίτερον ἢ χρή, διὰ τὸ συγχωρεῖν
 μὲν τὴν γαστέρα ταῖς φλεβί, τὰς φλέβας δὲ ἄλλοις ἅπασιν τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις ἐπισπᾶ-
 30 σθαι τὸ μήπω κατειργασμένον. Τὰ γε μὴν πολλὰ τῶν παιδῶν ἀδδηφαγοῦντα πλεῖστον
 ἀθροίζει τὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον ὠμὸν χυμὸν, ἐξ οὗ ῥαδίως ὁ λίθος γεννᾶται, τούτου μὲν
 ὕλης ἔχοντος λόγον, ἐξ οὗ ὁ λίθος γεννᾶται, ποιητικοῦ δὲ αἰτίου τῆς θερμοσίας. Γίνεται
 δὲ καὶ ἐκ ῥινῶν καὶ στόματος ἐν περιόδοις ἀτάκτοις τε καὶ τεταγμένοις ἐκκρίσις ὠμῶν
 χυμῶν, ἐκκαθαίρουσα τὸν ἐγκέφαλον, οἱ τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἀπὸ τοῦ πύου διαφέρουσι. Τῆς

ΚΥΗΝ: ² vacat καὶ παχέος χυμοῦ ⁵ τὸ βάθος ⁶ τε καὶ ⁷ τῶν δὲ ⁸ ἐμπλαττομένων
⁹ σκληρότερόν ἐστι ¹⁸ vacat κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου ¹⁸ τε καὶ ¹⁹ γλισχρός ²² στη-
 ριζόμενοι ²⁶ λαμβάνη

μὲν οὖν θεραπευτικῆς μάλιστα σύστασιν ἐχούσης ἐν τοῖς χυμοῖς, προσήκει αὐτοὺς οὔτε
 γλισχροὺς εἶναι, οὔτε παχεῖς, οὔτε πολλοὺς, οὔτε πλέον θερμοὺς ἢ ψυχροὺς, οὔτε δακνώ-
 δεις, οὔτε σηπεδονώδεις, οὔτε δηλητηρίους· αὐξηθέντες γὰρ αἷτιοι καθίστανται νοσημά-
 των καὶ ἀλγημάτων. Ἴσμεν γὰρ ὅτι ἐκ τῶν χυμῶν οἱ πόνοι γίνονται ἑξαχῶς, ἤτοι ἐκ τῆς
 θερμοσίας, ἢ ψυχρότητος, ἢ παχύτητος, ἢ γλισχροῦτητος, ἢ δακνότητος, ἢ καὶ πλήθους, 5
 ὅταν ὑπὲρ μέτρον αὐξηθέντες τῆς κενώσεως χρῆζουσιν. Αὐξάνονται δὲ ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς
 αὐτῆς αἰτίας, ἢ περ αὐτοὺς ἐγέννησε τὸ πρῶτον· σκοπὸς δὲ τότε ὁ τῆς ἰάσεως αὐτῶν δι-
 τός, ἀλλοιώσις τε καὶ κένωσις, περὶ ὧν εἵπομεν ἐν τῇ περὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου
 πραγματείᾳ. Οὐ γὰρ ἐδικαίωσα πάντα μεταφέρειν εἰς τόνδε τὸν λόγον τὰ τελέως ἐν τοῖς
 ἄλλοις γεγραμμένα· ἀλλὰ καὶ ἐν ἀφορισμοῖς δέδεικται, πληθωρικοῦ ὄντος τοῦ σώματος, 10
 διὰ φλεβοτομίας, κακοχύμου δέ, διὰ καθάρσεως κενωτέον· καὶ οὐκ εἶναι χαλεπὸν σοι δια-
 κρῖναι κακοχυμίαν ἀπὸ πλήθους αἵματος, εἰ ἔχεις ἐσκεμμένα τὰ περὶ πλήθους ὑπ' ἔμοῦ
 ἤδη γεγραμμένα. Κἄρκεινο δὲ οὐδὲ παραλείπτειν, ὅταν κινῶνται τε καὶ φέρωνται πάντη
 τοῦ σώματος οἱ πλεονάζοντες χυμοί, μηδέπω καθ' ἕν τι μόριον ἐστηριγμένοι, τηνικαῦτα
 πρὸς τὴν ἀπόκρισιν αὐτῶν ἢ φύσιν ὀρμᾶ καὶ δεῖται τινος ὀρέξοντος χεῖρα, καὶ ὡς ποδη- 15
 γήσοντος αὐτὴν τὴν ὀρμὴν ἐπὶ τὴν γαστέρα. Τοὺς δὲ καθ' ἕν τι μόριον ἐστηριγμένους
 χυμοὺς οὐ χρὴ κινεῖν πρὶν πεφθῆναι. τηνικαῦτα γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἔχομεν βοηθοῦσαν
 τῇ κενώσει· φαίνεται γὰρ αὕτη μετὰ τὰς πέψεις διακρίνουσά τε τοὺς χυμοὺς, ἀποθεμένη
 τε τὸ περιττόν, ἐν ᾧ δὴ καιρῷ καὶ κρίσεις γίνονται. Τελέως μὲν οὖν αὐτῆς κινουμένης,
 οὐδὲν δεῖ ἄλλο ποιεῖν, μετριώτερον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἐνεργούσης, τὸ λείπον αὐτοὺς 20
 χρὴ προστιθέναι φαρμακεύοντας. Ἐν ᾧ ἰστέον, ὡς αἱ μεταρῥύσεις ἄλλοτε εἰς ἄλλο μόριον
 τῶν χυμῶν ὀλιγάκις γίνονται, τὰ δὲ πλείω ἡσυχάζει καθ' ἕν τι μόριον, ἐν ᾧ πέττεται καθ'
 ὅλου τοῦ νοσήματος τὸν χρόνον ἄχρι λύσεως. Πῶς δὲ ἐξ ἄλλων τόπων εἰς ἄλλους δια-
 δοχαὶ γίνονται νοσημάτων, κατὰ μεταστάσιν τῶν ποιοῦντων αὐτὰ χυμῶν, ἐπὶ τῷ τέλει
 τοῦ βιβλίου γράφεται τελεώτερον. Νῦν δὲ ὑπέρχεται μοι θαυμάζειν ἐκείνους, οἱ βού- 25
 λοντες τὸν παλαιὸν διαλέγειν περὶ τῆς μεταβολῆς τῶν χυμῶν ἐν τῇ τῶν ἡλικιῶν διαδοχῇ,
 οὕτως, ὡς εἵπομεν, ἐκαινοτόμησαν τὴν γραφήν· διὰ γὰρ τὴν βραχυλογίαν μὴ τὸ ἀξίωμα
 τῶν νοσημάτων ἐν ὀλίγοις ῥήμασι περιεχομένων, νοεῖν οἷοί τε ὄντες, ἐπὶ τὴν ἐκείνην
 ἔννοιαν διεστράφησαν. Εἰ γὰρ καὶ τὸ χρῶμα ἐν ταῖς ἡλικίαις πολλάκις ἐξαλλάττεται,
 ἀλλ' ὅμως οὐ τοῦτο βούλεται νῦν ὁ ἰατρός. Τὰ μὲν γὰρ παιδία πλείστον ἔχει τὸν τοῦ 30
 αἵματος χυμόν, καὶ μόνον γε τοῦτον εἶχεν ἄν, ὅσον ἐπὶ τῇ καθ' ἡλικίαν κράσει· πολλὰ
 δ' ἐσθίοντα, καὶ μέντοι καὶ ἀτακτότερα ὑπάρχοντα, ὑποτρέφει τι, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται,
 καὶ τῶν καλουμένων ὤμων χυμῶν. Διὰ τοῦτο τὸ χρῶμα σύμφυτον αὐτῶν φαιδρόν, ἐρυ-
 θρόν τε καὶ οἷον ἀνθῶδες, ἢ καὶ ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ μεμιγμένον εἶναι βούλεται·
 ἐνίοτε δὲ καὶ στίλπον τοῦτο ἐσχηκὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος, πνεύματός τε καὶ χρώματος 35
 ἀγαθοῦ. Ὅποταν δὲ εἰς τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἀφίκηται, τινὰ μὲν καλῶς διαι-

ΚΥΗΝ: ¹² ἀπ' ἔμοῦ ¹⁵ ποδηγήσαντος ²⁰ εἰ καὶ γὰρ ³⁴ ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ

τᾶται βελτίονος ἀγωγῆς ἐπιτυγχάνοντα, καὶ οὕτως αὐτοῖς τὸ αἷμα πλεονάζει μόνον· ἐξ οὗ πρόδηλον ἡμῖν τὸ χρῶμα ἀνάλογον εἶναι τῷ χυμῷ ἐπικρατοῦντι. Ἔνια δὲ τῶν μειρακίων πολὺ χειρόν, ἢ οἱ μικροὶ παῖδες· καὶ τοίνυν νοσεῖ ταῦτα συνεχῶς καὶ ἅμα καὶ σφοδρῶς διὰ τὴν ὁμότητα τῶν χυμῶν, ἣν περ ἀθροίζουσι. Τοῖς ἐφεξῆς δὲ τῆδε τῆς ἡλικίας, καὶ μάλιστα τοῖς κακῶς διαιτωμένοις, ὁ πικρόχολος ὑποτρέφεται χυμὸς, ὥστε ἐν αὐτοῖς πλεονάζειν οὐχ αἷμα μόνον ἀλλὰ ἀκείνιον, ὅσπερ ὠχρὰ καὶ ξανθὴ χολὴ ὀνομάζεται. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀνάλογοι αἱ μεταβολαὶ γίνονται, ἅς οὐχ οἷόν τε ὀρίσαι βεβαίως, ὡς ἐν τῇ παρακμῇ τῶν ἡλικιῶν γεννῆσαι τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν, ἢ ἐν ἄλλῳ χρόνῳ τὸ φλέγμα, καὶ οὕτως ὑπαλλάττεσθαι τὸ χρῶμα. Τοῦτο γοῦν ἔμοι οὐ πιθανόν ἐστι, τὸν παλαιὸν νῦν περὶ τῆς τῶν ἡλικιῶν διαδοχῆς, καὶ ἐν αὐταῖς ὑπαλλαγῆς τε καὶ μεταβολῆς χρωμάτων εἰπεῖν, ἀλλὰ περὶ χρωμάτων λέγειν, ἅπερ ἐκάστοτε ἐν τῷ τῶν νοσοῦντων σώματι θεωροῦνται, καὶ ἃ δεῖ τὸν ἰατρὸν ἐπιβλέπειν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ παρεκέλευσε τόνδε τὸν τρόπον· πρῶτον μὲν, φησί, σκέπτεσθαι χρῆ τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος, εἰ ὁμοίον ἐστι τῶν ὑγιαινόντων· καὶ πάλιν καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαντος προσώπου χλωρόν τε ἢ [μῆ] μέλαν ἐὸν καὶ πελιόν· καὶ μετ' ὀλίγον ἢ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαντος προσώπου ἡλλοιωμένον ἢ καὶ πάλιν, ἣν δὲ καμπύλον, ἢ πελιόν, ἢ ὠχρόν βλέφαρον, ἢ χεῖλος, ἢ ὀρις γένηται· καὶ ἐν τῷ ἔκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν «οἱ δὲ πρὸς τὴν χεῖρα νοτιώδεις, οἱ δὲ ἐξέρυθροι, οἱ δὲ ἐξωχροὶ, οἱ δὲ πελιοί, καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα». Οὕτω περὶ πτυέλου καὶ οὔρου καὶ κόπρου καὶ τῶν λοιπῶν, εἶπε γοῦν τὸ χρῶμα σκέπτεσθαι τὸν ἰατρὸν δεῖν, εἴτε αἱματώδες, ἢ ὠχρόν, ἢ ξανθόν, ἢ λευκόν ἢ μέλαν ἐστίν, ἵνα σαφῶς διαγινώσκη τὸν ἐν τῷ σώματι πλεονάζοντα χυμὸν, εἴπερ εἴωθεν ἔπεσθαι τῷ ἐνυπάρχοντι χυμῷ τὸ χρῶμα. Καλῶς δὲ προσέθηκεν, ὅκου μὴ ἄμπωτίς ἐστιν, ὡς εἵπομεν, διότι τῶν χυμῶν ταρραττομένων διὰ πάθος τι, οὐχ οἷόν τε ἐστὶ περὶ χρώματος αὐτῶν ὑγιῶς καὶ ἀμέμπτως κρίνειν. Ὅσπερ γὰρ ἡ θάλαττα τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἀκριβῶς οὐ φαίνεται σώζειν, ὅταν αὐξάνεται ἢ μειοῦται, ὅτι γίνεται πάντως ἐν ταῖς ἀμπώσεσι, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνέμων συγκεχυμένη πορφυροῦται, οὕτως οἱ χυμοί, ἐν τῷ σώματι ὑπονοσήσαντες καὶ μὴ κεχυμένοι, οὐ δύνανται τῇ ὄψει καταλαμβάνεσθαι. Ὅταν δὲ μὴ ἄμπωτίς ἐστι, τουτέστιν, ὅταν ὁμαλῶς ἐν ὄλῳ τῷ σώματι εἶεν κεχυμένοι, τότε τὸ χρῶμα σημαίνει σοι ὁποῖος ἂν χυμὸς ἢ ὁ λυπῶν καὶ πλεονάζων, ἵνα, εἰ καὶ τις ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κένωσις ἐπιτηδεύοιτο, τῶν λυπούντων αὕτη γένοιτο· καθάπερ καὶ αὐτὸς ἐν ἄλλοις παρακελεύεται τὸν λυποῦντα κenoῦν χυμὸν, καὶ μὴ τὸν ἄλλον τινα πρὸ αὐτοῦ. Καὶ πῶς τοῦτο ποιήσεις, κἂν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου φησί. Τὸ δὲ ἀνθῶν τριττῶς ἐξηγοῦνται ἢ ὡς τὸ χρῶμα, ὅπερ ἀνθεῖ ἐν τῷ σώματι, τῷ τῶν χυμῶν χρώματι ἔοικὸς εἶη· ἢ ὡς τὸ χρῶμα τῶν χυμῶν ἔοικὸς ἢ τῷ τῶν ἀνθῶν χρώματι, καὶ ἢ ἐρυθρόν ἢ λευκόν, ἢ φαιόν, ἢ πελιδνόν, ἢ ὠχρόν, ἢ ξανθόν, ἢ μέλαν, καὶ συνελόντι φάναι παρα- 35 πλῆσιον τῇ χροῃ τῶν ἀνθῶν, καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν σώζει οἱ χυμοὶ μὴ εἰς τὸ βάθος τοῦ

ΚΥΗΝ: ³ τε καὶ ἅμα vacat ¹⁴ πάλιν τὸ χρῶμα ¹⁶ ἢ ¹⁷ vacat οἱ δὲ ἐξέρυθροι ¹⁹ εἴπερ οὖν τὸ χρῶμα τῶν χυμῶν ²⁴ αὐξάνηται ²⁶ ὑπονοστήσαντες ³² vacat ἢ ὡς τὸ χρῶμα — εἶη ³³ ἔοικός, ἢ τῷ

σώματος λάθωσι, καὶ μὴ ὑπονοστήσωσιν· ἢ καὶ τὸ χροῶμα τῶν χυμῶν εἶη ἀνθηρόν, τουτέστι καλὸν ἀγαθόν, ὡς ἐν ταῖς ἐπιδημίαις γέγραπται «ὅταν δὲ πληροῦνται σημεῖον αὐθις, τὸ σῶμα ἀνθηρόν γίνεται», ὅπερ ἐστὶ πάσης ἀνατρέψεως σημεῖον. Γίνεται γὰρ ἀνθηρόν τὸ σῶμα κατὰ τε τὰ γυμνάσια, ὡς ἡμεῖς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς εἴπομεν, καὶ ἐν τοῖς ἔχουσι τὴν ἕξ αἵματος χρηστοῦ τὴν ἀνάτρεψιν. Ἄμεινον δὲ τὸ πρῶτον. Ἔστι γὰρ τοῦτο 5 σημεῖον, ὃ πρὸς θεραπείαν τῶν νοσημάτων, καὶ πρόγνωσιν τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, καὶ φυλακὴν τῆς παρούσης ὑγείας ἀναφέρεται· ἀλλὰ ἴδωμεν τὴν ἐχομένην ῥῆσιν τόνδε τὸν τρόπον.

Β'. Ἀκτέα, ἣ ῥέπει, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων·

πλὴν ὧν οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν χρόνων.

10

Κελεύει νῦν κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν χυμῶν τὰς κενώσεις ποιεῖσθαι. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, ἃ δεῖ ἄγειν, ταύτῃ ἄγειν ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπη ἢ φύσις, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. Σημαίνει δὲ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν, ὡς ἡμεῖς εἴπομεν, τὰ μῆτε κρινόμενα μῆτε κεκριμένα ἀρτίως. Διδάσκει οὖν ταῦτα ἀκτέα διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων, τουτέστι κένωσιν ποιητέον ἢ διὰ τὰ ἔντερα, ἢ διὰ τὴν γαστέρα, ἢ διὰ τὴν κύστιν, ἢ καὶ μήτραν ἐν γυναιξίν, 15 ἢτοι σύμπαν τὸ δέρμα, διὰ ἰδρώτων, ἢ καὶ διὰ ὑπερώων τε καὶ ῥίνα, ἢ διὰ αἰμοῦρῶδας, ἢ ὅταν καθ' αἰμοῦρῶγιαν ἢ κρίσις γένηται. Τότε γὰρ κάλλιστόν ἐστιν, εἰ κατὰ εὐθὺ τοῦ πεπονθότος μορίου τοῦτο τυγχάνει, κακὸν δέ, εἰ εἰς τοῦναντίον. Δεῖ οὖν τὸν ἰατρὸν προσέχειν τῇ ῥοπῇ τῆς φύσεως, καὶ εἰ αὐτὴ διὰ συμφερόντων γίνεται χωρίων, ὑπηρετεῖν αὐτῇ, εἰ δὲ ἐναντίως, κωλύειν καὶ ἀντισπᾶν, ὡς μετ' ὀλίγα Ἰπποκράτης κελεύει. Ἐὰν γὰρ ἐν τῷ 20 ἐγκεφάλῳ νόσος ᾖ, ἐπεὶ διτταὶ ῥοπαὶ ἐπιτήδεια, ἢ μὲν κατὰ τὴν ὑπερώων, ἢ καὶ βελτίων ἐστίν, ἢ δὲ ἑτέρα εἰς τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἢπερ οὐκ ἀγαθὴ, σκέπτου δὴ ἀκριβῶς, καὶ προκενώσας ὅλον τὸ σῶμα, ὅπου ἂν ἡ φύσις ῥέπη, ταύτῃ ἄγε. Ἐξ οὗ δήλον, ὅτι ἡ φύσις τὸν κενωθησόμενον δηλοῖ χυμόν, καὶ τὸν τόπον, δι' οὗ χρὴ κενοῦν αὐτόν. Ἀμέλει καὶ τῶν κατὰ τὸ ἦπαρ φλεγμησάντων, ὅταν πεφθῶσι, τὴν ἀποκάθαρσιν ποιούμεθα, διὰ μὲν 25 τῆς κατὰ γαστρός, ὅταν ἐν τοῖς σιμοῖς αὐτοῦ γένηται τὸ πάθημα, μάλιστα μὲν ἡ φύσις τοῦτο διὰ τῶν διαχωρημάτων προδηλοῖ, διὰ οὕρων δέ, ὅταν ἐν τοῖς κυρτοῖς. Καὶ χρὴ σε ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐπισκέπτεσθαι τὸν τε πλεονάζοντα χυμόν, καὶ πεπονθότα τόπον, ἕξ οὗ καθάπερ αἰτίας ὁρμαῖται τὸ νόσημα· ταῦτα γὰρ σοὶ καὶ τὸν κενωθησόμενον ἐνδείξεται χυμόν, καὶ τὸν τρόπον τῆς κενώσεως, καὶ τὸν τόπον δι' οὗ χρὴ κενοῦσθαι, καὶ 30 πρὸς τούτοις ἅπασιν τὸν καιρόν. Καὶ ἐν ἀρχῇ μὲν τοὺς ὀρῶδεις καὶ λεπτοὺς χυμοὺς

ΚΥΗΝ: ⁵ post ἀνάτρεψιν add. ἢ καὶ τρίτον ὅκου μὴ ἄμπωτις ἐστὶν ὡσπερ τῶν ἀνθῶν, διότι τὰ ἀνθη ἢ ξηρασμένα ἢ ἄλλως πως ἠλλωιωμένα τὴν ἰδίαν χροῖαν οὐ φυλάττει, οὕτω καὶ οἱ χυμοὶ ὅταν ἄμπωτις ἐστί τὸ χροῶμα αὐτῶν, οὐ σημαίνει ἀληθῶς καὶ ἀμέμπτως τὸν πλεονάζοντα καὶ λυποῦντα χυμόν. Ἔστι γοῦν τοῦτο σημεῖον... vacat Ἄμεινον τὸ πρῶτον post ἀναφέρεται add. ὅτι δὲ σημεῖόν ἐστιν αὐτὸς δείκνυσι προστιθεὶς τὴν ἐχομένην ⁹ vacat διὰ ¹² vacat ταύτῃ ἄγειν ¹⁹ γένηται ²⁰ κελεύσει ²³ προκινήσας ²⁶ κάτω αὐτῶν εἰ φύσις ²⁷ τε pro δὲ

κενοῦν δύνασθαι, ἀναμένειν δὲ δεῖ τὴν πέψιν τῶν παχέων καὶ γλισχρῶν, οἷον τοῦ φλέγματος καὶ τῆς χολῆς τῆς μελαίνης. Καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ λέγει, πλὴν ὧν οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν χρόνων. Ὡν γὰρ ἀναμένειν δεῖ τὸν πεπασμόν, τούτους χρὴ λεπτύνειν τοῖς φαρμάκοις, ἵνα τὰ σώματα εὐροα εἶεν, ὡς ἀλύπως τε καὶ πᾶς ὁ βλάβπτων καὶ λυπῶν ἐκκενωθῆ
 5 χυμός. Ἴνα δὲ τοῦτο γένοιτο, πρῶτον μὲν δεῖ προσκέψασθαι, εἰ ἐπιτηδείως ὁ κάμνων ἔχει πρὸς τὴν τοιαύτην κάθαρσιν. Οἱ γὰρ ἐξ ἀπεψιῶν πολλῶν, ἢ γλισχρῶν ἢ παχέων ἐδεσμάτων, ὡσαύτως δὲ καὶ οἷς ὑποχόνδρια διατεταμένα πεφύσηται, ἢ ὑπερβαλλόντως ἐστὶ θερμὰ καὶ πυρῶδη τὰ οὔρα, καὶ τις αὐτόθι τῶν σπλάγχχνων φλεγμονή, πάντες οὔτοι πρὸς τὰς καθάρσεις ἀνεπιτήδευτοι τυγχάνουσιν. Ἡ δὲ λέγει, πλὴν ὧν οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν
 10 χρόνων, σημαίνει, ἐν χρόνοις νοσήμασι τὴν πέψιν τῶν χυμῶν διαμένειν ἰατρὸν δεῖ, ὅπου τὸ νόσημα τοῦτα συγχωρεῖ· ἐν δὲ τοῖς δξέσιν οὐ μόνον μὴ τὴν πέψιν μενητέον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθύς, ἢ καὶ περὶ τὴν πρώτην τῶν ἡμερῶν χρῆσθαι τῷ καθαρτικῷ φαρμάκῳ, ὃ φαρμακεύειν αὐτὸς καλεῖ, ὅταν ὀργᾶ. Τοῦτο γὰρ ἐστὶν αὐτοῦ παραγγέλμα, ὅτε φησὶν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς πέποντα φαρμακεύειν, καὶ κινεῖν, μὴ ὤμά, μηδὲ ἐν ἀρχῆσιν,
 15 ἢν μὴ ὀργᾶ. Περὶ ὧν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ ἔξομεν εἰπεῖν· οὐ γὰρ δεῖ μεταφέρειν ἐνθάδε τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι. Νῦν δέ, ὅπερ τοῖς ἐξηγηταῖς παρέχει πράγματα, διαλύσομεν· φασὶ γὰρ τουτὶ τὸ γράμμα οὐκ εἶναι Ἴπποκράτους, διότι σολοικίζει. Εἰπὼν γὰρ τὸ χρῶμα τῶν χυμῶν, προστίθησιν ἀκτέα ἢ ῥέπει. Ἐγὼ γὰρ ἀξιῶ μὴ τῇ λέξει κρίνειν ἢ ἀποκρίνειν δεῖν τὰ τῶν Παλαιῶν καὶ εὐδοκίμων ἀνδρῶν συγγράμματα, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς νοήμασι
 20 καὶ ταῖς ἐννοίαις πρὸς τὸ γὰρ ταύτας τὰς ἐννοίας κεχωρισμένας ἀλλήλαις εἶναι, ὡς μὴ συνεχομένας τυγχάνειν, ἴσμεν πόσα σφάλματα οἱ βιβλιογράφοι ποιοῦσι, καὶ πόσα ἐκαινοτόμησαν οἱ περὶ τὸν Διοσκορίδην καὶ τὸν Ἀρτεμίδωρον. Τελευταῖον δὲ ἐάσας ταῦτα πάντα, φημὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τοῦ Παλαιοῦ Βίβλοις ἄλλα παραπλήσια καὶ ὅμοια κατὰ τὴν λέξιν εὐρίσκεισθαι ἁμαρτήματα, ὥστε οὐ δεῖν δι' ἐνὸς τούτου ἀπαγορεύεσθαι τὸ βιβλίον.
 25 Ἐν γὰρ τοῖς Ἀφορισμοῖς οὐκ ἀκριβῶς εἶπε «τὸν καῦσον ὑπὸ τῆς παραφροσύνης λύεσθαι» καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν εἴρηκε «τὸν ἰατρὸν τῶν ἐκπτώσεων καὶ καταγμάτων ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσεις ποιεῖσθαι»· καὶ ἐν τῷ προῤῥητικῷ, «τὰ ἐπὶ ταραχώδεσιν ἀγρῦπνοισιν οὔρα ἄχροα, μέλανα, ἐναιωρούμενα, ἐφ' ἰδρωτὶ φρενιτικά». Ἀλλὰ ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ πολλὰς ἐστὶν εὐρίσκειν τὰς ῥήσεις σολοικῶδεις, ὡς καὶ διὰ τοῦτο εἰκὸς ὑποπτεῦν
 30 τινὰς αὐτὸ οὐκ εἶναι γνήσιον Ἴπποκράτους. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ προγνωστικῷ, ὃ πάντες Ἴπποκράτους εἶναι φασὶ, μέμφομαι ὡς περιττὰ τὸ «δὶς ἢ τρίς τῆς ἡμέρας, καὶ τῆς νυκτὸς ἅπαξ», ὅσα τ' ἄλλα πρὸς τούτοις ἔγραψεν ἐν ἐκείνῃ τῇ ῥήσει, ἧς ἀρχή, «ἀλλὰ χρὴ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰσιόντων ὑποχωρεῖν». Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἐκτρέπει τὴν τάξιν οὐ μετὰ πολὺ. Μέμφονταιί τοι γὰρ οὖν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀμέλειαν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ

KŪHN: ¹ δύνασαι ² πλὴν οἱ ⁴ post εἶεν add. τὰ γὰρ σώματα, φησὶν αὐτός, ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν χρὴ εὐροα ποιεῖν ὡς ἀλύπως ⁵ σκέψασθαι ⁹ πλὴν οἱ ¹⁰ δεῖν ²⁰ omiss. τὰς ἐννοίας ἀλλήλων ²⁰ καὶ πρὸς ²¹ post τυγχάνειν add. εἶτα δὲ ²² πάντα ταῦτα ²⁷ ἀγρῦπνησιν ²⁸ τούτων ³² ἀρχή· ἀλλὰ

διαίτης ὀξέων νοσημάτων, ἔνθα περὶ πυριῶν γράφει. Ἔστι δὲ καὶ σόλοικος πάντως ἡ ἔρμηγεία ἐν τῷ περὶ τῶν κατὰ ἰητροῖον, ὅπου εἶπεν· τὰ δὲ μὴ μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω ταχέως ἀποπεσόντων, τὰ δὲ ὡς μήτε πιέζειν, μήτε ἀποπίπτειν. Καὶ μὴν καὶ ἐκεῖνος ὁ ἀφορισμὸς φανερώς ἡμάρτηται, οὗ ἡ ἀρχή, οἷσιν ἐν τοῖς οὖροισιν. Καὶ τὶ χρὴ μηκύνειν ταῦτα, ὅταν καὶ τοῦτο σύνηθες τοῖς Ἀττικοῖς, ὧν τῇ διαλέκτῳ χρῆται κατὰ τι καὶ Ἴπποκράτης, θέσθαι τὰ πληθυντικὰ ἀντὶ τῶν ἐνικῶν. Ἐμοὶ δὲ ἀρκεῖ νῦν τοσοῦτον εἰρηκέναι, καὶ προσέτι εἰπεῖν, ὡς τοιαῦτα πάντα παραλείψω, μήτε ἀναγκαῖα μέρη τῆς προκειμένης πραγματείας ὄντα, μέγεθός τε τοῖς ὑπομνήμασιν ἄμετρον, μὴ βουλομένου σου, παρέξοντα.

Γ'. Οἱ πεπασμοὶ ἔξω ἢ εἴσω ῥέπουσιν, ἢ ἄλλη, ὅπη δεῖ.

Εἰπὼν πλὴν ὧν οἱ πεπασμοὶ ἐκ τῶν χρόνων, εἰκότως ἐδείκνυε πῆ ῥέπουσιν οἱ πεπασμοί. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκέλευσεν ἀκτέα ἢ μὴ κρινόμενα ἢ μὴ τελέως, ὡς ἡμεῖς εἶπομεν, νῦν αὐτός τι βούλεται, σαφῶς λέγει. Ὅταν οὖν ἡ πέψις γεγένηται, τότε οἱ χυμοὶ ἔξω ἢ εἴσω ῥέπουσιν, ἢ δι' ἄλλων χωρίων συμφερόντων, ἢ καὶ ἀσυμφόρων· τοῦτο γὰρ οὐκ εἶπε, διὰ τὸ σαφὲς εἶναι. Διὸ δεῖ ἀεὶ μανθάνειν ὅσα μὲν τῇ φύσει ὀλοκλήρως καὶ ἀνελλιπῶς καὶ ἀρτίως κινούμενοι κρίνονται καὶ μιμεῖσθαι αὐτὴν μὴ ἐγχωροῦσαν κρίσει. Καὶ δίδασκει, πῶς ἐπιχειρούση μὲν, ἀλλὰ ἐνδεῶς κινουμένη βοηθήσεις. Τοιαῦτα γὰρ συμβουλεύει νῦν Ἴπποκράτης, ὡς καὶ ἀλλαχόθι εἰπὼν, τὰ κρινόμενα καὶ τὰ ἀρτίως κεκριμένα μὴ κινέειν. Τοῦτο μὲν σοι φύσεως ἀρτίως κινουμένης, παράγγελμά ἐστιν· τὸ δὲ ἐφεξῆς τούτῳ, κινουμένης ἐπὶ κρίσιν ἀλλὰ ἐνδεῶς. Διὰ τοῦτο παρεκέλευσεν αὐτῇ συνεργεῖν, ἢ δεῖ ἄγειν, ταύτη ἄγειν, ὅπη ἂν μάλιστα ῥέπη, διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. Βούλεται μὲν γὰρ ἡ φύσις 20 τηνικαῦτα τὸ λυποῦν ἀπόσασθαι, μὴ δυναμένη δὲ ἐπιθεῖναι τῷ ἔργῳ τὸ τέλος ὑπ' ἀρρώστιας, ἡμῶν βοηθῶν δεῖ. Καὶ αὐτὸς μὲν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων νοσημάτων, τοὺς πλευριτικούς θεραπεύων, κατὰ τὴν ῥοπὴν τῶν χυμῶν κενοῖ. Ἰστέον δ' ὅτι πέψις ἐστὶ τις τῶν παρὰ φύσιν ὁ πεπασμὸς τῶν νοσημάτων· αὕτη δὲ ἡ πέψις εἰς τὴν τοῦ πέπτοντος οὐσίαν ἀγωγή τίς ἐστὶ τοῦ πεπτομένου. Ὅταν οὖν τὸ σῶμα ἔχη κατὰ φύσιν, καὶ τὸ πεπτόμενον οἰκείαν ἔχη φύσιν τῷ πέπτοντι, τότε μεταβολὴ πάσης τῆς οὐσίας πεπτομένης, ἢ τοῦ πλείστου μέρους αὐτῆς γίνεται, βραχυτάτου περιπεύοντος ἡμιπέπτον· παρὰ φύσιν δὲ διακειμένου, τὸ μὲν ἑξομοιούμενον ὀλίγον γίνεται, τὸ δὲ ἡμίπεπτον περιπτώμα πολὺ. Καθ' ἕνα δὲ ἐπὶ τῶν ὑγαιονόντων σωμάτων, τὰ περιπτώματα τὴν πέψιν ἐδείκνυτο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν νοσούντων ἐνδείξεται. Πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τὴν γαστέρα τὰ 30 περιπτώματα κάτω διαχωρούμενα, τὴν ἀπεψίαν τε καὶ πέψιν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἰδέας ἐνδείκνυται. τῶν δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, τὰ μετὰ βηχὸς ἀναγόμενα. τῶν δὲ κατὰ τὰς

ΚΥΗΝ: ¹² λέγειν ¹⁵ κινουμένη ¹⁶ omis. μὲν ¹⁸ ὀλοκλήρως pro ἀρτίως. τοῦτο ²³ τίς ἐστὶ ²⁶ ἔχει ²⁸ διακειμένων ³² post ἀναγόμενα add.: τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον τὰ διὰ ῥινῶν ἐκκρινόμενα, τὰ δὲ κατὰ τὰς φλέβας.

φλέβας, τὰ μετὰ τῶν οὔρων ἀπερχόμενα. Πῶς δὲ γνωρίσωμεν τὸν πεπασμόν, ἡμεῖς ἤδη
 μυριάκις εἶπομεν· νῦν δὲ κεφαλαιωδῶς λέξομεν· ὅλου γοῦν τοῦ νοσήματός εἰσι καιροί
 τινες, ὡς ἡ ἀρχὴ καὶ ἀνάβασις, καὶ ἀκμὴ καὶ παρακμὴ· ὅταν γε μέλλωσιν οἱ κάμνοντες
 σώζεσθαι. Κεῖσθω τοίνυν τὰ πρῶτα τὴν ἀρχὴν φλεγμονῆς ζητεῖσθαι· ἔστιν οὖν ἡ ἀρχὴ
 5 ἐν ἐκείνῳ παντὶ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν τὸ μόριον ἀνακείμενον τῷ μεγέθει τοῦ πάθους αἵμα-
 τώδους οὐσίας πληροῦται. ὅταν τε τὸ ἐπιρρέον παύσῃται, τὸ δὲ ἐν τῷ φλεγμαίνοντι
 τόπῳ ὑπάρχον ἀρξῆται σήπεσθαι, οὗτός ἐστι δεύτερος χρόνος ὁ τῆς αὐξήσεως τῆς φλε-
 γμονῆς. ὅταν δὲ εἰς πύον γίνηται μεταβολή, καὶ οἱ πόνοι μέγιστοι καταλαμβάνουσι,
 10 καλεῖται ἀκμὴ τοῦ πάθους τοιοῦτος ὁ καιρὸς ἢ ἐκπύσκειται ἢ διαφορῆται τὸ ρεῦμα, ὅτε
 ὄγκος ἐλάττων γένοιτο, τότε τῆς παρακμῆς ἀρχὴ ἐστίν. Ἄλλὰ ἐπὶ τοῦ πυρετοῦ ταῦτό
 τοῦτο συμβαίνει· θετέον δὲ ἀρχὴν τὸν τῆς ἀπειρίας τῶν λυπούντων χυμῶν χρόνον· ὅταν
 δὲ ἀρξῆται πέττεσθαι, παύεται μὲν ἡ ἀρχή, ἥκει δὲ ὁ δεύτερος καιρὸς ὁ τῆς ἀναβάσεως
 ὀνομαζόμενος· ὁπότε δὲ ἡ πέψις συντελεῖται, ὁ τῆς ἀκμῆς· εἶτα ἕξις ὁ τῆς παρακμῆς.
 Ταῦτα δὲ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσα ἐν τῇ περὶ κρίσεων πραγματείᾳ, ἔνθα καὶ τὰ γνωρί-
 15 σματα τῆς πέψεως τῆς ἀμυδρᾶς, καὶ τῆς παντελοῦς ἀπειρίας, καὶ τὰ τῆς τελείας παραδε-
 δώκαμεν· ὧν τὰ μὲν ἐξ οὔρων, τὰ δὲ ἐκ τῶν διαχωρημάτων, τὰ δὲ ἐκ τῶν πτυσμάτων
 λαμβάνονται, καὶ ἐστὶν ἴδια ἢ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα πέψεων, ἢ τῶν κατὰ τὰς φλέβας,
 ἢ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Διὸ αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἶπε· πεπασμοὶ
 ταχύτητα κρίσεως καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν, ὡμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα καὶ ἐς κακὰς
 20 ἀποστασίας τρεπόμενα, ἢ ἀκρισίας ἢ πόνους ἢ χρόνους, ἢ θανάτους ἢ τῶν αὐτῶν ὑπο-
 στροφάς. Ἐπεὶ γὰρ ἀξιοὶ τὰ καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενα μιμεῖσθαι τὸν ἰατρόν, οἱ
 πεπασμοὶ δὲ ἔργον αὐτῆς εἰσιν, εὐδὴλον ὅτι καὶ τάχος κρίσεως, καὶ ἀσφάλειαν, καὶ ὑγίαν
 δηλώσουσι· καὶ ἡμεῖς δὲ συνεργοῦντες αὐτοῖς ἐργασόμεθα πεπασμούς. Ὡς δὲ πέψεις
 γίνονται, τῶν νοσῶντων αἰτίων ὑπὸ τῆς φύσεως κρατουμένων, οὕτω καὶ αὐτῆς μὴ κρα-
 25 τούσης, ἀκρισίου καὶ πόνου, καὶ τὰ λοιπὰ ἃ διηρίθμησεν αὐτός, ὡς χρονίζειν τὰ νοσή-
 ματα, ὡς θάνατοι, ὡς τῶν νοσῶντων ὑποστροφά. Τοῦτο μὲν ἰστέον, ὡς ἡ ὅλη πέψις τοῦ
 νοσήματος ἐν τῇ τῶν χυμῶν ἀλλοιώσει γίνεται· καὶ γὰρ ἡ φύσις διατέτακται διὰ στερεῶν
 σωμάτων εἴπερ ἐκείνων ἐστὶ δύναμις, καὶ πέψις τῶν χυμῶν ἀπὸ τῶν στερεῶν ὑγιαινόντων
 συμβαίνει· ὅταν δὲ ταῦτα νοσῇ, ἤδη τουτί τὸ νόσημα καθ' ἕξιν ἐστὶ καὶ κινδυνῶδες.
 30 Αἴτιον τούτου, ὅτι οὐχ οἷόν τε θεραπευθῆναι, πρὶν αὐτὰ τὰ στερεὰ σώματα τὴν οἰκείαν
 δύναμιν ἀνακτήσωσιν. Αὕτη δὲ ἡ δύναμις ἐν συμμετρίᾳ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἦτοι
 ποιοτήτων, ἢ χυμῶν, κεῖται. Ἄλλὰ πῶς χρὴ τὰς τῶν στερεῶν σωμάτων νόσους ἰάσασθαι,
 λέλεκται ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ. Μέμνησθε δὲ ὅτι λέγει αὐτὸς ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπι-
 35 δημιῶν πᾶν, φησί, τὸ ἐκπύεον ἀνυπόστροφον, οὗτος γὰρ πεπασμὸς καὶ κρίσις ἅμα διότι
 ἐν τοῖς κορυζώδεσι καὶ βραγχώδεσι ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατὰρῶν, ὅταν πεφθῇ

ΚΥΗΝ: ⁶ ὅταν δὲ ⁸ γίνεται ⁹ εἰ δὲ pro ἢ ¹⁰ γένηται ¹¹ post ἀπειρίας add. καὶ τὰ
 τῆς ἐναργοῦς ¹² θάνατοι ¹³ ὅτι ἢ pro ὡς ἢ ¹⁴ ἦπερ ¹⁵ ὅτι ¹⁶ ἐαυτὸς γὰρ

ἐπιγινόμενου τοῦ πυρετοῦ, τότε ἔλπιζε τὴν κρίσιν τοῦ νοσήματος βεβαίαν γεγονέναι, καὶ μηκέτι ὑποτροπιάσαι τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τοῦτο ἴσμεν ἐν τῷ προγνωστικῷ, τὰ οὖρα τῶν παιδίων εἶναι ὀλέθρια τὰ ὑδατώδη ἤγουν ἄπεπτα. Διότι τάχιστα ἐπ' αὐτῶν πέττεται πάντα διὰ ῥώμην τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως· αἱ δὲ πέψεις παχύνουσιν οὐ τὸ οὖρον μόνον, ἀλλὰ καὶ διαχωρήματα τοῖς εὐπεττοῦσι κατὰ γαστέρα, καὶ πτύσματα περιπνευμονικοῖς 5 καὶ πλευριτικοῖς, καὶ φλέγματα ἐν κατάρθροις καὶ κορύζας, καὶ λήμας ἐν ὀφθαλμίαις, καὶ πύον ἐν ἔλκεσιν. Οὖρον γοῦν τὸ ὑδατώδες ἐν παιδίοις, ὡς μηδεμίαν μεταβολὴν ἴσχον ἐπὶ τὸ παχύτερον, ὀλέθριον γίνεται σημεῖον. Πῶς δὲ ταῦτο τοῦτο ἐν ἄλλοις γένοιτο, νῦν οὐ χρὴ λέγειν. Τῷ δὲ λεγομένῳ, ἔξω ἢ εἴσω, πρόσεχε τὸν νοῦν ἀκριβῶς, ἵνα μὴ τὸ ἐναντίον ποιῆς. Ἐν γὰρ τοῖς κόποις, εἰ ὁμοί εἶεν οἱ χυμοί, οὐ δεῖ τοῖς ἐμέτοις χρῆσθαι· οὐ γὰρ ὅταν 10 κοπῶδεις διαθέσεις πλεονάζουσιν, ἀλλ' ἐπειδὰν μόνοι λυπῶσιν οἱ χυμοί, χρὴ αὐτοὺς ἐμέτοις κενοῦν. Οὐδεὶς γὰρ κίνδυνος ἀντισπασθῆναι τηνικαῦτα δι' ἕτερον ἔσω, τῶν κατὰ σάρκα περιπτωμάτων. Ὅταν δὲ καὶ τὰ ὠμὰ καὶ τὰ δακνώδη πλεονάζῃ, χρεῶν ἔστιν ἑκατέρας τὰς ἀντισπάσεις φυλάττεσθαι, ἔξω τῶν ὠμῶν, ἔσωθεν δὲ τῶν δακνωδῶν. Φέρει δὲ ἔξω, τὰ γυμνάσια, καὶ τρύψεις καὶ λουτρὰ καὶ θάλπος, καὶ ὅσα τοὺς χυμοὺς τοὺς ἐν τῷ βῆθει 15 τοῦ ζῆου, εἰς τὴν πανταχόθεν κίνησιν ἐξορμᾷ· εἴσω δὲ τὰ ἀποτρέποντα τῆς ἔξωθεν φορᾶς. Ἄπαντα οὖν ταῦτα φυλακτέον ἔστιν. Οὐτε τοὺς ἔξω χυμούς, ἀντισπᾶν ἔσω καλόν, οὔτε τοὺς ἔνδον, ἔξω. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔξω διαφορεῖν ἀτρέμα, τὰ γὰρ ἰσχυρότερον τοῦτο δρῶντα, καὶ τῶν ἔνδοθεν ἀντισπᾶταί τι· τοὺς ἔνδον λεπτύνειν τε καὶ συμπέττειν, καὶ τότε ἐκκενοῦν ὅπη δεῖ, ὡς αὐτὸς κελεύει. 20

Δ'. Καὶ ταῦτα μὲν περαινῶ τῷ πλήθει τῶν ἀνθρώπων, δόκοισιν ἐξ ἀνάγκης εἰκῆ τὸν βίον διατελέειν ἔστι καὶ τὰ λοιπὰ μέχρι τοῦ, γίνεται δὲ καὶ τοιάδε πλησμονή.

Ταῦτα, ἅπερ εἰς τεσσαράκοντα στίχους σχεδὸν ἐξήκει, φανερόν ἐστιν εἶναι πρὸς τινὰς ἑξαπατᾶν καὶ μηκύνειν τὸ βιβλίον βουλομένου προσκείμενα, ὡς ἄνω ἤδη εἰρήκαμεν· πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παράγγελμα αὐτὸ τὸ περὶ κενώσεως καὶ τῆς τῶν χυμῶν ὄρησιν, κοινόν 25 τέ ἐστι, καὶ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις ἐφαρμόζει, ταῦτα δὲ τῷ πλήθει μόνον, ὅπερ τὸν βίον ἐξ ἀνάγκης εἰκῆ διατελεῖ· ἔπειτα δὲ τὰ λεγόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ψευδῆ τυγχάνουσι, καὶ μὴ πρόποντα τῇ τοῦ Ἱπποκράτους γνώμῃ.

Ε'. *Εὐλαβείη.*

Ἐν τῇδε μόνη τῇ λέξει παράγγελμά τι πρὸς ἰατρικὴν χρησιμώτατον περιέχεται· 30 σημαίνει γὰρ, ἡμᾶς δεῖν μηδὲν ὑπερορᾶν, καὶ μηδὲν εἰκῆ ποιεῖν, καὶ μηδὲν προπετῶς, μήτε ἀπεριοσκέπτως συγκατατίθεσθαι. Διὸ οὐ δεῖ ἐν τῇ ἰατρικῇ πιστεύειν ἀπλῶς τοῖς

KÜHN: ⁵ εὐ πεττοῦσι ¹² τηνικαῦτα βιαίτερον ¹⁹ τοὺς δὲ ²⁶ τὰ δὲ ²⁷ ψεῦδη ²⁸ μὴ ἄξια Ἱπποκράτους.

- παλαιοῖς εἴ τι εἰρήκασιν, ἀλλὰ βασανίζειν τῇ τε πείρᾳ καὶ τῷ λόγῳ πρότερον, καὶ ἰδεῖν πότερον ἀληθές ἐστὶν ἢ ψεῦδος. Οἱ δὲ μὴ τοῦτο ποιοῦντες πάνυ σφάλλονται καὶ τοὺς ἄλλους ἐξαπατῶσι καὶ συμβαίνει τοῦτο μάλιστα τοῖς ὁσημέραι περιτρέχουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἰατροῖς, ἀλόγῳ τριβῇ μόνη χρωμένους. Σὺ γοῦν μὴ ὑπερόρα τινός, οὐδὲ εἰκῆ καὶ
- 5 ἀβασανίστως πίστευε ταῖς εἰρημέναις τῶν θεραπευτικῶν δυνάμεσιν· ὅπερ καὶ ἐν ἅπασι ποιητέον ἐστίν. Αὐτίκα μὲν ἐν τῷ πάνυ ἀξιολόγῳ βοηθήματι, ἐν φλεβοτομίᾳ ἀμέμπτως παραφυλάξῃ τὸ ῥητόν, ὡς μῆτε εἰκῆ, μῆτε προπετῶς ἐργάζεσθαι τι· ἀλλὰ πρῶτον ἐπισκέπτου τοὺς σκοποὺς εἰρημένους ἡμῖν πολλάκις, καὶ ἴσθι αὐτοὺς ἀξιομένους ἐνδείκνυσθαι πλείονα κένωσιν, ἐκλυομένους δὲ καθαίρειν εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἐμειώθησαν.
- 10 Πρὸ δὲ τοῦ διαιρεῖν τὴν φλέβα, κάλλιον ἐστὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐπισκέπτεσθαι, τὸ μέγεθος τοῦ νοσήματος, ἅμα τῇ ῥώμῃ τῆς δυνάμεως, τὴν ἡλικίαν καὶ ὅποια ἢ φυσικὴ κρᾶσις τοῦ ἀνθρώπου· εἴθ' ὥραν τοῦ ἔτους, εἰ ἔαρινή, καὶ εἰ τὸ χωρίον εὐκρατον φύσει, καὶ εἰ κίνδυνος μέγας ἐφεδρεύει, οἷον περιπνευμονίας, ἢ συνάγχης, ἢ πλευρίτιδος, ἢ τινος ἄλλου ὀξέος ἢ σφοδροῦ νοσήματος· καὶ εἰ διαιρεῖν τὴν φλέβα δεῖ, τῶν αἰμορροῦδων ἐπισχο-
- 15 μένων, ἢ ἐπὶ τῆς γυναιξί, τῆς ἑαυτῶν καθάρσεως. Ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς ἔργοις τῆς ἰατρικῆς εὐλαβείῃ δεῖ χρῆσθαι, ἵνα μηδὲν εἰκῆ ποιῆσθαι συμβαίῃ· πλὴν γὰρ τοῦ κίνδυνον οὐ σμικρὸν ἐπιφέρειν, ἔτι δὲ καὶ ὄνειδος μέγα ἔπεται. Καὶ τοῦτο εἴωθε τοῖς ἰατροῖς ὡς εἰπεῖν πᾶσι τὴν ὕβριν προσνέμειν, καὶ ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους μὴ πιστεύοντας ἂν γινώσκεισθαι ἀπὸ τῶν ἰατρῶν τὰ τῶν νοσούντων πράγματα, ὥστε μὴ τολμᾶν ἐπιτρέπειν σφᾶς
- 20 αὐτοὺς τοῖς ἰατροῖς διὸ καλῶς εἶπεν ὁ σοφὸς Ἰπποκράτης, ἄριστον εἶναι τὸν ἰατρὸν τὴν πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν.

Γ'. Ἀπειρίῃ.

Πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν διαιροῦσιν, ἵνα σημαίνῃ τὴν ἀπειρίαν, τουτέστι μηδεμίαν πείραν· ὡς λέγειν αὐτόν, τυγχάνειν πολλάκις τὸν ἰατρὸν μὴ ἔμπειρον εἶναι ἢ τοῦ φαρ-

25 μάκου, ἢ τῆς κράσεως τῆς φυσικῆς τοῦ κάμνοντος, ἢ τῶν ἄλλων, ὧν ἐν τῇ ἰατρικῇ χρεια πολλή. Ἄλλοι δὲ τὸ ἀπειρον τῆς τέχνης ἀκούουσι, καθάπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἶπεν, ὁ βίος βραχύς, ἢ δὲ τέχνη μακρῆ. Ἄλλοι δὲ οὕτω γράφουσιν, ὡς ξυνυέντες, εὐλαβείῃ ἀπειρίᾳ, τουτέστιν ἀπειρα· καὶ τοῦτο μᾶλλον ἀρέσκει μοι, προστίθησι γάρ, δυσπειρίῃ, ἵνα γινώμεν τὴν πείραν εἶναι χαλεπὴν καὶ σφαλεράν.

30

Ζ'. Δυσπειρίῃ.

Ὅτι ἢ πείρα ἐπισφαλῆς ἐστὶν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Τοῦτο δὲ πάσχει διὰ τὸ ὑποκείμενον, περὶ ὃ ἢ τέχνη ἐστίν· οὐ γὰρ δέρματα, καὶ ξύλα, καὶ πλίνθοι, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὕλη τῆς ἰατρικῆς ἐστίν, ἐν οἷς ἔξεστι περιᾶσθαι ἄνευ κινδύνου, ἀλλ' ἐν ἀνθρωπιῷ σώματι,

ἐφ' οὗ πειρᾶσθαι τῶν ἀπειράστων οὐκ ἀσφαλές, μάλιστα μὲν δυναμένης τῆς πείρας εἰς ὄλεθρον ὄλου τοῦ ζώου τελευτᾶν. Διὸ εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης, ὅπως καλῶς συνηθήσωμεν φάρμακα, καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν γεγραμμένα κρίνωμεν, εἰς πείραν ἄγειν δεῖ. Καὶ χρήσιμον τοῦτο τὸ σκέμμα· ἔστι γὰρ ἐν τῇ ἰατρικῇ ὡς δύο σκέλη, ἐμπειρία τε καὶ λόγος, καὶ ὅσοι συνετοί τε ἅμα καὶ ἀληθείας ὄντως φίλοι, οὗτοι τάδε παρὰ τῆς φύσεως ἡμῖν 5 δοθέντα κριτήρια τῶν κατὰ τὸν βίον πράξεων, ἐμπειρίαν καὶ λόγον φυλάττουσιν, ἐπ' ἐνίων μὲν ἴσον ἑκάτερον συντελοῦν εἰς τὴν τέχνην, ἐπ' ἐνίων δὲ πλέον θατέρου θατέρον, ἀεὶ μέντοι πρὸς τὸ τέλος ἑκάτερον ἑκατέρου δεόμενον. Πρὸς γοῦν τὸν ἐρωτήσαντα, διὰ τί τόδε τινὲ τῷ πυρέττοντι συνεχώρησας ὕδατος πιεῖν ψυχροῦ, δύο εἰσὶν ἀποκρίσεις, ἡ μὲν ἐτέρα γένεσιν καὶ φύσιν τοῦ πυρετοῦ διδάσκουσα, καὶ περὶ τοῦ τῶν νόσων 10 καιροῦ διεξιούσα, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὕδατος ψυχροῦ φύσιν ἐξηγουμένη, καὶ κατασκευάζουσα, ὡς τῷ τοιῷδε νοσήματι κατὰ τὸν τοιόνδε καιρὸν εὐλογόν ἐστιν ἴαμα γίνεσθαι τὸ ὕδωρ τὸ ψυχρόν· ἡ δὲ ἐτέρα τῶν ἀποκρίσεων οὐδενὸς τούτων τῆς φύσεως ἀφραψαμένη, καταφεύγει πρὸς τὴν πείραν, ἐν τοιῷδε νοσήματι καὶ καιρῷ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐωρᾶσθαι φάσκουσα πολλάκις ὠφελεῖν. Οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ καλούμενοι ἰατροὶ ποιοῦσι 15 τῆς ἐμπειρίας εἶδη τρία· τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὶ περιπτωτικὸν καλοῦσι, τὸ δεύτερον αὐτοσχέδιον, τὸ δὲ τρίτον μιμητικόν. Ἄλλα περὶ τούτων οὐκέτι ὁμοίως παρὰ πᾶσιν ὠμολογῆται· ἀλλὰ οἱ μὲν τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασὶ τῇ τέχνῃ, τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος οὐ σμικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. Λύκος μὲν γὰρ εἰς ἐμπειρίαν καὶ τήρησιν ἀναπέμπει πάντα, καὶ οὐδαμῶς προστίθησι πίστιν ἀποδεικτικήν. Τοῦναντίον δὲ δοκεῖ ποιεῖν Ἰπποκράτης, ὃς 20 τὰς ἀποδείξεις πανταχοῦ πειρᾶται προστιθέναί. Κατ' ἐμὴν δὲ δόξαν καὶ διὰ τῆς ἐμπειρίας καὶ διὰ λόγου εὐρεῖν δεῖ τὰ πάντα, εἰ οἷόν τέ ἐστιν· ὁ δὲ δι' ἐκείνης μόνης, οὗτος τηρητικὸς καὶ ἐμπειρικὸς τις ὀνομασθήσεται, ὁ δὲ διὰ λόγου ἢ μεθόδου τινός, λογικὸς τε καὶ μεθοδικός. Τοῦτο δὲ ποιητέον, ὅτι μήτε ἐκείνην ἱκανὴν εἶναι πάντα, μήτε μόνον εὐρίσκειν τὸν λόγον. Οὐ μὴν χρηὶ συγκεχυμένως τοῦτο ποιεῖσθαι, ἀλλὰ ἰδίᾳ μὲν τὴν ἐμπειρικὴν 25 διδασκαλίαν, ἰδίᾳ δὲ τὴν λογικὴν, ἵνα, ὅσην ἑκατέρα δύναμιν ἔχει, σαφῶς εὐρεθῆ. Ἄλλ' ἐν πάσῃ πείρᾳ κίνδυνος σφαλῆναι παρὰ τὸ ἀδιόριστον. Διχῶς δὲ τοῦτο ἀδιόριστον γίνεται, τὸ μὲν, τῷ μὴ τεμεῖν τὸ κοινὸν εἰς τὰς ἐν αὐτῷ πάσας διαφοράς, τὸ δέ, τὸ μὴ σκέψασθαι τοῖς τρέπουσιν αἰτίοις, τίνα μὲν προηγουμένως, ἢ πρώτως, ἢ ὅπως ἂν καλεῖν θέλης, τίνα δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἠκολούθησε. Διὸ πείραν δεῖ ποιεῖν μετὰ τῶν οἰκείων διορισμῶν, μάλιστα μὲν 30 ἐν τῇ τῶν τροφῶν κρίσει. Ἐκαστον γὰρ μόριον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἔστω γινόμενον καὶ ὁσώμενον πρότερον ἢ δῶς, εἶτα καὶ διὰ τῆς ἐδωδῆς πειρώμενον· ἡ μὲν γὰρ ὄσφρησις καὶ ἡ γεῦσις ὁποῖόν τινα τὸν χυμὸν καὶ τὸν ἀτμὸν ἔχει τὸ μόριον διδάσκουσαι, συνενδεικνυνται τούτοις εὐθέως καὶ τὴν ὅλην κρᾶσιν αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀκριβῶς ἡ δύναμις αὐτοῦ εὐρίσκειται, καὶ ἡ σύστασις, καὶ ὁ χυλός· ἐπειδὴ τινὰ μὲν ὑγρὸν καὶ ὕδατώδη, τινὰ δὲ 35 παχὺν ἢ γλισχρὸν ἔχει χυμόν, ὧν καὶ αὐτῶν πάλιν ἰδίᾳ γεύεσθαι προσήκει. Ἐνιοὶ μὲν

ΚΥΗΝ: ² συνηθήσομεν ³ κρίνομεν ²⁸ τῷ μὴ ³¹ κατ' αὐτὸ ³⁶ γλίσχρον.

αὐτῶν εἰσι δριμεῖς, ἢ ὀξεῖς, ἢ πικροὶ ἔνιοι δὲ ἄλυκοί τε καὶ ἄλυμοι, ἔνιοι δὲ αὐστηροὶ ἢ στρυφνοὶ, ἢ γλυκεῖς, ἢ ἄλλως πως διακειμένοι. Τοῖς δὲ ἐκ πείρας ἄνευ λογικῆς μεθόδου τὰς τροφὰς καὶ τὰ βοηθήματα εὐρίσκουσιν, εἰκότως πολλάκις ὠφελήσαντα μνημονεύεται, καὶ εἰς χρῆσιν ἄγεται· τῶν γὰρ πλειστάκις ὡσαύτως ἑωραμένων τήρησίν τε καὶ μνήμην

5 εἶναι φασὶ τὴν ἑαυτῶν ἐμπειρίαν. Ἄλλ' οὐδὲν ἀσκήσουσι τὴν διάγνωσιν, ἀγνοήσαντες δὲ αὐτήν, οὐδὲ τὴν θεραπείαν εὐρίσκουσι. Καίτοι γε ὁ θαυμαστός Ἴπποκράτης πολλὰ ἐκ πείρας μᾶλλον, ἢ ἐκ λόγου τινὸς ἐγνωκέναι δοκεῖ, ὡς τὰς ὀφθαλμῶν ὀδύνας λύεσθαι ἀκρητοποσίη, ἢ λουτρῶ, ἢ πυρίη, ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις περὶ ὧν πού μνημονεύει. Δεῖ γοῦν τῶν πάντων, ὧν ἐν τῇ ἰατρικῇ χρεῖα μεγάλη, πειραῖσθαι, ὡς ἔχει πρὸς τὴν τοῦ

10 κάμνοντος φύσιν, καὶ οὕτως ἑαυτῷ εὐρήσει τις τὸ μέτρον ἐπὶ τῶν ἀπάντων. Ὡσπερ γὰρ ἄνευ λογικῆς μεθόδου συνθεῖναι καλῶς φάρμακον ἀδύνατόν ἐστιν, οὕτως ἄνευ πείρας οὐχ οἷόν τε γινῶναι βεβαίως τε καὶ ἀκριβῶς τὴν δύναμιν αὐτοῦ· πολλάκις γὰρ μὴ παρέχοντος τοῦ φαρμάκου τὴν χρεῖαν, ἧς ἕνεκα αὐτῷ ἐχρησάμην, οὐκ ἐξ ἐπινοίας, ἀλλ' ἐμπειρίας εὗρον, πῶς ἢ μῖξις γίγνοιτο ἄν. Οὐχ ἢ αὐτὴ γὰρ γέγονεν ἅπασιν τοῖς συνθεῖσιν τὰς

15 τοιαύτας μίξεις, ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐξ ὀλίγων τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπλῶν ἔσπευσα συνθεῖναι φάρμακόν τι, ἐνίοτε δὲ ἐκ πλειόνων, ἔστι δ' ὅτε καὶ πλειῶν ἢ πάντων ὁμογενῶν, καὶ τῷ τινὰ μὲν ἔχειν ἄφθονα, τινὰ δ' οὐδ' ὄλως, ἢ ἐλάχιστα κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἐξ ὧν εἶχον περὶ τὴν σύνθεσιν ἐτραπόμην τοῦ φαρμάκου, τῆς χρείας ἐπειγούσης, εἴθ' εὐρῶν αὐτῷ τῇ πείρᾳ δόκιμον, οὕτως ἐχρησάμην αὐτῷ ἀεὶ. Χρῆ δὲ ἐπὶ τοῖς ἀπλοῖς φαρμάκοις

20 μάλιστα ἐκ τῆς διωρισμένης πείρας ἐξευρίσκειν τὰς δυνάμεις· οὐ γὰρ ἂν σφαλεῖς. Οὐκ ὀρθῶς δὲ δοκοῦσιν οἱ πλείστοι τῶν ἰατρῶν, οὔτε πειραθῆναι ἀπλῶν φαρμάκων, οὔτε συλλογίζεσθαι περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν· χρῆ γὰρ πειραθῆναι μόνον τῶν ἀμίκτων καὶ ἔξω πάσης ἐπικλήτου ποιότητος· ἐπεὶ μὲν γὰρ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ κατὰ τῶν δυσκράτων, εἴθ' οὕτως ἐπὶ τῶν ἀπλῶν νοσημάτων, συλλογίζεσθαι δέ,

25 τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀεὶ διορίζοντας τοῦ πρώτως τε καὶ κατ' αὐτό. Ἡ μὲν δὲ πείρα μόνη διδάσκει καὶ τὰ ὠφελοῦντα καὶ τὰ βλάπτοντα, ἀλλὰ τὸ δύσκολον αὐτῆς πολλὰς διαφωνίας ἐποίησε. Καὶ διὰ τὴν αἰτίαν τήνδε « διαβολὴν ἔχει ὅλη ἢ τέχνη πρὸς τῶν ἰδιωτῶν μεγάλην, ὡς μηδὲ δοκεῖν ὄλως ἰατρικὴν εἶναι, ὡς τε τόσον δὲ διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ χειρόνακτες, ὥστε ἂ ὁ ἕτερος προσφέρει, ἠγούμενος ἄριστα εἶναι, ταῦτα νομίζειν

30 ἤδη ἕτερον εἶναι κακά». Εἰκότως οὖν εἶπε, δυσπειρίην εἶναι ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ ἐν τῇ τέχνῃ ἰατρικῇ μάλιστα. Ἀσκητέον οὖν ἀκριβῶς, καὶ οὐκ ὀκνητέον ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῖς.

Η'. Μαδαρότης.

Ἐν ἐστὶ τοῦτο τῶν εἰς βραχυλογίαν ἐσχάτην καὶ μὴ γνωστὸν σχεδὸν ἐσφιγμένων, εἰ μὴ τοῦτο σημαίνει, ὥσπερ ἐκ τοῦ χρώματος τῶν χυμῶν, καὶ τῆς ῥοπῆς, καὶ τῆς

35 πέψεως στοχάζεσθαι δεῖ περὶ νοσημάτων καὶ τῆς φύσεως τοῦ νοσοῦντος, οὕτω καὶ ἐκ

ΚΥΗΝ: ³ τὰ πολλάκις ¹⁶ post πάντων add. τῶν — post καὶ add. μέντοι καὶ ¹⁹ αὐτό
²³ ἐπὶ μὲν γὰρ ²⁵ post μὲν add. γὰρ ³¹ αὐτῆς ³³ γνωστὴν

τῆς μαδαρότητος, ἢ πάθος ἐστὶ περὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν στεφάνην καὶ περὶ τὸ τετριχω-
 μένον τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ γενείου, ὥσπερ καὶ ἄλωπεκία, ὀφίασίς τε καὶ φαλακρότης.
 Τότε γὰρ τρίχες πᾶσαι ῥέουσι, λεπτύνονται, θραύονται, σκύζονται, αὐχμῶσι, κνοῖζονται,
 ὑπόξανθοι γίνονται, πολιοῦνται, ἵνα καὶ τοῦτο σημεῖον εἴη, ἐξ οὗ γνωρίσις ἂν τι περὶ
 τὸν κάμνοντα. Ἄλλοι δὲ γράφουσι μαδάρωσις, ὡς εἶναι μὴ μόνον πάθος ὀφθαλμῶν, 5
 ὅταν αἱ τρίχες τῶν βλεφάρων ῥέωσιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτο ὅπερ φαλακρότης, παρὰ τὸ μαδᾶν,
 ὃ ἐστὶ ψιλὸν εἶναι τριχῶν, ὡς οἱ παῖδες εἰσι πάνυ μικροί, ὅτι μήπω πῶρος αὐτοῖς ἐστι
 μηδεὶς κατὰ τὸ δέρμα, μήτε λιγνυῶδη περιπτώματα· ἔνεστι γὰρ καὶ ἐκ τῶν τριχῶν τὴν
 κρᾶσιν γνωρίζειν. Ἄκουε δὴ πῶς τοῦτο ποιήσεις· γίνονται γὰρ τρίχες τοῦτον τὸν τρόπον·
 τὸ ὑγρὸν ἴσχηται πολλάκις ἐν τοῖς μικροτέροις πόροις, καίτοι εἴσω εἰς τὸ βάθος 10
 παλινοσεῖν ἀναγκάζεται, εἰ δ' ἀναθυμιάσις εἴη οἷον αἰθαλώδης καὶ παχεῖα καὶ γεώδης,
 κινδυνεύει μὴ σφηνωθεῖ ἐν ταῖς στεναῖς ὁδοῖς, ὡς μήτε ὑπονοσεῖν ἔτι, μήτε κενοῦσθαι
 δύνασθαι. Διὸ ἢ φύσις ἄλλην εὐθέως παρεσκεύασεν, ἢ ταύτην ἐκ τοῦ βάθους ἀναφέρει,
 καὶ πλήττει καὶ ὠθεῖ πρόσω, ὡς καὶ ταύτην ἑτέρα, κᾶκείνην ἄλλη· καὶ οὕτω ποιοῦνται
 τὸ σῶμα τοιοῦτον, οἷον ἐκτὸς ἢ λιγνύς ἐστιν. Τὸ γοῦν τοιοῦτον σῶμα ὠθεῖται πρόσω 15
 σύμπαν, ἱμαντῶδες ἤδη γεγονός, τὸ δὲ χρῶμα αὐτοῦ ποικίλον. Διὸ θρίξ ἐστὶ μέλαινα,
 ὅταν ὑπὸ ῥώμης τοῦ θερμοῦ καυθεῖσα ἀναθυμιάσις γένηται λιγνύς· ξανθὴ δέ, ὅταν
 ἦττον κατοπηθῆ, ἢ δὲ λευκὴ ἐκ φλέγματος γίνεται, οὖλαι δὲ τρίχες ἢ διὰ τὴν ξηρό-
 τητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὸν πόρον, ἐν ᾧ κατεῤῥίζωνται, εἰώθασιν γίνεσθαι. Ὅσοι δὲ
 ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, εὐαυξεῖς μετρίως, καὶ λεπτάς, καὶ εὐθείας, καὶ 20
 πυρρᾶς ἔχουσιν· ὅσοι δὲ τὴν θερμὴν καὶ ξηρὰν, δυσαυξεῖς, ξηράς, οὖλας, καὶ κραύρας·
 ὅσοι δὲ μεταξὺ τούτων, συμμέτρως καὶ ἀνάλογον. Ἐξαλλάττονται δὲ ἐν ταῖς ἡλικίαις,
 καὶ κατὰ τὰς τῶν σωμάτων φύσεις, καὶ χώρας, περὶ ὧν πάντων ἡμεῖς ἀκριβῶς ἐν τῇ
 περὶ κράσεων πραγματεῖα διελεξάμεθα, καὶ οὐ χρὴ ἐνθάδε μεταφέρειν· ἅπαντα γὰρ ἐν
 πᾶσιν οὐκ ἐγγωρεῖ λέγειν, τὸ γὰρ ἴδιον ἐκάστης πραγματείας χρὴ τελείως διεξέρχεσθαι, 25
 τὸ δὲ παραπίπτον ἐπισημαίνεσθαι διὰ κεφαλαίων. Καὶ τὸ γὰρ οἱ λεῖοι, καὶ ὑπολευκό-
 χρωτες, ἰθύτριχες τε καὶ μελανότριχες, καὶ οἱ μελανόφθαλμοι, καὶ ἡσυχῆ καὶ ἐπὶ τὸ
 ῥάθυμον βεβιωκότες, ἐδείχθησαν ἡμῖν ἦττον διαπνεόμενοι, διότι καὶ ψυχρότεροι ταῖς
 κράσεσι εἰσὶ· καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ γυναῖκες, ἃς διὰ τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν
 ἦσσαν ἀδικεῖ λοιμώδης κατάστασις. Οὕτως αὐτὸς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, τὰς ἰδέας 30
 τοῦ σώματος τῶν ἀλούντων τοῖς φθινωδικοῖς νοσήμασι διηγούμενός φησιν, εἶδος δὲ τῶν
 φθινωδέων ἦν τὸ λεῖον, τὸ φλεγματῶδες, τὸ ὑπέρυθρον, τὸ χαροπόν, λευκοφλεγμα-
 τία, καὶ περυγῶδεις, καὶ γυναῖκες. Λέγει γὰρ τὸ λεῖον, ὅπερ ἐστὶν ἄτριχον, ὃ τὴν
 κρᾶσιν ψυχροτέραν ἐνδείκνυται. Ὡσπερ δὲ τὸ λεῖον καὶ ἄτριχον τὴν ψυχροτέραν καὶ

ΚῦHN: ⁸ σχίζονται ⁴ γνωρίσεις ⁵ μαδαρώσεις ⁷ ὥσπερ πόρος ⁸ λυγγιώδη ⁹ post
 τρίχες add. κατὰ ¹³ εὐ τέως ¹⁸ καὶ ἐκ ¹⁹ γενέσθαι ²⁰ ἔξαιξεῖς ²¹ post ξηρὰν add. μέλαινας
²⁵ τελέως ²⁶ τὸ deest ³¹ ἀλούντων ³⁸ περυγῶδες

ἐπεικῆ κρᾶσιν σημαίνει, οὕτω καὶ τὸ λάσιον τὴν θερμότεραν καὶ θυμοειδῆ. Εἰ μὲν τις εἴη ἱκανῶς δασύς τὰ στέγνα, τοῦτον οἱ φυσιγνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες θυμικὸν ἀποφαίνονται· μηροὺς δὲ εἴπερ εἴη τοιοῦτος, ἀφροδισιαστικόν· φασὶ γὰρ τῷ λέοντι ἐμφερῆ τὰ στέγνα αὐτὸν εἶναι, τράγω δὲ τὰ κατὰ μηρούς. Οὐ μὴ χρῆ νομίζειν, εἴ τῳ δασύς ὁ θώραξ, 5 ὅλον ἐξ ἀνάγκης τούτῳ τὸ σῶμα θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θερμὸν εἶναι πλεῖστον, διὸ καὶ θυμικόν· καθάπερ εἰ ὅλον τὸ σῶμα ψιλὸν τριχῶν, ἀπαλόν τε καὶ λευκὸν τὸ δέρμα, ποιεῖ δειλοὺς, καὶ ἀτόλμους, καὶ ὀκηρούς. Μεταβάλλονται δὲ ταῦτα καὶ κατὰ τὰς χώρας· ὅπου μὲν γὰρ ἡ γῆ μαλθακῆ, καὶ ἐνυδρος, καὶ ὕδατα ἔχει μετέωρα ὥστε θερμὰ εἶναι τοῦ θέρους, καὶ χειμῶνος ψυχρά, ἐνταῦθα καὶ 10 οἱ ἄνθρωποι σαρκώδεις εἰσὶ καὶ ῥάθυμοι καὶ ὑπνηροί· ὅπου δὲ ἡ χώρα ἐστὶ ψιλὴ ἀνώχυρος, καὶ τραχεῖα, ἐνταῦθα σκληροὶ καὶ εὐτόνοι, καὶ δασεῖς. Περὶ δὲ τῶν τοιούτων εἰδέναι χρῆ, ὅτι τὰ ἀραιότερα καὶ δασύτερα τῶν σωμάτων τὴν κρηφαγίαν μᾶλλον ἢ τὰ τῶν ἄλλων ἀνέχονται, ὡς ἂν διαπνεόμενα, καὶ τὰς ταλαπωρίας διὰ τὸ ἦσσαν ἀλίσκεσθαι κόποις, καὶ ταῦτα τὰς εὐξείας ἔχουσι χρονιωτέρας, ὡς ἂν μὴ εἰς ἄκρον ἐτοιμίως 15 ἀφικνουμένας. Ἄλλα καὶ ἐκ τοῦ λείου καὶ δασέος σώματος τεκμαίρεσθαι ἂν δύναιο περὶ χυμοῦ πλεονάζοντος· καὶ γὰρ οἱ ἀπαλοί, καὶ λευκοί, καὶ λεῖοι ἤκιστα μελαγχολικὸν ἴσχουσι χυμόν· οἱ δὲ ἰσχυροί, καὶ μελάντεροι, καὶ δασεῖς, καὶ φλέβας εὐρείας ἔχοντες ἐπιτηδειότατοι πρὸς τὴν τοιοῦτου χυμοῦ γένεσιν ὑπάρχουσι. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων χυμῶν ὁ αὐτὸς λόγος.

Θ'. *Σπλάγγων κενότης, τοῖσι κάτω πλήρωσις τοῖσιν ἄνω τροφή.*

20 Καλεῖ σπλάγγνα τὰ τε τρία, ἃ ἡγεμονικὰ προσαγορεύεται, τὸν ἐγκέφαλον, τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ἥπαρ, τὰ τε ἄλλα πάντα, ὅσα ἐν τῇ ἄνω καλουμένῃ κοιλίᾳ, καὶ τὰ ἐν τῇ κάτω ἔντερα περιέχεται. Ἔστι δὲ ὠφέλιμον τουτὶ τὸ παράγγελμα· καὶ γὰρ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὴν λογιστικὴν, ἐν καρδίᾳ δὲ θυμοειδῆ, κατὰ δὲ τὸ ἥπαρ ἐπιθυμητικὴν, ἢ φυσικὴν, ἢ γεννητικὴν, ἢ, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην, θρεπτικὴν, ἢ φυτικὴν, ἢ γεννητικὴν, ἀφ' ἑνὸς 25 ἐκάστου τοῦνομα θέμενοι, περιεχομένην ἴσμεν. Λέγει γοῦν περὶ κενότητος τῶν σπλάγγων, ἵνα ἐπιστάμεθα πῶς ποιητέον, ὅταν κενότης ἐνοχλῇ. Τοῖς μὲν κάτωθεν κειμένοις σπλάγγχοις ὠφελεῖ πλήρωσις, τοῖς δὲ ἄνωθεν τροφή. Ἔστι γὰρ ὅταν ἐν τῇ φύσει τε καὶ ἔξει τῶν ἀνθρώπων ἐπιπολάζει ἄνω ἢ χολὴ καὶ ὑποχωρεῖ κάτω, καὶ κρεμάμενα μᾶλλον εἰσιν ἢ ἐστηριγμένα τὰ σπλάγγνα. Μεγάλῃ μὲν γὰρ οὕσα φύσει ἡ γαστήρ στηρίζει τὰ σπλάγγνα, 30 καὶ ἢ κενὴ σιτίων· σμικρὰ δὲ ὑπάρχουσα, σιτίων μὲν πληρωθεῖσα στηρίζει, κενωθεῖσα δὲ καταλείπει συνιζάνουσα, ὅθεν αἴσθησις γίνεται τισι κρεμᾶσθαι αὐτοῖς τὰ σπλάγγνα. Ἐπιπολάζει δὲ τισιν ἄνωθεν ἢ ξανθὴ χολή, ὅτε καταφέρει αὐτὴν εἰς τὴν τῆς γαστρὸς ἔκφυσιν ἐξ ἥπατος πόρος· ἔσθ' ὅτε καὶ τισιν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὴν γαστέρα πορεύεται μόριόν τι, ἐν οἷς ἐπιπολάζει τὸ χολῶδες περίττωμα, τοῖς δὲ ἄλλοις ὑπέρχεται κάτω πᾶν. Διὸ 35 οἱ πικρόχολοι σφῶν αὐτῶν δυσφορώτερον φέρουσι τὰ ἄνω, οἱ δὲ φλεγματικοὶ τὸ ἐπίπαν

KÜHN: ¹ καὶ λάσιον — μὲν γὰρ ⁸ ὅπου γὰρ ¹¹ εὐώχωρος ²⁰ ἃ καὶ ²⁷ ὅτε ³⁸ τισιν αὐτοῦ

ἀσιτίαν τὴν παρὰ τὸ ἔθος τὰ ἄνω εὐφορώτερον φέρουσι, ἀλλὰ παρὰ καιρὸν οὐ δύνανται τὰς σφοδρὰς κενεαγγείας ποιεῖν. Εὐλαβητέον δὲ, ὡς τὰ σπλάγχνα μὴ σφριγῶσι, μήτε διατείνονται. καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἐν ὄλω τῷ σώματι ἀγγεῖα, μᾶλλον δὲ ἐν ποσῶτινι εἶεν χαλάσματι, ἵνα τὸ φυσικὸν εὐοδῆ πνεῦμα, ὅπερ, ὅταν τὰ σπλάγχνα πίμπλονται, οὐχ οἷόν τε ποιεῖν.

5

Γ'. Ἀναρρόπιη, καταρρόπιη.

Ὡς περὶ τῶν χυμῶν εἶπεν, ἀκτέα ὄκου ῥέπει, οὕτω περὶ πληρώσεως καὶ τροφῆς κелеύει τὴν ῥοπὴν φυλάττεσθαι· οἷς μὲν γὰρ ἄνω τροφή ξυμφέρει, τούτοις καὶ ἀναρρόπιη, οἷς δὲ κάτω πληρώσις, τούτοις καὶ καταρρόπιη πρέπειν ἔοικεν. Ἡ καὶ τοῦτο λέγει ἀπλῶς περὶ πάντων, ὡς εἶναι ταῦτὸν τῷ ἀκτέα ἢ ῥέπει, καὶ τῷ ἐν ἀφορισμοῖς, ἃ δεῖ ἄγειν, ταύτη 10 ἄγειν, ὄκου ἂν μάλιστα ῥέπει ἢ φύσις· ὅπερ καὶ κάλλιον εἶναι δοκεῖ. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἤδη εἴρηται ἡμῖν ἱκανῶς.

ΙΑ'. Τὰ αὐτόματα ἄνω καὶ κάτω, ἃ ὠφελείη καὶ βλάπτει. Συγγενὲς εἶδος· χῶρη, ἔθος, ἠλικίη· ὥρη· ὑπερβολή· ἔλλειψις· οἷσιν ὀκόσον λείπεται, ἢ οὐ.

Συμβουλεύει νῦν σκέπτεσθαι ἀκριβῶς τὰ χωρέοντα αὐτομάτως ἢ κάτω, ἢ ἄνω, 15 πότερον ὠφελεῖ ἢ βλαβερά εἰσι. Πῶς δὲ τοῦτο γινώμεν, αὐτὸς προῖὼν διδάσκει, εἰπὼν τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι, ἀλλὰ ὡς ἂν χωρέη, οἷα δεῖ καὶ φέρει εὐφόρως καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, ἦν, οἷα δεῖ, φησί, καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, συμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι, τὰ δὲ ἐναντία δυσχερῶς. Ἐχομεν οὖν τὸ κριτήριον τῆς ἴσης κενώσεως, τὴν εὐφορίαν, τῆς δὲ ἀμέτρου καὶ δυσχεροῦς, τὴν δυσφορίαν. Εἰ γοῦν ἡμεῖς, ἢ καὶ ἡ 20 φύσις τὴν κένωσιν ποιεῖ, χρὴ θέσθαι μέτρον τι κατὰ ποσότητα καὶ κατὰ ποιότητα, ἵνα καὶ τὸν λυποῦντα ἐκκενῶμεν χυμόν, καὶ ἡ κένωσις τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος ἀρμόττη. Εἰ μὲν γὰρ τὸ πλεονάζον ἐκκενοῖτο, ὁ κάμνων κουφότερος ἑαυτοῦ καὶ εὐφορώτερος γενήσεται· εἰ δὲ καὶ τι τῶν κατὰ φύσιν ἐκκρίνοιτο, ἀνάγκη καταλύεσθαι καὶ ἀρῶσταιν τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἀλλὰ εἰ ἐκκενοῖτο οἷα δεῖ, καὶ τοῦτο γε μετ' εὐφορίας, τό τε ἦτοι ἄνω ἦτοι κάτω 25 γένοιτο, ὠφέλιμόν ἐστιν, εἰ δὲ οὔτε οἷα δεῖ, οὔτε εὐφόρως, βλάπτει. Διὸ κелеύει διὰ παντός, ὅσα καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῆς γίνεταί, ἃ νῦν αὐτόματα καλεῖ, ταῦτα μιμεῖσθαι τὸν ἰατρόν· εἰ γὰρ διὰ τῶν ἄνω κενοῦνται οἷα δεῖ, τουτέστι τὰ λυποῦντα, αὐτομάτως, καὶ ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως ὁ κάμνων φέρει, ταῦτὸ τοῦτο κелеύει ποιητέον τῷ ἰατρῷ, εἰ κενοῦν ἐθέλει, ἵνα 30 ἡ κένωσις γένοιτο τῶν λυποῦντων χυμῶν, καὶ μετὰ παντοίας εὐφορίας. Ἀλλὰ τὰς τούτων διαγνώσεις ἡμεῖς εἴπομεν, ἠνίκα τὸν ἀφορισμὸν ἐξηγούμεθα, οὐ ἡ ἀρχή, ἐν τῆσι ταρραχῆσι τῆς κοιλίης καὶ τοῖσιν ἐμέτοισιν· τοῖσιν αὐτομάτως γενομένοισιν, καὶ ὅτε ἐκεῖνον, οὐ ἡ ἀρχή, τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει· ἐκάτερος δὲ αὐτῶν ἐν τῷ πρώτῳ γέγραπται βιβλίῳ.

ΚΥΗΝ: ³ τὰ deest ⁴ εὐοδῆ πίμπλαντο ⁶ Ἀναρροπή, καταρροπή ⁸ καὶ ἡ ¹⁰ ταῦτο
¹³ ὄροι — post ὄροι add. ¹⁴ κατάστασις νόσου ¹⁷ φέρειν ²⁰ εἰ καὶ ἡ

Ταῦτα οὖν παραβάντες, σκεπτόμεθα ἅπερ αὐτὸς προσέγραψεν, ἃ συνενδείκνυται ποιη-
 τέον τὴν κένωσιν, ἢ καὶ μὴ δεῖν κενοῦν ἢ καθαίρεσθαι. Πρῶτον μὲν ἔστι τὸ εἶδος τὸ
 συγγενές, τουτέστι κοινὴ φύσις τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων, καὶ ἰδίᾳ τῶν καθ' ἕκαστον.
 Δεῖ οὖν τὸν ἰατρὸν σκοπεῖν ποία κρᾶσις φυσικὴ, καὶ εἰ εὐφόρως ἢ δυσχερῶς φέρει τὰς
 5 κενώσεις καὶ καθάρσεις. Καὶ θεωρεῖν ἐν νόσῳ εἰ ἐξαλλάττεται· τοῦτο δὲ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν
 τε, καὶ τοῦ προσώπου γνωρίσειας ἄν, εἰ ὁμοίον ἔστι τῷ τοῦ αὐτοῦ ὑγιαίνοντος, ὡς ἐν τῷ
 προγνωστικῷ φησι· σκέπτεσθαι δὲ χρὴ ὥδε ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι, πρῶτον μὲν τὸ πρό-
 σωπον τοῦ νοσέοντος, εἰ ὁμοίον ἔστι τοῖς τῶν ὑγιαίνοντων, μάλιστα δὲ εἰ αὐτὸ ἑαυτῷ,
 οὕτω γὰρ ἄν εἴη ἄριστον. Διὰ δὲ τὸ μὴ προγινώσκειν ἡμᾶς ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους,
 10 ὅπως εἶχον φύσεως, ἀλλὰ ἐξαίφνης πολλάκις ἐπὶ τοὺς ἀγνώστους καλεῖσθαι, τὴν ἀρχὴν
 ἀπὸ τῶν κοινῶν ποιούμεθα. Αὐτίκα γὰρ οἷς μῆτε ῥίς ὀξεῖα, μῆτε ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, μῆτε
 τὰ λοιπὰ ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ γεγραμμένα εἶεν, οὐκ ἐρωτῶμεν οὐδένα περὶ νοσοῦντος· εἰ δὲ
 ταῦτα παρεῖεν, τῆνικαῦτα ἐρωτῶμεν, ὅπως διέκειτο κατὰ φύσιν ἔχων. Ὅτι δὲ καὶ ἡ τῆς
 χώρας ἰδέα μεγάλη συντελεῖ πρὸς τὴν θεραπείαν καὶ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων, δέδεικται
 15 πολλάκις ἡμῖν· καὶ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων καὶ τόπων βιβλίῳ διδάσκει τίνα
 καθ' ἕκαστην χώραν πλεονάζει νοσήματα· καὶ γὰρ ἡ γένεσις τούτων τοῖς ἐπιχωρίοις σύν-
 τροφος, ὅ τε ἀπ' αὐτῶν κίνδυνος ἦττων ὡς ἂν οἰκείων ὄντων. Περὶ δὲ τοῦ ἔθους τί χρὴ
 λέγειν; ὅταν αὐτὸς οὐκ ὀλιγάκις φησὶν ἡμᾶς εἰς πολλὰ ἐξ αὐτοῦ ὠφελεῖσθαι, καὶ ἐν τῷ
 προγνωστικῷ εἰπεῖν· ἐπὶ γαστέρα δὲ κεῖσθαι, ᾧ μὴ σύννηθές ἐστι καὶ ὑγιαίνοντι οὕτω
 20 κοιμᾶσθαι, παραφροσύνην σημαίνει ἢ ὀδύνην περὶ τὴν κοιλίαν, καὶ προσέτι ὀδόντας
 πρίειν ἐν τῷ πυρετῷ, ὀκόσοις μὴ σύννηθές ἐστιν ἀπὸ παιδων, μανικὸν καὶ θανατῶδες.
 Ὅτι δὲ κᾶκ τῆς ἡλικίας ὠφελεῖσθαι συμβαίνει οὐ μικρῶς, ἐκ τῶν ἀφορισμῶν μαθήσει,
 ἐν οἷς περὶ τῶν ἡλικιῶν διαλέγεται, καὶ ἡμεῖς τὰς ἐξηγήσεις ἐγράψαμεν. Διαιροῦνται δὲ
 αἱ ἡλικίαι γενικώτερον εἰς τέτταρας, ὑγρὰν μὲν καὶ θερμὴν τῶν παιδων, ξηρὰν καὶ θερ-
 25 μὴν τὴν τῶν ἀκμαζόντων, ξηρὰν καὶ ψυχρὰν τὴν τῶν παρακμαζόντων, ὑγρὰν δὲ καὶ
 ψυχρὰν τὴν τῶν γερόντων. Τὰ δὲ παιδιά οὐχ ἀπλῶς θερμά, καθάπερ οἱ ἀκμαζόντες,
 εἰσὶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔμφυτον θερμοσίαν, ἣτις εὐκρατός ἐστιν, ἐν αἵματι χρησιῶ τὴν
 ὑπαρξιν ἔχουσα. Εἰ καὶ πλεῖον ὡς πρὸς τὴν ὑγιεινὴν ἔξιν ἔχει τὸ ὑγρὸν, ὅμως οὐ χρὴ
 ξηραίνειν αὐτὰ, ἀναξίη γὰρ αὐτὰ ποιήσομεν. Περὶ δὲ γερόντων ἐστὶ ζήτημα· ἐπειδὴ τινες
 30 μὲν αὐτοὺς ὑγροὺς εἶναι λέγουσι, τινὲς δὲ ξηροὺς· τοῦτο δὲ ἐδειχθη ἐν τοῖς περὶ κρᾶσεων,
 ὅτι τοῖς μὲν αὐτοῖς στερεοῖς τοῦ σώματος μορίοις ξηροὶ τυγχάνουσι· περιττώματα δὲ ἔχον-
 τες διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς κρᾶσεως πολλά, δι' αὐτὰ ὑγροὶ λέγονται. Εἴπερ γοῦν ἐκ μὲν τῆς
 περὶ κρᾶσεων πραγματείας ἀναλέξεσθαι καὶ μάθης ἐπιστημονικῶς, ψυχρὰν καὶ ξηρὰν εἶναι
 τὴν οἰκείαν τῶν γερόντων κρᾶσιν, ἐπίκτητον δὲ ἴσχειν αὐτοὺς ὑγρότητα διὰ τὴν τῶν φλε-
 35 γματωδῶν περιττωμάτων γένεσιν, εὐδὴλον ἔσται σοι τὸ ἀπόρημα, σχεδὸν ἅπασιν ἡμελημένον

KÜHN: ³ καὶ ἡ διὰ ⁹ ἢ ¹⁴ τε καὶ ¹⁷ ὡς ἂν ²² ἐκ τε μαθήσει ²⁵ ψυχρὴν ²⁹ ἢ καὶ ³² ἐκ
 μὲν ³³ ἀναλέξαις τε ³⁵ post ἡμελημένον addet: καὶ ἐν μὲν ταῖς ἡλικίαις — τῇ τοῦ χειμῶνος.

Διὸ κελεύει ἐν ἅπασι καὶ ὑφηγεῖται καθ' ὃν τινα οὖν λόγον ἐπιβλέπειν καὶ ὥρην, καὶ
 χώρην, καὶ ἡλικίαν. Κατὰ δὲ τοὺς ἀφορισμοὺς τὰ στοιχεῖα ὑφηγήσατο, διελθὼν περὶ
 τῶν πλεοναζόντων καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡλικίαν νοσημάτων. Παραγράψω δὲ τινὰς
 αὐτοῦ [τὰς] δῆσεις ἐχούσας τόνδε τὸν τρόπον· νοσεύματα δὲ πάντα ἐν πάσαις ὥραις 5
 γίνεσθαι δοκέουσι, μᾶλλον δὲ ἐνίαις καὶ γίνεται καὶ παροξύνεται, ὡς μὲν τοῦ ἥρος τὰ 5
 μελαγχολικά, καὶ τὰ ἐξῆς αὐτῷ εἰρημένα, τοῦ δὲ θέρους συνεχεῖς τε πυρετοὶ καὶ τριταῖοι
 καὶ τᾶλλα, τοῦ δὲ φθινοπώρου, ἄπερ αὐτὸς διῆλθεν, ἄλλα πολλά, χειμῶνος δὲ ἄλλα
 ὥσπερ ἐφεξῆς γράφει ποῖα καὶ πόσα νοσήματα συμβαίνει ταῖς ἡλικίαις, ἄπερ ἐγὼ ἤκιστα
 βούλομαι παραγράψαι τοῦ μήκους φειδόμενος. Κατάστασιν δὲ νόσου σκοπεῖν συμβου-
 λεύει, ἵνα εἴδωμεν πότερον νόσημά ἐστιν δὲξὺ ἢ χρόνιον, ἢ μετὰ συμπτωμάτων ἢ ἄνευ, ἢ 10
 ἐν ἀρχῇ, ἢ ἐν αὐξήσει, ἢ ἐν τῇ ἀκμῇ ἢ ἐν παρακμῇ, ἢ καὶ περιεστηκότι νοσήματι
 ὁ κάμνων ἢ καὶ θανατώδει ἀλοὺς μὴ δυνήσεται σώζεσθαι. Σημαίνει δὲ καὶ ἐκ τῶν νοση-
 μάτων τὰς προγνώσεις γίνεσθαι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, ὅπερ δέδεικται μοι διὰ πλειόνων
 ἐν τε τοῖς περὶ κρίσεων καὶ τοῖς εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνήμασιν· ὡς ὅταν φησί, τρι-
 ταῖος ἀκριβής, ταχὺ κρίσιμος, τεταρταῖος δὲ χρόνιος, ἀμφοτέροι δ' ἀκίνδυνοι. φρενίτις δὲ 15
 καὶ λήθαργος ἄμφω κινδυνώδη καὶ δέξα, σκιδῶδος δὲ σπληνὸς ὀλέθριόν τε καὶ χρόνιον.
 Παρέλιπε δὲ τὴν κατάστασιν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, ἧς μέμνηται ἐν ταῖς ἐπιδημίαις
 εἰπὼν· γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐπὶ τὰ νότια καὶ μετὰ αὐχμῶν, καὶ πάλιν, γενο-
 μένου δὲ ἔτους ὅλου ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ βορείου. Καὶ οὐχ ἐν εἶδος ἐπεδήμησε νοση-
 μάτων, οὔτε μία κατάστασις ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει διὰ παντὸς ἐγένετο. Τὸ δ' ὄνομα καταστά- 20
 σεως ψιλὸν λεχθέν, ἄνευ τῆς προσθήκης, καὶ τὴν τῆς χώρας ἰδέαν δηλοῦν δύναται, καὶ
 παντὸς ἄλλου πράγματος. Προστίθησι δὲ καὶ τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἐφ' ὧν
 καὶ τὰ νοσήματα πολλάκις γίνονται, καὶ αἰτία εἰσιν ἐπιείγεσθαι τὸν ἰατρόν, ἢ συνεργεῖν
 καὶ βοηθεῖν τῇ φύσει μὴ ἰκανῶς κενωσάσῃ, ἢ κωλύειν τὴν ἄμετρον κένωσιν. Βλέπειν οὖν
 χρὴ εἰ πλεῖον τοῦ δέοντος ἢ ἥττον ἐστὶ τὸ αὐτομάτως ῥέον, καὶ ὀκόσοις προσήκει, καὶ 25
 ὅσους βλάπτει θάτερον· ἀμφοτέρον γὰρ κακόν. Ὡσπερ γὰρ τὸ μέσον ἐστὶν αἰρετὸν ἐν
 πᾶσιν, οὕτω καὶ τὸ ὑπερβάλλον ἢ ἔλλειπὲς φευκτέον· ἀρεταὶ δὲ πᾶσαι ἐν μέσῳ συνί-
 στανται, αἱ δὲ κακίαι ἔξω τοῦ μέσου.

IB'. Κάθαρσις καὶ κένωσις· ἄκη

Κένωσιν ἀπλῶς εἴωθε λέγειν ὁ Ἰπποκράτης, ὅταν ἅπαντες οἱ χυμοὶ ὁμοτίμως 30
 κενοῦνται, κάθαρσιν δέ, ὅταν οἱ μοχθηροὶ κατὰ ποιότητα. Κένωσις δὲ ὁμοτίμως ἀπάντων
 τῶν χυμῶν ἀκριβεστάτη διὰ φλεβοτομίας ἐστίν· ἐγγὺς δ' αὐτῆς ἢ τε ἀποσχαζομένων τῶν
 σφυρῶν, καὶ ἢ διὰ γυμνασίων, ἢ τρίψεων, ἢ λουτρῶν, καὶ ἢ διὰ αἰσιτίας. Ἄλλα ἢ αἰσιτία
 οὐ καθ' αὐτὴν κenoῖ, καθάπερ ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ἢ μὲν κένωσις γίνεται διὰ τῆς
 διαπνοῆς, ὅτι μηδεμία τροφή ἀντὶ τῶν κενωθέντων εἰσάγεται. Ταῦτα δὲ πάντα αὐτὸς ἐνὶ 35

ΚΥΗΝ : ⁴ νοσήματα ⁵ ἐνια ἐν ἐνίαις ¹⁰ ἄνευ, ἐν ἀρχῇ ¹² θαυματώδει ¹⁷ παρέλιπε
¹⁹ οὐκ ἐν ²² ἄλλον ³¹ κενῶνται ³¹ κάθαρσις ³³ ἢ καὶ διὰ

νόματι, ἄκη, τουτέστιν ἰάματα προσαγορεύει. Ἄλλὰ εἴτε καὶ τῆς φύσεως αὐτῆς ἐκκα-
 θαιρούσης τὸ σῶμα τῶν λυπούντων χυμῶν, ἢ κένωσις γίνωτο, εἴτε ἡμῶν δόντων τὸ φάρ-
 μακον, καθάρσεις εἴωθεν ὀνομάζειν ὁ Ἱπποκράτης. Ὁ δὲ Θουκυδίδης, κατὰ τὴν λοιμικὴν
 5 δὴγησιν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν, καὶ τὰς κατὰ συμπτώματα τῷ λόγῳ τοῦ νοσήματος
 ὁρμὰς τῆς φύσεως γινόμενας κενώσεις ἐν νόσοις, καθάρσεις ὀνόμασε καὶ ἀποκαθάρσεις.
 Ἔστι μὲν οὖν ἡ κάθαρσις τῶν λυπούντων κατὰ ποιότητα κένωσις. Καὶ αὐτὸς ἅπασαν
 κένωσιν ὀνομάζει κενεαγγεῖαν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, ἐπειδὴ κενὰ
 τὰ ἀγγεῖα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ πάσας τὰς κενώσεις, καὶ ἐπὶ μόνων τῶν καθαιρόντων
 10 χρεῖται τῷ ῥήματι φαρμακεύειν. Αἱ μὲν οὖν καθάρσεις καὶ κενώσεις γίνονται, ἢ διὰ τῶν
 ἐμετηρίων φαρμάκων, ἢ διὰ τῶν ὑψηλάτων, καὶ διὰ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω. Ταῦτα δὲ ἢ
 διὰ φαρμάκων, ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ διὰ ἐμέτου, οὔρων, ἰδρώτων καὶ κλυστήρων, ἢ κατὰ
 ἀντίσπασιν, ἢ καὶ παροχέτευσιν, περὶ ὧν ἐφεξῆς ὁ Ἱατρὸς διαλέγεται. Ἄλλὰ τοῦτο ἰστέον
 ἐστὶ τὸ πρῶτον, ὅτι πολλοὶ ἐτοιμότεροι πρὸς φλεβοτομίαν εἰσὶ τῶν ἄλλων, ἔνιοι δὲ πρὸς
 15 κάθαρσιν· ὥσπερ γε καὶ ἄλλοι θᾶττον ὀτιοῦν πάθειεν ἢ φλεβοτομίαν, ἄλλοι δὲ ἄλλα πάντα
 ἢ καταπιεῖν φάρμακον. Καὶ μέντοι καὶ τινὲς μὲν ἀνατρέπονται τὸν στόμαχον ὑπὸ τῶν
 καθαιρόντων φαρμάκων, ἕτεροι δὲ ἀλύπως λαμβάνουσι. Διὸ δεῖ σκοπεῖν, ποίους τῶν
 ἀνθρώπων φλεβοτομήσομεν, ποίους δὲ τὸ καθαρτικὸν δώσομεν φάρμακον. Ἐφ' ὧν μὲν
 οὖν ἡ δύναμις εἴη ῥωμαλέα, κενωθέντων τῶν λυπούντων, αἱ νοῦσοι παύονται, ἐφ' ὧν
 20 δὲ ἀσθενής, ἅμα τοῖς λυποῦσι χυμοῖς κενουμένοις καὶ αὐτὴ διαλύεται. Καὶ οὐ χρεῖ τοῦτο
 ποιεῖν, μελητέον δὲ αἰεὶ, ὡς εἴη ὠφέλεια μείζων, καὶ πᾶς ὁ βλάπτων καὶ λυπῶν ἐκκενωθῆ
 χυμός. Ἴνα δὲ τοῦτο γένηται, πρῶτον μὲν δεῖ προσκέρασθαι, εἰ ἐπιτηδείως ὁ κάμων
 ἔχει πρὸς κάθαρσιν· οἱ γὰρ ἐξ ἀπεισιῶν πολλῶν, ἢ χλισχρῶν ἢ παχέων ἐδεσμάτων, ὡσαύ-
 τως δὲ καὶ οἷς ὑποχόνδρια διατεταμένα πεφύσηται, ἢ ὑπερβαλλόντως ἐστὶ θερμὰ καὶ
 25 πυρώδη τὰ οὔρα, καὶ τὶς τῶν σπλάγχων φλεγμονή, πάντες οὗτοι πρὸς τὰς καθάρσεις
 ἀνεπιτήδαιοι. Λεπτύνειν οὖν χρεῖ καὶ τέμνειν τοὺς παχεῖς καὶ γλισχροὺς χυμοὺς ἐν τῷ
 σώματι, καὶ τοὺς πόρους, δι' ὧν οὗτοι μεταλαμβάνονται τε καὶ ἔλκονται πρὸς τῶν καθαρ-
 τικῶν φαρμάκων, ἀναστομοῦν. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιεῖς, αἱ καθάρσεις δυσχερῶς ἀπαντῶσι
 μετὰ στροφῶν, καὶ ἰλίγγων, καὶ ἄσης, καὶ δυσκολίας καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ παρὰ Ἱπποκράτει
 γεγραμμένον, ὅκου τις ἂν βούλεται καθαίρειν, τὰ σώματα εὔροα ποιεῖν, εἴτε δι' ἐμέτου,
 30 εἴτε καὶ δι' ὑπαγωγῆς γαστρὸς ἐθέλοι καθαίρειν. Τοῦτο δὲ νόει ἐν τοῖς χρονίοις νοσή-
 μασιν· ἐν δὲ τοῖς ὀξείσιν οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλὰ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς χρεῖ καθαίρειν,
 ἣν ὀργῆ, ὡς λεχθήσεται. Ἀναμνήσω δὲ σὲ νυνὶ εἰς πολλὰ καὶ μεγάλα χρησίμου πράγματος,
 ὅπερ ἐν τῷ καθαίρεσθαι καὶ φαρμακεύεσθαι, ἃ ταῦτά ἐστι, συμβαίνει, οὐ μεμῆσθαι διὰ
 παντὸς ἀξιῶ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐνίοτε νόσῳ παρασκευῆς μετέχοντος, ἐγγὺς τοῦ συμπλη-
 35 ρωθῆναι, εἴτε τῶν ἔξωθεν προσίει, τὴν αὐτοῦ διάθεσιν ἐξελέγχει, καὶ τοῦτό γε ἢ πυρετὸν

ΚΥΗΝ: ² deest χυμῶν ⁸ καὶ ἐπὶ τῶν ¹⁹ κενωμένοις αὐτῇ ²² τὴν κάθαρσιν γλίσχρων
²⁵ γλίσχρους ²⁷ ποιῆς ³⁰ ἐθέλοις ³⁴ ἐνίοτε deest ³⁴ ἐνίοτε ἐγγὺς ³⁵ εἴτι

ἀνάψαν, ἢ κεφαλαλίαν, ἢ κατάρροον ἢ βῆχα, ἢ τι τῶν ἄλλων κινήσαν. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ ἄνθρωποι παρὰ τὴν παρασκευὴν τῆς νοσώδους διαθέσεως ἀσθενοῦσι μετὰ κινδύνου, ὅτε οὔτε δρόμος ἐποίησε τὴν νόσον, οὔτε ἄλλη κίνησις ἰσχυρά, οὔτε ἀκρασία, οὔτε ψύξις οὔτε θάλπος, οὔτ' ἀφροδίσια, οὔτε οἶνος, οὔτε ἄλλο τι τῶν τοιούτων. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἱκανόν ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀσθενεῖαν σφοδρὰν ἐργάσασθαι, ἀλλὰ ἢ πυρετὸν τὸν 5 ἐφήμερον, ἢ ἄλλο τι ὀλιγοχρόνιον. Διὸ ἰστέον ὅτι τοιαῦται οὐκ αἰτίαι, ἀλλὰ προφάσεις μᾶλλον γίνονται τῶν νοσημάτων· αὐταὶ δὲ προφάσεις εἰσὶ πολυειδεῖς, ὡς δρόμοι, καὶ πάλαι, καὶ παγκράτια, ἀφροδίσια, τρίψεις, ἐγκαύσεις, ψύξεις, ἀγρυπνίαι, θυμοί, λύπαι, φόβοι. Ἐπὶ τούτων δὲ τὰ ἀφροδίσια τὸ πνεῦμα ταραττόντα, διὰ τὸ μὴ ὑπὸ κακοχυμίας συνεστάναι τὴν νόσον, οὐκ αἰτεῖ τὴν κάθαρσιν. Βραγχαλέους δὲ καὶ σπληνώδεις ἐάσασθαι 10 προσήκει λειφαίμους δέ, τουτέστι τοὺς ἐνδεῆς ἔχοντας αἷμα, καὶ πνευματώδεις καὶ ξηρὰ βήσσοντας, καὶ διψώδεις οὐ χροῖ. Ἄλλα περὶ πνευματωδῶν, ἣτοι ἐμπνευματωμένων ἐστὶν ἀπορία· ἔχουσι γὰρ πολλὰς αἰτίας, ὡς τινὰς φανῆναι δεομένους φλεβοτομίας, τινὰς δὲ καθάρσεως, τινὰς δ' ἄλλου βοθηήματος. Ὅμως δὲ μηδὲν πράξης ἄνευ διορισμοῦ, εἰ μὴ θέλοις πολλὰ κακῶς ποιεῖν κατὰ τὴν τέχνην. Ἐγὼ δὲ θαναμάζω τῆς ἀκριβείας τὸν Ἴππο- 15 κράτην καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὐχ ἦκιστα δὲ κἂν τῷ μὴ παραλιπεῖν εἰς ἐνδειξιν τὸν διαφέροντα σκοπὸν τοῦ καθαίρεσθαι, οὐκ ἔφ' ἐνὸς μόνου ἢ δυοῖν, ἀλλὰ ἐπὶ πάντων ἁπλῶς τῶν νοσημάτων· οὗτος δὲ κατ' αὐτὸν ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τῆς διαθέσεως λαμβανόμενος, ὃν ἅπαντες σχεδὸν παρῆιδον. Ἐμπειρικοὶ δὲ ἐπὶ τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ κένωσιν ἑαυτοὺς τετηρησθῆναι φασιν. ἄντικρυς λέγοντες, ὡς εἰς οὐδὲν ἄλλο τῶν περὶ 20 τὸν κάμνοντα γιγνομένων βλέποντες, ἐπὶ τὸ κενοῦν πορεύονται. Καὶ τὴν φλεβοτομίαν ἐνίστε, καίτοι μὴ παρουσίας τῆς πληθωρικῆς συνδρομῆς, χρὴ παραλαμβάνειν· εἰ γὰρ ἰσχυρὸν εἴη τὸ νόσημα, καὶ ὥμῃ δυνάμεως, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν φλεβοτομήσειε τῶν ὁμιληκώτων τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης. Ὡσπερ δὲ ἡ φλεβοτομία διὰ τε πλῆθος αἵματος καὶ ἰσχυρὰν νόσον, οὕτω καὶ ἡ κάθαρσις διὰ τε πλῆθος ἐτέρου χυμοῦ καὶ ἰσχὴν νοσήματος. 25 Περὶ δὲ φλεβοτομίας ἐν ἐτέρῳ μοι διήρηται λόγῳ, κἂν τοῖς ἐξῆς εἰρησεται. Περὶ δὲ τῆς καθάρσεως νῦν δίδειμι· ἔστι δὲ χρεια αὐτῆς τοῖς κάμνουσιν, οὐχ ὡς τὸ λυποῦν περιττώμα καθαιρούσης μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀντισπώσης τε καὶ κενούσης. Αὐτίκα μὲν οὖν τὸν ὕδρωπα δεῖ εὐθύς κατ' ἀρχὰς θεραπεύειν· ὅταν μὲν οὖν συστῇ, πρότερον δεῖ προστιθέναι ἄπερ διὰ τῆς ἔδρας τὸ φλέγμα ἄγουσιν, ἔπειτα δὲ τὰ διὰ τῶν ἐμέτων κενωτικά, ἔτι δὲ 30 τοῖς ἀποφλεγματισμοῖς χρηστέρων, τοῖς τὸ φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐξάγουσιν, ὅταν δὲ ὁ φλεγματικὸς χυμὸς εἰς ὅλον τὸ σῶμα ἀναδοθῇ, τότε χρὴ τὸ σῶμα τῇ καθόλου ἐκκαθαίρειν φαρμακίᾳ· ἀλλὰ καὶ τὰ τμητικὰ φάρμακα χρησιμεύουσιν, ὡς τὸ πάχος διαλυθῇ τῶν χυμῶν, καὶ τὰ οὖρα διαχωρῇ. Οὕτω δὲ καὶ τὸν καλούμενον ἴκτερον κατὰ πάντας 35 τρόπους θεραπεύομεν, διὰ τῆς φαρμακίας, δι' ἐμετῶν, δι' οὔρων, δι' ὑπερώας, διὰ ῥινῶν,

ΚΥΗΝ: ⁴ τι deest ⁷ αὐται ⁸ τρίψεις, ἐγκαυσεις, ψύξεις, ἀγρυπνία ¹⁰ ἴασασθαι ¹⁴ πρά-
 ξεις ¹⁶ κἂν τοῖς ¹⁷ μόνου ¹⁸ ὁ ἀπὸ ²⁰ ἀλλοτιοῦν περὶ τὸν ²³ φλεβοτομήσειε ²⁴ ὁμιλη-
 κώτων ²⁷ νυνὶ ²⁸ κενώσης ³⁰ ἄγωσιν ³⁵ ἐμέτων.

καὶ ἐνὶ λόγῳ διὰ τῶν ἄνω καὶ κάτω ὅπερ ἐν τοῖς σφοδροῖς καὶ ἰσχυροῖς νοσήμασιν ἅπασιν σχεδὸν ἐκ κακοχυμίας γινομένοις φαίνεται ποιητέον. Τριχῶς γὰρ ἕκαστον νόσημα ἰσχυρὸν γίνεται, ἢ διὰ τὸ κύριον μορίου πεπονηθότος, ἢ διὰ τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως, καὶ διὰ κακοήθειαν αὐτοῦ· καὶ τούτων ἀπάντων ἐμνημόνευσεν ὁ Παλαιὸς ἐν τῷ περὶ ἐλκῶν,

5 ὅπου περὶ καθάρσεως φησὶ τάδε· καθαρσις γὰρ, φησί, τῆς κάτω κοιλίης συμφέρει τοῖς πλείστοις τῶν ἐλκῶν, καὶ ἐν τρώμασιν ἐν κεφαλῇ ἐοῦσι, καὶ ἐν κοιλίῃ, καὶ ἐν ἄρθροισι, καὶ ὅσα σφακελίσαι κίνδυνος. * * * Συμβουλεύει γοῦν Ἴπποκράτης καθαίρειν, καὶ τὸν πλεονάζοντα χυμὸν κενοῦν. Καὶ τοῦτο ποιήσεις ποτὲ μὲν τῇ τοῦ αἵματος ἀφαιρέσει, ὅταν οὗτος κρατῇ, ποτὲ δὲ ἦτοι ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς, ἢ φλέγματος ἀγωγὸν δώσης φάρμακον, ἢ πλή-

10 θους, ἢ φλεγμονῆς, ἢ ἔρπητος, ἢ τινος ἐτέρου τοιούτου· ὥστε ὠφελίμους εἶναι τὰς καθάρσεις ἐν τῷ τῶν νοσημάτων μεγέθει, καὶ ἐφ' ὧν παρουσία τῶν χυμῶν ἐστι, ἀμπόλυ. Εἰσὶ δὲ τινες, οἳ φήθησαν πρὶν οὕτω κενῶσαι τὸ πλεονάζον ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ διὰ καθάρσεως, ὅτι δεῖ θερμαίνουσι χρῆσθαι, καὶ οὕτω διαφορεῖν· ἀλλὰ ἐπέσπασαν μᾶλλον ἢ ἐκένωσαν διὰ τοῦ δέρματος. Ἴσμεν γὰρ μετὰ τὴν τοῦ ὄλου σώματος καθάρσιν χρῆσθαι

15 τοῖς τοπικοῖς βοηθήμασιν. Καὶ φλεβοτομία χρώμεθα, καὶ καθάρσει καὶ κλυστῆρσι, καὶ ἀσιταίαις, ὅταν· ἡμῖν τὸ πᾶν σῶμα φαίνεται πληθωρικὸν ἢ κακόχυμον ὑπάρχον· εἰ δὲ μηδ' ἕτερον εἴη τούτων ἐπὶ τὴν διὰ τῶν τοπικῶν ἴασιν εὐθέως ἀφικνούμεθα. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ τέχνη ἰατρικὴ ἔργον ἔχει ἀπάσας τῶν μορίων τοῦ σώματος τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας σώζειν μὲν, ὅπότεν διαφθειροῖντο, φυλάττειν δέ, ὅπότε σώζονται, τούτων δὲ ἐπο-

20 μένων τῇ φυσικῇ τοῦ σώματος κατασκευῇ ταύτην ἀναγκαῖόν ἐστι φυλάττειν τε παροῦσαν, ἀνακτᾶσθαι δὲ διαφθειρομένην. Πρῶται μὲν τῶν ἐνεργειῶν ὑπὸ τῶν ὁμοιομερῶν μορίων ἀποτελοῦνται, αἱ δευτέραι δὲ διὰ τῶν ὀργανικῶν. Διὸ σκεπτέον τὰ ὑγρὰ τὰ περὶ τὸ σῶμα, εἴ τινα τὴν ὠφέλειαν ἢ τὴν βλάβην ἐργάζεται τοῖς μορίοις αὐτοῦ. Τῆς κεφαλῆς γοῦν μόνης αἰσθανόμεθα ποτε βαρνομένης, ἢ ἐλκώδη τινα αἰσθησιν ἐχούσης, ἢ τῶν μυῶν τῶν

25 κροταφιδῶν τεινομένων, ἦτοι γε ἀπλῶς, ἢ μετὰ θερμοσίας πλείονος. Οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕνα, καὶ σπλήνα, καὶ γαστέρα, καὶ πλευράς, καὶ διάφραγμα, βάρους αἰσθανόμεθα, πολλάκις δὲ καὶ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστροῦς ἦτοι βάρους, ἢ δήξεως, ἢ ναυτίας, ἢ ἀποστροφῆς σιτίων, ἢ ὀρέξεως παραλόγου γίνεται τις αἰσθησις, πρὸς τούτοις καὶ ὀδύνη καθ' ὅτι οὖν ἐρείδουσαι μόριον· τοῦτο δὲ ποιεῖ ἢ χυμῶν πλῆθος ἀθρόως ἐπενεχθὲν ἢ πνεῦμα φυσῶδες

30 καὶ ἐνδείκνυται κένωσιν· Εἰσὶ δὲ ποτε καὶ δυσκρασίαι ψιλᾶ ἄνευ χυμῶν, καὶ ποτὲ μετὰ χυμῶν· καὶ ταῦτα πάντα κένωσιν χυμῶν λυπούντων ἢ ἀτμῶν σημαίνει. ἢ δὲ κένωσις ἀπαλλάττει τῶν νοσημάτων καὶ παθημάτων τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀρκεῖ καθῆραι καὶ τρεῖσαι καὶ λούσαι, καὶ χρῆσαι τινὶ διαφορητικῷ φαρμάκῳ. Ἐπισκοπεῖν δ' ἅμα τοῖςδε δεῖ καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ φύσιν τοῦ κάμνοντος, ὄραν τε καὶ χώραν, καὶ τ' ἄλλα, ὅσα ἤδη ἄνω

ΚΥΗΝ : ⁵ κάτω κοιλίας, φησί, ⁶ καὶ ἐν κεφαλῇ ἐούση ⁷ καὶ τὸ ὅστον σφακελίσαι ⁸ κενοῦν χυμὸν οὗτος ὁ χυμὸς ⁹ post. φάρμακον add. μάλιστα δὲ τῆς κακοχυμίας συμπαρούσης ἢ πλήθους ¹¹ ἢ παρουσία παμπόλλη ¹³ ἐπίσπασαν ¹⁴ κένωσαν post γὰρ add. ὅτι δεῖ ¹⁶ ἢ pro καὶ ¹⁷ μηδέτερον ²⁴ ποιεῖ ἐλκώδη ἐλκούσης pro ἐχούσης ²⁹ ὑπενεχθὲν. ³² τῶν παθῶν.

λέλεκται. Ἔχει δὲ δυσκολίαν ἢ ἔννοια τοῦ πεπονητός τῶν, οὕτω δὲ γνωρίζεται ὡς ἴσθ[α] δεδειχθαι ἡμῖν ἐν τῇ ἰδίᾳ περὶ τούτων πραγματεία, ἔκ τε τῶν ἐκκρικομένων καὶ τῶν ἐπιτρεφομένων τοῖς πάσχουσι μέρεσι, καὶ . . . τῶν ἐνεργειῶν τῆς βλάβης, ἐν οἷς περιέχεται καὶ τὰ παρὰ φύσιν χρώματα καὶ τὰ σχήματα. Ὅποτε οὖν πάντα γνωρίσης, ἴσθι κενώτεον εἶναι, καὶ ἡγοῦ, ὅταν τὸ πρὸς δύνάμιν πλήθος συστήῃ, οὐχ οἷόν τε ἰάσασθαι 5 ταχέως αὐτό, συγκαταλυμένης ἐνίοτε τῇ κενώσει τῆς δυνάμεως. Ἐνιοὶ μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς κενώσεσιν αὐτίκα πάντων ἀπαλλάττονται τῶν ὀχληρῶν· ἀλλ' οὐδὲ ἴσασι τὰς διαθέσεις αὐτῶν οἱ ἰατροὶ πάντες οὔτε, εἰ γινώσκουσιν, εὐθέως διαγινώσκειν δύνανται. Μῆτε γὰρ ἐκεῖ εἰσβλέπειν εἰς τοὺς ἰδρωτάς, μῆτε εἰς τὰς ὀσμὰς χορῆ. Πρῶτον μὲν οὐδὲν ἐνταῦθα δεικνύουσιν, καὶ οὐ ταῦτόν ἐστιν ἰδρῶς τε καὶ ὀσμῆ· ἰδρῶς γὰρ ὑγρότης ἐστὶ λεπτή καὶ 10 ἔκ τῶν χυμῶν αὐτῶν γινομένη, ὀσμῆ δὲ οἷον καπνότης τις ἔκ τοῦ χυμοῦ οὐσίας ἀναλυμένη. Διὸ οὐ χορῆ πρὸς τὰ τοιαῦτα νοῦν ἔχειν, ἀλλὰ τὰ φάρμακα ἐπανορθῶσαι· δέδεικται γὰρ πάντα τὰ καθαίροντα φάρμακα κακοῦσθαι τὴν γαστέρα, καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα, διότι νευρωδέστατόν ἐστι καὶ αἰσθητικώτατον. Καὶ διὰ ταῦτα τὰ εὐώδη μίγνυται, ὅπως μὴ μόνῃ καὶ ἀχραιφνῆς ἢ δυνάμει ἀπτοῖτο τοῦ στόματος· εἰσὶ δὲ ἃ μίγνυται σπέρματα, 15 τὴν δυνάμιν τῶν φαρμάκων ἀμβλύνοντα, καὶ τὴν ἐνεργειαν αὐτῶν μὴ κωλύοντα, λεπτυντικῆς καὶ τμητικῆς ὄντα δυνάμεως. Δεῖ δὲ καὶ τὰ καθαριστικῆς μίγνύμενα ὁμονοεῖν ἀλλήλοις, εἰ δὲ μὴ, ἀνωμάλως ἢ κένωσις γίνεται. Ἄλλ' οὐδὲ πάντας ὁπωσοῦν διακειμένους καθαρτέον, οὔτε ἐν ἀπίσῃ ὥρῃ, οὔτε ὄπη καὶ τύχοι, αὐτίκα. Πρῶτον μὲν τοὺς ὑγιαίνοντας καὶ μηδὲν περιττὸν ἔχοντας οὐ χορῆ καθαίρειν· τί γὰρ δὴ προσήκει οἰκείαν τε καὶ 20 ἄμεμπτον καὶ μὴ νοσώδη οὐσίαν ἀφαιρεῖν; μᾶλλον δὲ βλάβη οὐ μικρά, πλὴν καὶ τοῦτο ποιεῖν σὺν πόνῳ. πᾶν γὰρ τὸ βία τι ποιόν, καὶ πόνους, καὶ κόπους, καὶ ποτε λειποθυμίας καὶ ἐκλύσεις τῶν μορίων καὶ ἄλλας δυσχερείας φέρει. Κενώσεις μέντοι, ἀλλὰ καὶ οἰκείον τι καὶ οὐσιώδες ἀφαιρήσεις. Εἰ δὲ ὁ ἄνθρωπος φλέγματός τε ἔχοι, ἢ χολῆς, ἢ ἄλλην τινὰ χυμῶν πλεονεξίαν, τότε εὐκαιρὸν καθαίρειν. Τοὺς μὲν οὖν παχεῖς χυμοὺς δεῖ λεπτύνειν 25 καὶ τέμνειν τοὺς γλισχροὺς, τοὺς δὲ ἄλλους κενοῦν· δι' ἀμφοτέρων γὰρ αἰ καθάρσεις καὶ τῇ φύσει καὶ τῷ φαρμάκῳ καλῶς γίνονται, ὄψον δὲ μᾶλλον γίνεται καθαιρουμένων, ἅτε δὴ λυπηρὸν ἀπέρχεται. Φυλάττειν δὲ δεῖ, ὡς εἶπον, τοὺς παχεῖς καὶ φθινώδεις τὰς ἔξεις· φυλάττειν δὲ καὶ χορῆ τὰς τῶν ὥρῶν μεταβολὰς ἑξαπιναίους, καὶ ὅσα ἄστρον ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις μειζόνως τροπεύουσιν, λέγω δὲ ἀρκτουῖρον, καὶ πλειάδα, καὶ τροπὰς καὶ ἰσημε- 30 ρίας, καὶ κύνα, περὶ οὗ εἴρηκεν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ὑδάτων, ἀέρων, οἰκήσεων καὶ τόπων, καὶ χωρῶν· πρὶν γὰρ καταστήναι καλῶς, οὐ συμφέρει κενοῦν. Ἐν δὲ ταῖς κάτω φαρμακείαις, αἰμοῤῥοΐδας δεῖ φυλάττεσθαι, καὶ γυναικείον ῥοῦν αἱματώδη, καὶ ὅσοι τεινεσμώδεις εἰσὶ, καὶ διαῤῥοϊκοί, καὶ ἐλκοῦνται τὸ ἔντερον, καὶ ὅσοι ξηρὰς πάνυ τὰς κοιλίας ἔχουσιν. Ἐν δὲ ταῖς ἄνω, τὰς βῆχας, τὰ ἄσθματα, καὶ τὰ εἴσω ἔλκη. τοῦ μὲν [τοῦ] πνεύ- 35

KÜHN: ² οἶσθα ³ ἐπιτρεφομένων ¹⁰ ἐστὶν ὑγρότης ¹⁴ νευρωθέστατον ¹⁷ καθαρτικὰ
²² ποιοῦν ²⁴ ἔχει ²⁶ γλίσχρους ²⁶ κενοῦν καὶ δι' ²⁷ δὲ καὶ καθαιρούμενον ³¹ post ἀέρων add
καὶ τόπων ³² χώρων φαρμακείαις ³³ τινὲς μώδεις ³⁴ τὰ ἔντερα.

μονος τὴν φθίσειν, τοῦ δὲ ἥπατος σύντηξιν, καὶ αἵματος πτύσιν, καὶ εἴ τινα τῶν κατὰ γαργαρεῶνα, ἢ φάρυγγα, ἢ τραχηλον νοσημάτων ἐνοχλεῖν εἴωθε. προσέτι δὲ καὶ καρδιαλγία, καὶ τὸ μηδὲ κατασχεῖν σιτίων, μήτ' ἂν ἐξεμέσαι. Καθαίρονται μὲν οὖν οἱ φλεγματῖαι ἄνω, οἱ δὲ χολώδεις κάτω μάλιστα οἷς μέλαιναν κενοῦν ἀρμόζει. Οὐχ ἀπλῶς δὲ δεῖ, 5 ὅταν χρεία κενώσεως, ἐπ' αὐτὴν παραγίνεσθαι, ἀλλὰ προσδιορισάμενον, ὅπως ταύτην ποιήσομεν, καὶ ὅποια προσῆκεν εἶναι τὰ κενωθησόμενα, καὶ καθ' ὅ,τι χωρίον, ἐν τε τίνι καιρῷ, καὶ μέχρι πόσου. Τὸ μὲν οὖν ὅπως τοιόνδε τι σημαίνει, τὰς ἀφόδους ἀναστομωτέον, οὐ μὴν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ ὡς δεῖ τοῦτο δὲ σημαίνει τὸν τρόπον, δι' οὗ ποιησόμεθα τὰς κενώσεις, οἷον ἐπὶ τῶν κατὰ γαστέρα διὰ κλυστῆρος, διὰ βάλανου 10 δι' ὑπὲρ πλάτου φαρμάκου, καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν δι' ὧν τινων, καὶ γὰρ κλυστῆρες πολυειδεῖς συντίθενται, καὶ οἱ βάλανοι, καὶ τὰ φάρμακα τὰ ὑπὲρ πλάτα. Τὸ δὲ ὅποια, τὸ ποιὸν τῶν κενουμένων δηλοῖ, ἵνα ἴδοιμεν πότερον ὑδατώδη καὶ λεπτόν, ἢ φλεγματώδη χυμόν, ἢ πικρόχολον, ἢ μελαγχολικόν, ἢ τινὰ τούτων, ἢ καὶ πάντας κενοῦν ἔστι βέλτιον. Τὸ δὲ καθ' ὅ,τι χωρίον, τὸ μέρος σημαίνει τοῦ σώματος, δι' οὗ χρῆ κενοῦν. Κἂν γὰρ ὅτι διὰ 15 κάτω κενῶσαι προσῆκεν, γινῶμεν, ἀλλὰ δι' οὗ γε τῶν κάτω χωρίων προσδιορίσασθαι δεῖ οἷον πότερα διὰ κύστεως, ἢ διὰ γαστρὸς, ἢ διὰ ὑστέρας καὶ πάλιν ἄνω, πότερα διὰ ῥινῶν, ἢ διὰ στόματος. Ἔστι δὲ καὶ διὰ ὅλου τοῦ σώματος κένωσις, ἢ τε διὰ ἰδρώτων καὶ διὰ τῆς ἀδήλου καλουμένης διαπνοῆς, ἢ διὰ λεπτότητα τῶν γενομένων ἀόρατός ἐστιν. Ὅταν γὰρ ἀρῶστία τις καθεκτικῆς τοῦ ζῶου δυνάμεως εἰς ταῦτὸν ἀφίκηται λεπτότητι 20 χυμόν, ἅμα θερμῷ πυρετῷ, διὰ μὲν τὴν ἀρῶστίαν ἀποκρίνεται τι συνεχῶς ἀόρατον ὑπὸ σμικρότητος ἔξω τοῦ δέρματος, ὡσανεὶ λεπτομερῶν ἀπορῥεόντων χυμῶν· εἰ δὲ καὶ τὸ χωρίον ἢ θερμόν καὶ ἢ ὥρα τοῦ ἔτους θερινή, καὶ ἢ κατάστασις θερμὴ καὶ ξηρά, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἔτοιμον ἀλῶναι τὸν ἄνθρωπον τοιαύτη διαθέσει, καὶ ἔτι μᾶλλον, εἰ χολωδέστερος εἴη τῇ φύσει, καὶ εἰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἔχει ἀσθενές. Τὸ δὲ ἐν τίνι καιρῷ, 25 σαφῶς δηλοῖ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ δεῖ κενοῦν, ἀραγε κατ' ἀρχὰς πρὶν πεφθῆναι τὴν νόσον, ὅταν, ὡς λέξει, ὀργᾶ καὶ πρὸς ἔκκρισιν ἐπείγεται τῶν ὑγρῶν ἢ διοικοῦσα τὰ ζῶα φύσις, ἢ μετὰ τὸ πεφθῆναι τοὺς λυποῦντας χυμούς. Τὸ δὲ μέχρι ποῦ, σημαίνει τὴν ποσότητα τῶν κενουμένων, οἷς ἔστοχᾶσθαι δεῖ τὸν ἰατρόν· οἷον ἰδρῶς ποτὲ δοκεῖ ὠφέλιμος εἶναι τῷ κάμνοντι, ὅμως δὲ καὶ αὐτὸς συμμετρίας χρῆζει διὰ τὸ ἄμετρον αὐτοῦ διαλύειν δύνα-

30 μιν. Πολλῷ δὲ μᾶλλον χρῆ τὸ μέτρον σώζειν ἐπὶ τῶν ἐμουμένων, καὶ διαχωρουμένων, καὶ τῶν διὰ τῶν αἰμορροϊδῶν καὶ μήτρας κενουμένων. Κενωτέον δὲ διὰ φθινοπώρου τε καὶ ἤρος ὅπη καὶ δοκεῖ συμφέρει ὡς νῦν εἶπον χειμῶνος δὲ καὶ θέρους, εἴ τι κενοῦν προσαναγκάζει, χειμῶνος μὲν κάτω, θέρους δὲ ἄνω, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ὑγιεινῆς διαίτης συμβουλεύει. Τοῦτο δὲ ἐπειδὴ ἐν τῷ χειμῶνι φλέγμα γεννᾶται κατὰ τὴν κοιλίαν,

ΚΥΗΝ ⁸ τὸ μήτε ⁴ καὶ μάλιστα ⁷ post οὖν add. ὡς δεῖ τοιόν τε σημαίνει ¹⁰ αὐτοῦ
¹¹ πολυειδῶς post ὅποια deest τὸ ¹² ἴδωμεν ¹⁴ τὸ μέλος ὅτι καὶ ¹⁵ οὗ καὶ ¹⁶ καὶ ἢ διὰ
²² εἴη ²⁹ διαλύει τὴν ³¹ κινουμένων ³² ὅπη μὴ καὶ ²⁸ συμφέρειν ³² ἦτοι ³³ προσαναγκάζει

διὰ τοῦτο ἔκκενοῦν αὐτὸ διὰ τῶν ἐμετῶν κελεύει τοῦ θέρους δέ, τὴν ἐπιπολάζουσαν ἄνω
 χολήν, ἀντισπᾶν κάτω. Καθαίρειν μέντοι τὸ σύμπαν σῶμα βουληθέντι σοι, θέρους μὲν
 διὰ τῆς ἄνω, χειμῶνος δὲ διὰ τῆς κάτω κοιλίας φαρμακευτέον, ὡς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς
 εἴρηται. Ὅσα δὲ κωλύσαι τε θέλεις ἀυξηθῆναι, διὰ τῶν ἀντικειμένων χωρίων ἀντισπᾶν
 προσήκει. Ἐν μέντοι ταῖς λειεντερίαις, ὅταν ἐλκώσιες ἐπιπολῆς ᾧσιν, ὧν αἰτίον ἐστι 5
 χυμὸς δριμύς καὶ λεπτός, ἢ καὶ νόσος, τῆς ἄνω φαρμακείας χρῆζει, διὰ τὸ μᾶλλον ἐπι-
 πολάζειν ἢ ὑποχωρεῖν κάτω τοὺς τοιοῦτους χυμούς· ἀλλ' οὐκ ἐν χειμῶνι γε δίδεται καθότι
 νῦν εἴρηται. Ὅταν δὲ ὁ φλεγματικὸς χυμὸς ἐν τοῖς ἐντέροις ἐμπεπλασμένος εἴη, οὐδέποτε
 δεῖται τῆς ἄνω φαρμακείας, ὥσπερ ἐστὶ τοῦ ἐμετηρίου φαρμάκου· μόνα γὰρ ἐμεῖσθαι
 πέφυκε τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, τῶν δὲ ἐν τοῖς ἐντέροις περιεχομένων οὐδὲν οἶόν τε δι' ἐμέ- 10
 του κενῶσαι. Διὸ ἐν τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις δεῖ προσέχειν αἰεὶ τὸν νοῦν ἀκριβῶς, μὴ ἀμαρ-
 τάνης. Εἰς τοῦτο δὲ οὐ μικρὸν συντελεῖ καὶ τὸ ἔθος, αὐτὸ γὰρ καὶ τρόπον τῆς κενώσεως
 δηλοῖ· οἱ μὲν γὰρ ἐμεῖν εἰθισμένοι φέρουσιν ἀλυπότερον τὰς διὰ τῆς ἄνω κοιλίας καθάρ-
 σεις, οἱ δὲ ἀθήεις, οὐκ ἄνευ κινδύνου, καὶ μᾶλλον ἐπ' ἐλλεβόρου, ᾧ ἐχρήσαντο ἐπὶ πλεῖστον
 οἱ παλαιοί, καὶ μάλιστα Ἀρχιγένης, οὗ ἔτι καὶ νῦν σώζεται περὶ τῆς δόσεως τοῦ ἐλλεβό- 15
 ρου, ἢ περὶ τοῦ ἐλλεβορίζειν βιβλίον. Καὶ τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος σκοπεῖσθαι προσήκει.
 Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ φλεγματίας ὑδέρου, φλέγματος ἀγωγῷ δεῖται τῷ φαρμάκῳ πρότερον
 μὲν διὰ τῆς κάτω γαστροῦ, εἶτα δι' ἐμέτων, εἶτα διὰ ἀποφλεγματισμῶν δι' ὄλου γὰρ
 σώματος διεσπαρμένου τοῦ πλεονάζοντος, ἀπάσας κενώσεις παραλειψόμεθα. Ἐπὶ δὲ τοῦ
 ἀσκίτου ὑδέρου, τῶν ὑδραγωγῶν τι δώσομεν φαρμάκων, ὥσπερ κατὰ τῶν ἰκτερικῶν, 20
 τῶν χολαγωγῶν. Ἐκκαθαίρειν δὲ χρῆ καὶ τούτων πολυειδῶς τὴν χολήν, ἄνω καὶ κάτω, καὶ
 δι' οὔρων καὶ δι' ὑπερώας, καὶ διὰ ῥινῶν. Οὕτω δὲ κἂν ὁ μελαγχολικὸς πλεονάση χυμὸς ὡς
 ἐν μελαγχολίᾳ καὶ καρκίνῳ, καὶ ἐλέφαντι, τὸ τῆς μελαίνης χολῆς κενωτικὸν φάρμακον διδόα-
 μεν· ἐπιληψίας δὲ φλεγμαγωγῶς καθαίρομεν. Εἰσὶ μὲν καὶ ἄνευ χυμῶν δυσκρασίαι, ἐν αἷς
 χρῆ καὶ ψύχεσθαι, καὶ θερμαίνεσθαι, καὶ ξηραίνεσθαι, καὶ ὑγραίνεσθαι, καὶ κατὰ συζυ- 25
 γίαν ποιεῖν τι τούτων. Κατὰ μέντοι τὰς ἐπὶ τοῖς χυμοῖς, εἰ μὲν ἑαυτῷ μόνῳ τὸ μόριον
 ἐνεργεῖν, θαρῶδῶς ποιήσεις τὰς κενώσεις, ὡς ἂν ἡ διάθεσις ὑπαγορεύῃ συνεπιβλέπων τὴν
 δύναμιν· εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη τὸ ἔργον αὐτοῦ πᾶσι τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις, ὥσπερ τὸ τῆς
 γαστροῦ, ἢ τοῦ ἥπατος, οὐ μικρὰν χρῆ φροντίδα ποιεῖσθαι τοῦ τόνου τῆς δυνάμεως,
 μήπως καταλύσωμεν αὐτόν, ἀθροωτέρῳ κενώσει χρησάμενοι. Οὕτω δὲ τοῖς ἐπιπολῆς 30
 δυσκράτοις οἶον δεῖται φαρμάκων, τοιαῦτα προσοίσομεν· τοὺς δὲ ἐν βάθει προσλογιού-
 μεθα τὸ διάστημα. Τὰ δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀθροιζόμενα ἐκκαθαίρειν δεῖ τοῖς
 γυμνασίοις. Ἡ δὲ διὰ τῶν βαλανείων κένωσις οὐ μεγάλη, καὶ μόνον σχεδόν τι τῶν

ΚΥΗΝ: ¹ ἐμέτων ⁴ post εἴρηται add. τὰ μὲν γὰρ εἴρηται εἶδη πλεονάζοντα ἢ κάθαρσις
 ἴαται διὰ τῶν χωρίων ἢ ῥέπει τὴν κάθαρσιν ποιουμένοις. Ἔλεγε δὲ ἀκτέα ἢ ῥέπει, διὰ τῶν συμφε-
 ρόντων χωρίων. ⁶ φαρμακίας ⁹ φαρμακείας ἐμέσθαι ¹⁰ οἶονται ¹¹ ἀμαρτάνεις ¹⁴ χρῆ-
 σαντο ¹⁶ τὸ βιβλίον ²⁰ ὑδραγὸν φάρμακον ²⁷ ἐνεργοίη ³⁰ post χρησάμενοι add. ἐγκέ-
 φαλος δὲ δι' ὑπερώας καὶ ῥινῶν καὶ ὄτων, θώραξ δὲ καὶ πνεύμων διὰ τραχείας ἀρτηρίας καὶ
 φάρυγγος ³¹ προσοίσομεν

κατὰ τὸ δέσμα κενοῦ· τὰ δ' ἐν βάθει κατεσπαρμένα τῇ τε σαρκὶ καὶ στερεοῖς ὄργανοις οὐκ αὐτάρκως ἐκκενοῦται διὰ τῶν βαλανείων. Οὐ μὴν ἐπιτήδειος ἡ κένωσις διὰ τῶν φαρμάκων καθαρτικῶν· μεγάλως τε γὰρ δεομένοις χρήσιμος καὶ διὰ χρόνων μακρῶν· εἰ δέ τις ἐκκενοῦν ἐθέλει εὐλαβούμενος ἀθροισθῆναι τὸ πλῆθος, καὶ νοσήμασιν ἐμπε-
 5 σεῖν, οὗτος ἰσθῆτω κάλλιστον τῶν ὥρων εἰς τοῦτο εἶναι τὸ ἔαρ, δεύτερον τὸ φθινόπω-
 ρον, καὶ γὰρ δὴ καὶ καθίσταται πολλάκις εἰς ἴσον τῷ ἤρι περὶ πλειάδα, ὥστε μῆτε
 χαλεπῶς καθαρθῆναι τινος, καὶ ἐν δέοντι τὰ τοῦ θέρους περιπτώματα ἐκβάλλειν, πρὶν
 τὸν χειμῶνα ἐπελθόντα πῆξαι. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἥρος καθάρσεις κάλλισταί, ὅτι τὰ ἐν
 τῷ χειμῶνι ὑπογιγνώμενα περιπτώματα ἐξάγουσι, πρὶν τὸ θερμὸν κρατῆσαι, ἀνακενώσαι
 10 τε αὐτὰ καὶ ταράξαι. Χρὴ δὲ ἐνταῦθα λογιζέσθαι τὸ κοινὸν ἀμάρονημα κατὰ τὰ πλεῖ-
 στα τῶν παθῶν ἐκάστοτε γιγνόμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, κενούντων μὲν τὸ περιτόν,
 ὅπως δὲ μὴ γενναῖο παραπλήσιον τῷ κενωθέντι, παραλείποντων. Ἐπειτα ὁκόταν πῆ
 ὁ κάμνων τὸ φάρμακον ἐπιρῶροφεῖν χρὴ διδόναι· ἐν μέσῳ δὲ τῆς καθάρσεως μὴ διδόναι
 ὄροφην. Ἄλλὰ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ὅταν κενώσωσι, τρέφουσι δαφυλῶς· ὁ δ' Ἴπποκράτης
 15 ἔλασσον ἀξιοῖ διδόναι· ἡ γὰρ τοι τῶν καθαρθέντων σωμάτων δύναμις ἐν τῇ καθάρσει
 κεκμηκυῖα, φέρειν οὐ δύναται τὴν τροφήν, οὔτε κατεργάζεσθαι καλῶς. Ἐπεὶ δὲ παρὰ
 τὴν τοῦ ἐντέρου φύσιν, τοῖς μὲν δυσχερῶς, τοῖς δὲ ῥαδίως διαχωρεῖται, καλῶς ἂν ἔχοι
 μηδὲ τούτων ἄπειρον εἶναι τὸν μέλλοντα ὀρθῶς καὶ ἄνω καὶ κάτω καθαίρειν. Πέφυκε
 γὰρ ἡ κοιλία κατὰ φύσιν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ στόμα κατεστραμμένον ἔχουσα ἐν τῷ δεξιῷ
 20 πρὸς τὴν ῥάχιν, εὐρύτερον ἢ τοῖς ἄλλοις ζώοις· ἐντεῦθεν δὲ στενώτερον γίνεται. εἶτα
 ὑποδεικνύει τὸ μεσαράϊον, καὶ ἐξῆς μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ κόλου. Οὗτοι μὲν οὖν τῶν
 σιτίων κενοῦνται ῥαδίως· οἷς δὲ ἀνωτέρω νεύει τὸ στόμα, ἢ στενώτερον τοῦ δέοντός
 ἐστιν, ἐξ ἀρχῆς τε οὕτω πεφυκός, καὶ διὰ τινος φλεγμονῆν, ἢ σκίρῳρον, ἢ τι τῶν ἄλλων
 πιεζόντων, τούτοις καταβαίνει μὲν σιτία δυσχερῶς ὑποπάγει δὲ εὐπετῶς, τούτους δὲ
 25 πάντας μὴ χρὴ κάτω φαρμακεύεσθαι· οἷς δὲ ἐκ παθημάτων τὸ στόμα τῆς κοιλίας στενὸν
 ἐστιν, ὅταν λύωνται τὰ πάθη ἀνὰ χρόνον, λύεται καὶ τὰ συμπτώματα· οὐκ οὖν πρὸς τὰς
 κάτω καθάρσεις διὰ παντός ὡσαύτως ἔχουσι. Καὶ χρὴ φυλάττεσθαι αἰεὶ τὰ μὲν τῇ φύσει,
 τὰ δὲ διὰ τὰς νόσους, ἐφ' ὅσον αἱ νόσοι κωλύουσιν. Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν ἐφεψήσαντες ἐσθίειν
 δίδομεν, τὰ δὲ ξηρά, ἐπικνίσαντες ἢ κόψαντες, καὶ τῶν μὲν ὀπούς, τῶν δὲ ῥίζας, οὐδὲ τὰ
 30 ἐφθὰ τοῖς ὤμοις, οὐδὲ ῥίζας τῷ ὀπῷ πάνυ κεραστέον. Χρὴ μὲν οὖν τὸν νοῦν προσέχειν,
 ἵνα μάθῃς ποίου νοσήματός ἐστιν ἕκαστον τῶν φαρμάκων. Τὰ γὰρ τῶν ἐναντιωτάτων νοση-
 μάτων οὐκ ἂν ἐθέλοις μίσγειν· ὑπόλοιπον οὖν τὰ μὲν πυρῶδη τοῖς ἀναψύχουσι κεραννῦντα
 προσφέρειν, τὰ δὲ ἰσχυρὰ τοῖς ἀσθενεστέροις, τὰ δ' ἄλλως ἀτεροπῆ τοῖς ἡδύσμασιν, οἷον γλί-
 χωνος κόμη, καὶ καλαμίνθης καὶ θυμοῦ, καὶ τῷ τοῦ πετροσελίνου σπέρματι, καὶ τῷ τοῦ δαύ-

ΚΥΗΝ: ¹ τῷ βάθει ³ χρήσιμοι ⁵ οὕτως ἰσθῆτω ⁷ ὡς μῆτε ⁹ κρατῆσαν ¹⁰ ἀνακινῆσαι
 τὰ ¹³ ἐπιρῶροφᾶν ¹⁶ δὲ καὶ ²¹ ὑποδύνει ²⁴ ὑπάγει ²⁶ λύοντα λύηται οὐκοῦν ³⁰ τὸν
 νοῦν — ὑπόλοιπον οὖν in parentheses. ³¹ θυμου

κου, καὶ τῷ τοῦ ἀνίσου, καὶ τῷ πέπερι, καὶ τοῖς ἄλλοις. Τούτων δὲ τὰ μὲν συνεργεῖ τῇ καθίρσει, ὡς τὸ πέπερι καὶ οἱ ἄλλοι· τὰ δὲ καὶ κωλύει εἰς τὸ μὴ πλέον ἢ δεῖ καθαρθῆναι, ὡσπερ τὰ εἰρημένα σπέρματα· τὰ δὲ καὶ ἄγει τὸ φάρμακον πρὸς τὰ καθαρθῆναι δεόμενα. Νῦν δὲ τοσοῦτον ἔξαρκεὶ παρακεκληθέναι τὸν ἱατρον μηδενὸς τῶν εἰς τὴν τέχνην ἀμελεῖν· ἔστι γὰρ τέλεια ἀπ' ἐμοῦ περὶ τούτου γεγραμμένα βιβλία, καὶ εἶπον διεσπαρμένως πάνυ 5
πολλάκις περὶ φλεβοτομίας. Ἄλλ' ὅμως καὶ νῦν ἀρέσκει μοι ὡς ἐν κεφαλαίῳ ὀλίγα καὶ σαφῆ λέγειν, μάλιστα δὲ σοῦ κελεύοντος ὑπ' ἐμοῦ διὰ ταχέων καὶ βραχέων ταῦτα γραφῆναι. Σκοπὸς μὲν οὖν τῆς φλεβοτομίας ἐστὶ πρῶτος, ἢ τε τοῦ νοσήματος ἰσχύς, καὶ ἡ ῥώμη τῆς δυνάμεως, ἀφωρισμένων τοῦ λόγου τῶν παιδων καὶ τῶν πάνυ γερόντων. Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι οὐ μόνον τὴν τροφήν τοῖς τοῦ ζῴου μέρεσι τὸ αἷμα· ἀλλὰ καὶ ἡ φυσικὴ θερμοσσία ἐν 10
τῷ αἵματι διαμονὴν ἔχει. Αὕτη δὲ ἡ θερμότης, ἢ κατὰ τὴν καρδίαν ἐστὶ, ποτὲ μὲν ἐλάττων ἑαυτῆς διὰ τὸ πλῆθος αἵματος, ἢ ἔνδειαν πολλήν, ἢ ποιότητα ψυχρὰν ἀποτελεῖται, ποτὲ δὲ πλείων, ἢτοι διὰ θερμὴν ποιότητα, ἢ ἔνδειαν ὀλίγην. Ὡσπερ δὲ αἱ πέψεις ποτὲ ἐν τῇ γαστρὶ γίνονται μοχθηραί, ὅταν φλεγματοδέστερα ἢ χολωδέστερα γίνονται τὰ ληφθέντα, ἢ τινα παρὰ τὴν φύσιν διαφθορὰν ἴσχει, ἢ ὡμὰ καὶ ἀμετάβλητα πλεῖστον μένουσι, καὶ πνευμα- 15
τοῦται, οὕτω καὶ κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν, εἰ ἀποτυγχάνειεν ἀνάλογον ταῖς ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἀποτυχίαις τῆς πέψεως, ἀποτελοῦνται κατὰ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας τῶν χυμῶν διαθέσεις. Ἡ δὲ τροφή ἐκ τῆς κοιλίας ἀναδιδομένη, ὅταν μὴ κρατῆται καὶ μεταβάλληται πρὸς τῆς φύσεως εἰς γένεσιν αἵματος χρηστοῦ, σηπεδόνας ἴσχει πολλὰς· τοῖς δὲ ἐξ ὕλης θερμοῦ³ σηπομένοις συμβαίνει γίνεσθαι θερμοτέροις. Διὸ θερμοτέρον ἔσται τὸ σηπόμενον αἷμα. 20
τούτου δὲ θερμοτέρου γενομένου, καὶ τὸ μόριον, ἐν ᾧ σήπεται, θερμοτέρον αἰσθητῶς ἔσται, καὶ συνθερμανθήσεται τοῖς οὕτω διακειμένοις μορίοις τὰ περίξ ἅπαντα, δακνώδει δηλονότι καὶ δριμεῖα θερμοσσία. Ὅταν μὲν οὖν εἰς ἄλλο κατασκήψῃ μόριον, ὄγκον ἐν τούτῳ παρὰ φύσιν ἐργάζεται· ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ φλεγμονή. Ὅταν δὲ παχύτερόν τε καὶ μελαγχολικώτερον ἢ τὸ κατασκήψαν αἷμα, σκιῶδῶδης ὁ ὄγκος γένηται, καθάπερ γε καὶ 25
χαῦνον, ὅταν ἢ φλεγματικώτερον τὸ θεῦμα. Χολώδους δὲ ὄντος, ἐρυσίπελας ἀποτελεῖται. Ταῦτα δ' ἅπαντα διώριστα ἡμῖν ἀκριβῶς ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ, καὶ ἐν τῇ πρὸς Γλαύκωνα, καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς. Ὄντος μὲν οὖν, ὡς εἴρηται, πλήθους διττοῦ, καὶ τοῦ μὲν ὡς πρὸς δύναμιν, ἐτέρου δὲ κατὰ τὸ καλούμενον ἔγχυμα, πειραῖσθαι χρὴ κενοῦν αὐτὸ διὰ ταχέων, πρὶν ἄρξασθαι τι μέγα κακὸν ἐργάζεσθαι περὶ τὸν ἄνθρωπον. Διὸ ἐπι- 30
σκέπτου περὶ φλεβοτομίας, ἀποβλέπων μάλιστα εἰς τοὺς σκοποὺς τούτους, τὴν τε ποσότητα τοῦ πλήθους καὶ τὴν ποιότητα, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ σώματος φυσικὴν, ἐφεξῆς καὶ τὴν ἕξιν τοῦ ὅλου σώματος, ὥραν τε, καὶ χώραν, καὶ τὸν προγεγεννημένον βίον, καὶ εἰ ἔκκρισίς τις εἰθισμένη ἐπεσχέθη παρὰ τὸ ἔθος, εἶτα δὲ πότερον ἰσχνότερος ἢ παχύτερος ἐγένετο. Ὅταν οὖν ἐστι² τὰ τοῦ πλήθους¹ πρόδηλα σημεῖα, καὶ αἱ δυνάμεις ἐθῶμεναι τυγχάνουσιν οὔσαι 35

ΚΥΗΝ: ¹ τοῖς ἀλοῖ ⁷ βραχέων καὶ ταχέων ¹⁰ παρέχει ¹² τὴν θερμὴν ¹³ δι' ἔνδειαν ὡσπερ δὲ — γίνονται in parenthes. ¹⁴ γίνονται ¹⁵ τὴν deest ¹⁶ ἀποτυγχάνειεν ¹⁹ ὄλης ²⁰ ἄρξασθαι τε ²² δὲ τὴν ἕξιν ²⁴ ἠθισμένη

φλεβοτομήσεις κατὰ τὴν τονώδη διάθεσιν, δηλονότι οὐδὲν ἐπιδιοριζόμενος. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδὲ κατὰ τὴν φλεγμονώδη· τοῦ δὲ βαρύνοντος πλήθους ἐνοχλοῦντος, οὐ πάντως αἵματος ἀφαιρετέον. Φλεβοτομήσεις δὲ καὶ οἷς αἱμορροΐδες ἐπέσχηται, καὶ ὅσοι καθ' ἕκαστον ἔτος ἐν θέρει νοσοῦσι νοσήματα πληθωρικά, καὶ ὅσοι καθ' ἑαυτὸ τὸ ἔαρ ἀλίσκονται τοῖς τοιού-
 5 τοις. Τοὺς μέντοι ἀκολάστους, οἰνόφλυγας τε καὶ γαστριμάργους οὐδὲν ὀνήσεις μέγα φαρμακεύων ἢ φλεβοτομῶν. Οὐ μόνον δὲ φλεβοτομητέον, ὅταν πλήθός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ χωρὶς πλήθους ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς φλεγμονῆς, ἢτοι διὰ πληγὴν, ἢ ὀδύνην τε ἢ ἀτονίαν μορίων. Ἔστι μὲν οὖν τρία τὰ συνέχοντα τὴν διάγνωσιν, τὸ μέγεθος νοσήματος ἢτοι παρὸν ἢ προσδοκώμενον, ἡλικία, καὶ ῥώμη δυνάμεως, ἀρκοῦσι γὰρ οὗτοι μόνον σκοποὶ πρὸς φλεβοτομίαν. Οὐδὲ
 10 γὰρ ὅποτε πλήθος ὁμῶν χυμῶν ἠθροισται τοιοῦτον, ὡς κωλύεσθαι φλεβοτομεῖν, ὁ λόγος ἐλέγχεται· ῥώμη γὰρ δυνάμεως τούτοις οὐ πάρεστι. Σπεύδειν δὲ δεῖ κενοῦν ἐφ' ὧν ἐστι χρεῖα κενώσεως, εἰ μὴ διαφθορά τις εἴη γεγонуῖα τῆς ἐν τῇ γαστρὶ πεπτομένης τροφῆς. Ἐν δὲ τοῖς πυρετοῖς, εἰ συνεχεῖς εἶεν οἱ πυρετοί, δηλον δέ τινα παροξυσμὸν φέρουσι καθ' ὃν προστιθέντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους μένουσι, ποιούμενοι τεταγμένοι ἢ ἀτάκτως τὰς προσβολάς'
 15 ἐπιθεωρητέον, ὡς ἐνὶ μάλιστα, μὴ κατὰ τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἐπισημασιῶν τὰς ἀφαιρέσεις ποιεῖσθαι ἀλλὰ κατὰ τοὺς διομαλισμούς. Ποιούμεθα δὲ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ μορίων πολλῶν. Εἰ μὲν οὖν ἀπὸ μετώπου ποιεῖς, τὴν εὐθειᾶν ἐπὶ μετώπῳ φλέβα διαιρήσεις· ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων κατὰ τὰ ἄνω μέρη τοῦ μετώπου καὶ πρὸς τῷ βρέγματι, ἔνθα ὑοειδοῦς ἢ φλέψ σχίζεται. Δεῖ δὲ παρ' αὐτὴν τὴν σχίσιν ἐν τῷ κάτω μέρει ποιεῖν τὴν διαίρεσιν. Τὰ δ' ἐν
 20 τοῖς κανθοῖς ἐγγὺς τῆς ὀφρῦος πολὺ ἀνωτέρω τῶν κανθῶν· ὅπισθεν δὲ τοῦ ὠτός, διαιρετέον τὴν ἀντικειμένην τῷ τραγικῷ τοῦ ὠτός· ὑπὸ δὲ τῆς γλώττης, εἰ μὴ ἀμφοτέρως διαιροῦμεν, τὴν ὑπερέχουσαν κατὰ μέγεθος τὴν δεξιάν τεμοῦμεν· κατὰ δὲ χεῖρα, κατὰ νῶτον τῆς χειρὸς τὴν οὔσαν μεταξὺ τοῦ μέσου καὶ παραμέσου δακτύλου· κατὰ δὲ ἰγνύαν, τὴν μεσωτάτην· κατὰ δὲ σφυρῶν, τὰς ἔνδον· ἀλλὰ σμικρότης πολλάκις ποιεῖ, ὡς οὐκ εἶναι
 25 ἐφ' ἡμῖν, ἅς φλέβας βουλόμεθα, διελεῖν. Ἐπὶ δὲ τῶν κατ' ἀγκῶνα, εἰ κατὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ τῶν πλείστων, ἐπιτήδεια εἴη τὰ τρία [τὰ] ἀγγεῖα καὶ φανερά, τό τε ἄνω τὸ κατὰ τὸν μῦν καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ πρὸς τῇ ἀποφύσει τοῦ βραχίονος, διακρίνομεν, ποῖον αὐτῶν ἐπὶ τίνων διαιρετέον· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν λειποθυμιῶν, ἢ ἐφ' ὧν τι κάκωται ὁ στόμαχος, ἢ τὰ τῆς δυνάμεως, τὸ ἄνω διαιρετέον ἀγγεῖον, ἐπὶ δὲ τῶν ἀθροῦς ἀφαιρέσεως χρηζόν-
 30 των, καὶ εὔτονον τῆς κενώσεως, τὸ μέσον, ἐπὶ δὲ τῶν μεταποιήσεως χρηζόντων, ὥσπερ τῶν ἐπιληπτικῶν, τὸ κάτω. Τῆς δὲ κενώσεως τοῦ αἵματος τίθησιν ὄρον Ἰπποκράτης τὴν μεταβολὴν τῆς χροιάς. Ἴσθι δ' ὅσον ἐν τῇ φλεγμονῇ αἷμα ἐπὶ τοῦτο διὰ τὸ πλήθος τῆς θερμοσίας ὑπαλλάττεσθαι τῇ χροιά, τὸ δ' ἄλλο παραπλήσιον ἐν ἅπασιν τοῖς μορίοις δια-

ΚÜHN: ⁴ κατ' αὐτὸ ⁷ τε deest ¹² πεπτομένης ¹³ εἰ δὲ ¹⁴ τεταγμένως ¹⁶ διορισμούς
¹⁸ ὑοειδῶς ¹⁹ σχέσιν ¹⁹ τὰς ²¹ τραγανῶ ²⁶ διακρινοῦμεν ²⁸ κεκάκωται ³⁰ εὐτόνου τῆς
 κινήσεως ³¹ τῶν deest post κάτω addet: ἐπὶ δὲ τῶν ἰσχνῶν — καμπὴν τῆς διαρθώσεως (pag.
 136- 140 ed. Kühn). ³³ ἐστὶ pro ἐπὶ τὸ deest ³⁴ διαμένειν

μένει· διαλέγεται γὰρ τότε τῷ ἰατρῷ περὶ τῶν πλευρῶν φλεγμονῆς· ὥστε τοῦ μὲν ἐν ὄλω τῷ σώματι φλεγματικωτέρου τυγχάνοντος, ἐρυθρότερον ἔσται τὸ κατὰ τὴν φλεγμαίνουσαν πλευρᾶν, ἐκείνου δὲ ὄντος ἐρυθροῦ, κατοπτώμενον τοῦτο πρὸς τὸ μέλαν ἐκτραπῆσεται, τῆς δὲ εἰς τὸ μέλαν ἔξ ἐρυθροῦ μεταβολῆς ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πελιδνὸν ἔστι. Τοῦτο μὲν οὖν κατὰ Ἱπποκράτην σημεῖον ἔστω· ἀλλὰ δεῖ ἡμᾶς ἐπίστασθαι τοὺς σκοποὺς αὐξανομένους, ἐνδείκνυσθαι πλείονα κένωσιν, μὴ αὐξανομένους δέ, καθαίρειν εἰς τοσοῦτο τὴν ποσότητα τῆς κενώσεως, εἰς ὅσον ἐμειώθησαν αὐτοί. Μάλιστα δὲ τῇ μεταβολῇ τῶν σφυγμῶν, ὡς ἀψευδεῖ γνωρίσματι, προσέχειν σε χορὴ τὸν νοῦν, καὶ παύειν αὐτίκα, μεταβάλλοντος ἢ κατὰ μέγεθος, ἢ κατὰ ἀνωμαλίαν ἠγνιναοῦν. Ἄλλὰ περὶ τούτου τοῦ βοηθήματος ἀρκεῖ τοσαῦτα· ὁ δὲ θέλων ἀκριβέστερόν τι δύναται μὲν οὗτος ἀναλέξει ὄλον 10 τὸ βιβλίον, ἡμέτερον, οὗ ἐπιγραφῆ, περὶ φλεβοτομίας θεραπευτικόν. Περὶ δὲ τῆς κενώσεως τῆς διὰ ἐμετοῦ τί δεῖ λέγειν; φανερόν γὰρ ὅτι τοῖς εἰωθόσι μὲν ἐμείν, ἐνίστε συμφέρει προσάγειν, ἐνίστε δὲ ἀπεθίξειν. Εἰ μὲν οὖν εἰς τὴν κοιλίαν συρρέοι ξανθὴ χολή, ἣν ὁ ἄνθρωπος εἶη πικρόχολος, καὶ χωρίον θερμόν, ἔν τε πόνοις καὶ φροντίσι διαιτούμενος, προσεθίξειν χορὴ τὴν χολὴν ἐμείν, πρὶν προαίρεσθαι τροφήν. Εἰ δὲ διὰ τὸ πλεόν 15 ἐθέλειν οἶνον πίνειν ἐπὶ τοῖς λουτροῖς, πρὸ τῶν σιτίων, ἀπάγειν τοῦ ἔθους, καὶ τοῦ πλήθους ἀφαιρεῖν τῶν τε σιτίων καὶ ποτῶν· ἢ γὰρ κοιλία διὰ τούτων ἀσθενὴς γενομένη, τὰς ἔξ ὄλου τοῦ σώματος περιουσίας εἰς αὐτὴν συρρέουσας ὑποδέχεται. Ἐνίστε δὲ ἐμείν προσήκει ὡς χυμὸν γλισχρόν καὶ πλεῖστον ἀποτριψεῖ τῆς γαστροῦ· καὶ εἰ συνεχῶς τοιοῦτον χυμὸν ἀθροίζει τις ἐν τῇ γαστρῷ, συνεχῶς ἐμείν δεῖ αὐτὸν, ἔμπαλιν δὲ εἰ κοιλία ἀτο- 20 νοῦσα μὴ δύναται φέρειν τὰ ληφθέντα, οὐκ ἐμετέον, καὶ δοτέον ὀλίγα σιτία τε καὶ εὐστόμαχα· καὶ τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις φαρμάκοις ῥωννύντες αὐτὴν ἰάσομεν. Ἐπειδὴ δὲ τοῖς χαλεπῶς ἐμοῦσι κίνδυνος οὐχ ὁ τυχὼν καὶ φλεβίον ῥῆξαι, καὶ τὴν ὄψιν βλαβῆναι, καὶ κιονίδα καὶ στόμαχον ὀδυνηθῆναι, καὶ ἄλλα κακὰ παθεῖν, διὸ ἐξευρήκασιν οἱ ἰατροὶ τρόπους, καθ' οὓς ἔνεστιν εὐπετῶς ἐμείν· ἐφ' ὧν γοῦν βουλόμεθα τὸν μετὰ δεῖπνον ἔμε- 25 τον ἀλύπως κινήσαι, τοὺς βολβοὺς τῶν ναρκίσσων, ἅμα τῶν ἐσθιομένων φάγειν δώσομεν, καὶ οὕτως εὖ ἡμεῖς αὐτοὺς ποιήσομεν. Ἐμετικὸν δὲ ἔστι καὶ ἀναγύρεως σπέρμα, καὶ βαλάνου μυρμηκικοῦ τῆς σαρκὸς δραχμὴ μία μετὰ μελικράτου ποθεῖσα. Πολλάκις δὲ καὶ διὰ τῆς κάτω κοιλίας ὑπάγει, ὡς καὶ τὸ ἥπαρ καὶ τὸν σπλῆνα μετὰ ὀξυκράτου διακαθαῖραι. Ὁ δ' ἐμετος πολλὰς ὠφελείας ἐπιφέρει· καὶ γὰρ τὸ φλέγμα κενοῖ, καὶ κεφαλὴν βαρεῖαν 30 ἐπικουφίζει, καὶ τὴν ὄλην τὴν ἔξιν τοῦ σώματος ἐλαφροτέραν παρέχει, καὶ ποτε καὶ προθυμότερον φαγόντα ἀπεπτήσαι κωλύει, καὶ ἀπολαύσαντα οἴνου πλείονος οὐκ ἔα βλαβῆναι. Ὅστις δὲ ἐμείν ἐθέλει, στοχαστέον αὐτῷ τῶν προσφερομένων, ὡς μὴ στρυφνὰ ἢ ξηρὰ ἢ, ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ γλυκεροῦ καὶ ὑγροτέρου τρόπου, τὰ δὲ τοῦ δριμυτέρου. Τοιαύτην δὲ

ΚΥΗΝ: ¹ περὶ τῆς ² κατοπτώμενον ³ εἰς deest ⁴ post αὐτοὶ add. in parenth. μέγεθος δὲ — εἰρημένων (pag. 141, Kühn) ⁵ σε deest ⁶ τὸ μέγεθος ⁷ μὲν οὖν ⁸ ἐμέτου ⁹ συρρέει ¹⁰ προαίρεσθαι ¹¹ οἴνου ¹² γλισχρον ¹³ ἀποτριψαι ¹⁴ αὐτὸν δεῖ ἢ κοιλία ¹⁵ ἰάσομεν ¹⁶ φαγεῖν ¹⁷ εὐήμεϊς ¹⁸ ὄλην ἔξιν

τὴν ὕλην ἕξεις ἐν τῇ περὶ τῶν ἀπλῶν φαρμάκων δυνάμεως πραγματεία· ἔστι δὲ τάδε, ἢ ὄφρα τις τε καὶ εὐζωμον, καὶ τάριχος παλαιόν, καὶ ὄριγανις χλωρά, καὶ κρομμίου δλίγον καὶ πράσον, καὶ τῶν ὀσπρίων, πτισάναι μέλιτος ἔχουσαι, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν κνύμων ἔτνη, καὶ τὰ πίονα τῶν κρεῶν. Τῶν οἴνων δὲ τοὺς γλυκυτέρους αἰρετέον· οὗτοι γὰρ ἐπι-
5 πολαστικώτεροι καὶ μᾶλλον, εἰ κεραννῦντο τοῦ εἰωθότος ὕδαρέστερον. Δεῖ δὲ μὴ βιάζοντα προθυμούμενον πάντα ἐξεμεῖν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὅταν κενωθῇ τις ἱκανῶς, ἔαν' μετὰ δὲ τὸ ἐμεῖν τὸ δοκοῦν εὐλογον εἶναι, διάνησον τὴν κοιλίαν, ὥσπερ ἀγγεῖόν τι, πῶν τὸ μελικρατον ἢ ὕδωρ πολὺ, καὶ πάλιν ἔμετον. Κλυστῆρσι δὲ χρώμεθα πολλάκις ἐπὶ τοῖς νοσήμασιν, ὅτε τῶν ἄλλων χρεῖα οὐκ ἔστι. Ποικιλοειδῶς δὲ σκευάζονται· οἱ μὲν εἰσιν ἀπαλοί,
10 οἱ δὲ δριμεῖς. Ἀπαλοὶ μὲν ἐξ ὕδατος θερμοῦ ὕδρουαίου τε καὶ γάλακτος συνίστανται. Τοιοῦτον δὲ ἔστι καὶ ἀφέψημα χόνδρου, τράγου, λινωσπέριου, μαλάχης· ἐνίοις δὲ προστίθεται στέαρ χήνειον, ὕειον, αἴγειον, τράγειον, ὄρνιθειον, βούτυρον, ῥητίνη τερμινθίνη, πήγανον, κύμινον, δαφνίδος, ἀνήθου καὶ τὰ τοιαῦτα. Δριμεῖς δέ, ἄλμη θαλασσία, γάρος σιλούρου, ἴρεως ἀφέψημα, θύμου, θύμβρας, ἀριστολοχίας στρογγύλης, σκικίου ἀγρίου,
15 ἀψινθίου, κολοκυνθίδος, κνίκου, μέλανος ἔλβεβόρου, πολυποδίου, λινωζώστεως, καὶ μελικρατον μεθ' ἄλων, καὶ νίτρον, κενταυρίου χυλός. Χρώμεθα δὲ τοῖς ἀπαλοῖς, ἐφ' ὧν ξηρὸν ἐγκατέχεται κόπριον, καὶ ἐφ' ὧν μείζονος βοηθήματος χρῆζομεν, ὡς δρωπάκος, φλεβοτομίας καὶ χειρουργίας· οἱ δὲ δριμεῖς κλυσμοὶ ἀρμόζουσι τοῖς ἀλγύμασι πλευροῦ, οὔλων δρευματισμοῖς, κεφαλαία, καταφορᾶ, περιπνευμονία, κυνάγχη, τετάνω, ἐπιληψία,
20 μανία, ἰσχίασι, ὀφθαλμία, ὀρθοπνοία καὶ ληθάργω. Κατέχονται δὲ τὰ σκύβαλα ἢ ἄνω ἢ κάτω, γνωρίζονται δὲ ἐκ τούτων σημείων· ἢ μὲν οὖν παρὰ τὴν νόσον τὴν ἄνωθεν διάτασις στομάχου, καὶ κατὰ μετάφρενον ὀδύνη, καὶ στενοχωρία πνεύματος συνεδρεύσουσι· παρὰ δὲ τῆς νήστεως καὶ λεπτῶν ἐντέρων ναυτία, καὶ σιαλισμοί, καὶ πυρέσεις περὶ ὀμφαλὸν πυκναί· κόλου δὲ κακοπραγοῦντος, φουσῶν ἐποχαί, καὶ στρόφοι βίαιοι,
25 ὀσφύος κοπῶδες βάρος. Διὸ πρὸς πολλὰ οἱ κλυστῆρες χρησιμεύουσιν, ὡς ἐπὶ τῷ ἐσχάτῳ ἐντέρω νοσοῦντι, ἐπὶ χολέρας ξηρᾶς, λειεντερίας, διαρροίας, τεινεσμοῦ καὶ ἄλλων πολλῶν, ἃ οὐ χρὴ νῦν καταριθμεῖν. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἀλμυροῦ ὕδατος ἐνίοτε κλύζειν ἀναγκαζόμεθα, ὅταν τὰ τῶν ἐντέρων ἔλκη κατὰ τὰς δυσεντερίας σεσηπῶτα τυγχάνει, ὡς ἀπορῥίψασθαι πᾶν ὅ,τι σεσηπὸς ἦ, καὶ ἅμα πολλὰς τῶν ἐλκῶν ὡς λεπίδας ἔλκεσθαι. Τοῦτο δὲ
30 ποιητέον, ἕως ἂν ἐκκαθαίρηται τὸ ἔντερον· τούτου δὲ καθαρθέντος, τοῖς καθαιρούσι τὸ περίττωμα φαρμάκοις ἐν τῷ κλυσμῷ χρώμεθα. Πλὴν δὲ τοῦ κλυστῆρος, ἔστιν ἄλλα κενωτικά καὶ τοῦ σώματος, καὶ τῶν καθ' ἕκαστα [τῶν] μορίων, ὡς τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ἄλλων· ταῦτα δὲ ἢ ἀποφλεγματισμοί, ἢ ἔρῳνα, ἢ ὑποκαπνισμοί, ἢ ἀποδακρυτικά καλοῦν-

ΚῦHN: ¹ τόδε ⁴ ἔτι ⁵ post ὕδαρέστερον add. ῥᾶον — ὀρθός ¹¹ post τράγου add. σύκου, post μαλάχης add. χυλός πτισάνης, ἀνδράχνης, ἀρνογλώσσου, τεύτλου, ἄρτου, φακῶν, ῥόδων ¹² θερεβινθίνη ¹³ δαφνίδες, ἀνήθον ¹⁴ σιλούρου ¹⁵ μελικράτου ²¹ γνωρίζεται διάστασις ²³ ναυτία ²⁴ στρόφοι ²⁶ post ξηρᾶς in parenth. ἐπὶ εἰλεοῦ — δυσεντερίας ²⁸ τυγχάνη ²⁹ ὅτι ἂν ³⁰ τοῖς καθαιρούσι ³¹ κλύσματι ³² post. μορίων add. in parenth. καὶ τῶν

ται. Ἄλλὰ ὁ ἀποκαπνισμὸς οὐ πολλοῖς ἀλλὰ μόνοις τοῖς περὶ τὸν θώρακα νοσοῦσιν ἔστιν ἐπιτήδειος· καὶ οὐδὲ τούτοις πᾶσι, διότι οὐχ ἄρμόζει τοῖς τὸ αἷμα πτύουσιν, οὐδὲ τὸ ξηρὸν ἔχουσι νόσημα περὶ τὸν θώρακα. Ἀποφλεγματισμὸς δὲ χρήσιμός ἐστι μετὰ τὴν τοῦ ὅλου σώματος κάθαρσιν· οὕτω δὲ καὶ τὰ ἔρῳνα, γίνονται δὲ ἢ ἐκ τοῦ χυλοῦ τοῦ κυκλαμίνου, ἢ σεύτλου, ἢ ἑλατηρίου λείου, καὶ κεδρείας, καὶ ὅσον ἐστὶ τῆς τοιαύτης ὕλης. 5
 Τῶν δὲ ἀποδακρυτικῶν ὀλίγη χρῆσις ἐστὶ· χρώμεθα δὲ ἐπὶ μόνων ὀμμάτων, χρονίως καταξηρημμένων, καὶ τῶν ψωρωδῶν βλεφάρων. Λοιπὰ δὲ ἐστὶ τὰ διὰ τῶν οὖρων κενωτικά, ὧν χρῆσις οὐκ ἔστιν ἐπιτήδειος πᾶσι· φυλακτέα γὰρ ἐπὶ τοῖς μαραίνουσιν, ἐπειδὴ ἱκανῶς διοχλεῖ τοῖς τοιούτοις. Τῶν δὲ διουρητικῶν, τὰ μὲν διὰ στόματος λαμβάνεται, ὡς πότιμα, τὰ δὲ τῇ βαλάνῳ προσάγεται· χρώμεθα δὲ τοιούτοις, ὅταν ὑπερπληθεῖσα ἐστὶν ἡ κύστις, 10 καὶ μὴ δυναμένη κενοῦν τὸ οὖρον· περὶ δὲ τῶν ἰδρωτικῶν τε καὶ βαλανείων, καὶ τῶν ἄλλων κενωτικῶν βοηθημάτων οὐκ εὐκαιρον εἶπειν ἐνταῦθα· διὸ πρὸς τὰ ἐξῆς ἴεον.

ΙΓ' Ἐκκλισις.

Καὶ τοῦτο ἐν ἔστι τῆς ἰάσεως εἶδος· ἐπεὶ γὰρ οὐκ αἰεὶ δυνάμεθα κενοῦσθαι ἢ καθάραι, ἔστι δέ τε ἐν τῷ μορίῳ ἐστηριγμένον, ὅπερ ἐνοχλεῖ, σπεύδομεν τοῦτο ἐκκλίνειν, 15 ὡς μήτε ἐνοχλεῖν ἔτι, μήτε ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ σήπεσθαι. Πῶς δὲ ποιητέον τοῦτο, αὐτὸς ἐφεξῆς διδάσκει, προστιθεὶς τάδε:

ΙΔ' Παροχέτευσις, ἐς κεφαλὴν, ἐς τὰ πλάγια, ἢ μάλιστα ῥέπει

ἢ ἀντίσπασις ἐπὶ τοῖσιν ἄνω, κάτω, ἄνω ἐπὶ τοῖσι κάτω·

ἢ ξηρῆναι, ἢ οἷσι τὰ κάτω, ἢ οἷσι τὰ ἄνω, ἢ ἐκκλίνεται, ἢ οἷσι παρηγορήσεται. 20

Παροχέτευσις τοῦ αὐτοῦ γένους ἐστὶ τῇ διὰ τοῦ δεχομένου μορίου τὸ ρεῦμα κενώσει. Τῇ δὲ ἀντισπᾶσει κωλύομεν τὰς σφοδροτάτας τῶν χυμῶν ἐπιρῳοῦσ ἀθρόως κατασκήπτειν. Ἰπποκράτης δὲ ταῦτα ἐξεῦρε κοινὰ πάσης ἀμέτρου κενώσεως βοηθήματα. Παροχέτευσις μὲν εἰς τοὺς πλησίον τόπους γίνεται, ἀντίσπασις δὲ εἰς τοὺς ἀντικειμένους, οἷον εἴ τις διὰ ὑπερώας κενοῦται, διὰ ρινῶν μὲν παροχετεύομεν, κάτω δὲ ἀντισπῶμεν, ὡς 25 καίτοι διὰ τῆς ἔδρας γυναικὶ ὄνουμένη, διὰ μήτρας μὲν ἢ παροχέτευσις, ἄνω δὲ ἢ ἀντίσπασις. Δεῖ δὲ τὸν ἰατρὸν εἶναι τῆς φύσεως μιμητήν· αὐτὴ δὲ τοῦτο δρᾷ πολλάκις, ὥσπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς γέγραπται· γυναικὶ μὲν, φησὶν, αἷμα ἐμεούση, τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις. Διόπερ ἡμεῖς εἰώθαμεν ἐν τῇ τῶν καταμηνίων σφοδροτέρῃ καὶ ἀθρόῃ κενώσει, καὶ ἐν ταῖς τῆς μήτρας αἰμοῤῥαγίαις, ἄνω ἀντισπᾶν, τοῦτο δὲ ποιοῦμεθα σικύαν μεγί- 30 στην ὑπὸ τοὺς τιτθοὺς προσβάλλοντες. Τὰς δὲ ἐκ τῶν ῥινῶν αἰμοῤῥαγίας, τοῦναντίον ποιοῦντες ἐπέχομεν, τουτέστι κατὰ τῶν ὑποχονδρίων μεγίστας σικύας προστιθέντες. Οὕτω δὴ χρῆ τὴν σικύαν κατ' ἰνίον προστιθέναι, ὡς ἀντισπᾶσθαι τὴν ὕλην ὀπίσω οὔσαν, καὶ

ΚΥΗΝ: ¹ ὁ deest ² καὶ ἀποφλεγματισμὸς ³ χυμοῦ ⁴ κεδρείας ⁵ ὅσον ⁶ καταξηρημμένων ⁷ τοὺς τοιούτους πότιμα ⁸ τούτοις ⁹ δὲ δή τι ¹⁰ ἢ ¹¹ ἐκκλίνεται ¹² ἐστὶν κενώσιν ¹³ καὶ τῇ ¹⁴ τὴν ὀπίσω οὔσαν καὶ in parenth. καὶ deest

πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς καταφερομένην. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὴν τοῦ μετώπου τέμνο-
 μεν φλέβα, πρὸς τὸ ἐρύειν τὴν ἐν τοῖς ὀπισθεν τοῦ ἐγκεφάλου μέρεσι τυγχάνουσαν ὕλην
 πρὸς τὰ πρόσω· οὕτω δὲ ὅταν ἐκ δεξιοῦ μυκτῆρος ῥῆ, ἐφ' ἥπατος ἐρείδειν, ὅταν δὲ
 ἀπ' ἀριστεροῦ, κατὰ σπληνός, καὶ ὅταν ἐξ ἀμφοτέρων, τοῖς σπλάγγχοις ἀμφοτέροις τὰς
 5 σικύας ἐπιφέρειν. Ἔστι μὲν οὖν κοινὸς ὁ λόγος ἐπὶ τῶν ἄλλων ῥευμάτων ἀπάντων, ἀντί-
 σπασις καὶ παροχέτευσις, ὡς τὰ μὲν διὰ γαστρός, ἦτοι δι' οὖρων ἢ μήτρας, τὰ δὲ δι' οὖρων,
 ἦτοι διὰ μήτρας ἢ δι' ἔδρας, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ διὰ μήτρας, ἦτοι δι' οὖρων ἢ διὰ
 γαστρός. Ἐπὶ δὲ τῶν κατ' ὀφθαλμοὺς καὶ ὄτα, καὶ ὑπερώαν, διὰ ῥινῶν ἢ παροχέτευσις.
 Ἡ δὲ ἀντίσπασις ἄνω μὲν, ἐπὶ τοῖς κάτω πᾶσι, κάτω δέ, ἐπὶ τοῖς ἄνω· καὶ μέντοι κακ
 10 τῶν δεξιῶν ἐπὶ θιάτερα, καὶ ἐκείνων ἐπὶ ταῦτα, κακ τῶν εἴσω πρὸς τὰ ἔξω, κακ τούτων αὐ
 πάλιν πρὸς ἐκεῖνα· εἶπε γὰρ αὐτὸς ἐν τῷ ἔκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἀντισπᾶν, ἦν μή, ἢ δεῖ,
 ῥέπει, ἦν δ' ὅπη δεῖ, τουτέοισι δεῖ στομοῦν, οἷως ἕκαστα ῥέπει, καὶ ἡμεῖς ἤδη εἶδομεν
 ἄνω ἀκτέα εἶναι, ἢ ῥέπει τῶν συμφερόντων χωρίων, ἀποτρεπτέα δὲ καὶ ἀντισπαστέα
 τὰ μὴ καλῶς ῥέποντα. Ταυτὸ δὲ τοῦτο ποιήσεις ἢ τοὺς πρὸς τὸ δέρμα ῥέψαντας χυμοὺς
 15 δι' ἐκείνου κενώσεις. . . . τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ὀπισθεν κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ ἢ ἐν μετώπῳ
 ὀρθία φλὲψ τμηθεῖσα, ὡς εἴρηται, ὠφελεῖ οὐ γὰρ μόνον κενοῖ, ἀλλὰ καὶ ἀντισπᾶ, οὔσης
 ὡς ἔφη, τῆς ἀντισπάσεως ἐπὶ τὰ ἐναντία. ὡς κατὰ μῆκος μὲν ἄνω καὶ κάτω, κατὰ πλάτος
 δὲ ἔνθα καὶ ἔνθα, τουτέστιν ἐπ' ἀριστερά τε καὶ δεξιά, κατὰ βάθος δέ, ὀπίσω τε καὶ πρόσω.
 Οὕτω γοῦν ὀφθαλμῶν χρόνια ῥεύματα πολλάκις ἐθεραπεύθη διὰ τῶν κατ' ἰνίον μερῶν
 20 αἵματος ἀφαιρεθέντος καὶ τῆς σικύας ἐπιφερομένης. Οὕτω δὲ ἐν τῷ περὶ τῶν ἐλκῶν γράφει
 ἐπὶ παντὶ ἔλκει, ἐρυσιπέλατος ἐπιγενομένου κάθαρσιν ποιέεσθαι τοῦ σώματος, ἐφ' ὁπότερα
 συμφέρειν τῷ ἔλκει, εἴτε ἄνω, εἴτε κάτω, τὸν αὐτὸν ἡμῖν προσδιορισμὸν παραδιδούς, ὡς
 μάλιστα ῥέπει, τότε ἀντισπαστέον. Εἰ μὲν οὖν σφοδρῶς φέροιτο τὸ ῥεῦμα, διὰ τῶν ἐναντίων
 ἀντισπασόμεν, ἄνω μὲν γενομένου τοῦ ἔλκου, κάτω καθαίροντες, εἰ δὲ ἐν τοῖς κάτω μέρεσι
 25 συσταίῃ, τὴν ἄνω κοιλίαν κενοῦντες· εἰ δὲ πεπαυμένον εἶη καὶ κατὰ τὸ μόριον ἐστηριγμέ-
 νον, παροχετεύον ἄμεινον, ἐγγυτέρω γὰρ ἢ μετάληψις, καὶ ἡ ὀρμὴ καὶ ἡ ὀκλή τῷ καθαί-
 ροντι φαρμάκῳ ῥᾶον ἐκ τοῦ πλησίον. Οὕτω δὲ λέγομεν τῆς σφοδρᾶς αἰμοῤῥαγίας βοήθημα
 τὴν φλεβοτομίαν εἶναι· ἡμεῖς γὰρ πολλάκις τούτου ἐπειράθημεν ἑναργῶς ἰστάντος τὴν ἄμε-
 τρον φορὰν τοῦ αἵματος. Εὐδὴλον δ' ὅτι τὴν κατ' εὐθὺ χεῖρα τέμνειν χορὴ τοῦ μυκτῆρος,
 30 ἐξ οὗ ῥεῖ τὸ αἶμα λάβρως, καὶ ταύτης αὐτῆς τῆς χειρὸς τὴν ὁμοίαν φλέβα διαιρεῖν. Εἰ δὲ
 ἐξ ἀμφοτέρων, ἀμφοτέρας διαιρεῖν· ποιούμεθα γὰρ τὴν τομὴν οὐ τοῦ κενῶσαι, ἀλλὰ ἀντι-
 σπάσεως ἕνεκα. Δεῖ μέντοι χρῆσθαι τῇ φλεβὸς τομῇ πρὸ τῆς αἰμοῤῥαγίας. Ἰπποκράτης δὲ
 κελεύει ἀντισπᾶν εἰς τὰ ἐναντία, κενώσεως δὲ ἕνεκα κατ' ἕξιν· ὅσα γὰρ κατ' ἕξιν αἰμοῤῥα-
 γαιεῖ, μεγίστην ὠφέλειαν ἐπιφέρειν τοῖς νοσοῦσι φησί, τὰ δ' ἀνάπαλιν αἰμοῤῥαγοῦντα
 35 μηδὲν ὠφελεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ βλάπτειν ἐνίοτε τῷ καταλῦσαι τὴν δύναμιν ἄνευ τοῦ

KŪHN: ³ ἐκ τοῦ ῥεῖ ⁴ ἀφ' ἀριστεροῦ ⁷ δὲ deest ⁸ ἐπεὶ δὲ τὸν ¹² ῥέπει δὲ
¹⁸ διὰ τῶν ¹⁴ εἰ ²² μάλιστα συμφέρει ²¹ ἀντισπασόμεν ²⁵ τὸ deest ²⁶ παροχετεύειν
²⁷ δὲ deest ³¹ οὐ deest ³² τὰναντία

τὸ πάθος κουφίσαι. Οὔτε γὰρ ἐπὶ σπληνὶ μεγάλῳ μυκτῆρ δεξιὸς αἰμοῤῥαγῆσας, οὔτε ἀρι-
στερὸς ἐφ' ἥπατος φέρει τινὰ ὠφέλειαν. Ἄλλ' ἢ ἀντίσπασις μὲν ἐν τοῖς κατ' εὐθὺ ἀντι-
σπασμένοις ἐναργῆ τὴν ὠφέλειαν ἐν τάχει δεικνύει, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀνάπαλιν οὐκ ἔτι. Ὅταν
μὲν οὖν οἱ χυμοὶ εἴσω ῥέπουσιν, ἔξω ἀντισπάσεις· ὅταν δὲ ὀπίσω, σὺ πρόσω· ὅταν δὲ
ἐνθα, σὺ πάλιν ἐνθα εἰς τοῦναντίον ποιήσεις, ὅταν δ' ἢ νοῦσος πρὸς τὸν θώρακα τε καὶ 5
στόμαχον φέρεται, τότε τὰς χεῖρας ἀναδειῖσθαι χρὴ καὶ τοὺς πόδας βιαίως, ἵνα τὸ λυπὸν
ἀντίσπασθαι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἀναφερομένου πρὸς τὴν κεφαλὴν περιτώματος, ἢ
πρὸς τὴν κοιλίαν, εἰς τοῦναντίον πᾶν πεφύκασι τὰ δάκνοντα φάρμακα τοῖς χερσὶ τε καὶ
τοῖς ποσὶ προστιθέμενα. Ἄλλὰ καὶ τὴν ῥύουσαν εἰς τὸ στόμα, ἢ ὑπερώαν, ἢ τὸν γαργα-
ρεῶνα, περιτότητα πρὸς τὰς ῥίνας παροχετεύειν δεῖ διὰ τῶν δακνόντων φαρμάκων, ἅπερ 10
ἔρῳινα προσαγορεύομεν· τὴν δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, πρὸς τὸ στόμα ἐρύειν, τὰ γαργα-
ρίσματα δάκνοντα ποιῶν· ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, δι' ὧν χρὴ τὸ βοήθημα ἐπιφέρειν, καὶ ὅπως
ἢ θέσις διδάσκει, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὃ φησιν αὐτός, ἐπὶ τοῖς ἄνω, κάτω, ἐπὶ δὲ τοῖς κάτω,
ἄνω. Τῶν μὲν οὖν ἔτι ἐπιῤῥεόντων ἀντίσπασις, τῶν δ' ἤδη κατειληφόντων τὸ μόριον
ρευμάτων ἢ παροχέτευσις ἴαμα. Ἄμφω δὲ ταῦτα ἤδη τῆς κενώσεως κελεύει ὁ παλαιὸς 15
διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι φλεβῶν· οἶον, ὡς εἶπον, τὰς ἐπὶ μητρῶν ἀντισπάσεις, εἰ τὴν
ἐν ἀγκῶνι τέμνοις φλέβα, ἢ παρὰ τοὺς τιτθοὺς σικύας προσβάλλοις, ἢ τὰς χεῖρας θερμαί-
νοις, καὶ ἀνατρίψαις, καὶ διαδήσαις· παροχετεύσεις δέ, τὰς ἐν ἰγνύαις ἢ σφυροῖς διαιρῶν,
καὶ σικύας μηροῖς προσβάλλοις, καὶ θερμαίνων, καὶ ἀνατρίβων, καὶ διαδῶν τὰ σκέλη.
Τῶν δὲ τῶν ἀντικειμένων μερῶν τρίψις μάλιστα δὲ διὰ φαρμάκων θερμαινόντων, τῶν 20
ἀντισπαστικῶν ἔστι βοηθημάτων, ὥσπερ γε καὶ οἱ ἀντικείμενοι τῶν φυσικῶν πόρων ἀνα-
στομαθέντες. Εἰ μὲν οὖν δεξιὰ μήτρα πεπόνθοι, ἐκ δεξιᾶς χειρὸς καὶ σκέλους ἀπάγοις
τὸ αἷμα, τῆς δὲ ἀριστερᾶς πεπονθυίας, ἐκ τῶν ἐν ἐκείνῃ κατ' εὐθὺ κώλων· εἰ δέ τι τῶν
ἄνωθεν φλεγμαῖνον εἴη, ὡς ἐν συνάγγαις τε καὶ ὀφθαλμίαις, καὶ ὅσα περὶ κεφαλὴν, τὰς
ἔξωθεν φλέβας καὶ κατ' εὐθὺ διαιρήσεις· σπληνὸς δὲ φλεγμαίνοντος, χρὴ τῆς ἀριστερᾶς 25
χειρὸς τὰς ἐνδον φλέβας τέμνειν, καὶ εἰ ἥπατος, τῆς δεξιᾶς ὡσαύτως· τῶν κώλων δ' αὐτῶν
πεπονθόντων, ἀπὸ τῶν ὁμοζύγων ἢ κένωσις, εἴτ' ἀντισπᾶν εἴτε παροχετεύειν ἐθέλοις,
πλὴν εἰ χρόνιον εἴη τὸ πάθημα, τηνικαῦτα γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος. Οὔτω γὰρ
τῶν συναγκικῶν τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας τέμνομεν, ὅταν ἡμῖν ὅλον μὲν σῶμα ἤδη κενὸν
εἴη, χρονίζει δὲ τὸ πάθος· οὔτω δὲ καὶ σπληνὶ καὶ ἥπατι σικύας προσβάλλομεν, οὔτω δὲ 30
καὶ ἄλλο τι καὶ ἄλλο μέρος ἀποσχάζομεν πεπονθός, οὐκ ἐπιῤῥεόντων ἔτι τῶν χυμῶν.
Ἐπεὶ δὲ τὰ μόρια τοῦ σώματος, τὰ μὲν ἐνδον αὐτῶν εὐρύτητας ἔχει, τὰ δ' ἔξωθεν, τὰ
δ' ἐκατέρωθεν, τὰ δὲ οὐδετέρωθεν, χρὴ εἰδέναί, οἷα δεῖ ξηραίνεσθαι, οἷα δὲ οὔ. Τῶν μὲν
οὖν ἀπλῶς αἰ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες καὶ νεῦρα, αἰ μὲν ἐν τοῖς κώλοις, ἐνδον αὐτῶν, αἰ δ' ἐντὸς
περιτοναίου, καθ' ἑκάτερα, νεῦρα δὲ τὰ μὲν ἐν τοῖς κώλοις, κατ' οὐδέτερον, ὅσα ἐντὸς 35

KÜHN: ² ἥπατι τὴν ³ ἐναργῆ λυποῦν ⁷ ἀντισπάσεται ¹⁰ χρὴ pro δεῖ ¹¹ ἄρρενα
¹² ἐπιφέρειν ¹⁵ εἶδη προβάλλοις ἢ εἰς τὰς ²⁰ τρίψις ²⁶ αὐ τῶν ²⁸ ἀπ' αὐτοῦ ³³ αὐτῶν
³⁴ ἀπλῶν ἐν deest ³⁵ ὅταν δ' ἐντὸς

περιτοναίου, κατὰ θάτερον. Τοῖς σπλάγγνοις σχεδὸν ἅπασιν, ἔνδοθεν τε καὶ ἔξωθεν εἰσιν εὐρυχωραὶ μεγάλαι· καὶ προσέτι ἡ σὰρξ αὐτή, ἡ μὲν τοῦ πνεύμονος μανή, ἔμπαλιν ἡ τῶν νεφρῶν πυκνοτάτη, καὶ μετὰ ταύτην ἡ τοῦ ἥπατος, ἡ δὲ τοῦ σπληνὸς εἰς ὅσον πυκνότερα τῆς τοῦ πνεύμονος, εἰς τοσοῦτον μανοτέρα τῆς τοῦ ἥπατος. Ἐν ἅπασιν μὲν 5 οὖν τούτοις ὅσα μὲν οὐδετέρωθεν ἔχει κοιλότητα, ἐνδεχομένης τὸ περιττὸν τοῦ ρεύματος, ταῦτα δεῖται ξηραίνεσθαι, κἂν μὴ πάνυ ξηρὰ τὴν φύσιν ᾖ, καθάπερ τὰ νεῦρα, καὶ μάλιστα τὰ ἐν τοῖς κώλοις· ὅσα δὲ ἔξω τε καὶ εἴσω δύναται χαλάσαι τε τῆς φλεγμονῆς, οὐδὲν δεῖται τῶν ἱκανῶς ξηραίνόντων, καὶ μάλιστα εἰ χαύνην ἔχοι τὴν σάρκα, καθάπερ ὁ πνεύμων. Ἔστι δὲ τινα, ἃ χρὴ ἐκπλύνεσθαι ἢ διὰ τῶν κλυστήρων, ἢ διὰ τοῦ ἔμετηρίου 10 φαρμάκου. Καθ' ὅτι δὲ μέρος, ἢ καὶ ἄνω, ἢ καὶ κάτω ποιητέον τοῦτο, οὐδεὶς οἶμαι ἄγνοεῖ· μέγρι δὲ ποῦ ταῦτα ποιεῖσθαι χρεῶν, [τὸν] ὄρον τὴν παρηγορίαν τίθησιν.

ΙΕ'. *Μὴ τὰ ἐκχυμώμενα εἰς τὸ εἴσω ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὰς ἐφόδους ξηραίνειν*

Ἦρξατο διδάσκειν ἡμᾶς Ἰπποκράτης πολλοὺς τρόπους θεραπειῶν, γεγραμμένους, τελειότερον ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ βιβλίοις, ὡς περὶ καθάρσεως καὶ κενώσεως καὶ τῶν 15 ἄλλων εἴρηται ἄνωθεν ἡμῖν· καὶ γὰρ ἐδίδασκεν, ὅταν χυμὸς τις δεόμενος κενώσεως, μὴ καθ' ὃ δεῖ χωρίον ὀρμήσει, παροχετεύει μὴδὲ πόρρω πάνυ τοῦ προσήκοντος, μὴδ' εἰς τὸν ἐναντιώτατον τόπον, ἀλλ' εἰ δι' οὐρῶν ὀρμήσει ἐκκενοῦσθαι, κεκακωμένης κύστεως ἢ νεφρῶν, τότε ἄμεινον διὰ τῆς γαστρὸς παροχετεύειν. Εἶτα δὲ ἀκόλουθον τῷ παροχετεύειν ἐπενηνέχθαι τὸ ἀντισπᾶν, καὶ τὸν χυμὸν μὲν τὸν ἴοντα ἄγειν· ἐὰν μὲν γὰρ τὸ λυπὸν ἐκ- 20 κρίνεται, συμμετρου τῆς κενώσεως οὕσης, δέχεσθαι χρὴ, μὴδὲν αὐτὸν περιεργαζόμενον, ὥσπερ εἰ καὶ μὴ συμμετρως γένοιτο, πράττειν αὐτόν τε, ποτὲ μὲν ἐπέχοντα τὸ πλῆθος, ποτὲ δὲ παροξύνοντα τὸ τῆς κενώσεως ἔλλειπές. Διδάσκει γοῦν τοὺς πρὸς δέρμα ῥίψαντας χυμοὺς δι' ἐκείνου χρῆναι κινεῖν, ἐπειδὴ πόρρω πάλιν αὐτοῖς ἐστὶν ἢ εἰς τὸ βάθος ἀντί-σπασις, ὡς διὰ γαστρὸς ἢ ἐμέτων ἐκκενοῦσθαι. Αὐτὸς γὰρ ἐκχυμώμενα καὶ ἐκχυμώσεις 25 καὶ ἐκχυμώματα εἴωθεν ὀνομάζειν τὰς ἐκ τῶν ἀγγείων ἐκχύσεις τε καὶ κενώσεις χυμῶν· γίνονται γὰρ αὗται, ὅταν τῶν ἐν τῷ δέρματι φλεβῶν θλασθειῶν, αἷμα διὰ τῶν θλασμάτων ἐκχυθῆ. Οὐ μὴν γε καθ' ἓνα τόπον τὸ οὕτως ἐκχυθὲν αὐτίκα εἰς θρόμβον ἦκει. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὡς ἐκχυσὶς κατὰ διαπήδησιν γίνεται, ἐὰν δ' οὕτω συστῆ, πελιδνοῦται καὶ μελαίνεται, ὅτι τὸ αἷμα εἰς πολλὰ μόρια τοῦ σώματος διακέρχεται· διὰ τοῦτο σπεύδειν χρὴ 30 θεραπεύειν αὐτίκα αὐτό, πρὶν μέλαν γενέσθαι, ἐπιχειροῦντες διαφορεῖν τὸ αἷμα, εἰδότες δυσδιαφόρητον εἶναι, ἐπειδὴν θρομβωθῆ. Πῶς δὲ δεῖ τὰ ἐκχυμώματα θεραπεύειν, καὶ μεμάθηκας ἐπιστημονικῶς διὰ τε τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας, καὶ προσέτι διὰ τῆς τῶν κατὰ τόπους φαρμάκων συνθέσεως· λεχθήσεται δ' ὁμοῦ καὶ νῦν τινα. Ἰσχυροτέρων γοῦν δεῖται φαρμάκων ἅπαντα διὰ βάθους πεπονηκότα σώματα τῶν ἐπιπολῆς ἀρῶστούντων.

ΚΥΗΝ: ³ ταῦτα ⁸ ἔχει ¹⁷ κεκαμένης ¹⁹ μὲν deest ²⁰ λυποῦν ²¹ ἐκκρίνηται ²¹ αὐτόν
τε ²² ῥέψαντος ²³ κενοῦν ²⁴ ἐκχυμώμενα ²⁵ ἐκλύσεις ³¹ δυσφόρητον ³⁴ πεπονηκότα

Αἱ δὲ ἐκχυμώσεις ἅπασαι τὸν σκοπὸν τῆς ἰάσεως τὴν κένωσιν ἔχουσιν· ἐπειδὴ δ' ἔξω ρέπει, οὐ χρὴ μηδαμῶς αὐτὰς εἶσω μεταφέρειν. Τοῦτο γὰρ ἄνωθεν μεμαθήκαμεν ἀκτέα ἢ ῥέπει ὥστε θερμαινόντων αὐταῖς καὶ μετρίως ξηραίνόντων ἐστὶ χρεῖα, ὅσα γὰρ ἰσχυρῶς ξηραίνει, διαφορεῖ μὲν κατ' ἀρχὰς ἐνεργέστερον τῶν ἀσθενεστέρων, ἀπολείπει δέ τε λείψανον τῆς διαθέσεως σκιρῶδες καὶ δυσίατον· τὰ δὲ ὑγραίνοντα καὶ θερμαίνοντα φάρμακα, καὶ 5 ταῦτα δὲ τὰ συνήθως ὀνομαζόμενα χαλαστικά, καὶ τούτων ὅσα πρὸς τὸ ξηρότερον ἀποκεχώρηκεν, οὕτω σαφῶς μὲν οὐδὲ ἐναργῶς ἐστὶ συντακτικά, τῶν ἐκχυμώσεων ἀπάντων ἐστὶν ἰάματα. Ἐπειδὴ μὲντοι διαφορηθῆ τὸ σύμπαν ἐκχύμωμα, ξηραίνειν ἤδη σφοδρότερον ἐγχωρεῖ τὸ ῥῆγμα, εἴ ποτ' εἴη, καὶ συνάγειν ἐποδώσει.

ΙΓ'. Τάραξις· κατάκλυσις· διάνηψις οἷον ἀποστήσεται πρὸς ἔδρην, ὅθεν ἀθέλγεται 10 ἢ φάρμακον· ἢ ἔλκος· ἢ χυμὸς τις συνεστηκῶς· ἢ βλάστημα· ἢ φῦσα· ἢ σῖτος ἢ θηρίον ἢ καῦμα· ἢ ἄλλο τι πάθος.

Τρόπους ἰάσεως πολλοὺς διδάσκει, ἢ μᾶλλον προστίθῃσιν, οἷς χρῆσθαι ἡμᾶς συμβουλεύει, ὅταν τὸ περὶ τὴν ἔδραν καὶ τὰ ἔντερα, μάλιστα δὲ τὸ ἀπευθυμένον ἀνιᾶ. Δύναται γὰρ εἶναι τοῦ πάθους αἷτιον ἢ ἀπόστασις, ἢ φάρμακον, τοῦτέστι δηλητήριον τι, 15 ἢ ἔλκος, ἢ χυμὸς τις ἐνταῦθα συνεστηκῶς καὶ ἐστηριγμένος, ἢ ἀπόφυσις καὶ ἀποβλάστησις, ἢ καὶ φῦσα περιεχομένη, καὶ μὴ δυναμένη διαπερᾶν καὶ ἐξεῖναι, ἢ σιτίον μὴ κατειργασμένον, ἢ θηρίον τι ἐνθάδε γεγεννημένον, ὡς ἔλμινθες, τὰ τε ὁμοίότροπα θηρίδια, ἢ καῦμα ἐνοχλοῦν, ἢ καὶ ἄλλο κακόν. Ταῦτα γὰρ πάντα ἐρεθισμῶ, ἢν τάραξιν αὐτὸς καλεῖ, καὶ κατακλύσει, καὶ λουτρῶ θεραπεύονται, ἢ παρηγοροῦνται. Περὶ δὲ τούτων διελεξάμην 20 ἤδη ἐν τοῖς περὶ πεπονθότων τόπων ὑπομνήμασι, καὶ οὐ χρὴ νῦν μηκύνειν τὸν λόγον.

ΙΖ'. Σκεπτέα ταῦτα τὰ αὐτόματα λήγοντα, ἢ οἷον αἱ ἀπὸ κανμάτων ἐπεγειρόμεναι φλυκτικαί, ἐφ' οἷσιν οἷα βλέπεται, ἢ ὠφελείη σχήματα· κίνησις· μετεωρισμός, παλίνδρυσις ὑπνος· ἐργήγορις, [ἀλύκη, χάσμη, φρίκη·] ἅτε ποιητέα ἢ κωλυτέα φθάσαι.

Ὅταν τι αὐτομάτως γίνεται, εἴποτε λήγει, σκεπτέον πῶς λήγει, πότερον λύει τὴν νοῦσον, ἢ καὶ ἄλλο τι πάθος ἐπιφέρει, ἢ καὶ τινος φλυκτίδας ἐπεγείρει, ὡς ἐκ τοῦ καύματος καὶ ἐπὶ τοῖς πυρκαϊούστοις εἴωθε γίνεσθαι. Τότε γὰρ προσέτι βλέπειν χρὴ, πότερον ὠφελεῖ ταῦτα ἢ βλάπτει. Εἰ μὲν γὰρ χρησιμεύει καὶ ὠφελεῖ, δεῖ αὐτὰ εἶναι καὶ μὴ θεραπεύειν· εἰ δὲ βλάβη τίς ἐστὶ, κωλυτέον καὶ θεραπευτέον αὐτά. Ἔσται δὲ σημεῖα, σχήματα τοῦ σώματος, τοῦ προσώπου, τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς κλίσεως, καὶ ὅλων αὐτοῦ τοῦ νοσοῦντος. Φέρεται δὲ ἄλλη γραφὴ τοῦτον τὸν τρόπον· σχήματα αὐτῶν ἵνα ἀκούωμεν περὶ τῶν 30 φλυκτίδων, ὡσανεὶ ἔλεγε, σκεπτέα τὰ σχήματα αὐτῶν τῶν ἐπεγειρομένων. πότερα πλατέα,

ΚΥΗΝ: ¹ εὐχυμώσεις ⁴ δέ τι ⁷ ἀπασῶν ⁹ ἐπιδέσει ¹¹ ἢ σῖτος desunt. ¹³ προτίθῃσιν ¹⁴ τῆς ἀπανθυσμένον ¹⁸ ἐνταῦθα ²² οἷως ²³ παλίντρισις ²³ φθάσει ²⁴ γίνηται ²⁵ εἴ ποτε λέγει ²⁹ κλείσεως ³⁰ τοῦτον δὲ

ἢ σφαιροειδῆ, ἢ στρογγύλα, ἢ καὶ ἄλλου σχήματος. Ὅσα γὰρ ὑπὸ θερμοῦ γίνονται χυμοῦ ταχὺ κρίσιμά τέ ἐστι, καὶ ἥκιστα πλατέα· τὰ δὲ ὑπὸ ψυχροῦ, πλατέα καὶ χρόνια. Διὸ εἶπεν αὐτός, τὰ πλατέα ἐξανθήματα οὐ πάνυ κνησιμώδεα. Γεννῶνται δὲ καθαιρούσης τὸ βάθος τοῦ σώματος τῆς φύσεως, ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τῆς ἐκκρίσεως, οὕτω καὶ δι' ἀποθέσεως ἐπὶ τὸ δέσμα. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ταῦτα περὶ τοῦ κάμνοντος εἰρησθαι νῦν, διότι προστίθησι, κίνησις, μετεωρισμὸς καὶ τὰ λοιπά· καὶ γὰρ διανοίας ἀργαίαι, καὶ τοῦ σώματος νωθρότητες, ἔτι δὲ καταφοραὶ ὑπνώδεις, καὶ βάρη τῆς κεφαλῆς, ὄξυρεγμίαι τέ τινες, ἐν τῇ γαστρὶ πλεονάζοντα τοῦ φλέγματός ἐστιν ἔκγονα, ὥσπερ καὶ παλίνδρουσις καὶ μετεωρισμὸς τῆς ξανθῆς τε καὶ μελαίνης χολῆς, ἐργήγορσις δὲ τῆς ξανθῆς, μᾶλλον δὲ καὶ ἕκατότερας. Καὶ τὰ μὲν τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐργηγόρσεως ἀκριβῶς σκεπτά, ὡς κατὰ καιρὸν γένηται, ἵνα ἴδωμεν, πότερον ἐν ἀρχῇ τοῦ παροξυσμοῦ, ἢ καὶ ἐν ἀκμῇ, ἢ καὶ παρακμῇ τὸν ὕπνον συγχωρητέον· καὶ γὰρ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ πυρετώδους παροξυσμοῦ, ὄντων τῶν χυμῶν ὁμῶν τε καὶ πολλῶν, βλαβερὸς αἰεὶ ὁ ὕπνος ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ὅταν τὴν γαστέρα ἀποστημά τι ἐνοχλεῖ, ἀναδρομεῖ γὰρ τὸ θερμὸν εἶσω, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ αἷμα ἔνδον ἀνατρέχει, καὶ τὸν παροξυσμὸν μηκύνει, μὴ ἐνεργούσης κατὰ τοῦ νοσήματος τῆς φύσεως. Εἰ δέ τις ὁμοῦς μὲν ἔχει χυμούς, ὀλίγους δέ, ἅμα τῇ τῶν δυνάμεων ἀσθενείᾳ, ὠφελεῖ μᾶλλον ὁ ὕπνος ἢ βλάβην ἐπιφέρει. Ἔστι δ' ὅτε καὶ κατὰ τὸν τοιοῦτον ὕπνον αἱ μαρμαρυγαὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐκ τῶν χυμῶν ὑπερβαλλόντων συμβαίνουσι. . . Ἀλύκην δὲ προσηγόρευμεν, ἦν οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζουσιν ἄλην· λέγουσι μὲν γὰρ ἄλιν ἐκείνους τῶν νοσοῦντων, ὅσοι μὴ φέροντες τὴν κατάκλισιν, ἐξαλάττουσι τὰ σχήματα, διὰ τὸ δύσφορον αἰεὶ τὸ παρὸν εἶναι, ὅπερ μάλιστα συμβαίνει, ὅταν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς περιέχεται τις ἰδιώτης ὑγρότητος ἀνιαρᾶς, οὔτε πολλῆς, οὔτε ἐμπλεούσης τῷ κύτει τῆς γαστρὸς, ἀνατρεπομένης δὲ εἰς τοὺς χιτῶνας αὐτῆς. Χάσμη δὲ ἐστίν ὥσπερ σκοτοδίνη, ἦν γεννᾷ ἢ ὑγρότης πνευματώδης ἢ πνεῦμα ἀτμῶδες ἐν τοῖς μυσὶ περιεχόμενον. Φρόκη δὲ ἐστὶ τῶν μοχθηρῶν χυμῶν διὰ τὸ δέσμα θεόντων πάθος. Ἐν δὲ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως κελεύει σπεύδειν, ὅτε ποιητέον, ἢ κωλυτέον τί ἐστίν· εἶπε γὰρ ἐν ἀφορισμοῖς τὸν καιρὸν ὀξὺν εἶναι. Οὐ χρὴ γοῦν ἡμᾶς τὰ πράγματα ἀναβαλλομένους ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ φθάνειν καὶ σπεύδειν.

ΙΗ'. Παιδεύσεις δ' ἐμέτου, κάτω δι' ἐξόδου ἢ πινάλου· μύξης· βηχός· ἐρεύξεος· λυγμοῦ· φύσης· οὔρου, παρμοῦ, δακρύων· κνησιμῶν, τιμῶν, ψαύσεων· δίης· λιμοῦ· πλησμονῆς· ὕπνων· πόνων· ἀπονίης σώματος· γνώμης· μαθήσιος· μνήμης· φωνῆς· σιγῆς·

Νοσήματα πολλὰ εὐρίσκονται, ἐν οἷς πάντα τὰ ἰάματα ταῦτα, ἢ καὶ πολλὰ χρῆσιμεύουσι, περὶ ὧν ἡμεῖς ἄνωθεν εἰρήκαμεν. Πρῶτον μὲν ἐμέτου χρεῖα ἐστίν· ὅταν ἡ γαστήρ τὸ πλῆθος τῶν χυμῶν γλισχρῶν περιέχει, καὶ ῥῖψαι αὐτὸ προσήκει· ἐνίοτε δὲ ἔμετος οὐ συμφέρει, ὅταν αὐτὴ ἡ γαστήρ ἀσθενῆς γενομένη, τὰς τοῦ ὅλου σώματος περιουσίας ἐπι-

ΚΥΗΝ : ² ταχυκρίσιμα ³ κνησιμώδεα ¹¹ εἶδωμεν ¹⁴ ἐνοχλεῖ ¹⁶ ἔχει ¹⁷ αἰ ὡς
¹⁸ προσηγόρευκεν ²¹ περιέχεται ²² ἰδιώτης ²³ χάσμα ²⁹ δι' ἐμέτου δ' ἐξόδου ἐρεύξιος
³⁰ ψαύσιων ³³ Πολλὰ εὐρίσκονται νοσήματα ³⁴ γλισχρῶν ῥῖψαι

δέχεται. Μάλιστα δὲ ἐμέτους συμβουλεύομεν, εἰ ξανθὴ χολὴ εἰς τὴν γαστέρα συρρέει, καὶ πικρόχολος ἢ τῇ φύσει ἄνθρωπος, καὶ θερμὸν εἶη τὸ χωρίον, καὶ εἰθισμένος εἶη αὐτὸς ἐμεῖν. Δι' ἐξόδου δὲ χωρέοντα κάτωθεν ἄγειν δεῖ, ἵνα φυλάττοιο τὸ παράγγελμα καὶ ὁ ἀφορισμός, ἃ δεῖ ἄγειν, ὡσπερ τὰ ἄνω δι' ἐμέτου. Περὶ δὲ τούτου ὡς σημείου, εἶπεν 5 αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ. Προστίθησι δι' ἄλλους τρόπους θεραπειῶν, ὡς διὰ πτυαλισμοῦ, μύξης, βηχός, καὶ τῶν ἄλλων ἀπ' αὐτοῦ γεγραμμένων. Ἐκ μὲν τοῦ πτυάλου διττὴ ἔνδειξις ἐστὶ· πρώτη μὲν σημαίνει ἐκ τοῦ χρώματος, καὶ τῆς λεπτότητος, ἢ γλισχρότητος τὸ εἶδος τῆς νόσου· δευτέρα δὲ κενωτέον διὰ τούτου, ὅπερ ποιεῖσθαι εἴωθε πρὸς τῶν ἰατρῶν διὰ τῶν ἀποφλεγματισμῶν καὶ ἐρῳίνων, καὶ τῶν καταποτίων τινῶν, ἅπερ ὑπὸ τῆς γλώσσης 10 κατέχονται. Περὶ μὲν οὖν τοῦ χρώματος τοῦ πτυάλου ἐν νόσοις ἐγκεχωσμένου, τουτέστιν ἐρυθροῦ, ἢ αἱματώδους, ἢ χλωροῦ, ἢ ἄλλως πως διακειμένου, διέλεγεν ἐν τῷ προγνωστικῷ αὐτὸς καὶ ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, κατὰ τὰδε τὰ ῥήματα· πτύελον, φησί, χρῆ ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν ἀλγήμασι, τοῖσι περὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὰς πλευράς, ταχέως τε ἀναπτύεσθαι καὶ εὐπετέως, ξυμμεμιγμένον τι φαίνεσθαι τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτυέλῳ· τό, τε 15 γὰρ ξανθόν, ἄκρητον ἐόν, κινδυνῶδες, τό τε λευκὸν καὶ γλίσχρον καὶ στορογγύλον ἀλυσιτελές· κακὸν δὲ καὶ χλωρὸν ἐὸν κάρτα, καὶ ἀφρῶδες, δεινότερον δὲ τὸ μέλαν. Ἐν δὲ τῷ περὶ διαίτης ὧδε· ἦν ἔτι τῆς ὀδύνης τοῦ πλευροῦ συνεχέος οὔσης καὶ πρὸς τὰ θερμάσματα μὴ χαλώσης, καὶ τοῦ πτυέλου μὴ ἀνιόντος, ἀλλὰ καταγλισχρομένου ἀσαπέως, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ γὰρ ἐν τῇ τῆς πλευρᾶς ὀδύνῃ ἐστὶν ἀλγημα νυγματώδες, ἅμα δυσπνοία καὶ 20 πτυέλῳ κεχωσμένῳ· διόπερ ἐὰν μὲν χολωδέστερον ἢ τὸ αἷμα, ξανθὸν ἢ ὠχρὸν ἔσται τὸ πτυόμενον, ἐὰν δὲ φλεγματικώτερον ἀφρῶδες τε καὶ λευκόν, ἐὰν δὲ μελαγχολικώτερον, ἦτοι μέλαν ἢ πελιδνόν, ἐὰν δὲ μηδὲν τούτων, ἐρυθρόν. . . Γαστρὶ δὲ διττοὶ μὲν πόροι, μᾶλλον δὲ ἐπιπολάζει καὶ ἀνεμεῖται τὰ κατ' αὐτὴν μοχθηρά, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐντέρων διαχωρεῖται καθάπερ γε τὰ μὲν ἐκ νεφρῶν καὶ κύστεως οὖρεῖται, τὰ δὲ ἐξ ἐγκεφάλου διὰ ῥινῶν μὲν 25 μάλιστα, ποτὲ δὲ καὶ δι' ὑπερώας καὶ ὠτων ἐκκενοῦται. Ἀλλὰ καὶ τὴν μύξαν ἔσθ' ὅτε ὕδατῶδη ἰδεῖν καὶ ἄπεπτον· καὶ ταύτην κωλυτέον διὰ τῶν ὀσφραντῶν καὶ τῶν διὰ ῥινῶν εἰλκυσμένων φαρμάκων καὶ τῶν διὰ τὰ ὄτα ἐντιθεμένων. Τοιοῦτου δὲ γένους εἰσὶν αἱ κόρυζαι καλούμεναι, ἃς βλάπτεσθαι μὲν κατ' ἀρχὰς ἴσμεν πρὸς παρμῶν, ὄντων δηλονότι τῶν χυμῶν ὤμων τε καὶ ἀπέπτων· ἀλλὰ καὶ τὰ ἀφροδίσια τότε οὐκ ὠφελοῦσι, γίνεται μὲν γὰρ κίνησις 30 ἰσχυρά, ἥπερ ἀναπληροῦν τὴν κεφαλὴν εἴωθε, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἐναντίον τῷ πάθει, τῆς ἡσυχίας τε καὶ ἡρεμίας χρῆζοντι, καὶ τὴν μετρίαν θερμότητα ἀπαιτοῦντι, ἵνα ὤμοι ὑγροὶ πέττοινο καὶ μὴ ὄνωσι. Τότε γὰρ ἤδη πεπτομένων τῶν ὑγρῶν ῥοῦς ἴσχεται, καὶ διὰ τῶν παρμῶν κένωσις γίνεται. Ἔστι μὲν γὰρ τοῦ κατάρῳου καὶ κορούζης αἴτιος ὁ ἐγκέφαλος, ἐν μὲν ταῖς ψύξεσιν ὡς ὁμοιομερῆς εἰς δυσκρασίαν ἀγόμενος. Καὶ κατάρῳον μὲν ὀνομάζομεν, ἐπειδὴ 35 δὴν εἰς τὸ στόμα καταρῳέη τὸ περιττωμα, κόρυζαν δέ, ἐπειδὴν εἰς τὰς ῥίνας, ὁ δὲ βρόγ-

ΚΥΗΝ: ¹ ἐπιδέχεται ² συρροῖ ³ post ἄγειν: διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων ὅπου ρέπει
⁴ δὲ ἄλλους ⁵ ἀναπτύσσεσθαι ⁶ ξανθός τότε ⁷ ἄκρητον ⁸ τῷ δὲ ⁹ εἰούσης καὶ μὴ
¹⁰ ἀσαπέως ¹¹ ὀδύνη ¹² ἐπιπόλαζει τε ¹³ δι' οὐρανίσκου καὶ ὑπερώας

χος ἐπὶ κατάρῳοις γίνεται, διαβραχείσης τῆς φάρυγγος. Εἶδ' εἰς τὸν . . . Τῷ μὲν οὖν μηδὸ-
 λως περιστελλομένη, ἢ ἔλλειπῶς ἢ πλημμελῶς, πνευματώσεις τε καὶ κλύδωνες ἀκολου-
 θοῦσι πνευματώσεις μὲν ἐπειδὴν τὰ σιτία φρυσώδη, καὶ ἡ γαστήρ ὑπάρχει μὴ πάνυ τι
 5 ψυχρά, κλύδωνες δέ, ὅταν ἤδη μὴδὲν ἐν αὐτῇ περιέχεται πνευματοῦσθαι δυνάμενον, ἢ
 καταψυχθῆ σφοδρῶς. Περὶ δὲ τῶν πλημμελῶν κατ' αὐτὴν κινήσεων, ὅτι μὲν ἦτοι τρο-
 μώδεις τινές εἰσιν, ἢ παλμώδεις, ἢ οἷον κλονώδεις, ἢ σπασμώδεις, εἴρηται ἤδη ἡμῖν ἐν
 τῷ περὶ τῆς τῶν συμπτωμάτων διαφορᾶς· νῦν δὲ ἰστέον, ὅτι οἷον σπασμώδης κίνησις
 τῆς γαστρὸς, ἢπερ ἐν τῷ λύξειν συμπίπτει, οὐκ ἔστι σπασμός, ὅς γε μόνους εἶωθε γίνε-
 σθαι τοῖς μυσίν, ἐπειδὴ οὔτε ἡ γαστήρ, οὔτε ὁ στόμαχος αὐτῆς μῦς ἔστιν· τῆς γὰρ ἐκκρι-
 10 τικῆς δυνάμεως κινήσις τις πλημμελής ἔστιν, ἀποτρίψασθαι τι τῶν λυπούντων ἐφιερμένης.
 Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἐμέτοις τὰ κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν ἐκκρίνεσθαι, ἐν δὲ τῷ λύξειν τὰ κατ'
 αὐτὸ τῆς γαστρὸς σῶμα, ὡς καὶ τοῖς βήττουσι, πάντων τῶν μορίων τῆς κοιλίας ἐκθλι-
 βόντων τὸ λυποῦν αὐτά. Γίνεσθαι δὲ φασὶ δι' ἄμετρον κένωσιν ἢ πλήρωσιν τοὺς λυ-
 γμούς· οἱ μὲν οὖν διὰ κένωσιν γιγνόμενοι ἀνίατοι τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ δὲ διὰ πλήρωσιν
 15 ὑπὸ τῶν τεμνόντων καὶ ριπτούντων τὰ ἐμπεπλασμένα φαρμάκων θεραπεύονται . . . ὅτι
 μὲν οὖν σπασμός καὶ τρόμος, καὶ παλμός, καὶ ῥίγος, καὶ φρίκη, καὶ λυγμός, καὶ βῆχες,
 καὶ ἐρυγαί, καὶ παρμοί, καὶ χάσμαι εἰσὶ κινήσεις τινὲς πλημμελεῖς, δῆλον γέγονε· ἅμα
 δὲ καὶ ὅτι ἔργα φύσεώς ἔστι βιαίως ἀναγκαζομένης κινεῖσθαι πρὸς τινος αἰτίου νοσηροῦ.
 Παύονται μὲν οἱ παλμοὶ καὶ λυγμοί, καὶ βῆχες, καὶ παρμοί, καὶ κνησμοὶ καὶ τὰ τοιαῦτα,
 20 εἴπερ μικρὰ καὶ ἀσθενῆ ὄσιν, εἴ τις φέρει αὐτὰ καὶ ἀνέχει. Ἐνοχλεῖ δὲ μάλιστα τὸ δίψος,
 καὶ γίνεται διττῶς, τὸ μὲν ὑγρότητος ἐνδεία, τὸ δὲ πλεονεξία θερμότητος· τούτων δὲ τὸ
 πρότερον πολλαχῶς ἰᾶσθαι δυνατόν, θάτερον δι' ἰᾶται τὸ ὄξος μετὰ τοῦ ὕδατος. Διὸ τοῖς
 ἐν νυκτὶ πάνυ διψῶσι συμφέρει ἐπικοιμηθῆναι· διότι πέττεται καὶ ὑποκαταβαίνεται κατὰ
 τὸν ὕπνον ὅτι περ ἂν ἦ τὸ τῆς δίψης αἴτιον. Εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς ἐνδείας ποτοῦ τὸ δίψος
 25 γεγέννηται, χρηὶ ἰᾶσθαι προσφορᾶ, εἰ δὲ ἐξ οἴνου θερμοασίας, ὕδατι σβεννύναι . . . δῆλον
 γὰρ τῶν ἐναντίων τὰ ἐναντία εἶναι ἰάματα. Ὁ μὲν οὖν λιμός θεραπεύεται τῇ τῶν σίτων
 προσφορᾶ, ἢ δὲ πλησμονῇ τῇ ἐνδεία τε καὶ κενώσει, ὕπνος ἀγρυπνία, πόνος ἀπονία
 ἢ τοῦ σώματος, ἢ τῆς διανοίας, ἢ τῆς γνώμης, ἢ τοῦ λόγου, ἢ τοῦ λογισμοῦ· καὶ
 ἢ φωνή, τουτέστι λαλιά, τῇ σιγῇ, καὶ ἔμπαλιν. Γνώμην δὲ καλεῖ νῦν τὴν διάνοιαν, ἣν τε
 30 καὶ νοῦν καὶ φρένα κοινῶς οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουσι. Τῶν δὲ κατὰ φωνὴν ἔστι λόγος,
 ᾧ τά τε ἀκόλουθα καὶ τὰ μαχόμενα γινωσκομένους ἐμπεριέχεται, καὶ διαίρεσις, καὶ σύν-
 θεσις καὶ ἀνάλυσις, καὶ ἀπόδειξις, καὶ τὰ τοιαῦτα . . . ὅπως δὲ γνώμη ἐν ἴσῳ ἔστι τῆς δια-
 νοίας καὶ ἐννοήσεως ἐπὶ τῶν παλαιῶν, καὶ ὅτι πολλαὶ εἰσιν αἱ τούτου μαρτυρίαι, περι-
 τὸν μνημονεύειν. Εἰσὶ δὲ καὶ θυμός καὶ δυσθυμία τῆς ψυχῆς πάθη. Διαφέρει δὲ ὁ θυμός
 35 καὶ ὀργὴ τῆς δυσθυμίας καὶ λύπης κατὰ τὰς ἐνεργείας· ἐν γὰρ τῇ ὀργῇ καὶ τῷ θυμῷ

ΚΥΗΝ: ⁸ λύξειν γίνεσθαι ¹⁰ ἀφιερμένης ¹¹ ἐκκρίνεται ¹³ ἐκθλιβούντων ¹⁹ τιλμοὶ
 pro παλμοὶ ²² post πρότερον, οὐκ ἰᾶται ²⁷ σιτίων ²⁹ ἦν γε ³⁰ φωνῆς ³³ ἐνενοήθη καὶ πολλαὶ

ἡ ἔμφυτος αὐτῆ θερμοσία ἐκτείνεται, καὶ χολὴ τότε γίνεται τε καὶ αὐξάνεται, ἐν δὲ τῇ λύπῃ καὶ δυσθυμίᾳ συναιρεῖται, καὶ ὁ ψυχρὸς τε καὶ φλεγματικὸς χυμὸς ἔνθεν τὴν γένεσιν σχεῖ. Ὁκοι τοίνυν ἐν τῷ σώματι ψυχροὶ τε καὶ φλεγματικοὶ χυμοὶ περιττεύουσι, δεῖ μὴ μόνον τῇ τοῦ σώματος κινήσει, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς διανοίας ἀνεγείρειν, καὶ οἷον ἀνάπτειν τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἀμέλει προσθέσει τῆς ὀργῆς, μὴ σφοδρᾶς δέ, ἐπὶ ταῖς τοῦ σώματος κινήσεσιν, ὡς τὴν θερμότητα ἐκτείνεσθαι, καὶ τοὺς χυμοὺς εἰς τὰ ἔξωθεν ὠθεῖσθαι· καὶ γὰρ τοῦτο δέδεικται ἡμῖν ἐν τῷ . . . τῶν ἐπιδημιῶν. Ἄλλὰ καὶ ὅταν ἐν κεφαλαλίᾳ τὸν πόνον ποιεῖ τοιοῦτος χυμὸς, ὃς μετρίαν θερμότητα χρῆζεται, τότε ἴαμα ἐν τῇ ἐπιδέσει ἐστίν. Εἰ δὲ χυμὸς εἴη ὕδατώδης, καὶ διὰ πταροῦ ὀνίναται. Πάλιν δὲ ὄντος πικροχόλου τοῦ χυμοῦ, παύειν δεῖ καὶ μὴ πταρομὸν κινεῖν· ἐπειδὴ τοῦτον τὸν τρόπον ταράττεται τε 10 χυμὸς καὶ αὐξάνεται. Τὸ δὲ περὶ τῆς φωνῆς καὶ σιγῆς οὐ μάτην προσέθηκεν· οὔσης γὰρ τῆς φωνῆς κινήσεως τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐν πολλοῖς νοσήμασιν ὠφελεῖ λαλεῖν ἢ σιγᾶν· ὡς ἐν τῇ τοῦ αἵματος πτύσει λυσιτελὲς μῆτε βοᾶν, μῆτε σφοδρῶς εἰσπνεῖν, μῆτε ἐμπνεῖν, μῆτε τὸν πνεύμονα, ἢ θώρακα, ἢ καὶ τὴν τραχειᾶν ἀρτηρίαν ἰσχυρῶς κινεῖν. Περὶ δὲ οὔρον ἄριστον αὐτὸς φησιν εἶναι, ὅταν ἢ λευκὴ τε ὑπόστασις καὶ λεῖα καὶ ὁμαλὴ 15 παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἔστ' ἂν κριθῇ ἡ νόσος· διότι σημαίνει τὴν ἀσφάλειαν, καὶ νόσημα ὀλιγογρόνιον ἔσεσθαι. Περὶ δὲ τῶν ὕπνων ἔτι τοῦτο παρὰ τῷ Ἴπποκράτει γέγραπται ὡσπερ καὶ κατὰ τὴν φύσιν σύνηθες ἡμῖν ἐστι, τὴν μὲν ἡμέραν ἐγρηγορέναι, τὴν δὲ νύκτα καθεύδειν, ἢ τοῦτο μεταβεβλημένον εἶη, κακὸν εἶναι. Κάκιον δὲ μὴ κοιμᾶσθαι μῆτε τῆς νυκτός, μῆτε τῆς ἡμέρας· δύναται γὰρ τοῦτο ποιεῖσθαι ἀπὸ τῆς ὀδύνης τινός, ἢ πόνων, ἢ 20 πάθους ψυχικοῦ ἢ καὶ σωματικοῦ ὅπερ δεῖ μάλιστα ἐπιβλέπειν, εἰ θεραπείας χρῆζει.

ΙΘ'. *Τῇ ὑστερικῇ κάθαρσις· τὰ ἄνωθεν καταρῶγγύμενα καὶ στροφοῦντα· λιπαρά· ἄκρητα· ἀφρώδεα· θερμὰ· δάκνοντα· ἰώδεα· ποικίλα· ξυσματώδεα· τρυγώδεα· αἱματώδεα· ἄφρυσ· ὀμά· ἐφθὰ· αἰᾶ· ἄσσα· περιρῶέου· καθορέων, δυσφορίην, πρὶν κίνδυνον ἰέναι· οἷα οὐ δεῖ παύειν*

Ὑστέραν ἐκάλουν τὴν μήτραν οἱ πολλοὶ οὐκ ἰατρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλοσόφων, 25 τὸ πρὸς τὴν κύσιν ὑπὸ τῆς φύσεως δοθὲν ταῖς γυναιξὶ μόριον. Εἶδον γὰρ ἐγὼ πολλὰς γυναικας ὑστερικές, τινὰς μὲν ἀναισθητοὺς τε ἅμα καὶ ἀκινήτους κειμένας, ἀμυδροτάτον τε καὶ σμικρότατον ἐχούσας σφυγμόν, ἢ καὶ παντελῶς ἀσφύκτους φαινομένας, ἐνίας δὲ αἰσθανομένας καὶ κινουμένας, καὶ λογιζομένας ἀνευ βλάβης, μόγις δὲ ἀναπνεούσας, ἄλλας δὲ συνελκομένας τὰ κῶλα. Εἰσὶ δὲ τῶν ὑστερικῶν παθῶν διαφοραὶ πλείους, ὡς πάσας, 30 ὡς εἰπεῖν, ἐν τῷ ἔκτῳ περὶ τῶν πεπονθότων τόπων διηλθον. Ἐζήτουν δὲ τινες, πότερον ἀπέθνησκον αἱ οὕτως ἐχουσαι πᾶσαι γυναῖκες· ὅπερ ζήτημα ἄτοπὸν ἐστὶ, σωζομένων γὰρ ἐνίων, φανερόν ὅτι οὐκ ἀπόλλυντο. Ἄλλὰ, φασίν, οὐκ ἀναπνεύουσιν· ἀχώριστον δὲ ἐστι

ΚΥΗΝ: ⁵ καὶ σφοδρᾶς ⁸ ποιῆ ⁹ χρῆζεται ⁹ ὀνηνᾶται ¹⁵ οὔρου [καὶ] ἢ ὑπόστασις
¹⁸ κατὰ φύσιν ἢν τοῦτο ²⁵ μόνων ²⁸ ἀπόλλωντο

τοῦ ἀναπνεῖν τὸ ζῆν καὶ τοῦ ζῆν τὸ ἀναπνεῖν καὶ ὥστε καὶ τὸν ζῶντα πάντως ἀναπνεῖν, καὶ τὸν ἀναπνέοντα πάντως ζῆν. Χρὴ γοῦν ἐπιλογίζεσθαι τὴν ὑπολειπομένην αὐταῖς ὀλίγην θερμασίαν φυλάττεσθαι διὰ τοῦτο τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῆς καρδίας ἔργου, ὅπερ τινὲς διαπνοὴν καλοῦσιν, ὥσπερ τοῦ διὰ θώρακος καὶ πνεύμονος, ἀναπνοῆς. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς ὑστερिकाῖς

5 κατέψνυται τὸ πᾶν σῶμα, τὴν μὲν διὰ τοῦ στόματος ἀναπνοὴν μηδὲν γίνεσθαι, τὴν δὲ διὰ τῶν ἀρτηριῶν γίνεσθαι, ἐκείνη δὲ ἐλαχίστη οὔσα λανθάνει τὴν αἴσθησιν. Πιθανὸν δὲ ἔστι διὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῶν καταμνηνίων, ἢ τοῦ σπέρματος, ἐπιγίγνεσθαι ταῖς γυναίξι ταύτας τὰς διαθέσεις ὑστερικὰς. Ἄλλὰ τοῦ σπέρματος ἐπίσχεσις μείζονα δύναμιν ἔχειν φαίνεται εἰς βλάβην τοῦ σώματος ἢ τῆς τῶν καταμνηνίων ἐπ' ἐκείνων τῶν σωματῶν,

10 ἐφ' ὧν αὐτὸ τε φύσει κακοχυμότερόν ἐστι, καὶ πλέον, ὅ,τε βίος ἀργότερος, ἢ τε τῶν ἀφροδισίων χρησίς ἔμπροσθεν μὲν ἱκανῶς πολλή, μετὰ ταῦτα δὲ ἀθρόα τις ἀποχὴ τῶν πρόσθεν. Ταῦτα δὲ τὰ ὑστερικά λεγόμενα συμπτώματα πιστεύονται κατὰ τὰς μήτρας ὡς πρὸς ῥίζωσιν εἶναι· καὶ ἡγοῦνται τινες τὴν μήτραν οἷον ζῶν τι παιδοποιίας ἐπιέμενον εἶναι,

15 καὶ διὰ τοῦτο στερισκόμενον ὧν ὀρέγεται, παντὶ τῷ σώματι λυμαίνεσθαι. Φασὶ γὰρ τουτὶ παρὰ Πλάτωνι γεγραμμένον εὐρίσκεισθαι κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν· ἐν δὲ ταῖς, φησί, γυναίξι μήτραι τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, διὰ αὐτὰ ταῦτα ζῶν ἐπιθυμητικὸν ἐν τῆς παιδοποιίας, ὅταν ἀκαρπον παρὰ τὴν ὥραν χρόνον πολὺν γένηται, χαλεπῶς ἀγανακτοῦν φέρει, καὶ πλανώμενον πάντη κατὰ τὸ σῶμα τὰς τοῦ πνεύματος διεξόδους ἀποφράττει, ἀναπνεῖν οὐκ ἔαν, ἐς ἀπο-

20 ρίας τὰς ἐσχάτας ἐμβάλλει, καὶ νόσους παντοδαπὰς ἄλλας παρέχει. Ἄλλὰ τοῦτο ἰστέον, ὡς ἀλλαχοῦ ἀπεδείχθη, ὅτι οὔτε ζῶν ἐστιν, οὔτε πλανᾶται, ἀνασπᾶται δὲ καὶ παρασπᾶται, διότι πληροῦται πνεύματος, καὶ οὕτως εἰς εὖρος ἐπιδιδόι, καὶ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἀνασπᾶσθαι. Τὸ δὲ πλῆθος ἐκ τῆς τῶν καταμνηνίων ἐπισχέσεως παραγίνεται, καὶ οὕτω τὰ ἀρτήματα τῆς μήτρας διαβρεχόμενα τείνοντα, τῇ δὲ τούτων τάσει, κατὰ

25 τὸ συνεχὲς αἱ μήτραι συνασπῶνται. Ἐὰν μὲν οὖν ἰσορρόπως ἔλκωνται πανταχόθεν, ἀπαρέγκλιτος αὐτῶν ἢ μετάστασις γίνεται, ἐὰν δὲ ἑτερορρόπως, πρὸς τὸ μᾶλλον ἔλκον ἐκτείνονται. Συμβαίνει δὲ ταῖς γυναίξι καὶ ὁ ῥοῦς καλούμενος γυναικεῖος, καὶ χωρὶς τοῦ πεπονθέναι τὰς μήτρας, ὅλου δηλονότι τοῦ σώματος ἐκκαθαίρομένου τε καὶ κινουμένου δι' αὐτῆς, ὥσπερ καὶ διὰ νεφρῶν ἐκκενοῦται· ὅπερ ἰάσασθαι εἴωθα διὰ τῶν τοῦ παντὸς

30 σώματος βοηθημάτων. Ἡ δὲ φλεγμονὴ τῆς ὑστέρας ἐκ πλειόνων αἰτιῶν γίνεται, ὡς ἐκ πληγῆς, καὶ τῆς τῶν ἐμμήνων ἐποχῆς, ἀπὸ τε ψύξεως, καὶ πνευματώσεως, καὶ ἐξ ἀμβλώσεως, καὶ ἐκ τοκετῶν διὰ κακὴν κήσιν· τῇ δὲ φλεγμονῇ παρέπεται πυρετὸς ὀξύς, ὀδύνη τῆς κεφαλῆς, καὶ βιάσεως ὀφθαλμῶν, καὶ τραχήλου κατασπασμὸς καὶ παρέγκλισις ἐπὶ τᾶναντία, στομάχου συμπάθεια, μύσις τῆς ὑστέρας στομίου, καὶ μικρότης τε καὶ πυκνότη-

35 τος σφυγμῶν. Αὕτη δὲ ἡ φλεγμονὴ εἰς ἀπόστασιν μεταβάλλεται, καὶ τότε ἄτακτοι μετὰ φρίκης ἐπισημασίαι γίνονται. Καὶ ἔλκεται πολλάκις ὑστέρα διὰ δυστοκίαν ἢ ἐμβρυουλκίαν,

ΚΥΗΝ : ³ διὰ τοῦ τῶν ⁴ καὶ deest ⁹ ἢ τῆς ¹¹ πολλὰ ¹⁹ ἀποφράττον ἐὼν ²³ ἀνασπᾶται ²⁴ τείνεται ²⁸ ὅλον ³⁵ Αὕτη ³⁶ ἐμβρυουλκίαν

ἢ φθοράν, ἢ ὑπὸ δριμύτητος τοῦ φαρμάκου, ἢ ὑπὸ θεύματος, ἢ ἐξ ἀποστημάτων συρῶ-
 γέντων καὶ τελευτᾷ ἐνίοτε εἰς καρκίνον. Ἄλλὰ καὶ σκίρδος, καὶ σκλήρωμα, καὶ ἐμπνευμά-
 τωσις ἐνοχλοῦσιν. Ὡν ἀπάντων διὰ βραχέων ἰάματα προστιθέμην, εἰ μὴ πολλάκις εἴρη-
 ταί μοι καὶ νῦν οὐ καιρὸς τούτων, ὅς οὐδὲ περὶ τῆς προπτώσεως τῆς ὑστέρας, οὐδὲ περὶ
 τῶν φυμάτων ἐν αὐτῇ καὶ τῶν ἄλλων παθῶν λέγειν χρῆ. 5

· τὰς μὲν οὖν ψυχροτέρας τῶν ὑστε-
 ρικῶν

· καὶ τῶν εὐωδῶν σπερμάτων

· γλήχωνος κόμην

· ἄρτεμισία, πήγανον 10

· ἄκωρον

· καταπλάττειν δὲ προσήκει

· διὰ τε σμύρνης καὶ

τέμνοντα τὸ πάχος

· 15

· εἰ δὲ καὶ δι' ὑγρότητα τῶν ὑ-
 στερῶν μὴ δύναται

· ξηροτέραν δ' ὑστέραν οὖσαν 20
 διὰ τῶν ἐναντίων ἰᾶσθαι

· τὰ μέντοι πνεύματα ἐν τῇ ὑστέρα 25
 ἐνόντα κωλύει καὶ ἀποβάλλει τὰ βοηθήματα.

· διὸ χρῆ κατ' ἄλλον τρόπον
 ἰάσασθαι

· ἄλυσιτε-
 λές εἶναι δοκεῖ· κάκεινο δὲ ἀσύμφορον ὅπερ ἰῶδες, ποικίλον ἢ αἱματῶδες καὶ ξυσματῶ- 30
 δες. Ποῖα δὲ κακά, ποῖα τε καὶ ἐπ' ἀγαθῶν ἐστὶ μαλθακόν τε καὶ συνεστηκός, καὶ τὴν
 ὄρην, ἣν περ καὶ ὑγιαίνουντι διεχώρει, πλήθος δὲ πρὸς λόγον τῶν εἰσιόντων, οὔσης γὰρ
 τοιαύτης τῆς διεξόδου, ἢ κάτω κοιλία ὑγιαίνει ἄν· εἰ δὲ ὑγρόν, ξυμφέρει μῆτε τρύζειν,
 μῆτε πυκνόν τε καὶ κατ' ὀλίγον ὑποχωρέειν, κοπιῶν γὰρ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς συνεχέως ἑξα-
 ναστάσεως ἀγρυπνοῖ ἄν· εἰ δὲ ἀθρόον πολλάκις διαχωρέει, κίνδυνος λειποθυμῆσαι. Ἐν 35

ΚΥΗΝ: ² τελευταῖον ⁵ φυμῶν ⁹ γλάκωνος ¹¹ ἄκωρον ¹⁷ καὶ ὑγρότητα τῶν ὑστέρων
³¹ post ἐστὶν add. ἄκουε αὐτοῦ λέγοντος, διαχώρημα δ' ἄριστόν ἐστι ³² καὶ ὑγιαίνων ὑπεχώρει
³⁴ συνεχέως ³⁵ ἀγρυπνίη διαχωρέοι

τούτοις γὰρ τῶν ἀρίστων διαχωρημάτων ἀπὸ συστάσεως καὶ ποσότητος καὶ χρόνου καθ' ὃν ἐκκρίνεται, τὴν διάγνωσιν ἡμῖν παρεδίδου. Τῆς δὲ ὑγρότητος τῶν διαχωρημάτων αἷτιόν ἐστιν, ὅτι μὴ γεγένηται ἐκ τῆς κοιλίας ἢ εἰς τὸ ἥπαρ ἀνάδοσις, ἢ διὰ τὸ κατεῤῥηκέναι τῇ τῶν ἐξ ἥπατος ἢ σπληνὸς περιττωμάτων εἰς αὐτήν. Καὶ τοῦτο οἷόν τε ἀγαθὸν 5 καὶ κακὸν εἶναι· ἀγαθὸν μὲν εἶναι καὶ τὸ ἥπαρ ἢ σπλῆν καὶ πᾶν σῶμα ἐκκαθαίρηται διὰ τοῦ ἥπατος, οὐκ ἀγαθὸν δέ, ὅταν σύμπτωμά ἐστι μὴ καλῶς γενομένης ἀναδόσεως . . . νῦν δὲ τὰ κάκιστα τῶν διαχωρημάτων σημαίνει, μὴ μόνον ἀπὸ τῆς συστάσεως καὶ ποσότητος, καὶ χρόνου τῆς ἐκκρίσεως διαγινώσκεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς χροιάς καὶ τῆς ὁσμῆς, καὶ ψόφου τούτοις συνεξυγμένον· φησὶ γὰρ, ὕδαρες γὰρ κάρτα, ἢ λευκόν, ἢ χλωρόν, ἢ 10 ἐρυθρόν ἰσχυρῶς, ἢ ἀφρωδες, πονηρὰ ταῦτα πάντα, ὡς καὶ γλισχρόν, καὶ λευκόν, καὶ ὑπόχλωρον, καὶ λεῖον. Αἷτιόν ἐστιν, ὅτι ὕδαρες ἀπεψίας σημεῖον, λευκὸν δέ, τοῦ μὴ κατιέναι εἰς τὰ τῆς κοιλίας χωρία τὴν ὠχρὰν χολὴν ἐξ ἥπατος, τὸ δὲ χλωρόν, τὴν ὠχρὰν χολὴν πολλὴν μεμῖχθαι καὶ τὴν ἰώδη ἀφρωδες δὲ ποτὲ μὲν δηλώσει τὸ πνεῦμα φυσῶδες ὑγρῷ δυσλύτῳ μεμιγμένον, ποτὲ δὲ θέρμην πολλήν, μικρὰ δὲ καὶ γλισχρὰ καὶ λευκὴ διαχωρη- 15 σις συντήξεως σημεῖον ἔσται, πιμελῆς δηλονότι τετηκνίας ὑπὸ πυρώδους μὲν θερμότητος, οὐ μὴν λίαν κακοήθους· ὑπόχλωρος δὲ καὶ λεία τοῦ αὐτοῦ σημεῖόν ἐστιν, ἀλλὰ τῆς πιμελῆς διὰ θερμότητος, σφοδροτέραν τετηκνίας, ἢ τῆς αὐτῆς πιμελῆς παλαιᾶς καὶ οἷον ἡμισαποῦς οὔσης . . . ἔτι δὲ ἔνθα λέγει . . . καὶ πάλιν· τὰ δὲ μέλανα, ἢ λιπαρά, ἢ πέλια, ἢ ἰώδεα καὶ κάκοσμα. Ὅτι μὲν τὰ μέλανα ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἀκράτου κεχρωσμένα ἐστί, 20 πρόδηλον, πελιδνὰ δὲ τῆς αὐτῆς μετρίας λιπαρὰ δὲ διαχωρεῖται συντηκομένης πιμελῆς ὑπὸ πυρώδους θερμοσίας, κάκοσμα δὲ τὴν σηπεδόνα σημαίνει . . . ὅθεν τὰ ποικίλα πολλὰς διαθέσεις εἶναι δηλοῦσιν . . . ἀκράτους δὲ εἴωθεν αὐτὸς ὑποχωρήσεις ὀνομάζειν τὰς ἀμίκτους ὕδατώδους ὑγρότητος, αὐτοῦ τοῦ κενουμένου χυμοῦ μόνου διαχωροῦντος, εἴτε πικρόχολος, εἴτε μελαγχολικός, εἴτε πρασοειδής, εἴτε ὁ τῆς ἰώδους λεγομένης χολῆς· 25 σημεῖον γὰρ ἐστὶ τὴν κατὰ φύσιν ὑγρότητα πᾶσαν ὑπὸ τῆς πυρετώδους θερμοσίας ἐκπεφυῆθαι. Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἄκριτα ὠχρά, καὶ ξανθὰ, καὶ πιρῶδὰ καὶ ἐρυθρά, καὶ ἰώδη, καὶ μέλανα διαχωρεῖσθαι, ὡς καὶ ἐξέρυθρος περίπλυσις ἐν ταῖς ἥπατικαῖς διαθέσεσι γίνεται· καὶ διὰ τοῦτο ποτὲ μὲν αἱματώδεις γίνονται διαχωρήσεις, ποτὲ δὲ ἐξέρυθροι . . . καθότι 30 δὲ δέδεικται διὰ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν . . . ἐμφαίνων πάλιν ὡς ἐωρακῶς ἢ τινα τοιοῦτον ἄρῶστον, ἐφ' οὗ ὑπὸ τῆς φύσεως ὁρμή τις ἐγένετο πρὸς τὰ ἔντερα καὶ τὴν κάτω κοιλίαν . . . σκεπ . . . τοῦπίπαν γὰρ αἱ τοιαῦται διαχωρήσεις μετὰ στροφῶν γίνονται· ὅταν μοχθηρὰ διάθεσις ἦ, καθ' ἣν ἐκκρίνεται τὰ τοιαῦτα . . . ὅκου περὶ μελικράτου διαλέγεται· τὰ μὲν δὴ ἀφρώδεα διαχωρήματα, καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα, καὶ μᾶλλον θερμά, τὸ ἄκριτον μᾶλλον τοῦ ὕδαρέος ἄγει· ὅσῳ γὰρ ἀκρατέστερον ἂν ἦ, τῶν χολω- 35 δῶν καὶ τῶν ἀφρωδῶν διαχωρημάτων αἷτιον ὑπάρχει. Τὰ δὲ δάκνοντα περιττώματα κατὰ

KŪHN: ³ διὰ τὸ μὴ ⁴ οἷονται ⁶ γινομένης ¹⁰ γλίσχρον ¹² πολλὴν ἐξ ¹³ μεμῖκται
¹⁴ γλίσχρα ¹⁷ θερμότητα ¹⁹ κεχωρισμένα ²³ κενωμένου ²⁴ ἰσῶδος ²⁷ περίπλησις ²⁹ δὲ deest
¹⁵ ἢ deest ³¹ στρόφων ³¹ post ἂν ἢ addet τοσοῦτον μᾶλλον — καὶ τοῦτο

διττὸν τρόπον εἰς κίνησιν ἀφικνεῖται· καθ' ἓνα μὲν ὑφ' ἑαυτῶν τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ὠθούμενα, δύναμιν ἐχόντων ἀποκριτικῆν τῶν ἄλλοτρίων, ὡς ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι δέκεται, καθ' ἕτερον δὲ ὑπὸ κινήσεως σφοδροτέρας, ἣν ἐκ τε τῶν γυμνασίων ἐπικτᾶται, ἐκ τε τρίψεως. Τὰ μὲν οὖν ὑπόθερμα καὶ σηπεδονώδη περιττώματα δύναται μὴ μόνον φρίκην, ἀλλὰ καὶ ῥίγος, καὶ πυρετὸν ἐπιφέρειν· τὰ δὲ ὠμὰ καὶ λεπτο- 5 μερῆ, φρίκην μὲν καὶ ῥίγος ἐπιφέρει, πυρετὸν δὲ οὐκ ἐξάπτει, εἰ μὴ πλῆθος ἀξιόλογον ἑκατέροις προσείη. . . Οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸν νοσοῦντα, καὶ μάλιστα ὀξέως, ρωμαλεωτέραν ἔχειν τοῦ κατὰ φύσιν τὴν κοιλίαν. Τὸ μὲν δὴ σὺν δήξει τινὶ ταχέως διεξερχόμενον, οὔτε ἰσχὺν οὔτε ἄρρωστίαν ὅλως ἐνδείκνυται τῆς δυνάμεως· ἀλλὰ τό γε χωρὶς δήξεως, ἢ τινος ἄλλου συμπτώματος, ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ κενούμενον, ἐρῶσθαι τὰς τρεῖς τῆς κοιλίας 10 ἐνδείκνυται δυνάμεις, τὴν ἄλλοιωτικὴν, τὴν καθεκτικὴν καὶ τὴν ἀποκριτικὴν. Τὸ δὲ ἄπεπτον, διαχώρημα, τὸ λεπτόν, καὶ τραχύ, καὶ ἀχύμωτόν ἐστι, καὶ τὴν τῶν ἐδηδεσμένων διαφυλάττον ποιότητα. Τὸ δὲ ἐκ τῶν συρῶντων ἐκ παντὸς τοῦ σώματος εἰς τὴν γαστέρα περιττωμάτων, πυρῶν ἀκράτως ἐστίν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὅταν τῆς πικρᾶς χολῆς χυμὸς ἀκρά- 15 τὸς τε καὶ πολὺς εἰς τὴν γαστέρα συρῶθῃ, γίνεται, τὸ χλωρὸν δὲ τῆς ἰώδους ἐστὶ γνῶρισμα, 15 καθάπερ γε τὸ μέλαν ἦτοι τῆς μελαίνης, ἢ τοῦ αἵματός τινος αὐτὸ κατοπιτηθέντος. Εἰ δὲ οἶον πελιδνὸν φαίνοιτο κατὰ τὴν διαχώρησιν, οὐδενὸς ἐδηδεσμένου τοιοῦτου, ψῦξιν τινα καὶ νέκρωσιν τῶν ἐντὸς ἐνδείκνυται· ὥσπερ δὲ καὶ λιπαρόν, ὡς ἔφη, οὐδενὸς ἐδηδεσμέ- 20 νου λιπαροῦ, συντήξεώς ἐστι γνῶρισμα, καὶ τὸ λίαν δυσῶδες, εἰ μὴ καὶ τοῦτο εἴη κατὰ τὸ σιτίον, οὐ σμικρὰν ἐνδείκνυται σῆψιν. . . αἱ γὰρ πολλαὶ διαθέσεις χρόνου πλείονος 20 δέονται εἰς πέψιν, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέρουσιν ὁμοίωσιμον τῷ πλήθει· καὶ γὰρ πέττεται ῥᾶον ἢ ἀπλῆ διαθέσεις, καὶ ἦττον κινδυνώδης ἐστὶ τῆς πολυειδοῦς. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἴπποκρά- 25 τῆς ὄρον ποιεῖ τῆς διαχωρήσεως τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν, ἵνα γνῶμεν ὅπου δεῖ παύειν, ὅπου δὲ οὔ. Οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἶπεν· ἦν μὲν οἶα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι, τὰ δ' ἐναντία δυσχερῶς. Τῶν μὲν οὖν 25 λυπούντων κενουμένων, εὐφορήσουσιν οἱ κάμνοντες, εἰ δὲ ἕτερόν τε κenoῖτο, καὶ μὴ τὸ λυποῦν, ἀνάγκη πᾶσα δυσφορεῖν αὐτούς· αἰσχρὸν γὰρ ἐστὶ τὸν ἰατρὸν εἶναι τοὺς κάμνον- 30 τας εἰς κίνδυνον ἰέναι, πρὶν τοῦ κωλύσαι καὶ παύειν τὸ ἀμέτρως περιρῶθῃ. Διὸ κελεύει τὰ χωρήματα καθορᾶν, καὶ μὴ μόνον τὴν ποιότητα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ποσότητα, καὶ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν δυσφορίαν, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ νοσοῦντος, καὶ τοὺς λοιποὺς διο- 30 ρισμοὺς, περὶ ὧν ἡμεῖς ἤδη πολλάκις εἰρήκαμεν.

Κ'. Πεπασμός· κατάβασις τῶν κάτω· ἐπιπόλασις τῶν ἄνω· καὶ τὰ ἐξ ὑστέρων· καὶ ἐν ὧσι ῥύπος· ὄργασμός· ἀνοιξις· κένωσις· θάλψις· ψῦξις· ἔσωθεν· ἔξωθεν· τῶν μὲν, τῶν δ' οὔ.

[Ἀποπάτοις δὲ δεῖ διαχωρέειν τοῖσι ταλαιπωρούουσιν, ἔστ' ἂν ὀλιγοσιτέωσι τε καὶ ὀλιγοποτέωσι, σμικρούς τε καὶ σκληρούς. Ὅσα δὲ ὑγρότερα ἐστὶ τῶν διαχωρημάτων ἢ

ΚΥΗΝ: ³ ἦνεκται ⁷ προσίη ¹¹ τὸ μὲν οὖν ¹² ἐδεδεσμένων ¹³ διαφυλάττων ¹⁵ συ-
 ρέει ¹⁶ αὐτόθι ¹⁷ ἐδεδεσμένου ἀποδείκνυται ¹⁸ ὥσπερ εἰ καὶ ἐδεδεσμένου ²¹ ὁμοίωσιμον
²⁴ καθαίρειν ²⁹ διαχωρήματα ³² ὑστερέων

ὥστε ἐκτιποῦσθαι ἐν τῇ διεξόδῳ, ταῦτα πάντα τοῖσι κακίῳ. Τοῖς δὲ συχνὰ ἐσθίουσιν ἤδη καὶ πολλὰ τάλαιπωρέουσι, τὴν διεξοδὸν δεῖ μαλθακὴν εἶναι, καὶ ξηρὰν εἶναι· εἰ δ' ἐπιπυρεταίνουσι οἱ ἄνθρωποι, ἢ ὑποστρέφουσι αἱ διάρῳοιαι, εἰ μικραὶ γίνονται, πάντως πονηραί, εἴτε χολώδεις ἦσαν εἴτε φλεγματώδεις, εἴτε ὤμαί· μέχρι τοῦ, ὀκόταν ἔη κάτωθεν.]

5 Προελθὼν ἐρεῖ, πέποντα φαρμακεύειν, καὶ ἄνωθεν εἶπεν, οἱ πεπασμοὶ ἔξω ἢ εἴσω ρεπόντων, ἢ ὅπου δεῖ. Τὴν αὐτὴν ῥοπὴν λέγει νῦν. Τὰ μὲν γὰρ καταβαίνοντα διὰ τῶν κάτω ἄγειν χρή, εἰ πεπασμὸς παρείη, τὰ δὲ ἐπιπολάζοντα, τοῦτέστι τὰ ἄνω ῥέποντα, διὰ τῶν ἄνω ὥσάυτως δὲ ποιητέον περὶ λοιπόν. Τὸν δὲ [τὸν] ἐν ὧσὶ ῥύπον θεωρητέον· εὐρήσεις γὰρ τινὰς ῥευματιζομένους τὰ ὄτα ποτὲ μὲν ἰχώρι λεπτῷ καὶ ὑγρῷ, ποτὲ οἷον πυώδει τε

10 καὶ δυσώδει, τῶν ἀσθενῶν μορίων εἰωθότων καὶ πολὺ καὶ μοχθηρὸν περιπτώμα γεννᾶν. Καὶ γὰρ αἱ βαρυηκοῖαι καὶ κωφότητες, ἤτοι διὰ τι τῶν κατὰ τὰ ὄτα μορίων, ἢ διὰ τὸ καθῆκον ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρον ἢ διὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει βεβλαμμένον, ὅθεν αὐτοῦ τὸ νεῦρον ἀποφύεται, συνίστανται· πολλάκις δὲ καὶ διὰ τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, οἷος ἐν τῷ πόρῳ γίνεται, ἢ πορώδους τινὸς ἢ σαρκώδους βλαστήματος ἐπιτραφέντος, ἐκ

15 τῶν παρὰ φύσιν ἐμφραπτόντων τῶν πόρων, ὧν ἐστὶ καὶ ὁ ῥύπος ὁ συνήθως ἐν ὧσὶ γινόμενος. Οὕτω κατὰ τὸν ὄργασμὸν βλέπειν δεῖ· ἐπὶ γὰρ τῶν ἐτοιμοτάτων, εἰς ἔκκρισιν ἐπιγομένων δὲ πρὸς κένωσιν ὑγρῶν κατὰ πολλοὺς ἀφορισμοὺς φαίνεται χρώμενος τῇ ὄργῳ φωνῇ, ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν ὄργωντων ζῳων, ὡς ἐν τῷ ἐξῆς ὑπομνήματι ῥηθήσεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ῥήσει, ἣς ἡ ἀρχή, πέποντα φαρμακεύειν. Ἄνοιξις δὲ ἢ τῶν πόρων, ἢ καὶ τῶν

20 ἐκροῶν, αἵπερ εἰσὶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, ἐνίοτε μὲν βλάπτει, ἐνίοτε δὲ ὠφελεῖ. Ἄνοιγονται δὲ καὶ αἱ φλέβες ἐν ταῖς αἰμορῳαγίαις καὶ ἀναστομοῦνται, καὶ ἄλλως, ῥέει τὰ περιπτώματα ἀνοιγμένων τῶν ἀγγείων. Τότε γὰρ δεῖ ὄρᾶν τὴν κένωσιν, τὴν θάλψιν τῶν μορίων καὶ τὴν ψύξιν, μάλιστα δὲ τῶν ἄκρων, καὶ λογίζεσθαι εἰ χρή ἄγειν ἔσθωθεν ἢ ἔξωθεν, ἢ τοῦναντίον καὶ ὅπου τοῦτο ποιητέον, ὅπου δὲ μή. Ἔστι δὲ γὰρ πολλά, ἃ μὴ

25 χρήζει θάλψεως ἢ ψύξεως, πολλὰ δὲ τοῦναντίον· καὶ τοῦτο γε μὴ μόνον ἐν τοῖς τοῦ σώματος μορίοις εἶδέναι σε χρή, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς νόσοις τε καὶ συμπτώμασιν. Ἄπερ οὐ λήσουσί σε, εἶπερ τὰ ἡμέτερα περὶ τῶν ἐν νόσοις αἰτίων τε καὶ συμπτωμάτων ὑπομνήματα ἀναγινώσκεις ἐθέλοισ. Τὰ δὲ περὶ τῶν ἀποπάτων τε καὶ λοιπῶν ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις οὐχ εὐρίσκειται.

30 ΚΑ'. Ὀκόταν ἐκ κάτωθεν ὀμφαλοῦ τὸ στρέφον, βραδὺς καὶ μαλθακὸς ὁ στρόφος, [ἔμπαλιν δέ,] τοῦναντίον.

Ὡσπερ φησὶν αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, τοῖς ἀπυρέτοις οὖσιν, εἰ γένηται στρόφος καὶ γονάτων βάρος, καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακείας δεῖσθαι σημαίνει, οὕτω καὶ

ΚΥΗΝ: ² δεῖ pro χρή καὶ deest ⁴ ἐκ κάτωθεν ⁶ ὅποι ⁸ λοιπῶν τὸ δὲ ἐν ὧσὶ ῥύπος ¹⁵ τὸν πόρον ὁ συνήθως.. γινόμενον ¹⁶ οὕτω καὶ τὸν ¹⁷ τε πρὸς ¹⁸ ὄργωντων ¹⁹ ἣς ἀρχή ²⁰ ἐνίοτε μὲν βλάπτει desunt ²³ τοῦ μορίου τῶν ἄκρων ²⁴ Ἔστι γὰρ τε μὴ ²⁶ χρήσει ²⁷ ὑπερὲς περὶ ὧν ²⁸ Τὰ δὲ — εὐρίσκειται in parenthes. inclusa ³¹ post: ἔμπαλιν δὲ non in parenth. inclus. add. τοῦναντίον ³² ἣν γένηται ³³ φαρμακείας

ἐνταῦθα γράφει τὸν στρόφον βραδύν καὶ μαλθακὸν εἶναι, εἰ ἐκ τῶν κάτωθεν τοῦ ὄμφα-
λοῦ μορίων γένηται, ἐναντίον δὲ εἰ ἐκ τῶν ἄνωθεν. Τοὺς δὲ στρόφους ἰᾶσθαι δεῖ, ὅταν
καὶ ἐκ δήξεών τινων καὶ στρόφων ἐκλύσεις γίνονται.

ΚΒ'. *Τὰ διαχωρέοντα, ἢ ῥέπει ἀναφρα· πέπονα, ὠμά· ψυχρά· δυσώδεα·
ξηρά, ὑγρά· ὀδμη κακώδεα.*

5

Περὶ τῶν αὐτομάτως διαχωρούντων λόγος αὐτῶ· θεωρητέον γὰρ ὅπη ῥέπει, κἄν
διὰ συμφερόντων μορίων, καὶ ὡς δεῖ, καὶ οἷα καὶ ὅσα προσήκει, ἔαν, μάλιστα δέ, εἰ ἀνα-
φρα, καὶ πέπονα εἴη, τότε γὰρ ἢ κρίσις ἐκκρίνει αὐτὰ κατὰ κρίσιν, καὶ ἴσως ἐν ἡμέρᾳ
κρισίμῳ. Εἰ δὲ ὠμά εἶεν, τότε τῶν διορισμῶν μέμνησο, περὶ ὧν εἶπομεν ἄνω, λέγω δὲ
τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν δυσφορίαν· κἄν γὰρ ὠμά καὶ ψυχρά, κἄν δυσώδη, ἢ καὶ ξηρά καὶ 10
ὑγρά ἦ, ὁ δὲ κάμνων εὐφόρως φέρη, μὴ παύειν χροί, εἰ δὲ δυσχερῶς καὶ δυσφόρως, κωλύειν.

ΚΓ'. *Δίψα πρόσθεν μὴ ἐοῦσα, μηδὲ καῦμα, μηδὲ ἄλλη πρόφασις· οὖρον· ῥινὸς ὑγρασμός.*

Ταῦτα ὡς σημεῖα προσέθηκεν. Εἰ μὲν οὖν δίψα νῦν ἐνοχλεῖ, μὴ οὔσα πρόσθεν,
σημαίνει τὴν θερμασίαν μείζονα γεγενέσθαι, μᾶλλον δὲ εἰ μήτε καῦμα ἢ μήτε ἄλλη πρό-
φασις τις προσῆ. Ὀνομάζει δὲ προφάσεις ὁ Ἴπποκράτης, ἐνίοτε μὲν τὰς ψευδῶς λεγομέ- 15
νας αἰτίας· πολλάκις δὲ καὶ τὰς φανερὰς αἰτίας οὕτω γὰρ ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν περὶ διαί-
της ὀξέων, διό, φησί, προσεκτέον τῷ ἰωμένῳ, ὅπως μὴ διαλήσεται τις τῶν προφάσεων.
Προσέχειν δὲ καὶ νοῦν δεῖ τῷ οὔρῳ, καὶ τούτῳ μᾶλλον, εἰ πρότερον μήτε τοιοῦτον, μήτε
τοσοῦτον ἦν· καὶ τῷ ὑγρασμῷ τῆς ῥινός, ἵνα ποιῆς ὅπερ αὐτὸς κελεύει, ὡς τῇ νέᾳ βουλή
ἀπαντήσεις πρὸς τὰ νέως ἐμπίπτοντα.

ΚΔ'. *Τὴν ἔρῳψιν, καὶ τὸν αὔασμόν, καὶ τὸ ἀσύμπτωτον καὶ τὸ θολερὸν πνεῦμα· 20
ὑποχόνδριον· ἄκρα· ὄμματα προσκακούμενα· χρώματος μεταβολήν· σφυγμούς·
ψύξεις· παλμούς· σκληροσμὸν δέρματος· νεύρων· ἄρθρων· φωνῆς· γνώμης· σχῆμα
ἐκούσιον· τρίχες· ὄνυχες· τὸ εὐφορον ἢ μὴ· οἷα δεῖ.*

Οἱ παλαιοὶ καὶ νεώτεροι τοῦ Ἴπποκράτους ἐξηγηταί, μὴ νοήσαντες τί ποτε σημαίνει
τὸ ὄνομα τῆς ἐρῳίψεως, πολλὰ μὴ πρεπόντως εἰρήκασιν. Ὁ μὲν γὰρ Γλαυκίας καὶ Ἡρα- 25
κλείδης ὁ Ταραντῖνος καὶ Ζεῖξις, οἱ πρῶτοι πάντα σχεδὸν τὰ τοῦ Παλαιοῦ συγγράμματα
ἐξηγησάμενοι, ἠγοῦνται τὴν ἐρῳίψιν εἶναι ταραχήν τινα, ὅταν ὁ κάμνων μὴ δύναται ἐν
[τῷ] ἐνὶ τόπῳ συνεστάναι, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλως κινεῖται. Ροῦφος δὲ ὁ Ἐφέσιος, καὶ Σαβί-
νος ἐκ τῶν νεωτέρων, μὴ τοῦτο εἶναι τὴν ἐρῳίψιν φασιν, ἀλλὰ τι δεινότερον, τοῦτέστι
νεκρῶδες τι σύμπτωμα, ὅπερ συμβαίνει, ὅταν τις ἐγγὺς ἢ ὡς οἴεσθαι τελευτήσῃ· εἰσέρχε- 30
ται γὰρ, φησίν, εἰς αὐτὸν δέος τι τῶν πρόσθεν πεπραγμένων, ὡς δείματος μεστὸν αὐτὸν
γίνεσθαι καὶ φροντίδος, καὶ τότε μήτε σιτίων τι, μήτε ποτὸν λαμβάνειν, ἀλλὰ πάντα φοβεῖ-

ΚΥΗΝ: ³ γίνονται ⁵ ὀσμηκακώδεα ⁶ ὁ λόγος ⁸ γὰρ ἢ φύσις καὶ ἐν ¹⁴ ἦν μήτε
¹⁷ δεῖ καὶ νοῦν ¹⁹ πρὸ ²¹ σφιγμούς ²² σκληροσμὸν ²⁶ πάντα τε τοῦ παλαιοῦ ²⁷ ἐν ἐνί
³¹ φασίν πρόσθε μιστὸν ³⁹ σιτίων

σθαι, καὶ ὑποπτον ἔχειν μὴ μόνον τὸν ἰατρόν, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς παρόντας καὶ ὑπηρετοῦντας αὐτῷ. Ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων, καὶ Νουμειανός, ὃς καὶ εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς συνέγραψεν ὑπομνήματα, ἄλλο τι ὑπενόησαν, ὃ καὶ ἄκαιρόν ἐστι καὶ μὴ ἄξιον ῥηθῆναι. Ἐγὼ μὲν τὸν Καπίωνα θαυμάζω, ἐπειδὴ πάμπολλά ἐστιν εὐρίσκειν 5 αὐτοῦ ἁμαρτήματα· τὸν δὲ Νουμειανὸν πάνυ θαυμάζω, ὡς καὶ συνετὸν καὶ φρόνιμον, καὶ μὴ εἰωθότα παραληρεῖν. Κάκιστον δὲ πάντων ὁ Λύκος ἠρμηνεύσατο· οὗτος γὰρ εἰς Ἴπποκράτην κακῶς διακείμενος, πάντα αὐτοῦ νοήματα καὶ πάσας τὰς ῥήσεις ἀπιθάνως ἐξηγήσατο. Καὶ μὴν οὐδὲ Ἀσκληπιάδης, οὐδὲ Διοκλῆς ὁ Καρύστιος καλῶς τὴν φωνὴν ταύτην κατέλαβεν· φήθη γὰρ μὴ εἶναι τοῦτο σύμπτωμα τῆς δυνάμεως καὶ σωματικόν, ἀλλὰ 10 τῆς διανοίας καὶ ψυχικόν· Ἀλλὰ τίς φέροι τὴν τοῦ Λύκου τοῦ Μακεδόνοιο ἀσέλγειαν, καὶ τὴν τοῦ Ἀρτεμιδώρου ἀμάθειαν, καὶ τὴν τῶν ἄλλων πολυλαλίαν καὶ ἀπιθάνους λόγους; Ἴνα δὲ μηδὲ ἡμεῖς ἔνοχοι τυγχάνωμεν ὄντες τῆς αὐτῆς ἁμαρτίας, λέγωμεν τί ποτε σημαίνει παρὰ τῷ Ἴπποκράτει τὸ τῆς ἐρῆψως ὄνομα. Πρῶτον μὲν εἰδέναι χρὴ αὐτὸν λέγειν νῦν περὶ τῆς κλίσεως τῶν ἀρρώστων, οὓς εἶπεν ἐν τῷ προγνωστικῷ δεῖν εὐρίσκεσθαι ὑπὸ 15 τοῦ ἰατροῦ κεκλιμένους ἐπὶ τὸ πλευρὸν τὸ δεξιόν, ἢ τὸ ἀριστερόν, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα ὑγρὸν κείμενον, καὶ μὴ αὐασμὸν εἶναι, ὡς ἐνταῦθά φησιν, ὑπίους δὲ κείσθαι ἦσσαν ἀγαθὸν εἶναι· εἰ δὲ καὶ τις προπετῆς γένοιτο καὶ καταρῆθεί ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ τοὺς πόδας, δεινότερόν ἐστι· θανατῶδες δὲ καὶ τὸ κεκηνότα καθεύδειν, σημαίνει δὲ τὴν κάκωσιν δυνάμεως. Δεῖ οὖν, ὡς αὐτὸς συμβουλεύει, ὑγρὸν κείσθαι τὸ σῶμα, τοὔτεστιν ὡς τὰ σκέλη 20 καὶ αἱ χεῖρες ὀλίγον ἐπικεκάμφθησαν, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα τῶν ὑπερβολικῶν σχημάτων ἔξω καθεστηκὸς εἶη. Ἔστι δὲ ὑπερβολικὰ σχήματα τὰ μετὰ μακρᾶς ἐκτάσεως ἢ κάμψεως ἥτοι τῶν κώλων, ἢ τῆς ῥάχεως· γίνονται δὲ ταῦτα τῶν νεύρων ἰσχυρῶς τεινομένων. Ταῦτα γὰρ οὐκ οἶδασι γενναῖοι ἐξηγηταί, οἳ μέχρι λόγου σφᾶς αὐτοὺς Ἴπποκρατεῖους ὀνομάζουσι, τῷ δὲ πράγματι καὶ τῇ ἐπιστήμῃ οὐδὲν ἄλλο δοκοῦσιν εἶναι, πλὴν σοφισταί, καὶ 25 ὡς εἰπεῖν λογιατροί. Ἰστέον οὖν τὴν ἐρῆψιν νῦν ὀνομάζεσθαι, τὸ μὴ δύνασθαι κατακείσθαι ζῶντος τρόπον, ἀλλὰ καθάπερ νεκρὸν καὶ ἄψυχον σῶμα καταφέρεσθαι· τὸ γὰρ ἐπὶ τοὺς πόδας ἀπορῆεῖν, ὡς φησιν Ἴπποκράτης, κατακείμενον, σημειὸν ἐστὶ τῆς δυνάμεως ἐσχάτως ἀρρώστούσης· μὴ δύνασθαι δὲ ἐστάναι, ἢ καθέζεσθαι, ἢ ἀνίστασθαι, ἦττον δεινόν. Ἀλλὰ τὸ καταβεβλήσθαι δίκην ἀψύχου σώματος, ὅταν πᾶς ὁ τόνος τελείως ἐκλε- 30 λυμένος ἐστὶ καὶ ἀπόλωλε, τοῦτο ἐρῆψθαι λέγεται τὸ σῶμα, καὶ ἐρῆψις τὸ πάθος. Διὸ εἶπεν αὐτὸς ἀλλαχοῦ τὰς συντάσεις τοῦ σώματος, καὶ τοὺς σκληροσμοὺς τῶν ἄρθρων καὶ τὰς κατακλάσεις, ὅταν ὁ ἄνθρωπος διαλελυμένος ᾖ, κακὸν εἶναι, ἵνα νοήσωμεν οὐδὲ συντεταμένον, οὐδὲ κεχαλασμένον, ἀλλὰ συμμέτρως ἔχον εἶναι προσήκειν τὸ σῶμα· δηλον γὰρ ἐστίν, ὅτι οὐδὲ ξηρόν, οὐδὲ ὑγρὸν ἀμέτρως εἶναι δεῖ, εἰ δὲ εἶη, εἰδέναι χρὴ, ἢ ξηρὰ 35 ἢ καὶ ὑγρὰ συνίστασθαι τὰ πάθη. Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας ξηρὰ

ΚΥΗΝ: ¹ ὑπηρετοῦτας ⁴ οὐ θαυμάζω ¹⁰ φέροι ¹² μήτε ἡμεῖς τυγχάνομεν ²⁰ ἐπικε-
κάμφθωσαν ²⁴ εἶναι δοκοῦσι ²⁷ ὑπορρεῖν ³¹ συντάσεις σκληροσμοὺς ³² κατακλάσεις
³³ οὔτε προσήκει ³⁴ εἰ ξηρὰ

νοσήματα, γνωρίζεται τῇ τε τῆς γλώττης ξηρότητι καὶ τῷ τοῦ παντός σώματος ἀρχμῶ· καὶ ἐν τοῖς ἔξω ἔλκεσιν αἱ φλεγμοναὶ γίνονται ξηραί, μηδενὸς ἔξ αὐτῶν ἰχώρος χωροῦν-
 τος· καὶ τῶν ὀφθαλμῶν φλεγμοναὶ πολλάκις ξηραὶ εἰσι, μηδὲν ἐκκρίνουσαι· καὶ τὰ κατὰ
 τὸν ἐγκέφαλον ὡσαύτως πάθη, μήτε διὰ ῥινῶν μήτε διὰ ὑπερώας ἐκκαθαιρόμενα, ξηρὰ
 λέγεται. Περὶ δὲ ὑγρῶν τοῦναντίον δεῖ ὑπονοεῖν, ὅταν ἐκκρίνεται τὸ περιττώμα ἀπὸ τῶν 5
 πεπονηθέντων τόπων, ὑγρὰ εἶναι. Σκέπτου τοίνυν, ἢ ἐρῶριφθαι τὸ σῶμα, ἢ ἀρχμηρόν, ἢ
 ὑγρόν, ἢ καὶ ξηρόν ἐστι, καὶ ἴσθαι τὸ ἴαμα ἐκ τῶν ἐναντίων εἶναι, ὡς αὐτὸς ἐδίδαξεν.
 Εἶτα βλέπειν χρῆ, πότερον ὁ τοῦ σώματος ὄγκος συμπέτωκε· πραοτέρα γὰρ ἢ νόσος
 ἐστίν, εἰ πᾶσα ἔξις τοῦ σώματος ἀσύμπτωτος εἴη, πλὴν ὅτι εἰς πλείονα χρόνον ἐκτείνεσθαι
 φιλεῖ. Τὸ δὲ πνεῦμα θολερόν κακῶς εἴρηται, μήτε εἶναι Ἴπποκράτους ἢ ῥῆσις ἔοικε. Καὶ 10
 μοι δοκεῖ ἐν μόνῃ τοῦ Διοσκορίδου ἐκδόσει γεγράφθαι, ἴσως ἀπ' αὐτοῦ παρεμβεβλημένη·
 οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ προγνωστικῷ, οὐδὲ ἐν ταῖς ἐπιδημίαις, οὐδὲ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, οὐδέ γε
 ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν γνησίων συγγραμμάτων εἴρηκεν ὁ παλαιὸς πνεῦμα θολερόν. Λέγομεν
 γὰρ θολερόν ὕδωρ, θολερόν οὖρον, εἰκότως τῷ τῶν ὑποζυγίων· τί δὲ σημαίνει τὸ θολερόν
 πνεῦμα, καὶ ἀδηλόν ἐστι, καὶ οὐδεὶς οὕτως ἐρμηνεύει. Εἰσὶ μέντοι τινές, οἱ ἀγνοοῦντες τί 15
 ἐστὶ τὸ πνεῦμα θολερόν, ἄλλο τι λέγουσιν, οὐχ ἦτον ἄκυρον καὶ ἀσαφές· οὗτοι μὲν οὖν
 γράφουσι, μὴ θολερόν, ἀλλὰ θαλερόν, παρὰ τὸ θάλλειν τὴν φωνὴν ποιήσαντες, οὕτω γὰρ
 ἐνόησαν οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον. Ἄλλὰ τί ἐστὶν ὅπερ οὐχ ὠρμήσαντο ποιεῖν ἐκεῖνοι; πρό-
 σωπον μὲν γὰρ θαλερόν, οἶον εὐεκτικὸν καὶ εὐχρουν, εἴπειεν ἄν τις, τὸ δὲ πνεῦμα θαλε-
 ρὸν οὐδεὶς εἶπε, πλὴν οἶμαι ὁ τοῦ προῤῥητικοῦ συγγραφεύς. Ἡμεῖς δὲ σαφῶς ἴσμεν 20
 ἐκεῖνο τὸ σύγγραμμα οὐκ εἶναι γνήσιον Ἴπποκράτους. Φαίνεται τοίνυν προσγραφεὶν ὑπὸ
 τινος, αὐτῆς δὲ εἰς τοῦδαφος ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου μετατεθεῖσθαι. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν εὐκα-
 ταφρόνητα καὶ σμικρά, καθάπερ καὶ πάντα ὅσα περὶ τῆς λέξεως ἐξηγήται. Τὰ δὲ ὑποχόν-
 δρια θεωρεῖσθαι δεῖ, εἰ χαλαρά, ἢ τε τεταμένα εἴη, ἢ καὶ ὀδυνηρά, ἢ ἄλλην αἴσθησιν
 νόσου παρέχει, καθάπερ πολλάκις ἐν ταῖς ἐπιδημίαις ἐσημαίνετο· οὕτω καὶ τὰ ἄκρα, 25
 πότερον θερμὰ ἢ ψυχρά, ἢ ἄλλως πως διακείμενα· οὕτω καὶ τὰ ὄμματα προσκακούμενα,
 ἢ κοῖλα, ἢ προπετῆ, ἢ ἄλλην τινὰ διείθεσιν ἐνδείκνυσιν. Ἔτι δὲ χρώματος μεταβολὴν μὴ
 καταφρονήσης περὶ ἧς ἄνωθεν εἴρηται· αὐτὴ γὰρ ἢ διὰ τὴν τῆς νόσου κακοήθειαν, ἢ διὰ
 τὴν ἀγρυπνίαν, ἢ ἄλλο τι σύμπτωμα συμβαίνειν εἶωθε. Σκοπὸς γὰρ ἐστὶ πειραῖσθαι δια-
 γνωστικὸν ὑπάρχειν ἐκ τε τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα παρὰ φύσιν ἐκάστῳ γιγνομένης χροᾶς, 30
 ἔτι τε τῶν συμπτωμάτων καὶ τῶν νοσημάτων, ὥρας τε καὶ χώρας, καὶ ἡλικίας, καὶ κατα-
 στάσεως, καὶ φύσεως τοῦ κάμνοντος, ἐπιτηδευμάτων τε καὶ διαίτης. Ἄλλὰ καὶ σφυγμοὶ
 ὄλου τοῦ σώματος θεωρητέοι. Παλαιοὶ δὲ οὕτω πᾶσαν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν ὠνόμαζον
 σφυγμόν, ἀλλὰ μόνον τὴν αἰσθητὴν αὐτὴν αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ πάντως οὕσαν σφοδράν·
 Ἴπποκράτης δὲ πρῶτος εἴρηκε πού σφυγμόν ἀπασῶν τῶν ἀρτηριῶν τὴν κίνησιν, ὅποια 35

ΚΥΗΝ: ² γίνονται ³ ἐκκρίνεται ⁵ ἐκκρίνηται ¹⁹ εἴποιεν ²⁴ τε deest ²⁶ ψυχρὰ ἄλλως
²⁷ μεταβολὴν περὶ ἧς μὴ ²⁸ αὐτὴ ²⁹ δι' ἄλλο ³⁰ διαγνωστικὸν εἶναι

τις ἂν εἴη. Ἐῴσει δὲ καὶ ψύξεις, καὶ παλμοί, καὶ ῥίγαι, καὶ τρόμοι, περὶ ὧν ἔχεις ὅλον τὸ σύγγραμμα ἡμέτερον, ἐν ᾧ καὶ περὶ σπασμοῦ καὶ τῶν τοιούτων διαλεγόμεθα. Τὸ δέρμα δὲ ἐνίοτε σκληρότερον, ἐνίοτε ξηρότερον ἀποτελεῖται, ἐνίοτε δὲ ἱμάδες τινές, ἢ ἀτμός θερμὸς ἐκ τοῦ βάθους ἀναφέρεται· τισὶ δὲ ἢ ξηρότης, ἢ μαλακότης, ἢ σκληρότης πολλὸν
 5 παραμένει· γίνεταί δὲ τοῦτο μᾶλλον τοῖς ὑπερπονήσασιν ἢ ψυχθεῖσιν, ἢ ἅμα τῷ κόπῳ ἐγκαυθεῖσιν, ὥσπερ ἐνίοτε καὶ ἰσχνότης τοῦ σώματος, καὶ ἢ τῶν ὀφθαλμῶν κοιλότης, καὶ τισ ἀήθης ἄχροια, ἅπερ τῶν ὀπωσοῦν φροντισάντων εἶναι κοινά, οὐδεις ἀγνοεῖ. Περὶ δὲ τὰ ἄρθρα πολλὰ συμβαίνει, ἃ πάντα δεῖ τὸν ἰατρὸν σκέπτεσθαι. Οὕτω περὶ φωνῆς· βλάπτεται γάρ, εἰ καὶ μὴ ἀπολωλὸς εἴη παντελῶς τὸ κατὰ φύσιν ἔργον ἅπαν. Οὐ ταῦτόν δέ
 10 ἔστι φωνή, καὶ διάλεκτος καὶ αὐδή, ἀλλ' ἢ μὲν φωνὴ ἔργον ἔστι τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ἢ διάλεκτος δὲ τῶν διαλεκτικῶν, ὧν τὸ μὲν πρῶτόν ἐστιν ἢ γλῶττα, ἔπειτα δὲ ἢ ρίς καὶ τὰ χεῖλη καὶ οἱ ὀδόντες, φωνητικὰ δὲ ὄργανά ἐστι λάρυγξ καὶ οἱ κινεῦντες αὐτὸν μύες, καὶ νεῦρα ὅσα τὴν ἐξ ἐγκεφάλου παρακομίσαι τούτοις δύναμιν· αὐδὴν δὲ οὔτε πᾶν τὸ τῆς ἀκοῆς ἴδιον αἰσθητὸν οἱ παλαιοὶ ἐκάλουν, οὔτε ἐκεῖνο μόνον, ὃ διὰ στόματος
 15 ἐκπέμπεται, ἐν ᾧ περιέχεται καὶ τὸ κλάειν καὶ τὸ συρίτειν, καὶ οἰμῶζειν καὶ βήττειν καὶ ὅσα τοιαῦτα, μόνην δὲ τὴν ἀνθρώπου φωνήν, καθ' ἣν διαλεγόμεθα πρὸς ἀλλήλους αὐδὴν ὠνόμαζον. Περὶ δὲ γνώμην πολλαὶ κακώσεις εἰσὶν, ἃς βλέπειν ἀκριβῶς καὶ ἐσκεμμένας ἔχειν δεῖ. Οὕτω περὶ σχήματος ἐκουσίου ἢ ἀκουσίου ἰστέον. Ἄλλα τρίχες, καὶ ὄνυχες πελι-
 20 δνοὶ ἢ μέλανες ἐνδείκνυνται τι ὅπερ οὐ καταφρονητέον ἐστίν· ὥσπερ γρυποῦνται ἐπὶ τοῖς φθινώδεσι νοσήμασιν οἱ ὄνυχες, τῶν στηριζουσῶν αὐτοὺς ἐκατέρωθεν σαρκῶν ἐκτηκομέ-
 νων. Διὸ εἶπεν ἐν τῷ προγνωστικῷ· εἰ δὲ καὶ πρὸς τῷ βάρει οἱ ὄνυχες καὶ οἱ δάκτυλοι πελιδνοὶ γίνονται, προσδόκιμος ὁ θάνατος αὐτίκα· ἴσμεν γὰρ τὸ πελιδνοῦσθαι σημεῖον εἶναι τοῦ σβέννυσθαι τὸ ἔμφυτον θερμόν. Ἐπειδὴ δὲ μεγάλην ἔχει δύναμιν ἢ εὐφορία τε καὶ δυσφορία πρὸς τὸν θάνατον καὶ πρὸς ὑγείαν, διὰ τοῦτο ἀναμιμνήσκει ἡμᾶς αὐτῶν.
 25 Προστίθησι δέ, οἷα δεῖ, ἵνα ἴδωμεν συμφέρειν εὐφόρως φέρειν ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὅπερ ἄνω πρὸς τὴν κένωσιν μετέφερον, εἴτε τῆς φύσεως ἐκκαθαιρούσης τὸ σῶμα τῶν λυπούντων χυμῶν ἢ κένωσις γένοιτο, εἴτε ἡμῶν δόντων τὸ φάρμακον.

ΚΥΗΝ: ¹ εἴση καὶ ² τρόμοι καὶ ³ ῥίγαι ⁴ πολλῶν ⁵ γίνεται ⁶ μάλιστα ⁷ κενεῶντες
⁸ καὶ ⁹ τρίχες

ΓΑΛΗΝΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ Β΄.
ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

Α΄. Σημήϊα ταῦτα ὀδμαὶ χρωτός, διαχωρήματος, ὠτός, φύσης, οὔρου, ἔλκεος, ἰδρώτος, πτυάλου, εἰνός· χρώς ἀλμυρός, ἢ πτύαλον, ἢ ῥίς, ἢ δάκρυον, ἢ ἄλλοι χυμοί· πάντα ὁμοία τὰ ὠφελέοντα, τὰ βλάπτοντα. 5

· Ὅρθῶς εἴρηται πρὸς Ἰπποκράτους ἐπίστασθαι χρὴ τὸν ἰατρὸν μὴ μόνον τὴν κοινὴν τῶν ἀπάντων ἀνθρώπων φύσιν ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν ἐκάστου· οὕτω γὰρ καὶ ποιότητα καὶ ποσότητα τῶν βοηθημάτων, ὧν χρῆζομεν, καὶ τὸν τρόπον τῆς χρήσεως αὐτῶν συμβήσεται οὐκ ἀγνοεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἤκομεν πρὸς τινὰς ἀρρώστους πολλάκις, οἷς ἔμπροσθεν ὑγιαίνουσιν οὐκ ἐνετύχομεν, ὥστε οὐδὲ ὅπως εἶχον χροιάς, ἢ σχέσεως, ἢ τῆς κατὰ φύσιν 10 θερμοσίας, ἢ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως, γινώσκομεν, ἵνα οὕτως καλῶς τὸ μέγεθος τῶν νοσημάτων κρίνωμεν· εἶπερ μόνῳ τὸ κατὰ φύσιν ἀκριβῶς ἐπισταμένῳ δυνατὸν γνῶναι εἰς ὅσον ἐξίσταται φύσεως ἕκαστον, καὶ εἰς ὅσον μέγεθος ἢ νόσος ἦκει. Τοῦτο δ' ἀγνοοῦντες, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀπορῶμεν, ἐπὶ τὰ σημεῖα ἀφικνούμεθα, ὧν διάγνωσις τελεία ἐνδείξεται ἡμῖν τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν κακοθήειαν τοῦ νοσήματος. Τοιαῦτα δὲ σημεῖα ἢ ὀρατά 15 ἔστι, τοῦτέστιν ἐν τῷ σώματι ὄλῳ, μᾶλλον δὲ ἐν τῷ προσώπῳ ὀρᾶται, ἢ ἀόρατα τὸ πρῶτον, αὐθις δὲ βλέπονται. Τοιούτου δὲ γένους ἔστιν, ὅσα ἐκ τῶν οὔρων, καὶ διαχωρημάτων, καὶ πτυάλου, καὶ ἰδρώτων, καὶ ρύπου τῶν ὄτων, καὶ μύξης, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐκ τοῦ σώματος, ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως, ἢ τῆς τῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐκθλιβομένων λαμβάνεται. Ἐὰν δὲ ἀκούειν μόνον ἔξεστι, καθάπερ τὰ ἀλγήματα, καὶ φροντίδες καὶ 20 ὅσα τῆς γνώμης καὶ διανοίας καὶ τῶν αἰσθήσεων νοσήματα καὶ βλάβαι εἰσὶ. Τὸ γὰρ σημειωτικὸν τῆς ἰατρικῆς μέρος τίθενται· αὐτοῦ γὰρ τήρησις πρὸς τὴν θεραπευτικὴν ἔστιν ἀναγκαία. Ἐὰν δὲ ἀνευ θεραπείας ἀναγκαῖον εἶδέναι αὐτά, πρὸς τὸ γνῶναι τίνα θεραπευτικὰ καὶ τίνα ἀθεράπευτα καὶ περιῖστασθαι αὐτά, ὅπως μὴ ἐπιβαλλόμενοι ἀδυνάτοις σφαλλόμεθα. Ἴσμεν δὲ τὸ σημειωτικὸν εἰς τρία διαιρεῖσθαι, εἷς τε ἐπίγνωσιν τῶν παρε- 25 ληλυθόντων, καὶ εἰς τὴν σκέψιν τῶν συνεδρευόντων καὶ εἰς πρόγνωσιν τῶν μελλόντων. Τὰ γὰρ προγεγονότα συμπτώματα καὶ τὰ παρόντα πολυπραγμονοῦμεν εἰς τὸ εὐρεῖν τὴν αἰτίαν τῆς νόσου. Ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον καὶ προγνῶναι, εἴτε ὀλέθριον εἴτε περιεσθηκὸς εἴη τὸ νόσημα. Τινὰ μὲν ὁμοειδῆ ἢ ὁμογενῆ τῶν σημείων ἔστι, τινὰ δὲ οὔτε γένος ἔχει ταῦτον οὔτε εἶδος. Ὅμοειδῆ μὲν οὖν ἔστι τὰ καθ' ἓν τι πάθος γινόμεθα, ὡς τὰ ἀναπτύσσόμενα τῆς 30

KÜHN : ³ post χρωτός, add. στόματος; ⁶ χρῆ ¹⁴ ἀφικνούμεθα ²⁰ ἀλλὰ καὶ ²² αὐτῶν
³⁰ γινόμενα

κατὰ πνεύμονα, καὶ θώρακα, καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα διαθέ-
 σεως σημεῖά ἐστιν, ἐγκεφάλου δὲ καὶ μηνίγγων τὰ ἐκκρινόμενα διὰ μυκτήρων, ἢ διὰ
 ὑπερώας. Ὅσα δὲ οὔτε ὁμοειδῆ οὔτε ὁμογενῆ τυγχάνουσιν ὄντα, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, οὐ πάν-
 5 τες δὲ τῶν βιβλίων ἐξηγηταὶ ἴσασιν ἄλλα μὲν τῶν σημείων εἶναι παθογνωμονικὰ καὶ προ-
 τι ζητεῖν, ἢ ἀχώριστον τοῦ πάθους γνώρισμα, ἀλλὰ πότερον ὀλεθρίως ἢ σωτηρίως
 ὁ κάμνων ἔχει, τότε πάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα φαινομένων (αὐτῷ) σημείων τε καὶ συμ-
 πτωμάτων ἐπίσκεψις ἀναγκαία γίνεται. Ἔτι δὲ τὰ μὲν πέψεώς τε καὶ ἀπειρίας ἐστὶ σημεῖα,
 τὰ δὲ ὀλέθρου καὶ σωτηρίας ἐνδεικτικά, ἀλλὰ δὲ τῆς κρίσεως ἀπειρίας μὲν οὖν καὶ πέψεως
 10 γνωρίσματα, διαχωρήματί γε καὶ πτύσματα καὶ οὔρα, τοῦ δὲ ὀλέθρου καὶ τῆς σωτηρίας,
 τὰ δὲ σὺν αὐτοῖς ἐστὶν ἐκκρινόμενα, καὶ τὰ καθ' ὅλον τὸ σῶμα φαινόμενα. Τῶν δὲ κρί-
 σεων οὐκ ἔστι γένος αὐτῶν ἐν ἐξαιρέτον· ἐν ἄλλῳ μὲν γὰρ καιρῷ καὶ κατ' ἄλλην διάθε-
 σίν ἐστι κρίσιμα, κατ' ἄλλην δὲ τινα διάθεσιν, ἢ καιρὸν τῆς νόσου συμπτώματα μὲν, ἢ
 σημεῖα γίνεται μοχθηρά, κρίσιμα δὲ οὐ δ' ὅλως ἐστί. Διὸ εἶπεν αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ
 15 τῶν ἐπιδημιῶν, τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν εἶναι θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα. Καὶ
 τὰ μὲν τῆς πέψεως σημεῖα ἀγαθὰ αἰεὶ, τῆς δὲ ἀπειρίας οὐκ ἀγαθὰ. Εἰ γὰρ κεφαλαλγίαν,
 ἢ παραφροσύνην, ἢ δύσπνοιαν, ἢ κῶμα θεάσῃ, οὐδὲν ἐπὶ τούτοις βέβαιον, οὔτε ἀγαθὸν
 οὔτε κακὸν ἔχεις προγνώσαι, οὔτε εἰ βλέπεις ἰδρωτάς, ἢ ἔμετους, ἢ κοιλίας ἢ οὔρων πολ-
 λὴν ἔκκρισιν, ἢ αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν ἢ ὑστερῶν, ἢ αἰμοῤῥοΐδων, οὔτε εἰ καὶ παρωτί-
 20 δας ἢ τ' ἄλλα ἀποσκήμματα· ἐπειδὴ πάντα τοιαῦτα καὶ κρίσιμα καὶ οὐ κρίσιμα γίνεσθαι
 συμβαίνει καὶ τοῦτο διττῶς, ἢ τὸ μηδὲν ποιεῖσθαι κρίσιν, ἢ τὸ κακῶς ποιεῖν. Ἐτερον
 δὲ γένος ἐστὶν οὐχ ὡς σημείων μόνον κρίσιμων, ἀλλὰ καὶ ὡς αἰτίων. Τούτου τοῦ γένους
 εἰσὶ καὶ ἔμετοι, καὶ διαχωρήσεις γαστρού, καὶ οὔρων πλῆθος, καὶ ἰδρωτές καὶ αἰμοῤῥαγίαι
 καὶ παρωτίδες καὶ ἀποσκήμματα. Εὐρήσεις δ' ἕτερον γένος τῶν σημείων τε ἅμα καὶ συμ-
 25 πτωμάτων, ὅπερ οὔτε κρίσιν ποιεῖ, οὔτε ὁμοίως πιστόν, ὡς τὸ κατὰ τὰς πέψεις, οὔτε τελείως
 ἀπιστον, ἀλλὰ ἐξ αὐτῶν τινα μὲν ἀγαθὰ διὰ παντός, τινα δὲ φαῦλά ἐστι. Τοῦτο μὲν δηλοῖ
 αὐτὸς ἐνθά φησὶ τὴν διάνοιαν ἐρῶσθαι καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰ προσφερόμενα, ἀγαθόν· ἀλλὰ
 καὶ εὐπνοια καὶ ἡ εὐσφυξία ἀγαθόν, οὕτω δὲ καὶ ἡ εὐφορία, καὶ τὸ πρόσωπον τοῖς ὑγίαι-
 νουσιν ὁμοιον, καὶ ἡ εὐσχήμεων κατάκλισις, καὶ ἡ τοῦ σώματος ὁμαλότης, τὰ δὲ τούτων
 30 ἐναντία κακά, ἅπερ ἅπαντα κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὑφ' Ἴπποκράτους καλῶς εἴρηται. Οὐ
 μὴν ἀλλὰ δεῖ τῆς χροῆς ἀμελεῖν, ἀνάλογος γὰρ ἡ χροῆς τῷ αἵματι· αἷμα δὲ λέγω νῦν ὅλον
 τὸν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμόν, ἐν ᾧ καὶ φλέγματός τε καὶ χολῶν, καὶ ἰχώρων περιέχεται·
 τοῦτο γὰρ καὶ ἄμεινον καὶ χειρόν γίνεται, αὐτὸ δὲ τὸ κατ' ἐπικράτειαν αἷμα λεγόμενον
 ἀλλήν τινα χροῆν, πλὴν ἐρυθράν, ἔχειν ἀδύνατον. Νῦν δὲ Ἴπποκράτης οὐ διορίζει, πότε-
 35 ρον τὰ σημεῖα ἐστὶν ἀγαθὰ ἢ κακά, ἢ μῆτε ἀγαθὰ μῆτε κακά, ἢ θανατώδη ἢ ζωτικά,

ΚΥΗΝ: ¹⁰ τε καὶ ¹¹ τὰ τε σὺν ¹⁴ γένηται ¹⁸ προγνώσαι ¹⁹ ὑστέρων ²⁰ εἴτ' ἄλλα
 ἀποσκήμματα

καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις, οὔτε πάντα προσιτίθησι λέγει δὲ ταῦτα σημεῖα εἶναι, ἵνα μὴ οἴη ταῦτα εἶναι αἷτια ἢ συμπτώματα καὶ σφαλλόμενος μὴ καλῶς ἰάσης. Ἐν πρώτοις οὖν τίθησι τὰς ὁδμὰς τοῦ χρωτός. Ἰστέον γὰρ ὅτι ἐπὶ πάντων σχεδὸν ὁμολογοῦσιν ἀλλήλαις ὀσφρησίς τε καὶ γεῦσις οὐ μὴν ἀλλὰ ἐπὶ τῶν ἡδίοτων, ταῦτα γὰρ οὐ μόνον τοῖς γενομένοις ἡδέα ἐστίν, ἀλλὰ καὶ πικρότητος οὐκ ὀλίγον ἐμφαίνει, ὥσπερ ἐν τοῖς ῥόδοις ὁράται. Ἡ δὲ αἴσθησις τῆς ὁσμῆς γίνεται ἐν ταῖς κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἡ οὐσία τῶν ὀσφρητῶν ἀτμώδης ἐστίν· ἃ γὰρ ἀπορῶεῖ τῶν σωμάτων, ἀναμίγνυται τῷ περιέχοντι, ἔπειτα δὲ διὰ τῆς εἰσπνοῆς εἰς τὸν ἐγκέφαλον φέρεται, καὶ τὴν αἴσθησιν κινεῖ. Ταῖς μέντοι διαφοραῖς ἀτμῶν οὐ κεῖται ὀνόματα· ὀξεῖαν μὲν γὰρ τινα καὶ δριμεῖαν ὀσμὴν ἔχειν λέγομέν τι, αὐστηρὰν δὲ ἢ στρουφνήν, ἢ ἀλυκὴν, ἢ 10 πικρὰν, ὥσπερ ἐν τοῖς χυμοῖς, οὐκέτι, ἀλλὰ εἰς δύο προσηγορίας μόνας ἀνάγομεν, καὶ εὐώδη ἢ δυσώδη λέγομεν. Διὸ καὶ τῶν εὐωδῶν ἐδεσμάτων, ὅσα διασαπέντα κατὰ τὴν ὀσμὴν ἡμᾶς ἀνιᾶ, καὶ ταῦτα εὐθέως ἀπορῶρίπτομεν, οὐδὲ γεύεσθαι ἐπιχειροῦμεν. Καὶ μέντοι καὶ τὰ χρώματα τῶν ἐκκρινομένων παρὰ φύσιν, ἢ τὰς ὀσμάς, οὐδὲν ἔτι χρῆ δεικνύειν, ἔξ ἀνάγκης ἐπόμενα ταῖς νόσοις, εἴ γε μὴδὲν τῶν τοιούτων ἄνευ δυσχρασίας 15 γίνεται. Εἰ μὲν οὖν ὁσμὴ τοῦ σώματος ὅλου καὶ τοῦ στόματος ἐνίοις μὲν ἐστὶ φύσει μοχθηρὰ, ἐνίοις δὲ ἄμεμπτος· εἰ δὲ ἔξ ἀμελείας ἐγγίγνεται μὴδὲν ἡγουμένων ἀμαρτάνειν. Δεῖ μὲν οὖν σκοπεῖν πότερον τῇ φύσει, ἢ παρὰ φύσιν τοῦτο ἐστὶ καὶ τότε τὰς αἰτίας εὑρεῖν, ὡς ἐν τῷ στόματι, ἢ διὰ σαπρότητα τῶν οὐλῶν, ἢ τοὺς ὀδόντας κακουμένους, ἢ τι ἔλκος, ἢ διὰ τὴν τοῦ στόματος κάκωσιν, ἢ δι' ἄλλο τι. Ὅμοίως δὲ ἐπὶ τῶν 20 ἄλλων τοῦ σώματος μερῶν, ὡς ἐπὶ τῶν ὠτων, ἢ πύον ἔνεστιν, ἢ ἔλκος. Καὶ ἐπὶ τοῦ πτυάλου, καὶ οὔρου, καὶ διαχωρημάτων· οὔρον γὰρ δυσῶδες ἰσχυρῶς, καὶ τὸ λιπαρόν, ὅπερ ἐλαιῶδες ὀνομάζουσιν, ὀλέθριον· πτύσμα δὲ ἐν περιπνευμονικοῖς καὶ πλευριτικοῖς δυσῶδες ἱκανῶς, ἰσχυρῶς ὀδύνης ἢ δυσπνοίας κατεχούσης τὸν ἄνθρωπον, σημεῖόν ἐστιν, ὥσπερ καὶ αἱ ἐκκρίσεις ἐν τοῖς πυρετοῖς μὴ διαλείπουσι πελιδναί, καὶ αἱματώδεις, καὶ δυσώδεις, 25 κακαὶ εἰσιν, αἵπερ γίνονται πολλάκις τοιαῦται, ὡς ἐπὶ τῶν σηπεδονωδῶν ἐλκῶν, ἢ ἰχώρες ἀπορῶρεύουσιν, ἐνίοτε δὲ οὕτως ὡς πύον ἔξ ἀποστήματος ῥαγέντος. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον περὶ ἐμετῶν κριτέον. Δυσώδεα γὰρ τῶν ἐμεθέντων, μάλιστα μὲν τῶν μελανῶν, δηλοῖ τὸ μέγεθος τῆς νόσου· αἰὲ γὰρ ὀλέθρια καὶ δυσώδη, καθότι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ φησι, πᾶσαι δὲ αἱ ὑπόσαπροι καὶ δυσώδεις ὀδμαὶ κακαὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐμουμένοισι. Διὸ χρῆ τὰς παρὰ φύσιν δυσωδίας ἐν τῷ τῶν συμπτωμάτων τάττειν γένει. Μετὰ δὲ ταύ- 30 τας αἱ κατὰ τὰ ὄτα, καὶ ῥίνας, καὶ μασχάλας, καὶ ὅσα μόρια κατὰ πάθος σήπεται οὕτως ἐν ταῖς ἐρυγαῖς ἐστὶν εὑρεῖν ταῦτό, εἴτε κοπώδους, ἢ ὀξώδους, ἢ βρομώδους, ἢ ἰχθυώδους ἢ τινος ἑτέρας τοιαύτης ποιότητος ἐξοξούσης τῆς ἐρυγῆς. Ἀλλὰ καὶ ὁ χρῶς ἀλμυ-

ΚΥΗΝ: ² οἶοιο ³ ἰάσεις ⁴ ὀσμάς ⁵ γενομένης ⁶ ὀσμῆς ⁷ πνοῆς ⁸ διασαπέντα
¹⁶ Ἡ μὲν ὀσμὴ ¹⁷ οἷς δὲ ἔξ ¹⁸ οὖν deest ¹⁹ οὐλῶν ²⁰ στομάχου pro στόματος ²¹ ὀλεθρία ²² διελλείπουσι ²³ αἱ περιγίνονται οἱ ἰχώρες ²⁴ ἐμέτων Δυσωδία ²⁵ ὀλεθρία τὰ δυσώδη τε ²⁶ ἦτοι καπνώδους ²⁷ ἐξοξούσης τῆς ἐρυγῆς desunt

ρὸς αἰσθάνεται, διότι οἱ κάμνοντες ἰδρωτός ἐγεύσαντό ποτε παραρῥυέντος εἰς τὸ στόμα, δι' ὃν ἡ ποιότης τοῦ σιάλου ἐξήλλακται. Οὕτως οὖν καὶ τῶν ἐκ πνεύμονος ἀναγομένων, καὶ τῶν ἐκ γαστρὸς ἐμουμένων, οἱ μὲν ὀξέων, οἱ δὲ ἀλυκῶν, οἱ δὲ πικρῶν, οἱ δὲ γλυκέων, οἱ δὲ αὐστηρῶν αἰσθάνονται. Εἰσὶ δὲ τινες τῶν ἰατρῶν, οἱ καὶ ἰδρωτός, καὶ προσέτι 5 τοῦ κατὰ τὰ ὄτα ῥύπου γεύονται· τεκμήριον γὰρ τι εἶναί φασιν αὐτοῖς. Ὡσπερ καὶ αἱ ὀδμαὶ τῶν διαχωρημάτων τὴν κακίαν πέψεως ἐνδείκνυνται, ἢ τὴν τῶν χυμῶν μοθηρίαν· οὕτω καὶ δάκρυα γίνονται, ποτὲ μὲν τῆς φύσεως ἀποκρινούσης τὸ πλεονάζον ὑγρόν, ἢ γεννώσης τὸ λεῖπον ἐν τοῖς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδέσει, ποτὲ δὲ ἐπόμενα τῇ νοσῶδει διαθέσει. Καὶ ἡ τῆς ῥινὸς ὑγρότης συμβαίνει, ἐκκενουμένων τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον 10 ἀθροιζομένων περιττώματων. Καὶ ὁ τῶν ὠτων ῥύπος ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται καθαιρούσης ἐγκεφάλου τὰ περιττώματα. Σιάλου δὲ γένεσις ἐν τῷ στόματι τῶν προνοητικῶς ὑπὸ τῆς φύσεως ἐστὶ γινομένων ὡσπερ καὶ ἡ ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀναγωγή τῶν πτυέλων. Ἄλλὰ καὶ ἐκ τῶν διαχωρημάτων καὶ ἐμετῶν σημεῖα λάβοις ἄν· ἢ μὲν γὰρ μέλαινα χολὴ ἐν τῷ πτύσματι ἢ ἐμετῶ ἢ διαχωρηματι, ἢ καὶ οὖρον φαινομένη, πάνυ 15 θανάσιμον σημεῖον τίθηται, μετ' αὐτὴν δὲ ἡ ξανθὴ χολή, ὅταν ἄκρητος εἴη· ἄλλοι δὲ χυμοὶ μετὰ τινος τούτων ἐμφαινόμενοι, ἤττον βλαβεροὶ εἰσι. Νῦν δὲ ὡσπερ τὰ τῆς τροφῆς περιττώματα θαυμαστὴν οἰκονομίαν ἔχει κατὰ τὴν διάκρισιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἴρηται. οὕτω καὶ περὶ τὴν τῆς φύσεως ἀπόκρισιν ἐκατέρας τῆς τε κατὰ τὸ ἀπενθυσμένον ἔντερον, καὶ τῆς διὰ στομάχου γινομένης, ἣν ἐρυγὴν ὀνομάζομεν, πρόνοιά τις 20 ἐμφαίνεται τῆς φύσεως, ὁρμώντων πρὸς ἔκκρισιν τῆς ἐκατέρας φύσης τῶν ὀργάνων, ἐν οἷς ἀθροίζεται. αὗται γὰρ ἐκκρίνονται, κἂν ὑπνοῦντες τύχωσιν οἱ ἔχοντες αὐτάς, κἂν ἐν καταφορᾷ καὶ ληθάρῳ, καὶ κάρῳ, καὶ παραφροσύνῃ. Λιὸ κελεῦει νῦν ἐπὶ πάντων τῶν χυμῶν καὶ τῶν ἐκκρίσεων ὄραν τὰ ὠφελέοντα καὶ τὰ βλάπτοντα, ὡς τὰ μὲν φεύγοντες ἀποτρέπομεν, τὰ δὲ προσκαλέσομεν, καὶ ἄγομεν, καὶ δεχόμεθα, καθάπερ μετ' ὀλίγον εἰρή- 25 σεται· νυνὶ δὲ ὅσον ἔτι ὑπόλοιπόν ἐστιν ὅλης τῆς ῥήσεως, ἐξηγήσομαι.

Β'. *Ἐνύπνια, οἷα ἂν ὀρέγῃ, καὶ ἐν τοῖσιν ὑπνοῖσιν οἷα ἂν ποιέῃ· ἦν ἀκούῃ ὀξύ, καὶ πείθεσθαι προθυμείται ἐν τῷ λογισμῷ· μείζω, ἰσχυρότερα τὰ πλείω, ἐπίκαιρα τὰ σώζοντα τῶν ἐτέρων· ἦν αἰσθάνονται πάσῃ αἰσθήσει πάντων καὶ φέρουσι.*

Ἐκ τῶν εἰωθότων διαθέσιν τινα τοῦ σώματος ἐνδείκνυσθαι ἐστὶν ἐνύπνια. Εἰ μὲν 30 οὖν τῆς πυρκαϊᾶς τις ὄρα ὄναρ, οὗτος ὑπὸ τῆς ξανθῆς ὀχλεῖται χολῆς· εἰ δ' ὄμβρος ἐμφαίνεται, ἴσθι ψυχρὰν ὑγρότητα πλεονάζειν· καθάπερ γε καὶ εἰ χιόνα, καὶ κρύσταλλον, καὶ χάλαζαν, φλέγμα ψυχρόν· ἐν χωρίῳ δὲ δυσώδει εἶναι δοκῶν, σηπεδόνα χυμῶν· λόφους δὲ ἀλεκτροόνων ἢ τινα πυρῶνά, αἷμα πλεονάζειν· ζοφώδη δὲ τινα ὄραν, ἢ ἐν ζοφώδεσι τόποις εἶναι, πνεύματα δηλοῖ. Ἄλλὰ δεῖ ζητεῖν καιρόν, ἐν ᾧ γίνεται τὰ ἐνύπνια, πότερον

ΚΥΗΝ : ¹ παραρρόντος ² σιάλου ἐξαλλάσσεται Οὕτως μὲν ³ ἀλικῶν ⁴ ἢ ὀδμῇ ⁵ ἐνδείκνυται ὁ deest ¹³ ἐμέτων ¹⁴ ἐμέτω ¹⁵ τίθενται ¹⁷ διάκρισιν ¹⁸ φύσης ¹⁹ τοῖς διὰ γινομένοις ²³ τὰ μὲν φεύγ- ²¹ τὰ μὲν ²⁷ μείζω ²⁸ φέρουσι ³⁰ ἐμφαίνεται ³⁴ γίνονται

κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν παροξυσμῶν, εἴτε κατὰ τὴν ἀκμὴν, εἴτε ἐν ἄλλῳ τινὶ καιρῷ, καὶ εἰ μετὰ τροφὴν, ἢ χωρὶς τροφῆς. ὁ γοῦν χιονίζεσθαι δοκῶν ἐν τῇ εἰσβολῇ τοῦ παροξυσμοῦ, μετὰ ῥίγους ἢ φορίκης, ἢ καταψύξεως γινομένου, τῷ καιρῷ μᾶλλον ἢ τῇ διαθέσει τοῦ σώματος ἀναφέρειν δεῖ· κατὰ μέντοι τὴν παρακμὴν τοῦτο θεασάμενος, μᾶλλον ὑπονοήσει τὴν ψυχρότητα τῶν επικρατούντων χυμῶν ἐνδείκνυσθαι, ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν μὴ 5 ἐδηδοκῶς ἢ τῶν φλεγματικῶν ἐδεσμάτων. Ἄλλὰ καὶ ἐν κόπρῳ διατρίβειν ἑαυτοὺς φαντασθέντες, τοὺς χυμοὺς ἐν αὐτοῖς δυσώδεις καὶ σεσηπότας ἔχουσιν, ἢ καὶ πλῆθος κόπρου ἐν τοῖς ἐντέροις. Οἱ δὲ δοκοῦντες ἐν εὐώδεσιν εἶναι τόποις, ἐναντίαν ἔχειν τοῦ σώματος διαθέσειν ἡγοῦ. Ὡστε τὰ ἐνύπνια πολλάκις ἐνδείκνυται ἡμῖν τὴν ἐνδειάν τε καὶ πλεονεξίαν, καὶ ποιότητα τῶν χυμῶν. Αὐτίκα δὲ ἐν τοῖς νοσήμασιν ὥσπερ ἐν τοῖς φρενιτικοῖς 10 τοὺς κάμνοντας βλέπεσθαι λέγω τὰ ἐνύπνια σαφῶς οὕτως, ὡς ἐκθροεῖσθαι τῶν ὕπνων αὐτοὺς, ἀναπηδῶντας, ἢ φθειρομένους, διὰ τὴν ἐνάργειαν τῶν φαντασμάτων, ὅπερ τὴν διαθέσειν ἐνδείκνυται· ἢ γὰρ ξηρότης αὐτῆ τῆς ἀγρουπνίας ἐστὶν αἰτία, καὶ τῆς τῶν ὄνειράτων ἐμφάσεως. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τοῖς μελαγχολικοῖς διὰ τὴν ξηρότητα πάντη ἐναργῆ φαίνεται τὰ κατὰ τοὺς ὕπνους φαντάσματα. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ ὑγιείᾳ τοῖς μὲν 15 ἐνδεῶς διατηθεῖσιν ἐναργεῖς οἱ ὄνειροι γίνονται, τοῖς δὲ ἐμπελησμένοις ἢ μεθύουσι, διὰ τὴν ἀμυδρότητα, μίτη ἔχνος τῶν φαντασμάτων καταλείπεται. Οὕτω καὶ τῶν παιδῶν ὅσα μετὰ ὑγρότητος τοῦ ἐγκεφάλου γίνονται, κυματώδη τέ εἰσι καὶ ὑπνώδη, καὶ ἀφάνταστα. Ἐπεὶ δὲ φλέγματος εἶδη πολλὰ ἐστί, χρὴ εἰδέναι, ὅτι τὸ μὲν γλυκὺ ὑπνώδεις, τὸ δὲ πλεονάζον πεινώδεις ἐργάζεται, ὥσπερ δὴ διψώδεις, ὅταν επικρατῇ τὸ ἀλικόν, ἀνόρεκτοι δὲ 20 ἐπὶ τῷ ὤμῳ γίνονται. Τὰ δὲ τῶν ὕπνων ἐπὶ μὲν τοῖς ἄλλοις φλέγμασι, βραχὺ πλείω τοῦ κατὰ φύσιν, ὁ δὲ ὤμος χυμὸς, ὥσπερ τὸ γλυκὺ φλέγμα, σαφῶς ὑπνώδεις ἀποτελεῖ. Τῆς μὲν γὰρ αἰσθητικῆς ἀρχῆς ὑγραινομένης τε καὶ ψυχομένης ἢ κωματώδης ἔπεται διάθεσις, ὥσπερ καὶ ἡ ἀγρουπνία, ξηραινομένης τε καὶ θερμαινομένης· διὸ χολῶντες ἅπαντες ἀγρουπνοι, ἐφ' ἑκατέρῃ τῇ χολῇ. Εἰσὶ μέντοι τινές, οἱ καταφρονοῦσι καὶ τῶν ὄνειράτων, καὶ τῶν 25 οἰωνῶν καὶ τῶν συμβόλων καίτοι ἡμεῖς ἴσμεν ἐκ τῶν ὄνειράτων πολλάκις τὴν πρόγνωσιν γίνεσθαι. Καὶ προτραπέντες ποτὲ ὑπὸ δυοῖν ὄνειράτων, ἐναργῶς ἡμῖν γενομένων, ἐτάμομεν τὴν ἐν τῷ μεταξὺ λιχανοῦ τε καὶ μεγάλου δακτύλου τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἀρτηρίαν, καὶ ἐκελεύσαμεν ρεῖν, ἄχρῃς ἂν αὐτομάτως παύσῃται τὸ αἷμα, κελεύσαντος οὕτω τοῦ ὄνειρατος. Ἔσωσα δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐξ ὄνειρατος ἐπὶ τὴν ἴασιν ἐλθόν· ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς 30 ὄνειρασιν ἐναργεῖσι προτραπείς ἐπὶ τὴν τῆς ἰατρικῆς ἄσκησιν ἀφικόμην. Δεῖ οὖν θεάσασθαι ἀκριβῶς τὰ ἐνύπνια, καὶ οἷα ὁρᾶται, καὶ τί ἐν ὕπνοις ποιεῖται, ἵνα προγνώσῃ καὶ ἴασῃ καλῶς. Εἶτα δέ, εἰ ἀκούει δὲν ὁ κάμων· ἢ μὲν γὰρ κώφωσις ἐνδείκνυται τὴν κεφαλὴν πεπονθέναι, καὶ ἐν τῇ τῶν ἐνδεικνυμένων ἐστὶ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι κακόπραγοντα. Γίνεται δὲ κώφωσις διὰ τινὰ χυμὸν κατὰ τοὺς ἀκουστικὸς πόρους σφηνωθέντα, ἐνίοτε δὲ καὶ 35

ΚΥΗΝ: ⁸ διαθέσειν τοῦ σώματος ¹² ἐνάργειαν ¹³ εἰ γὰρ ¹⁴ τῆς μελαγχολικῆς ¹⁵ ὑγιείᾳ
¹⁶ διατηθεῖσιν ¹⁷ δι' ἀμυδρότητα ¹⁸ κωματώδη ²⁰ ἀλικόν ²⁵ μὲν δὲ ²⁶ τῶν deest ³¹ προ-
 γνώσης — ἴασης ³⁴ ἐν τι

τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως νενεκρωμένης, ἦν ἐν τοῖς ὀξέσι καὶ ταραχώδεσι νοσήμασιν ὀρῶ-
 μεν συμπίπτουσιν. Ἰστέον δὲ ὅτι τὰ τῆς μελλούσης νόσου προγνωστικὰ διττῆς ἐστὶ δια-
 φορᾶς. Ἡμεῖς δὲ τῆς ἀναμνήσεως ἕνεκα λέγομεν τὰ ποσότησιν, ἢ ποιότησιν, ἢ καιροῖς,
 οὐκ αὐταῖς ταῖς οἰκείαις ιδέαις ἐξηλλαγμένα τῶν κατὰ φύσιν· οἷον ὄρεξιν σιτίων ἐπιτετα-
 5 μένην, ἢ ἐκλελυμένην, ἢ μὴ κατὰ τὸν συνήθη καιρόν, ἢ οὐ συνήθων ἐδεσμάτων, ἢ καὶ
 ἀπόκρισιν τῆς τροφῆς τῶν περιττωμάτων ἐλαττόνων, ἢ πλειόνων, ἢ ὑγροτέρων, ἢ σκλη-
 ροτέρων. Οὕτω δὲ καὶ ἡ ἐπιθυμία περὶ τὸ πῶμα πλείον, ἢ ἐλάττον, ἢ θερμόν, ἢ ψυχρόν
 παρὰ τὸ ἔθος, καὶ ἰδρωτὲς πλείους τοῦ δέοντος ἢ ἐλάττους, καὶ ὄκνος εἰς τὰς κινήσεις, ἢ
 καὶ [τῶν] πειρωμένων κινεῖσθαι βαρύτης, ἢ ἔκλυσις ἰσχυρά, ἢ ἐποχὴ καταμνηνίων, ἢ πλείων
 10 ἢ ἐλάττων κένωσις, καὶ ἡ ἡδονὴ κατὰ τὴν ἐδωδὴν ἢ τὴν πόσιν μείζων ἢ ἐλάττων τῆς
 πρόσθεν, καὶ ἡ τῆς διανοίας ἀμβλύτης οὐ κατὰ φύσιν ἢ λύσις τις ἀήθης, καὶ μέντοι καὶ
 ἡ ἀκοὴ καὶ ὄσφρησις καὶ ὄψις ἀμβλύτεραί τε καὶ ἀχλωδέστεραι, γνωρίσματα ἐστὶ τῶν
 μελλόντων νοσημάτων· οὕτω δὲ καὶ ὅσα διὰ ῥινῶν ἢ ὑπερώας, ἢ ὠτων, ἢ δι' ἃ ἐγκέφα-
 λος καθαίρεται, ποσότησιν, ἢ ποιότησιν ἢ καιροῖς ἐξαλλατόμενα· ἔτι δὲ καὶ ἡ δῆξις τῆς
 15 γαστροῦς ἢ κατὰ τὸν στόμαχον, ἢ κατ' ἔντερα, ἢ ἐπὶ τοῖς διαχωρουμένοις, ἢ ἐμουμένοις,
 ἢ οὐρουμένοις, ἀλλὰ καὶ τὸ βάρος τῆς κεφαλῆς καὶ ἄλλος. Περὶ δὲ τὴν γεῦσιν ὡσαύτως
 ἔχει, ὅταν ἀλμυρᾶς, ἢ πικρᾶς, ἢ τινος ἐτέρας ποιότητος ἔμφασις ᾖ, ἢ καὶ σίαλον φαίνεται
 τοιοῦτον. Κατὰ δὲ τὴν ὄσφρησιν, εἴ τινος μιᾶς ποιότητος αἰσθανόμεθα, οὐδενὸς ὄσφρη-
 τοῦ παρόντος. Κατὰ δὲ τὴν ἀκοήν, ὅταν τῶν ἤχων καὶ ψόφων ἀκούειν δοκῶμεν, μηδε-
 20 νὸς παρόντος τοιοῦτου· ὡσπερ καὶ κατὰ τὴν ὄψιν, ὅταν πολλὰ καὶ μέλανα, καὶ πυρρᾶ,
 καὶ ξανθὰ, καὶ παντοδαπὰ παραπετᾶσθαι δοκεῖ. Κατὰ δὲ τὴν ἀφήν, ὅταν ἀνωμαλία τις,
 ἢ πυκνότης, ἢ τάσις, ἢ βάρος καθ' ὅλην τὴν ἔξιν ἐμφαίνεται, παραγγέλλειν τὴν νοῦσον
 εἰδῶσι. Διὸ βλέπειν δεῖ, εἴ τις ἀκούει ὀξύτερον, ἢ ἀμβλύτερον. καὶ ὄρθ, ἢ ὄσφραίνεται,
 ἢ γεύεται, ἢ ἄπτεται μᾶλλον ἢ ἥττον τοῦ συνήθους, ἢ καὶ προθυμία τις πάρεστι τοῦ
 25 ἀκούειν, καὶ εἰδέναι πάντα καὶ πότερον ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται πάσῃ αἰσθήσει· ἐν τού-
 τοις γὰρ ἅπασιν ἰστέον ὅτι τὰ πλείω καὶ ἰσχυρότερα κατὰ καιρὸν συμβαίνοντα, ἐστὶ πρὸς
 σωτηρίαν, εἰ δὲ τὰ μείζω καὶ πλείω μὴ ἐπικαιρα εἴη, πρὸς βλάβην ἀναφέρονται. Τελευ-
 ταῖον δὲ τὴν εὐφορίαν σημαίνει εἰπὼν, καὶ φέρωσι· εἰ μὲν γὰρ μὴ φέροιεν, οὐδὲ σώζοντα
 εἶναι δύναται.

30

Γ'. Ὅκοιον ὀδμάς, λόγους, εἴματα, σχήματα.

Ὡσπερ ἐν τοῖς νοσήμασιν, οὕτως ἐν τοῖς σημείοις βλέπειν κελεύει εἰς τὰς ὀδμάς,
 εἰ αὐτὰς οἱ νοσοῦντες φέρουσιν. Οὕτω δὲ καὶ λόγους, ἔτι δὲ καὶ νοεῖσθαι ποίους λόγους
 οἱ ἄνθρωποι λέγουσιν· ὁ γὰρ λόγος τὴν διάνοιαν δηλοῖ καὶ μόνον οὐ τὴν ἔννοιαν ἐρμη-
 νεύεται. Ἀλλὰ καὶ τὴν κατάκλισιν καὶ τὰ σχήματα, καὶ τὴν ιδέαν ὅλου τοῦ σώματος, ὡς
 35 ἤδη πρόσθεν εἴρηται, θεωρεῖν δεῖ.

ΚΥΗΝ: ⁴ εἰδέαις ἐπετεταμένην ⁶ ἐλαττόνων ⁷ πόμα ¹³ ὁ ἐγκέφαλος ¹⁴ ἐκκαθαί-
 ρεται ¹⁷ ἢ τινες φαίνηται ¹⁹ δοκῶμεν ²¹ δοκῆ ²⁸ φέρουσιν ³⁰ ὄκοιον ³¹ οὕτω καὶ

Δ'. Τοιαῦτα εὐφόρως, ἄπερ καὶ αὐτόματα ἐπιφανόμενα ὠφελεί. 5

Ἄπερ αὐτομάτως γίνονται καὶ ὠφελούσι, ταῦτα εὐφόρως φέρουσιν· ἃ δὲ μὴ ὠφελεί, ταῦτα δυσφόρως. Ὡσπερ καὶ τὰ ὠφελούντα, αὐτομάτως πολλάκις συμβαίνει, καὶ τότε οἱ κάμνοντες εὐφόρως φέρουσιν, οὕτως αὐτὸς τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενα μιμεῖσθαι ἡμᾶς συμβουλεύει.

Ε'. Καὶ ὁκότε κρίσιν τὰ τοιαῦτα ἐμποίειν καὶ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα οἷον φῦσαι, οὔρον, οἷον καὶ ὁκόσον, καὶ ὁκότε. Ὅκόσα δὲ τὰναντία, ἀποτρέπειν, μάχεσθαι αὐτοῖσιν.

Αἱ κρίσεις γίνονται ἑξαχῶς ἢ γὰρ ἑξαίφνης γίνεται μεταβολὴ εἰς ὑγίαν, ἢ ἑξαίφνης ἀποκτείνουσιν, ἢ κατὰ βραχὺ τούτων ἑκάτερον, ἢ μικτῶς γίνεται· κατὰ βραχὺ μὲν, ἢτοι τῆς νόσου μαρανθείσης, ἢ τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως καταλυθείσης, μικτῶς, ὅταν ἐπὶ 10 κρεῖττον ὁ κάμων ἢ χειρὸν μεταβέβληται, τοῦντεῦθεν ἕως παντελοῦς λύσεως ἢ θανάτου, τὸ ὑπόλοιπον ἅπαν μαρανθῆ. Ἰσθι δ' ὅτι ἡ πρώτη ἑξαιφνίδιος εἰς ὑγίαν μεταβολὴ ἐστὶ πασῶν τῶν εἰρημένων ἀρίστη· τῶν δὲ ἄλλων, οἱ μὲν εἰς θάνατον ὄξυν τελευτῶσα, καὶ κεῖ κρίσις ἐστὶ, αἱ δὲ ῥοπὴν τινα ποιησάμεναι, οὐ μὴν λύσιν τελείαν, ἔλλιπεις κρίσεις λέγονται, ὥσπερ καὶ αἱ κατὰ βραχὺ γινόμεναι λύσεις καὶ οὐ κρίσεις ὀνομάζονται. Ἡ μὲν 15 οὖν κρίσις ἀποτελεῖται μὲν πάντως ἐπὶ φανεραῖς τισιν ἐκκρίσεσιν ἢ καὶ ἀξιολόγοις ἀποστάσεσιν. Ἡγεῖται δὲ τῶν ἐκκρίσεων καὶ τῶν ἀποστάσεων τούτων οὐ σμικρὰ ταραχὴ κατὰ τὸ τοῦ κάμνοντος σῶμα· καὶ γὰρ δυσφοραὶ, καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ παραφροσύναι, καὶ ἀλγῆματα κεφαλῆς καὶ πολλῶν ἄλλων μορίων, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ὠτων ἦχος, καὶ δάκρυον ἀκούσιον ἐκρεῖ, καὶ οὔρον ἴσχεται καὶ χεῖλος σείεται, καὶ τρόμοι γίνονται, καὶ λήθη τῶν 20 πραγμάτων, καὶ ἄγνοια τῶν παρόντων, καὶ τὸ τῆς κατακλίσεως σχῆμα φυλάττειν οὐ δύναται, καὶ ἑξαίφνης παντοδαπαὶ κενώσεις συμπίπτουσι, καὶ φόβος ἐπήρηται τοῖς ὄρωσιν οὐ μικρός. Ἰπποκράτης δὲ ἐν τῷ προγνωστικῷ πολλὰ σημεῖα παρέδωκεν ἡμῖν τοῦ τρόπου κρίσεως δηλωτικά. Προστίθησι δὲ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα κατὰ μέρος ἐν τῷ προρρητικῷ καὶ ἐν ταῖς ἐπιδημίαις· ὡς τὸ κάτω χεῖλος σείομενον ἔμετον ἔπεσθαι προδηλοῖ, καὶ 25 ὡς μετὰ κεφαλαλίαν κῶμα καὶ κώφωσις, ἑξαίφνης συμβαίνοντα, σημεῖα παρωτίδων ἐστὶ. Χρὴ δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ τρόπου τῆς κρίσεως σκοπεῖν τὴν ῥοπὴν τῆς φύσεως· ὡς ἐπὶ καρδιωγμοῦ καὶ ῥίγους τὸν ἔμετον ἔπεσθαι, ἐπὶ δυσπνοίας καὶ μαρμαρυγῶν τὴν διὰ θινῶν αἰμορῥαγίαν· καὶ εἰ μὴδὲ χολώδεις, μὴδ' εὔλυτοι τε καὶ ἄκρητοι εἶεν αἱ διαχωρήσεις, μήτε πολὺ τὸ οὔρον καὶ ὑπόστασιν ἔχει πολλήν, δῆλον ὡς ἐνδάδε ῥέπει τὸ νόσημα, 30 καὶ διὰ τούτων ἐκκαθαίρεται. Ἐξεστι δὲ καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας, καὶ τῆς ὥρας, καὶ τῆς χώρας, καὶ τῆς φύσεως τοῦ κάμνοντος, σημεῖα τῆς κρίσεως λαμβάνειν. Εἰ δέ γε διὰ γαστροῦς κρίσις ἔσεσθαι μέλλοι, πρόδηλον μὲν οὐδὲν οὕτως, ὡς ἐν αἰμορῥαγίᾳ καὶ τοῖς ἐμέτοις, οὐδὲ ἴδιον, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρεῖναι μὲν [τὰ τῆς] κρίσεως σημεῖα, μὴ παρεῖναι δὲ τὰ τῶν ἐμέτων ἢ τὰ τῆς αἰμορῥαγίας, ἢ τὰ τῶν ιδρώτων, ἔνεστι συλλογίζεσθαι. Ἀλλὰ 35

ΚΥΗΝ: ¹² ὑγίαν ¹⁸ οἱ μὲν κακῆ ¹⁸ δυσφοραὶ γὰρ ²³ τὸν τρόπον ²⁸ δὲ καὶ ²⁹ ἄκριτοι ³⁰ ῥέπει ³¹ τῆς χώρας καὶ τῆς ὥρας

καὶ οὐδενὸς τούτων παρόντος, ἐγχώρει δι' αἰμοῦροῖδος, ἢ γυναιξὶν ἐπιμηνίων γενέσθαι κρίσιν· ἐνταῦθα δὲ προηγεῖται τῶν ἐπιμηνίων βάρους οὐ μικρὸν ὄσφυος, καὶ ἄλγημα, καὶ τάσις. Οὕτω δὲ δεῖ διακρίνειν ἴδια τε καὶ κοινὰ τρόπων κρίσεως γνωρίσματα, ὡς ἡμεῖς ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κρίσεων βιβλίῳ διωρίσαμεν. Ἰπποκράτης δὲ ἐν τῷ προγνωστικῷ, ὡς
5 ἐν παραδείγματι τὰ γνωρίσματα παρέδωκε τοῖς τῶν λόγων αὐτοῦ δυναμένους συνορᾶν.

Ἄλλὰ ἡ βία τὸν παροξυσμὸν ἀναγκάζει πολλάκις τὰς κρίσεις φθάνειν καὶ ἡ πολυειδῆς πλημμέλεια εἰς τοὺς νοσοῦντας γινομένη, καὶ τὰ τῶν ἰατρῶν ἁμαρτήματα, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὧν οἱ κάμνοντες ἁμαρτάνουσι, καὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ἐνίοτε, καὶ διὰ τι τῶν ἔξωθεν ἐπιπτόντων. Χρὴ μὲν οὖν νομίζειν τὰς σὺν ἀγωνίᾳ τε μεγάλῳ καὶ
10 ὀξύρροπῳ λύσεις τῶν νοσημάτων, τῶν ἐπὶ χυμοῖς θερμοῖς συνισταμένων πυρετῶν ἰδίας εἶναι, ἐφεξῆς δὲ τούτων ὅσαι μορίων εἰσὶ κυρίων εὐκίνηται καὶ θερμαὶ διαθέσεις. Οἱ δὲ ἐφήμεροί τε καὶ οἱ ἐκτικοὶ πυρετοὶ χωρὶς τε ταραχῆς μεγάλης, καὶ οὐδὲ ὀξύρροπος ποιοῦνται τὰς μεταβολάς. Ἐνθα μὲν οὖν ἦτοι γέγονεν ἤδη ἡ κρίσις, ἢ γίνεται, τῇ φύσει τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν χρῆ, καὶ μηδὲν νέον ποιεῖν· ἐνθα δὲ ἔλλιπῶς γίνεται, τὸ λοιπὸν
15 ὁ ἰατρὸς προστίθησι. Περὶ δὲ τῆς κρίσεως δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἀμείνων ἐστὶν ἢ κατὰ κένωσιν τῆς κατ' ἀπόστημα, καὶ ἢ κατὰ τὸν λυποῦντα καὶ πλεονάζοντα χυμὸν τῆς ἄλλον τινὰ ἐκκρινούσης, καὶ ἢ κατ' ἕξιν τῆς μή, ἐπὶ ταύταις δὲ ἢ μετὰ εὐφορίας, εἴτα ἢ μετὰ πέψεως καὶ ἐν ἡμέρᾳ κρίσιμῳ, περὶ ἧς ἐν τῷδε τῷ ὑπομνήματι ῥηθήσεται. Τρόπον δὲ καὶ χρόνον σημαίνει αὐτὸς εἰπὼν, καὶ τσαῦτα καὶ τοιαῦτα, καὶ ὁκόσον καὶ ὁκότε· τὸ γὰρ τσαῦτα
20 τὴν ποσότητα, τὸ δὲ τοιαῦτα τὴν ποιότητα τῶν κενουμένων, τὸ δὲ ὁκότε τὸν χρόνον, τοιῦτέστι τὴν ἡμέραν ἐνδείκνυσιν. Εἰ γὰρ κρίσιν ἐμποιεῖ, καὶ οἷα δεῖ κενοῦσθαι, καὶ ὅσα χρῆ, τσαῦτα καὶ τοιαῦτα γένηται καὶ ὁ κάμων εὐφόρως φέρει, τότε μονοῦ κρίσις τελεία καλεῖται. Κἂν δὲ τάναντία ποιῆται, τότε κωλύειν πειρατέον, καὶ ἀποτρέπειν αὐτά, καὶ μάχεσθαι αὐτοῖς. Εἰ δὲ μὴ τελείως ἢ φύσις ἐργάζεται, βούλεται ἡμᾶς ὁ ἰατρὸς
25 συνεργεῖν.

Ὶ'. Τὰ ἐγγὺς καὶ τὰ κοινὰ τοῖσι παθήμασι πρῶτον καὶ μάλιστα κακοῦται.

Εἴρηται ἤδη πολλάκις ἡμῖν, ὅτι χρῆ γινώσκειν ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἐκάστου τοῦ μορίου τὴν οὐσίαν ὁποία τίς ἐστίν, ἔπειτα δὲ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντα μόρια κοινωνίαν, ὅπερ ἐν τῷ τῆς θέσεως ὀνόματι περιέχεται. Εἰ μὲν γὰρ διατεταμένης
30 τῆς κύστεως, ὁ ἄνθρωπος οὐκ οὐρεῖ καὶ ἄνευ τοῦ κατὰ τὴν κύστιν ὄγκου ἢ τῶν οὔρων ἐπίσχεσις γένηται, ἀνάγκη δὴπου κατὰ τὴν τοιαύτην ἰσχυρίαν, ἦτοι τοὺς οὐρητήρας ἢ τοὺς νεφροὺς ἐμπεφραῆσθαι· εἴωθε γὰρ τὰ ἐγγὺς καὶ τὰ κοινωνίαν ἔχοντα συμπάσχειν καὶ συμπονεῖν. Διὸ ἐν ταῖς δυσκρασίαις δεῖ σκοπεῖσθαι τὰς αἰτίας, εἴτε κοινὰ τοῦ σώματος ἅπαντος ὑπάρχειν, εἴτε μορίων τινῶν ἐξαίρετοι, κατὰ συμπάθειαν ἀδικοῦσαι τὸ ἄλλο
35 μόριον· καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς... ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς εἰς τὰ παρακείμενα κοινωνίας,

ΚΥΗΝ: ⁵ τὸν λόγον ¹¹ εὐκίνητοι κυρίων ¹⁵ ἀμείνων ²⁰ κενωμένων ²² μόνον οὐ
²⁶ πρῶτα ³⁴ ὑπάρχοιεν ³⁵ ἀπὸ κεφαλῆς

ὅπερ εἵπομεν εἶναι ταῦτὸν τῆ θέσει ἔνδειξις λαμβάνεται, τὰ μὲν τοῦ ἥπατος ἐκκαθαίρε-
σθαι διὰ νεφρῶν, τὰ δὲ σιμὰ διὰ τῆς κάτω γαστροῦ, ἐπὶ δὲ σπληνὸς τὴν ἐτέραν μόνην
κένωσιν τῶν περιττῶν τεμνέσθω δὲ πάλιν τοῦ σώματος ὀτιοῦν μόριον εἰς τὰ προσεχῆ·
σκέλος μὲν εἰς μηρὸν καὶ κνήμην καὶ πόδα, χεὶρ δὲ αὖ εἰς βραχίονά τε καὶ πῆχυν καὶ
ἄκρην χεῖρα, δάκτυλοι δὲ εἰς ὀστᾶ καὶ χόνδρους καὶ συνδέσμους, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίας 5
καὶ φλέβας, καὶ ὑμένας, καὶ σάρκας, καὶ ἄλλα πολλά. Δεῖ οὖν σκοπεῖν, πότερον ἐγγὺς ἔστι
τὰ μόρια, ἵνα ἴδης, εἰ αὐτὰ καθ' αὐτὰ καὶ πρῶτως, ἢ καὶ κατὰ συμπάθειαν καὶ κοινω-
νίαν πάσχει· τὰ γὰρ προσεχῆ μᾶλλον τῶν ἄλλων πονοῦσι, ὥσπερ τοῦ σκέλους κατεαγότος,
μᾶλλον κνήμη καὶ ποῦς καὶ γόνυ κακοῦται, ἢ χεὶρ καὶ βραχίων, καὶ ἔτι μᾶλλον ἢ τὰ τῆς
κεφαλῆς, εἰ μὴ ἄλλο τι προσῆ, ὅπερ δεῖ προσέχειν τὸν νοῦν. 10

*Z'. Κατάστασιν δὲ ἐκ τῶν πρώτων ἀρχομένων, ὅτι ἂν ἐκκρίνηται ἐκ τῶν οὖρων, ὁκοῖα
ἂν εἴη, καὶ οἷα τις σύμπλωσις, χροῖης ἀπάλλαξις, πνεύματος μινύθησις καὶ τ' ἄλλα
μετὰ τούτων τὰ διαιτήματα.*

Καὶ ταῦτα περὶ τῆς κρίσεώς ἐστιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἐφεξῆς, ἕως τοῦ πέποννα φαρμα-
κεύειν καὶ κινεῖν. Περὶ δὲ τῶν οὖρων ἐμάθομεν, ὅτι τὰ λεπτὰ καὶ ἄχροα καὶ ὀλίγα, ἢ 15
πάχος ἔχοντα καὶ ὀλίγα, μοχθηρὰ, καθάπερ τὰ παχέα μὲν ὑπόστασιν δὲ οὐδ' ὄλως ἢ πᾶν
σμικρὰν ἔχοντα καὶ τοῦτο αὐτοῖς συμβαίνει διὰ τὸ μὴ καλῶς καθίστασθαι. Περὶ δὲ τῶν
μοχθηρῶν ὑποστάσεων ἐν τῷ προγνωστικῷ λέλεκται. Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι πᾶν ἂν πέψεως
σημεῖον ἐπιφαίνεται, ὀλιγοχρόνιον τε ἅμα καὶ σωτήριον ἔσσεσθαι δηλοῖ τὸ νόσημα, ὡς ἐν
τοῖς πλευρικοῖς τὸ πτύελον· ἐκάστου γὰρ μορίου τοῦ σώματος τὸ περίττωμα τὴν ὑπάρ- 20
χουσαν αὐτῷ διάθεσιν ἐνδείκνυται, πεπεμμένον μὲν ὑγιεινὴν, ἄπεπτον δὲ ὑπάρχον νοσε-
ράν. Ἐπὶ δὲ τῶν οὖρων, ὅσα μὲν ὁμοιότατα τοῖς τῶν ὑγιαινόντων ἐστί, ταυτὶ μὲν ἱκανῶς
εὐρωσεῖν τὸ φλεβῶδες γένος τῶν ὀργάνων ἐνδείκνυται, ὅσα δὲ ἀπεπτότερα, τὴν αὐτῶν
ἀρρώστίαν, τὰ δὲ ἐναντιώτατα ταῖς τῶν ὑγιαινόντων, αὐτὰ μὲν τελέως ἐστὶν ἄπεπτα,
μεγάλην δὲ ἀρρώστίαν μινύει παντὸς τοῦ φλεβώδους γένους· ὅσα δὲ καὶ τῆς κρατούσης 25
αἰτίας ἐμφαίνει τὸ μοχθηρὸν, ὡς τὰ μέλανα, ταυτὶ ἐσχάτως ὀλέθρια. Πέψιν γὰρ ἰδίαν
ἐκάστω ταυτὶ τὰ τρία γένη τῶν σημείων ἐνδείκνυται· τῆς μὲν κάτω γαστροῦ τὰ κατὰ
φύσιν διαχωρήματα, τοῦ φλεβώδους δὲ γένους τὰ οὔρα, τῶν δὲ ἀναπνευστικῶν ὀργάνων
μόνων τὰ πτύσματα. Μέμνησο δὲ ὅτι περὶ τῶν οὖρων εἶπεν ἀκριβῶς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς
Ἰπποκράτης· περὶ δὲ τῶν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι συνεδρευόντων κατὰ τὸ προγνωστικὸν 30
συνέγραψεν. Οὐκ ἐνδέχεται δέ ποτε μὴ οὐκ ἀγαθόν τι μέγα δηλοῦν τὸ τῆς πέψεως σημεῖον·
καὶ γὰρ αἰμορροαίαι, καὶ ἰδρωῖτες, καὶ παρωτίδες, καὶ τ' ἄλλα ἀποσκήμματα σὺν μὲν
τῷ καιρῷ πέφυκεν ὠφελεῖν, ἀκαίρως δέ, οὐδὲν ὀνήσιν· ὅταν δὲ πέψεως σημεῖά ἐστι,
σωθήσεσθαι μὲν δηλοῖ τὸν ἄνθρωπον, οὐ μέντοι γε κριθῆσεσθαι πάντως. οὔτε γὰρ εἰ

KŪHN: ¹ Post τὰ μὲν add. κυρτὰ ² post ἐτέραν add. εἶναι ³ ἢ αὐτὰ κατ' αὐτὰ ⁴ πο-
νοῦσιν ¹² ἔη ¹⁶ οὐδόλω ¹⁹ ἐπιφαίνεται ²⁰ πλευρικοῖς ²⁹ μόνον ³² γὰρ αἰ ἀποστή-
ματα ³⁴ γὰρ ἢ

τὴν ἀθρόαν ἀκούομεν ἐν τῇ νόσῳ μεταβολήν, οὔτε, εἰ τὴν προηγουμένην αὐτῆς ταραχὴν ἐξ ἀνάγκης τὰ τῆς πέψεως ἔσται σημεῖα· ἴσμεν γὰρ καὶ ἐν χρόνῳ πλείονι δύνασθαι κατὰ βραχὺ τὸ νόσημα πετιόμενον ἐπὶ τὴν παντελῆ λύσιν ἀφικέσθαι. Ἐπὶ δὲ πυρετῶν ἀπάντων, ἐπειδὴ φλεβώδους γένους εἰσὶ παθήματα, τοῖς οὔροις μάλιστα προσεκτέον ἔστιν.

5 Ἐπὶ δὲ τῶν πλευριτικῶν, πρῶτον μὲν τοῖς πτύσμασιν, εἶτα δὲ καὶ τοῖς οὔροις, ὅτι καὶ μετὰ πυρετοῦ παντὸς ἢ πλευριτίτις. Ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, χωρὶς μὲν πυρετοῦ, τοῖς διαχωρήμασι μόνις, σὺν πυρετῷ δέ, καὶ τοῖς οὔροις. Κελεύει γοῦν ἐνταῦθα τὴν κατάστασιν τῆς νόσου ποιητέον ἐκ τῶν πρώτων ἀρχομένων ἐκκρίνεσθαι, οἷον ἐκ τῶν οὔρων, εἰ τύχοι, ἢ τῶν πτυάλων, ἢ διαχωρημάτων, ἢ ἐμέτων, ἢ ἰδρωτῶν, ἢ αἰμορροαγίας

10 διὰ ῥινῶν ἢ καὶ διὰ αἰμορροΐδος. Προστίθησι δὲ καὶ τὴν σύμπλωσιν, τουτέστι τοῦ ὄγκου τοῦ ὅλου σώματος πτώσιν, εἰ τὸ σῶμα συμπέτωκεν, ὥσπερ κόπῳ τινὶ νικώμενον, καὶ ὡς τῶν δυνάμεων ἐκλυομένων· τοῦτο γὰρ τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν κακοήθειαν τοῦ νοσήματος δηλοῖ· μάλιστα δὲ εἰ τοῦτο ἐν πρώταις ἡμέραις συμβαίνει, καὶ τὸ τοῦ φυσικοῦ χρώματος ἄνθος μαραίνεται ἢ μεγάλη ἀπάλλαξις γένηται, καὶ τὸ πνεῦμα μειοῦται· σημαί-

15 νει γὰρ τοῦτο τὴν τοῦ κάμνοντος ἀσθένειαν καὶ σχεδὸν πτώσιν τῆς ῥώμης. Τὰ δὲ ἄλλα διαιτήματα λέγει τὰ τούτοις ἐπόμενα, τουτέστιν εἰ εὐφόρως φέρει, ἢ δυσφόρως, εἰ πείθεται τῷ ἰατρῷ, εἰ τὰ προσφερόμενα λαμβάνει καὶ κατέχει προστίθη δὲ καὶ κατάκλισιν, καὶ σχήματα, καὶ ὕπνους καὶ ἐγρηγόρσεις, καὶ ἐνύπνια ταραχώδη καὶ μὴ τοιαῦτα, καὶ τ' ἄλλα πολλά, ἅπερ αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ διήλθε.

20 Η'. Τὸ μὲν εἰ ὅμοια τὰ ἀπιόντα, δεῖ εἰδέναι διέξοδοι, οὔρα, καθ' ὑστέρας, πτύαλα κατὰ ῥίνας, ὄμματα, ἰδρώς, ἐκ φρυμάτων, ἐκ τραυμάτων, ἐξανθημάτων ὁκόσα αὐτόματα, ὁκόσα τέχνησιν· ὅτι ὅμοια ἀλλήλοισι πάντα τὰ κρίνοντα.

Οὕτως ἐν τῷ κατὰ ἰητροῖον συμβουλεύει σκέπτεσθαι, ἢ ὅμοια ἢ ἀνόμοιά ἐστιν· εἰ γὰρ ὅμοια, οὐ δεῖ κινεῖν, εἰ δὲ ἀνόμοια, πειρατέον εἰς τὴν ὁμοιότητα ἄγειν. Δεῖ οὖν

25 εἰδέναι εἰ τὰ ἀπιόντα ὁμοιά ἐστι, τότε γὰρ σημαίνεται πάντα εἶναι κατὰ φύσιν· ἢ τὰ ὅμοια σημαίνει, πάντα ἐξιόντα εἶναι ἐνὸς γένους, καὶ τότε μὴ δεῖν μεταγεῖν πρὸς ἄλλο· ἢ ὅμοια τοῖς ὑγιαίνουσιν. Αὐτὸς μὲν ἔδειξε διὰ πλειόνων ἡμᾶς διακρίνειν τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια, καὶ τὰ ὅμοια καὶ τὰ ἀνόμοια. Ἐν μὲν γὰρ ἔστι τῇ δυνάμει τὰ τρία ταῦτα σκέμματα, τό τε περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων, καὶ τὸ διακρίνειν εἰ ὅμοια ἢ ἀνόμοια τὰ

30 παραβαλλόμενα πράγματά εἰσι, καὶ τὸ τρίτον ταυτὸν ἐν αὐτοῖς ἐστι καὶ τὶ ἕτερον. Καλοῦμεν γὰρ ὅμοια ἐνίοτε τὰ ταῦτὸν ἔχοντά τι, περὶ ὧν ἀπάντων εἴρηται ἀκριβῶς ἐν τοῖς περὶ Ἱπποκράτην καὶ Πλάτωνα δογματῶν, καὶ κατὰ τὸ προγνωστικόν. Τινὲς δὲ φασὶ λέγεσθαι τὸ ὅμοιον διττῶς· ἐν μὲν ἀπαράλλακτον νοεῖσθαι, καθάπερ τοὺς Διοσκούρους, ἕτερον δὲ ἐν ᾧ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον ἐστι. Παλαιοὶ δὲ συγκεχυμένως καὶ ἀδια-

ΚŪHN: ⁶ πάντως ⁸ πρῶτον ⁹ τύχη πτυέλων ¹⁰ τουτέστι ἢ τὸ ¹¹ ἢ τὸ νικωμένῳ
¹⁴ μαραίνεται ¹⁶ ἢ εὐφόρως ¹⁷ ἢ πείθεται ἢ τὰ καὶ προστίθησι ¹⁰ πτύελα ²⁶ τὰ ἐξιόντα
²⁹ ἢ ὅμοια ³⁰ τρίτον τι

θρότως χρῶντο τῇ τοῦ ὁμοίου προσηγορίᾳ. Δεῖ μὲν οὖν τὰς ὁμοιότητας σκοπεῖν, ἐπειδὴ τὰς ἀπορίας καὶ πλάνας ἐργάζονται καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς, ὡς οὐ μόνον τῶν ἐπιτυχόντων ἰατρῶν ἐν ταῖς ὁμοιότησι σφαλλομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων. Εἰ γοῦν τις ἀκριβῶς εἰδῆ τὴν τε ἐκ πρώτης γενέσεως φύσιν τοῦ νοσοῦντος, ἐκ τίνος τε νῦν αἰτίας νοσεῖ, καὶ διὰ πολλῶν λόγων κατὰ μικρὸν γινωσκομένων, ἐπισκοπούμενος τὰς τε φαινομένας ὁμοιότη- 5 τας καὶ τὰς δοκούσας ἀνομοιότητας εἶναι, καὶ τ' ἄλλα ἅπερ εἶναι ἀναγκαῖα ἤδη εἴπομεν, καλῶς εὐρίσκειν θεραπεύειν οὕτως δυνήσεται κάλλιστα. Αὐτὸς δὲ ὕπου δέοι σκοπεῖν τὴν ὁμοιότητα, σαφῶς εἶπε· συνηρίθμησε γὰρ διεξόδους, τουτέστι τὰ διαχωρήματα, ἔτι δὲ καὶ οὔρα, καὶ τὰ διὰ ὑστερῶν ἐκκενούμενα ἐν ταῖς γυναιξίν, εἶτα δὲ τὰ πτύσματα, μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς πλευριτικοῖς τε καὶ περιπνευμονικοῖς, καὶ ὅλως ἐν τοῖς τῶν ἀναπνευστικῶν 10 ὀργάνων πάθεισιν· ἔπειτα δὲ κατὰ ρῖνας, καὶ τὰ ἐκ τῶν ὀμμάτων, ὡς τὰ δάκρυα, καὶ τὸ περίττωμα τὸ ἐν τοῖς κανθοῖς αὐτῶν συνεστός, ἔτι δὲ καὶ τὸν ἰδρώτα ἢ μορίου τινὸς ἢ τοῦ σώματος ὅλου. Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ πέψιν δείκνυσθαι εἶωθεν, οὐχ ἥτιον δὲ καὶ τὰ ἐκ τῶν φυμάτων, καὶ τῶν ἐξανθημάτων, καὶ τῶν ἄλλων παρὰ φύσιν ὄγκων ἑυόμενα καὶ ἐξιόντα, ὥσπερ καὶ τὰ ἐκ τραυμάτων τε καὶ ἐλκῶν. Ἐν τούτοις δὲ πᾶσι βλέπειν δεῖ τὰ 15 αὐτομάτως γινόμενα, καὶ τὰ τῇ τέχνῃ σκευαζόμενα, καὶ παραβάλλειν πρὸς ἄλληλα, καὶ σκοπεῖσθαι ἀκριβῶς, πότερον κρίνοντά ἐστι, εἶτα δὲ πότερον ὅμοια ἢ ἀνόμοια, καὶ πότερον πάντα ἢ μὴ ἀλλὰ κατὰ μέρος· . . . τότε γὰρ εἶναι κριτικὰ γνωσθήσεται, ἄλλως δὲ οὐ καὶ ταῦτα καλῶς διώριστα ἐν τοῖς περὶ κρίσεων· καὶ οὐ δέον ἐστὶν ἐνταῦθα μετὰγειν ἐκεῖνα, μήκους φειδομένους. 20

Θ'. Καὶ τὰ ὠφελέοντα, καὶ τὰ βλάπτοντα, καὶ τὰ ἀπολύοντα· ὡς τὰ μὲν περιφεύγειν ἀπο-
τρέπη, τὰ δὲ προσκαλεῖ τε, καὶ ἄγη, καὶ δέχηται.

Ταύτην τὴν δῆσιν πολλοὶ κατὰ συνέθειαν τοῖς ἄνωθεν εἰρημένοις ἀναγινώσκουσιν οὕτως, ὡς ἐπὶ τοῖς πάντα τὰ κρίνοντα, εὐθὺς προστιθέναι, καὶ τὰ ὠφελέοντα καὶ τὰ βλά- 25 πτοντα, καὶ τὰ λοιπά. Ἄλλὰ κἂν κατὰ συνέθειαν, κἂν διευγμένως γράφῃ τις, οὐδὲν 25 διοίσει· συμβουλεύει γὰρ θεωρεῖν ἡμᾶς, ὅσα ὠφελεῖ ἐκ τῶν ἀπιόντων, καὶ ὅσα βλάπτει, καὶ ὅσα ἀπολύει τὸν ἄρρωστον ἀπὸ τοῦ νοσήματος, ἵνα τὰ μὲν φεύγωμεν, τουτέστι τὰ βλάπτοντα, τὰ δὲ προσκαλέσωμεν, τουτέστι τὰ ὠφελέοντα, τὰ δὲ ἄγωμεν καὶ δεχόμεθα, τουτέστι τὰ ἀπολύοντα. Προστίθῃσι δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καὶ τάδε.

Ι'. Καὶ τ' ἄλλα δὲ οὕτω· δέρματος, ἀκρέων, ὑποχονδρίων, ἄρθρων, ὀμματος, στόματος, 30
σχήματος, ὕπνων, οἷα κρίνει καὶ ὅτε τὰ τοιαῦτα μηχανάσθαι.

Τὸ δέσμα εἰ ὑγρόν, ἢ ξηρόν, ἢ τεταμένον, ἢ σκληρόν ἐστι, σκέπτεσθαι δεῖ, καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἶπεν αὐτός· τὰ δὲ ἄκρεα πότερον ἐψυγμένα, ἢ θερμά,

ΚΥΗΝ: ¹ ἐχρῶντο ² διαγινωσκομένων ³ εὐρίσκει οὕτως δυνήσεται ⁴ δέη ⁵ συναρί-
θμησε ⁶ ἐκκενώμενα εἶτα καὶ ⁷ ἐλκῶν ⁸ περιφεύγων ⁹ προσκαλέων ¹⁰ γράφοι ¹¹ ἄγο-
μεν δεχόμεθα ¹² οὕτως ¹³ δεῖ μηχανάσθαι ¹⁴ χαλαρὸν πρὸ σκληρὸν

ἢ καὶ ἄλλως πως διακείμενα· οὕτω καὶ τὰ ὑποχόνδρια, πότερον βάρους, ἢ τάσεως, ἢ ἀλγημάτων τινῶν αἰσθάνονται· ἄριστον γὰρ εἶναι τὸ ὑποχόνδριον, εἶπεν αὐτός, ἀνώδυνόν τε καὶ μαλθακὸν καὶ ὁμαλόν. Τὰ μὲν οὖν κατ' ἐπιγαστρῖον χωρία ὅσα παχύτερα βελτίω ἐστίν, ὅσα δὲ ἰσχνά, μοχθηρά. καὶ ὡς σημεῖα δηλονότι καὶ ὡς αἷτια· ὡς σημεῖα γὰρ 5 εἰσι τῆς ἐν τοῖς ἐκτετηκόσι μορίοις ἀσθενείας, ὡς αἷτια δὲ τοῦ μὴ πέττεσθαι καλῶς τὰ σιτία ἐν τῇ γαστρὶ, μήτε αἵματοῦσθαι κατὰ τὸ ἥπαρ. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ λεπτότης τῶν εἰρημένων μερῶν πρὸς τὰς κάτω καθάρσεις ἐπισημῆς ἐστὶ. Περὶ δὲ φύσης τοῦ ὑποχονδρίου πολλὰ λέλεκται ἡμῖν· ἐστὶ γὰρ τρίτη τις διαφορὰ μελαγχολίας, ὥσπερ ὅταν ἐπιληψία τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κοιλίας ἔχει, καλοῦσι δὲ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὑποχονδριακὸν τε 10 καὶ φουσῶδες νόσημα. Ἐὰν μὲν οὖν ἄρξηται γε πρῶτα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα συμπτώματα καὶ μεῖζοσιν αὐτοῖς γινομένοις ἀκολουθήσῃ τὰ μελαγχολικὰ πάθη, κουφίζεται τις διαχωρήσει, καὶ τοῖς ἐμέτοις, καὶ εὐπεψίαις, καὶ ταῖς ἐρυγαῖς. Συμπτώματα δὲ αὐτοῦ τάδε· δυσθυμία καὶ φόβος. Ἔτι δὲ ἐκ τῶν ὑποχονδρίων εἰσι πυρετοί. Ὁ δὲ ἀπλῶς ἀποφηνάμενος τοὺς ὑποχονδρίων πυρετοὺς κακοήθεις, ἄνευ τῶν διορισμῶν οὕς ἔγραψεν Ἴπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ, προφανῶς ψεύδεσθαι, ὡς ἐδείχθη ἐν τοῖς εἰς τὸ προῤῥητικὸν ὑπομνήμασιν. Ἐνιοὶ μὲν αὐτῶν κακοήθεις, ἔνιοι δὲ ἐπιεικεῖς, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν πεπονθότων τόπων διώριστα. Οὕτω περὶ ἄρθρων, ὁμμάτων τε καὶ στόματος νοητέον· πολλὰ γὰρ συμβαίνει, ἃ τὴν κρίσιν ἀγγέλλει, ὡς ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ ταῖς ἐπιδημίαις μεμαθήκαμεν, πολλὰ δὲ οὐ γίνεται πρὸς τῆς φύσεως, ἅπερ μηχανᾶσθαι ἡμᾶς χρή. Μεγάλῃς δὲ 20 τῆς ἀκριβείας χρεια εἰς τὸ ταῦτα γινῶναι, ἕξαπατᾶν γὰρ εἴωθε καὶ τοὺς ἐνδόξους, καὶ τοὺς ἐμπειρικωτάτους καὶ ἐν ἰατρικῇ τρίβακας ἰατρούς. Ὅποτε δὲ ταῦτα δεῖ ποιεῖν, ἢ ἀποτρέπειν, ἢ περὶ τῶν κρίσεων πραγματεία διδάσκει.

ΙΑ'. Καὶ ἔτι ὅσαι τοιαῦται ἀποστάσεις γίνονται· οἷα ὠφελέουσι, βρώμασι, πόμασιν, ὀδμησιν, ὄραμασιν, ἀκούσμασιν, ἐννοήμασιν, ἀφόδοισιν, ὑγροῖσι, θάλπει, ψύξει, ξηροῖσιν, ὑγρῆναι, ξηρῆναι, χρίσμασιν, ἐγχρίσμασιν, ἐπιπλάστοισιν, ἐμπλάσμασιν, ἐπιπάστοισιν, ἐπὶ δὲ τοῖσιν, ἐπιθέτοισι, σχήματα, ἀνάτριψις, ἦσις, πόνος, ἀργή, ὕπνος, ἀγρυπνίη, πνεύμασιν ἄνωθεν, κάτωθεν, κοινοῖσιν, ἰδίοισι, τεχνητοῖσιν· ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσι, μήτε ἐοῦσι, μήτε μέλλουσι, μήτε ποδῶν ψύξει, ἀλλ' ἐν καταρῥόπῳ τῇ νούσῳ.

Γίνονται διαδοχαὶ ὀλέθριοι τε καὶ κρίσιμοι τῶν νοσημάτων κατὰ τε τὴν τῶν νόσων 30 διαφορὰν καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους. Εἰ μὲν γὰρ εἰς ἐπιεικέστερα νοσήματα, καὶ τόπους ἀκυροτέρους διαδοχὴ σωτήριος, εἰ δὲ εἰς χαλεπώτερα τε νοσήματα, καὶ τόπους κυριωτέρους, ὀλέθριος. Οὕτω καὶ ἀποστάσεις αἰ μὲν κατ' ἔκρου, ἀμείνους, αἰ δὲ κατὰ ἀπόθεσιν, ἦττον ὠφέλιμοι. Τούτων δὲ αὐτῶν αἰ μὲν πορρωτέρω τε τοῦ κάμνοντος τόπου, καὶ εἰς ἄκυρα μόρια πάσχοντος, ἀγαθαί, αἰ δὲ ἐναντία τούτων, μοχθηραί. Ἐὰν μὲν οὖν αἷμα

ΚΥΗΝ: ⁸ λελέχθαι ¹¹ ἀκολουθήσει ¹⁵ ψεύδεται ¹⁹ τε καὶ ²¹ καὶ τοὺς ἐνδόξους
desunt ²¹ ὑγρῆσιν ξηρότησιν ²⁵ ἐπιπλασίοισιν ἐμπλάστοισιν deest ²⁹ χρήσιμα ³⁰ ἢ μὲν
³¹ ἀχειροτέρους ἢ δὲ ³⁴ πάσχοντα

πολὺ καθ' ὄντινα οὖν τρόπον ἐκκριθῆ, σωτηρίας ἔχειν ἐλπίδας χρή, καὶ διὰ ἀποστάσεως καὶ μεταστάσεως ὁ κάμων σώζεται. Διαφέρει δὲ ἀλλήλων ταῦτα, τῷ τὴν μὲν ἀπόστασιν αὐτὴν τὴν κρίσιν ἐπιφέρειν, καὶ ἀπαλλάττειν ἀπάντων τῶν ὀχληρῶν τὸν κάμνοντα, τὴν δὲ μετὰστασιν ἴσχειν ἀρχὴν τῶν ἐτέρων παροξυσμῶν τε καὶ πόνων, ὡς δεῖσθαι πάλιν ἄλλου χρόνου πρὸς τὴν πέψιν τὸν τόπον τοῦ σώματος, εἰς ὃν ἡ μετὰστασις τῶν λυπού- 5
των χυμῶν ἐγένετο. Ὅταν δὲ πλῆθος ἢ πολὺ τῶν ἀπέπτων χυμῶν, αἱ ἀποστάσεις γίνον-
ται. Εἰ μὲν μικραὶ αἱ ἀποστάσεις εἶεν, οὐδὲν ὠφελοῦσιν, εἰ δὲ μεγάλαι, φέρειν αὐτὰς ἢ φύσις οὐ δύναται. Τῶν μὲν οὖν κατὰ τὴν γαστέρα, τὰ περιττώματα κάτω διαχωρούμενα τὴν ἀπεψίαν τε καὶ πέψιν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ιδέας ἐνδείκνυται, ὡς τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, τὰ κατὰ τὴν βῆχα ἀναγόμενα, τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, τὰ διὰ ῥινὸς ἐκκρι- 10
νόμενα, τῶν δὲ κατὰ τὰς φλέβας, τὰ μετὰ τῶν οὖρων ἀπερχόμενα. Αὐτὸς δὲ πολλαχοῦ κελεύει σκοπεῖν τοὺς πεπασμούς· εὐδὴλον δὲ ὅτι πεπασμοὶ γίνονται ὑπὸ τῶν συμμέτρως θερμαινόντων. Τοῦτο μὲν ἐδέσματα ἐργάζεται, τοῦτο δὲ καταντλήματα καὶ καταπλάσματα, καὶ τρίψις ἢ μετρία, καὶ λουτρὸν ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστί. Νῦν δὲ θεωρεῖν συμβουλεύει καὶ τὰς ἀποστάσεις. Εἰ μὲν οὖν ἐπὶ γαστέρα ῥέπει τὰ περιττώματα, ταῦτα συνεργεῖν 15
προσῆκει, κλύσμασί τε χρώμενον, ἐπισπᾶσθαι δυναμένοις ἐνταῦθα, καὶ τοῖς κατὰ δίαιταν πᾶσαν εἰς τοῦτο συντελοῦσιν· εἰ δὲ ἐπὶ νεφρούς, τοῖς οὖρητικοῖς· εἰ δὲ ἐπὶ κῶλον, ἐκεῖνο θερμαίνοντα διὰ δριμυτέρων φαρμάκων. Ἐν τούτῳ δὲ ἐνθυμητέον ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι τὰ ὠμὰ καὶ ἄπεπτα εἰς κακὰς ἀποστάσεις τρέπονται· διὸ ἐν τῇ εἰρημένῃ ῥήσει λέλεχεν, οἷα κρίνει, καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ φησίν, οἷαι ὠφελέουσιν, αὐταὶ γὰρ κρίτικαὶ καὶ λυτικά τῷ 20
νοσήματος εἶναι δύναται, αἱ δὲ βλάπτουσαι οὐδὲ κρίσιμοι οὐδὲ λυτικά τῆς νόσου τυγ-
χάνουσι. Μετὰ ταῦτα δὲ τοὺς τρόπους προστίθησι, καθ' οὓς συμβαίνει τὰς ἀποστάσεις γίνεσθαι, καὶ ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἐπὶ τὸ κακὸν τελευτᾶν. Ἔτι δὲ δείκνυσι, μήτε ἐν τοῖς παροξυσμοῖς τοῖς ἑοῦσι, μήτε αὐτίκα μέλλουσιν ὠφελεῖν τὰς ἀποστάσεις, εἰ τότε γένοιτο, μήτε ἐν τῇ ψύξει τῶν ποδῶν, ἀλλὰ ἐν τῇ καταρῥόπῳ νόσῳ· ἐν ἐκείνῃ γὰρ ὡς εἴρη- 25
ται ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασιν. Ἄλλα ταῦτα εἰρήσθω μνήμης ἕνεκα· τοιαύτην γὰρ καὶ τοσαύτην χρεῖαν παρέχουσιν, ὡς μήτε ἐμὲ δις γράφειν, καὶ τὸν φιλομαθῆ πάλιν ἀναγινώσκειν τὰ αὐτά, ὀκνησαὶ δεῖ.

IB'. Τοῖσιν ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυσμοῖσι τὰ προσάσματα μὴ διδόναι, μηδὲ ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προθέσεων πρὸ τῶν κρίσεων. 30

Ἐν τῇδε τῇ λέξει περὶ τῶν νοσούντων διαίτης διεξέρεται, ὅπερ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἐδίδαξε, καὶ ἡμεῖς ἐν ταῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐξηγήσει τὸν ἅπαντα λόγον ἐξεργασάμεθα. Λέγει δὲ καὶ περὶ χρονίων τε καὶ ὀξέων νοσημάτων. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ὀξέων, ἐφ' ὧν ἡ ἀκμὴ καὶ κρίσις ἐν τῇ πρώτῃ μέλλει γενέσθαι τετράδι, τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης, ἐπ' αἰτίας παντελοῦς τούτους φυλάξομεν· ἴσμεν γὰρ ἐν ἐκάστῳ τῶν 35

ΚΥΗΝ: ⁸ καθ' ὃ pro κάτω ⁹ ἀπεψίαν δὲ ¹¹ τὰ δὲ ¹⁴ εἰσι ¹⁷ τὸ κῶλον ²⁰ αὐται
²⁴ ἢ τότε ²⁸ ὀκνεῖσθαι ²⁹ περιόδοισιν ³⁰ προθέσεων κρίσιων

νοσημάτων ἀπὸ δυοῖν σκοποῖν τὸ τῆς ὅλης διαίτης εἶδος λαμβάνεσθαι, ἕκ τε τῆς μελλούσης τοῦ ὅλου νοσήματος ἀκμῆς, καὶ τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως. Ἐφ' ὧν δὲ μὴ ἐξώτερον τῆς πρώτης ἐβδομάδος, ἰσχυρᾶς οὔσης τῆς δυνάμεως, ἀρκέσει μελικράτῳ μόνῳ χρῆσασθαι· μὴ θαρῶσθαι δὲ τῇ δυνάμει, πτισάνης χυλῷ χρῆσόμεθα. Ὡς δ' ἂν τις καὶ 5 τὰς κατὰ μέρος προσφορὰς ποιοῖτο προσηκόντως, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ διδάσκει, τοὺς παροξυσμοὺς ἀξιῶν φυλάττεσθαι, ὡς ἂν, μήτ' ὄντων ἤδη μήτε ὅσον οὐπω μελλόντων ἔσσεσθαι τῶν παροξυσμῶν, δίδωμεν τροφάς, ἀλλὰ παρακμαζόντων τε καὶ παυομένων. Ὅπως δ' ἂν τις μάλιστα δύναίτο προγινώσκειν τὴν μέλλουσαν ἀκμὴν, ἐν ἣ κρίσις γίνεται, κατὰ τὸ πρῶτον περὶ τῶν κρίσεων εἴρηται. Νῦν δὲ μόνον εἰπεῖν χρῆ, ὅτι αὐταὶ αἱ νόσοι καὶ τὰς 10 τῶν παροξυσμῶν ἀναλογίας δηλώσουσι, καὶ τὰς ἑαυτῶν γε καταστάσεις· οἷον ἐν μὲν τοῖς διαλείπουσιν, ὅτι ὁ μὲν τριταῖος ταχυκρίσιμος, ὁ δ' ἀμφημερινός, ὅτι χρόνιος, ὁ δὲ τεταρταῖος ἔτι καὶ τοῦδε χρονιώτερος, ὡς δὲ τοῖς συνεχέσιν, οἱ μὲν καυσώδεις ὀξεῖς, οἱ δὲ τυφώδεις χρονιώτεροι, μέσοι δ' ἀμφοῖν οἱ ἡμιτριταῖοι. Πῶς δ' ἂν τις ἀπαντας τοὺς πυρετοὺς τούτους εἰσβάλλοντας γνωρίζοι, διὰ τοῦ δευτέρου τῶν περὶ κρίσεων ἐπὶ πλεῖστον 15 εἴρηται, καὶ μὴ χρῆ μεταφέρειν εἰς τόνδε τὸν λόγον ὅσα καλῶς ἐν ἄλλοις φθάνει ἤδη λελέχθαι, οὐδὲ πολλάκις ἐν πολλοῖς περὶ τῶν αὐτῶν πειρᾶσθαι λέγειν. Διὸ ἐπανέλθωμεν πρὸς τὴν νῦν προκειμένην ῥῆσιν. Ἡ γοῦν δίαιτα ἐν τρισὶ κεφαλαίοις τισὶ περιέχεται, ἐν τῇ ποσότητι καὶ ποιότητι τῶν τροφῶν, καὶ τρόπῳ τῆς χρήσεως. Περὶ ποσοῦ μὲν ἀλλαχού διηλέχθη, ὡς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς· ὡς ὅταν λέγη, τὰ 20 ἀὔξανόμενα, πλείστην ἔχει τὴν ἔμφυτον θερμὴν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς· ἔπειτα δὲ ἐν ἐκείνῳ, αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμότεραι φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι, ἐν ταύτησιν οὖν τῆσιν ὄρησιν καὶ τὰ προσάσματα πλείω δοτέον. Περὶ δὲ ποιοῦ διεξέρχεται ἐν τῷδε τῷ ἀφορισμῷ, ὅταν φησὶν, ὕγραὶ πᾶσαι δίαιται τοῖσι πυρεταίνουσι συμφέρουσι. Τελευταῖον δὲ περὶ τρόπου ἐν ἐκείνῳ, καὶ οἷσιν ἀπαξ, ἢ δις καὶ πλείω ἢ ἐλάσσω καὶ 25 κατὰ μέρος, δοτέον δέ τι καὶ τῇ ὄρῃ, καὶ τῇ χώρῃ, καὶ τῇ ἡλικίᾳ, καὶ τῷ ἔθει καὶ πάλιν ἐν τῷ ἐξῆς, ἔτι δὲ καὶ ἄλλῳ, ὅνπερ αὐτὸν εἶναι λέγουσι τῇ προκειμένῃ ῥήσει, πλὴν ἐπὶ μιᾷ ἢ δύο λέξεων· ἔχει γὰρ οὕτως, ἐν τοῖς περιόδοις τοῖσι παροξυνομένοιςι μηδὲν διδόναι, μηδὲ ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προθέσεων πρὸ τῶν κρίσεων. Ἐν μὲν οὖν τοῖς νοσήμασι τοῖς τάξει εἰσβάλλουσιν οἷόν τε ἔστι γινῶναι ἐκ τῶν αὐτῶν παροξυ- 30 σμῶν τοὺς καιροὺς τῶν μερικῶν τροφῶν. Εἰ δὲ τινες παροξύνονται μὲν ἐν ταῖς νόσοις, οὐ μὴν κατὰ περιόδους, μήτε τεταγμένως, ἐπ' ἐκείνων οὐκ εὐκαιρον, ἀλλὰ καὶ ἴσως ἀδύνατον εὐρίσκειν τὸν ἴδιον καιρὸν τῶν σιτίων. Ἐν δὲ ταῖς κατὰ περίοδον καὶ τεταγμένως ἀπαντησάσαις χρῆ φυλάττειν, ὡς εἴπομεν, τὰς ἀρχάς, ὅπως μή, ὡς ἐν τῇ ἔμπροσθεν ῥήσει εἶπεν αὐτός, ἤδη γεγονότος, μήτε αὐτίκα γενησομένου, τὴν τροφήν δῶμεν. Τὸ δέ, 35 πρὸ τῶν κρίσεων, λέγει, εἰ τὴν μέλλουσαν ἔσσεσθαι κρίσιν ὑπονοοῦμεν, ἢ καὶ δύναται

ΚΥΗΝ: ² τε μὴ ⁷ δίδομεν ⁹ χρῆ εἰπεῖν ¹² ὡς δὲ τοῖς ¹⁷ ἢ δίαιτα οὖν τισὶ deest
²⁸ τῷ deest τοῖς συμφέρει ²⁵ ὄρα... χώρα... ἡλικία ²⁶ ἑαυτὸν λέγομεν ²⁸ προθεσίον
¹⁰ τοῖς ³² περιόδους ³³ ἀπαντητάσαις ²⁵ κρίσιων

σημαίνειν πρὸ τῶν ἀκμῶν, ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀκμαῖς εἰώθασιν αἱ κρίσεις γίνεσθαι, ὅπερ ἐν τοῖς περὶ κρίσεως ἔχεις δεδειγμένον· ἐν μὲν οὖν τῇ παρακμῇ λυσιτελὲς ἐστὶ τρέφειν καὶ ἀσφαλές.

ΙΓ'. *Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκριμένα ἀπαρτί, μὴ κινέειν, μήτε νεωτεροποιέειν μήτε φαρμακείησι, μήτε ἄλλοις ἐρεθισμοῖσιν, ἀλλ' ἔαν.* 5

Καλῶς εἴρηται πρὸς Ἴπποκράτους, ἀρχομένων τῶν νόσων, ἣν τι δοκῆ κινέειν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δέ, ἡσυχίαν ἔχειν βέλτιόν ἐστι· διότι περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα τὰ συμπτώματα ἀσθενέστερα, περὶ δὲ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρότερα, καὶ περὶ τὰς ἀκμὰς ἢ κρίσις σχεδὸν γίνεται. Ὅθεν δῆλόν ἐστι μηδὲν κινήτεον, μήτε νέον ποιητέον· εἰ γὰρ ταραχὴ τις γίνεται καὶ μέγας ἀγὼν ἐν τῇ κρίσει, ἔπεται καὶ τὴν φύσιν κεκμηκυῖαν εἶναι, καὶ μὴ 10 φέρειν δύνασθαι τὰ βοηθήματα, καὶ τὰ φάρμακα καὶ τοὺς ἐρεθισμούς. Ὅταν οὖν ἢ κρίσις γίνεται, ἔαν χρῆ τῇ φύσει πᾶν τὸ ἔργον, ἵνα μὴ ποιῶν τι ἐμποδίζοις μᾶλλον, ἢ βαρύνεις, ἢ καὶ ἐρεθίσεις πρὸς ἄμετρον κένωσιν, καὶ οὕτω τὸν κάμνοντα ἀποκτείνεις. Ὅταν οὖν πρόκειται σοι τὸ ὑπαγωγὸν φάρμακον δοῦναι, φύλαττε τοὺς τῶν παροξυσμῶν τε καὶ εἰσβολῶν καιρούς, ἔτι δὲ καὶ τοὺς τῶν κρισίμων ἡμερῶν· καὶ γὰρ ἢ τοῦ 15 φαρμάκου δύναμις φθείρεται, τῶν χυμῶν ἴσως ἄνω ῥεπόντων, καὶ εἰς τοῦναντίον ἢ χρῆ τὴν κένωσιν ἐργάζεσθαι. Εἰ δὲ χρεῖα ἐπάγει τὴν κένωσιν κατὰ τοὺς τῶν παροξυσμῶν καιρούς, διὰ τῶν ἄνω μερῶν κενωτέον, ὡς δι' αἰμορροαγίας, ἢ ἐμέτων, ἢ τῶν τοιούτων παυομένου δὲ τοῦ παροξυσμοῦ, διὰ τῶν κάτω, οἷον δι' οὔρων, ἢ καὶ δι' ἔδρας, καὶ τῶν τοιούτων, ὡς ἂν βέλτιον εἶναι φαίνεται. Ταυτὸ τοῦτο συμβουλεύει ποιητέον ἐπὶ τῇ κρίσει, 20 μάλιστα δὲ ἐὰν ἡ νόσος ἢ κεκριμένη ἀπαρτί τουτέστιν ἀπηρτισμένως· ὥσπερ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ διαίτης ὀξέων τῇ φωνῇ κέχρηται Ἴπποκράτης. Ἐν δὲ τοῖς ἀφορισμοῖς ἀρτίως ἔφη, ὅπερ ἐνταῦθα ἀπαρτί γέγραφε· σημαίνει γὰρ ἀπηρτισμένως, ὡς εἶπον, καὶ ὀλοκλήρως, καὶ ἀνελλειπῶς, καὶ τελείως. Εἰ γοῦν γέγονε τελεία κρίσις, ἢ γίνεται, κελεύει ἡμᾶς τῇ φύσει τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν, καὶ μηδὲν αὐτοὺς νεωτεροποιεῖν· ἐὰν δὲ μὴ ἀπαρτί, 25 τουτέστιν ἔλλειπῶς, κρίνεται, τὸ λοιπὸν αὐτοὺς προστιθέναι. Καὶ γὰρ εἰ τόνδε τὸν τρόπον γέγραφε ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀρτίως τὸ ἀπαρτί, ἢ τὸ τελείως λέλεχε, μηδεμία εἴη ἀπορία παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς περὶ σημαινομένου τοῦ ἀρτίως· βούλονται γὰρ τινες τὸ ἀρτίως, ἐν ἀρτίαις ἡμέραις σημαίνειν, ὅπερ οὐκ ἀληθές, ὥσπερ κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον δειχθήσεται. 30

ΙΔ'. *Τὰ κρινόντα ἐπὶ τὸ βέλτιον μὴ αὐτίκα ἐπιφαίνεσθαι.*

Τὸ αὐτίκα σημαίνει νῦν ἐν ἀρχῇ· ἀρχὴν δὲ νόσου ἀκούειν χρῆ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὅλον, ἐν ᾧ μηδέπω πέψεώς εἰσι γνωρίσματα, εἴρηται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κρίσεων

ΚΥΗΝ: ¹ ἔχει ⁴ φαρμακείησιν ⁶ δοκίει ⁹ γένηται ¹¹ post οὖν add. ἀκριβῶς ἐμποδίζεις . . . βαρύνεις . . . ἐρεθίσεις . . . ἀποκτείνεις ¹⁴ προὔκειτο ¹⁶ ἴσως deest εἰ χρῆ ¹⁸ μελῶν ²² ὀξέων deest ²³ εἶπεν pro ἔφη ²⁶ λειπὸν ²⁸ τοῦ σημαινομένου ³⁰ δείκνυται ³³ ἐστι

περὶ τῆς σημασίας ταύτης. Διαιρούμενοι γὰρ τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων, λέγομεν αὐτὰ ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀναβάσεως, καὶ ἀκμῆς, καὶ παρακμῆς συγκεῖσθαι. Ἄλλὰ κριθῆναι ἐν ἀρχῇ οὐδὲν δύναται, καὶ γέγραπται περὶ τούτου ἱκανῶς ἐν τοῖς περὶ κρίσεων· ἐξ ἐκείνων οὖν μανθανέτω τις τὸν ὅλον περὶ τούτων λόγον, ἐγὼ γὰρ οὐ βούλομαι αὐτὸν ἅπαντα, μακρό-
 5 τερον ὄντα ἢ ὡς νῦν διελθεῖν, ἐνθάδε μεταφέρειν. Τοῦτο δὲ μόνον λέξω, ὅτι ἐπειδὴν ἢ φύσις ἐπειγῆται πρὸς τὴν ἔκκρισιν, ἀξιόλογος ἐν τῷ σώματι γίνεται ταραχή, δι' ἣν πολλὰ φαίνεται συμπτώματα μετὰ τῶν τῆς πέψεως σημείων σαφεστάτων. Μὴ ἔξαπατάτω δέ σε τὰ σημεῖα τῆς πέψεως, ἠγούμενον εἶναι κριτικά· τὰ γὰρ κρίσιμα οὐ παραχορήμα ἐπιφαίνονται, τουτέστι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος. Ἄει δὲ οὐ ταῦτα τὰ τῆς κρίσεως καὶ
 10 τῆς πέψεως γνωρίσματα· τοῖς μὲν γὰρ οὐκ ἐγχωρεῖ τὸ μὴ οὐ κρίσιν τινὰ πάντως ἢ ἀγαθὴν, ἢ κακὴν ποιήσασθαι, τὰ δὲ τῆς πέψεως σημεῖα σωθήσεσθαι μὲν δηλοῖ τὸν ἄνθρωπον, οὐ μέντοι γε κριθήσεσθαι πάντως. Δύναται γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι κατὰ βραχὺ τὸ νόσημα πεπτόμενον, ἐπὶ τὴν παντελῆ λύσιν ἀφικέσθαι. Πῶς δὲ διενήνοχε τὰ κρίσιμα συμπτώματα τῶν τῆς πέψεως σημείων, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ κρίσεων εἴρηται· ἐνθα καὶ τῆς
 15 τελείας πέψεως καὶ μὴ τελείας εἴπομεν σημεῖα. Τὴν γὰρ τελείαν εἶναι πέψιν ἔφην, ὅταν ἐν τοῖς οὖροις ὑφίσταται τι λευκὸν καὶ λεῖον, καὶ ὁμαλὸν καὶ συνεχές· τὴν δὲ ἀμυδρὰν πέψιν ὅταν ἐξ ὑδατώδους οὖρου μετρίως ὑπωχρον γένηται. Πέψεως μὲν οὖν σημεῖα οὐκ ἔστιν, ὅτε κακῶς ἐπιφαίνηται· τὰ κρίσιμα δὲ ἔστιν ὅτε κακῶς, οὔτε γὰρ ἐν ταῖς ἀναβάσεσιν, οὔτε ἐν ταῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀκμαῖς ἐπιφαίνεσθαι χρὴ. Οὔτε οὖν ἰδρῶτες (πολ-
 20 λάκις γὰρ δεῖ τὰ χρησιμώτατα λέγειν), οὔτε ἔμετοι καὶ διαχωρήματα γαστρος, οὔτε παρωτίδες, οὔτε αἰμορροαγαίαι, κατὰ τὴν ἀρχὴν, καὶ αὐτίκα ἐπιφανέσθαι, ἔκρινόν ποτε νόσημα. Ταῦτι μὲν οὖν ἤδη καὶ ὡς αἴτια πιστεύουσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς νόσους ἀπαλλάττειν· τὰ δὲ ὡς σημεῖα τούτων δηλωτικά, παραφροσύναι τέ εἰσι, καὶ ἀγρυπνίαι, καὶ κόματα, καὶ ἀλγήματα, καὶ δάκρυα, καὶ δύσπνοια, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, ἅπερ χωρὶς τῶν τῆς
 25 πέψεως σημείων ἐπιφανέντα, κακίστων διαθέσεών ἐστι γνωρίσματα. Ἄπαντα μὲν οὖν ταῦτα, τὰ τε ὡς αἴτια, τὰ τε ὡς σημεῖα κρίσιμα, μὴ αὐτίκα φαινέσθω, τουτέστι μὴ κατὰ τὸν πρώτον καιρὸν τοῦ νοσήματος· τότε γὰρ, εἰ φαίνοιτο, οὐ καλῶς, ἀλλὰ κακῶς ἐπιφαίνεται. Τὰ δὲ τὴν πέψιν δηλοῦντα σημεῖα, εἰ καὶ κατὰ τὴν ὥραν πρώτην εὐθὺς φαίνοιτο τοῦ πρώτου παροξυσμοῦ, πρὸς τὸ καλὸν κάγαθὸν ἀναφέρεται.

30 *ΙΕ' Πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν, μὴ ὤμά, μηδὲ ἐν ἀρχῆσιν, εἰ μὴ ὄργᾶ· τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὄργᾶ.*

Μετὰ τὴν τῶν σημείων κριτικῶν τε καὶ πεπτικῶν διήγησιν, περὶ φαρμακείας ἀκολούθως διαλέγεται καὶ διδάσκει ἡμᾶς ἄριστος ἰατρὸς τὴν τῶν φαρμάκων χρῆσιν ἐπὶ τοῖς χυμοῖς πεπτομένοις εἶναι ἐπιτηδείαν, ἐπὶ ὁμοῖς δὲ μὴ, πλὴν ὄργᾶν αὐτοῖς αἰσθανόμεθα.

ΚῦHN: ⁴ αὐτὸν deest ⁵ ἐπειδὴ ⁶ ἐπάγεται δι' ὧν ⁹ τῆς πέψεως καὶ τῆς κρίσεως
¹⁵ ἔφην deest ¹⁶ ἐν τοῖς οὖροις desunt λευκόν τε ¹⁷ μὲν δὴ οὖν deest ὅτε pro οὔτω ²⁰ δεῖ
 pro χρὴ ³¹ οὐ γὰρ ὄργᾶ ³³ πεπτομένους

Τὸ μὲν δὴ ὀργεῖν κυρίως μὲν εἴθισται λέγεσθαι ἐπὶ τῶν ζῴων τῶν ἐπειγομένων χρῆσθαι συνουσίᾳ. Μετενήνεται δὲ νῦν ἐπὶ τὰ κατεπείγοντα καὶ κινούμενα ταχέως νοσήματα, καὶ μάλιστα ἐπειδὴν ἐρεθίζηται πως ἢ τοῦ κάμνοντος αἴσθησις ὑπὸ τῶν ὑγρῶν τε καὶ πνευμάτων ἀτάκτου κινήσεως· ἐπὶ γὰρ τούτων μόνον εὐλόγως ἂν τις χρήσαιτο τῆς φαρμακίας κατ' ἀρχὰς σύμμαχον ἔχων εἰς τὸ τῆς ὀλκῆς εὐπετέστερον τὴν τῶν πλεοναζόντων 5 χυμῶν καὶ ὑγρῶν κίνησιν, Ὡς τὰ γε, πρὸς τῷ τελέως ὑπάρχειν ἄπεπτα, τὸ μόνιμόν τε καὶ ἔδραϊον ἔχοντα, χαλεπῶς ὑπακούειν ταῖς ὀλκαῖς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. Προειπὼν γάρ, ὡς πέποννα χρῆ φαρμακεύειν, ὑπήνεγκε μὴ ὤμά, μηδ' ἐν ἀρχῆσι, δηλῶν, τῆς ἀρχῆς οὔσης, ὠμόν τὸ νόσημα καὶ ἄπεπτον ὑπάρχειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. Ἐὰν μὲν γὰρ ἐν τῷ σώματι τὸ μὲν αἷμα τὸ χρηστὸν ὀλίγον, οἱ δὲ ὠμοὶ χυμοὶ πάμπολλοι, μήτε φλεβοτομεῖν 10 χρῆ, μήτε καθαίρειν, μήτε γυμνάζειν, ἀλλὰ μήτε κινεῖν ὄλωσ, μήτε λούειν. Αἱ μὲν γὰρ φλεβοτομαίαι, τὸ μὲν χρηστὸν ἐκκενοῦσι, τὸ δὲ μοχθηρόν, ὅπερ ἐν ταῖς πρώταις μάλιστα φλεψὶ ταῖς καθ' ἥπαρ καὶ τὸ μεσάριον ἀθροίζεται, πρὸς ὄλον ἐπισπῶνται τὸ σῶμα. Καθάρσεις δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων στρόφους τε καὶ δήξεις ἐργάζονται, ἀλλὰ καὶ τὰς λειποψυχίας σὺν τῷ μὴ κενοῦν ἀξιολόγως· οἱ χυμοὶ γὰρ ὠμοὶ πάντες ἀργοὶ τε καὶ δυσκίνητοι 15 διὰ τὸ πάχος τε καὶ τὴν ψυχρότητα, καὶ ἐμφράττουσιν ἀπάσας τὰς στενάς ὁδοὺς, δι' ὧν χρῆ τὸ κενούμενον ἐν ταῖς καθάρσεσιν ἐπὶ τὴν γαστέρα παραγίνεσθαι καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οὔτε αὐτοὶ κενοῦνται καὶ τοὺς ἄλλους ἐμποδίζουσι. Δοτέον οὖν αὐτοῖς πρότερον ἐδέσματα τε καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα λεπτύνοντα καὶ τέμνοντα καὶ κατεργαζόμενα τὸ πάχος τῶν χυμῶν ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. Οὐ μὴν ἀλλὰ ἤτις τὸ ἀπόστημα τοῦ 20 μικροχόλου χυμοῦ ἔκγονον, ἢ φλεγματικοῦ, ἢ μελαγχολικοῦ, ἔχει, παραφυλλάττειν δεῖ τὴν μείωσιν τὴν διὰ φαρμάκου γενομένην. Εἰ δὲ ἐν τῇ ὥρᾳ πάνυ θερμῇ, τὸ τῆς πλευρᾶς ἀπόστημα ἐκ τοῦ αἵματος συστήῃ, καὶ ὁ ἐπικρατῶν ἐν τῷ σώματι χολώδης χυμὸς εἴη, πάντως κωλυτέον· ὁ γὰρ αἵματώδης χυμὸς εἰς χολὴν τρέπεται, ὅπερ γνωρίζεται, ἐπειδὴ ὁ κάμων ἐπὶ τῇ τοῦ αἵματος πτύσει τὸ χολῶδες πτύελον ἐκπέμπει. Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τοῦ προσώ- 25 που ἔρευθος ταῦτ' οὗτο ἐνδείκνυται, ὡς καὶ τ' ἄλλα πολλὰ. Ἐπὶ δὲ τῶν ὠμῶν παντάπασιν εὐλαβητέον. Πέποννα μὲν οὖν φαρμακεύειν καλῶς ἀξιοῖ Ἱπποκράτης, μὴ ὤμά, μηδὲ ἐν ἀρχαῖς, εἰ μὴ ὀργᾶ, τουτέστι, μὴ πρὸς ἔκκρισιν ἐπάγοιτο ἢ κινήσις καὶ μήπω μηδεμίαν ἔχουσα πρὸς ἐν μέρος ἔδραϊαν ῥοπὴν τε καὶ στάσιν, ἀλλὰ τοὺς χυμοὺς ἔχουσα ἐν κινήσει, καὶ φορᾶ, καὶ ῥύσει. Περὶ δὲ τῆσδε τῆς ῥήσεως καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἀφορι- 30 σμῶν, ὅσπερ καὶ περὶ τῆς ἐχομένης ῥηθήσεται· καίτοι γε ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς μὴ γεγραμμένης. Τὴν δὲ ἐφεξῆς ἤδη ἄνωθεν διήλθομεν, ἔχει γὰρ οὕτως.

ΙΓ'. Ἄς δεῖ ἄγειν, ὅπη ἂν μάλιστα ῥέπη, διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων, ταύτη ἄγειν.

Ἐῖρηται ἐν τῷ πρώτῳ ὑπομνήματι κατ' ἀρχὰς περὶ τῶν χωρίων ταῖς κενώσεις συμφερόντων, ὡς ἐστὶ τὰ τε ἔντερα, καὶ κύστις, καὶ μήτρα, καὶ τὸ πᾶν δέρμα, καὶ ὁ στό- 35

KÜHN : ¹⁰ οἱ δὲ ¹⁴ ταῖς λειποψυχίαις ²¹ ἢ μελαγχολικοῦ deest ²² φαρμάκων

μαχος, καὶ ὑπερῶα καὶ ῥίνες. Ὅταν οὖν ἡ φορὰ τῶν χυμῶν κάτω ῥέπη εἰ πρὸς τὰ ἔντερα ἦκει, τότε διὰ τῆς ἔδρας δεῖ κενουῖσθαι. ὅταν δὲ πρὸς τὴν κύστιν, διὰ τῶν οὐρη-
 5 τικῶν, ὡς καὶ διὰ μήτρας ἐν γυναιξίν ἐπὶ τῶν καταμηνίων καὶ διὰ ἰδρώτων κατὰ τὸ δέρμα καὶ διὰ ἐμέτων, εἰ φορὰ ἄνω ῥέπει, καὶ τοῦτο γε διὰ στομάχου, ὅταν δὲ τὸν ἐγκέ-
 10 φιλον ἐκκαθαίρομεν, διὰ ὑπερῶας καὶ διὰ ῥινῶν ἐν ταῖς αἰμορροαγίαις. Ἰστέον δὲ ὅτι ἀκτέα νῦν συμβουλεύει, ἃ μῆτε κρίνονται, μῆτε κέκριται ἀρτίως· ταῦτα γὰρ ἄγειν δεῖ ὅπη ἂν ἡ φύσις ῥέπη, καὶ σκοπεῖσθαι, ἵνα μὴ εἰς τὰ ἀσύμφορα χωρία ἢ ροπή γένηται τῶν λυπούντων χυμῶν· τότε γὰρ μὴ μόνον ἄγειν, καὶ τῇ φύσει συνεργεῖν, ἀλλὰ καὶ κωλύειν καὶ ἀντισπᾶν χρῆ.

10 IZ'. Τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι, ἀλλ' ἕως ἂν χωρῆ οἷα δεῖ, καὶ φέρῃ εὐφόρως. Ὅκου δὲ δεῖ γυῶσαι ἢ λειποθυμῆσαι, ἕως ἂν τοῦτο ποιήσης, ἐπ' ἄλλα ῥέψαι, ἢ ξηρῆναι, ἢ ὑγρῆναι, ἢ ἀντισπάσαι, οὐνεκα τοῦτο ποιέεται, ἣν ἐξαρκέη ὁ νοσέων.

Ἐν πάσαις ταῖς κενώσεσιν, ὡς ἤδη ἄνωθεν εἴρηται, κριτήριόν ἐστιν ἡ εὐφορία· εἰ γὰρ καὶ πλήθος πολὺ ἐκκενοῦται, ὁ δὲ κάμνων κουφότερος ἑαυτοῦ οὐ γίνεται, καὶ
 15 μὴ φέρει εὐφόρως, πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι οὔτε τὸ λυποῦν, οὔτε τὸ πνεονάζον, ἀλλὰ τὸ κατὰ φύσιν ἐκκρίνεται. Συμβουλεύει γοῦν μὴ τῇ τῶν κενουμένων ποσότητι προσέχειν τὸν νοῦν, ἀλλὰ αὐτοῖς τοῖς κενουμένοις, ἣν οἷα δεῖ κενοῦνται, καὶ τῇ εὐφορίᾳ· καὶ τοῦτο εἴτε τῆς φύσεως αὐτῆς ἐκκαθαίρουσης τὸ σῶμα, εἴθ' ἡμῶν δόντων τὸ φάρμακον, τῶν λυπούντων χυμῶν ἢ κένωσις γίγνοιτο. Ὅπου δὲ χρῆ ἐκτυλίνεσθαι, ἢ μέχρι λειποθυμίας ἐκκε-
 20 νοῦν, τοῦτο ποιήσεις, ἕως ἂν τοῦτο γένηται ὅπερ ἐθέλεις. Ἐξεσι δὲ ἐν τῷδε τῷ καιρῷ ἢ ῥέψαι, ἢ ξηρῆναι ἢ ὑγρῆναι, ἢ ἀντισπάσαι, ἕως ἂν ὁ κάμνων ἐξαρκέση. Ἐπειδὴ γὰρ πολλαχῶς λειποψυχία γίνεται, ἴσθι μοι νῦν, λειποθυμίαν εἰρησθαι τὴν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ κενώσει γινομένην· ἣς μεγάλη χρεία ἐστὶν ἐν τοῖς συνόχοις πυρετοῖς, ὡς ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ δέδεικται, καὶ ἐπὶ τῶν μεγίστων φλεγμονῶν, καὶ ἐν ταῖς ἰσχυροτάταις ὀδύ-
 25 ναις. Χρῆ μέντοι διορίσαι πότερον τοῦτο φλεβοτομία, ἢ τῇ καθάρσει ποιητέον· τοὺς δὲ διορισμοὺς ἔχεις σαφῶς ἐν τῷ περὶ φλεβοτομίας. Αὐτίκα δὲ ἐν τῷ κόπῳ, ὃν φλεγμονώδη καλοῦμεν, εἰ μὴ τις φθάσας ἀποχέει τοῦ αἵματος, αὐτίκα πυρετὸς σφοδρότατος ἄπτεται· καὶ γὰρ οὖν καὶ θερμότατόν ἐστι τὸ τῶν κόπων τοιούτων αἷμα, καὶ πλείστης αὐτοῦ δέονται τῆς κενώσεως ἅπαντες σχεδὸν οἱ καταληφθέντες αὐτῷ. Καὶ οἱ πολλοὶ δὲ αὐτῶν
 30 πυρέττουσι, καὶ ἀποχέης τοῦ αἵματος· ὅθεν οὐ προσήκει ὀλίγον ἀφελεῖν, ἀλλὰ διὰ ταχέων ἐκκενοῦν. καὶ μέχρι λειποθυμίας ἄγειν, εἰ μηδὲν ἕτερον κωλύει. Εἰ δὲ δις ὠφελεῖν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐθέλεις, πρότερον μὲν οὕτω κενώσεις, ὡς μὴ λειποθυμῆσαι τὸν

KŪHN: ¹ ἢ πρὸς ² ἦκη ³ διὰ pro ἐπὶ ⁴ ὑπερῶαν ⁵ ἀκτέα deest ¹⁵ τὸ λειπὸν
¹⁶ post ἐκκρίνεται add. καὶ ἡ δύναμις καταλύεται ²⁰ τῷ deest ²¹ ἢ ὑγρῆναι desunt ²⁴ συνε-
 χέει ²⁵ ἦτοι ²⁹ δέοντα ἃ πάντες καταλειφθέντες ³⁰ ἀποχέεις ³¹ κωλύη

κάμνοντα, δεύτερον δὲ μὴ φοβηθῆς λειποψυχίαν· εἰ μὲν προτέρω κενώσει καταλυθείη, οὐκ ἂν οἶός τε εἶη τὴν δευτέραν ὑπομένειν. Περὶ δὲ πυρετοῦ διακαεστάτου οὐκ ἔστι μῆκναι ἐν τῷδε, ἐπεὶ λέλεκται ἤδη ἐν τῷ ἐνάτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ὡς οὐκ ἔστιν εὐρεῖν μεῖζον βοήθημα τοῦ μέχρι λειποθυμίας ἐκκενωσαί· οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἰσχυροτάταις ὀδύναϊς. Προσέχειν δὲ δεῖ τὸν νοῦν αἰετῇ τῇ δυνάμει τοῦ νοσοῦντος, ὅπερ αὐτὸς εἶπεν, ἣν 5 ἐξαρκῆ ὁ νοσέων· ὡς εἶναι δύο γνωρίσματα τὴν εὐφορίαν τε καὶ τὴν τοῦ κάμνοντος δύναμιν ὀποτέρω δὲ μὴ παρῆ, οὐ ποιητέον.

ΙΗ'. *Τούτοισιν τεκμαίρεσθαι τὰ μὲν ξηρὰ θερμὰ ἔσται, τὰ δὲ ὑγρά, ψυχρὰ· διαχωρητικὰ δὲ τάναντία ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.*

Τοιαῦτα φησὶν ἔσται τεκμήρια, ἐξ ὧν εἰδέναι δυνησεί ὅτι ἐξαρκέει ὁ νοσῶν, καὶ 10 ἢ κένωσις μέχρι τῆς λειποθυμίας γεγένηται· ἅ μὲν γὰρ εἶναι ξηρὰ πρότερον ἡσθάνου, νῦν θερμὰ, ἅ δὲ ὑγρά· ἦν, νῦν ψυχρὰ ἔσται, τὰ δὲ διαχωρητικὰ τάναντία. Τοῦτο δὲ οὐκ αἰετῇ, ἀλλὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Καλεῖ δὲ δι' ὧν ἡ γαστήρ ὑπάγεται, ἦν γὰρ μὴ εἶεν ἐναντία, ἢ φύσις αὐτὰ νικᾷν πέφυκε. Λύεται δὲ ἡ κάτω γαστήρ, καὶ πολλὰ τε καὶ ποικίλα ὠθεῖ αἰ γὰρ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων πολλὰς ἰδέας ἐκκενοῦσαι χυμῶν, 15 ἀκριβέστερον ἐκκαθαίρουσι τὸ σῶμα, πλὴν εἰ μὴ συντήξεως καὶ σηπεδόνοσ ἐχιοεν σημεῖα περὶ ὧν αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ διήλθεν, ἔνθα [τὰ] τῶν λιπαρῶν καὶ δυσωδῶν ἐμνημόνευσεν.

ΙΘ'. *Ταῦτα τῆσι περισσῆσιν ἄνω, ἣν καὶ αἱ περίοδοι, καὶ ἡ κατάστασις τοιαύτη ἐκ τῶν παροξυσμῶν. Γίνεται δὲ τὰ πλεῖστα τῆσιν ἀρτίησι κάτω· οὕτω γὰρ καὶ αὐτόματα 20 ὠφελείη, ἣν μὴ αἱ περίοδοι τοὺς παροξυσμοὺς ἐν τῆσιν ἀρτίησι ποιέωνται. Ἐν δὲ τοῖσι τοιούτοισιν, ἐν μὲν ἀρτίησιν, ἄνω, ἐν δὲ τῆσι περισσῆσι, κάτω, ὀλίγα δὲ τοιαῦτα· αἰ δὲ τοιαῦτα, καὶ δυσκριτότερα καταστάσεις.*

Οὐ δεῖται μακροτέρου λόγου πρὸς τὴν σαφήνειαν τῶν ρητῶν, ὅστις τὰ ἡμέτερα περὶ τῶν κρίσεων ὑπομνήματα ἐπιμελῶσ διήλθεν· ἐκεῖ γὰρ ἅπαντα τὰ πρὸς κρίσιν, καὶ 25 τὰς ἀκρισίας, καὶ κακὰς κρίσεις φερόμενα γέγραπται, καὶ ὅτι τὰ παροξυνόμενα ἐν ἀρτίησι, κρίνονται ἐν ἀρτίησιν, ὧν δὲ οἱ παροξυσμοὶ ἐν περισσῆσι, κρίνονται ἐν περισσῆσι. Καὶ εἴρηται ἐν τοῖς παροξυσμοῖς γίνεσθαι κρίσεις, διὰ τε τὸ κινεῖσθαι σφοδρῶσ ἐν αὐτοῖς τοὺς χυμοὺς, καὶ ὡσπερ ζέοντασ ἐκρήγνυσθαι δι' αἰμορροαγίας, ἢ δι' ἰδρωτῶν, ἢ ἐμέτων, ἢ διαχωρημάτων, καὶ αἰμορροοῖδων, ἢ καταμηνίων ταῖς γυναιξί, διὰ τε τὸ κατ' αὐτὸν τὸν 30 καιρὸν τὴν φύσιν ἐπείγεσθαι πρὸς ἐκκρίσιν αὐτῶν, ἅμα μὲν ὅτι βαρυνόμενη καὶ κακοπαθοῦσα παροξύνεται πρὸς τὴν ἐκκρίσιν, ἅμα δὲ ὅτι κεχυμένων μᾶλλον αὐτῶν, ἢ τε διάκρίσισ ἐτοιμοτέρω τῶν μοχθηρῶν, ἢ τε κρίσισ ῥᾶον γίνεται. Καὶ διὰ τοῦτο λέλεκται, ὅτι

ΚΥΗΝ: ¹ φοβηθήση ² οἶόν ³ πῶσ οὐκ ¹⁹ ἦν αἰ deest ²⁰ οὔτε ²¹ ποιέονται ²⁶ φερόμενα deest ³¹ αὐτῶν deest

μεταβολή τετραχῶς γίνεται, ἐπὶ τὴν σωτηρίαν, ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὴν ἐπὶ τὸ ἄμεινον, ἢ χεῖρον· καὶ ὅτι ἀμείνων ἢ κρίσις ἢ κατὰ κένωσιν τῆς κατ' ἀπόστημα, εἴτα ἢ κατὰ τὸν λυποῦντα καὶ πλεονάζοντα χυμὸν τῆς ἄλλον τινὰ μενούσης, καὶ τρίτον ἢ κατ' ἕξιν τῆς μὴ (κατ' ἕξιν δὲ αὐτὸς ὀνομάζει τὸ κατ' εὐθυωρίαν), ἐπὶ ταύταις ἢ μετ' εὐφορίας, εἴθ' 5 ἢ μετὰ πέψεως ἐν ἡμέρᾳ κρίσιμῳ· ταῦτα γὰρ πάντα ἔχειν δεῖ τὴν τελείαν κρίσιν. Ἰσθι μέντοι ἐν τοῖς πυρετοῖς οὐχ ὁμοίως τὰς ἡμέρας ἀριθμεῖσθαι, ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν συνεχῶν ἡμέρα μία δύναται, τοῦτο ποιεῖ ἐπὶ τῶν διαλειπόντων ὁ παροξυσμός, καὶ αἱ κρίσεις κατὰ τὴν τούτων συναρίθμησιν γίνονται· καὶ ἡμεῖς ἴσμεν ἐπὶ τῶν τρίταιων τε καὶ τετραταίων γινομένην τὴν κρίσιν κατὰ τὸν τῶν περιόδων ἀριθμὸν, καὶ μὴ τῶν ἡμερῶν. Τοῦτο 10 δ' ἀληθὲς εἶναι μαρτυρεῖ αὐτός, ἔνθα φησί, τὸν ἀκριβῆ τρίταιον ἐν ἑπτὰ περιόδοις κρίνεσθαι· ὁ γὰρ ἑβδομος ἀπ' ἀρχῆς παροξυσμός εἰς τὴν τρισκαιδεκάτην ἡμέραν ἐμπίπτει καὶ οὕτως ὁ πυρετὸς ἐν αὐτῷ πολλάκις εἴωθε κρίνεσθαι, καὶ οὐκ ἐκτείνεται εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην κρίσιμον οὔσαν. Ὡς δὲ τῶν ὀξέων νοσημάτων ἡ αὐτὴ ἡμέρα τεσσαρεσκαιδεκάτη ὄρος ἐστὶ, καὶ τῶν κατοξέων ἢ ἐβδόμη, οὕτως ἐν διαλείπουσιν ὁ τρίταιος 15 κατὰ τὴν ἐβδόμην περίοδον τελευτᾷ. Εἰ μὲν οὖν ἐν ταῖς περισσαῖς ἡμέραις ἢ κρίσις γένηται, διὰ τῶν ἄνω μερῶν γενήσεται, ἐὰν καὶ περίοδος καὶ κατάστασις τοῦ νοσήματος κατὰ τὴν τάξιν τῶν παροξυσμῶν εἴη τοιαύτη· ἐν ἀρτίαις δὲ εἰ γένηται, διὰ τῶν κάτω ἔσται. Ἄξιοι δὲ καὶ τῶν αὐτομάτων εἶναι τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ὠφελεῖν, ἐὰν οἱ παροξυσμοὶ πρὸς τῶν περιόδων ἐν ταῖς ἀρτίαις γένωνται· διότι ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀνάπαλιν 20 συμβήσεται, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀρτίαις ἄνω, ἐν δὲ ταῖς περισσαῖς κάτω. Προστίθησι μέντοι ὀλίγας τοιαύτας καταστάσεις γίνεσθαι, καὶ τὰς οὕτω γινομένας δυσκριτωτέρας εἶναι· τὴν δὲ αἰτίαν τούτου ἡμεῖς ἐν ταῖς κρίσιμοις ἡμέραις εἰρήκαμεν.

Κ'. Ἄταρ καὶ τὰ πρόσω χρόνου προήγοντα ἀνάγκη οὕτως ὡς τρισκαιδεκαταῖα, τέσσαρες- 25 καιδεκαταῖα, τρισκαιδεκάτη μὲν κάτω, τεσσαρεσκαιδεκάτη δὲ ἄνω· πρὸς γὰρ τὸ κρίσιμον οὕτω συμφέρει. Καὶ ὀκτώσα εἰκοσταῖα, πλὴν ὀκτώσα κάτω.

Ὅπερ ἤδη προεῖπον, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων καὶ τῶν κρίσιμων ἡμερῶν ὑπομνήμασιν εἴρηται ἅπαντα τὰ περὶ τοιαύτης ἐστὶ πραγματείας. Διὸ ἐνταυθοῖ μόνα τὰ κεφάλαια τῶν ἐκεῖ γεγραμμένων ἀναμνήσω. Κρίσις μὲν οὖν ἐστὶν ὀξυῶδός ἐν νόσῳ μεταβολή· γίνεται δὲ κατὰ τέσσαρας τρόπους. Ἡ γὰρ ἐστὶν ἀπάλλαξις τῶν νοσημάτων εὐθέως, ἢ μεγάλην 30 μεταβολὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιφέρει, ἢ θάνατον εὐθέως, ἢ καὶ ὁ κάμνων γίνεται χείρων πολλῶν. Ἄπασα δὲ κρίσις μετὰ τινος φανερωᾶς γίνεται κενώσεως, ἢ ἀποστάσεως ὡς μετ' ὀλίγα ῥηθήσεται. Ἡμέρας δὲ κρίσιμους ὀνομάζομεν, ἐν αἷς αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ πισταί τε ἅμα καὶ πλεῖσται γίνονται· ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις οὔτε πισταί, οὔτε πολλὰι τυγχάνουσιν. Ἰπποκράτης μὲν ὁ πάντων ἀγαθῶν εὐρετῆς τοιαύτας τὰς ἡμέρας ἐνεδείξατο· καὶ

ΚΥΗΝ: ² ἄμεινον κατὰ τὸν προ ἢ κατὰ τὸν ⁶ μὲν δὴ ⁷ διαλειπόντων ¹⁴ ἐνδιαλεί-
 πουσιν ¹⁷ ἢν ¹⁹ ταῖς deest ²⁷ ἢ περὶ προ τὰ περὶ ἐνταυθὶ ³⁰ ἀναφέρει χεῖρον

ἰσχυροτέραν εἶναι περίοδον ἡμερῶν κρισίμων τὴν ἐβδόμην εἶπε, δευτέραν δὲ τῇ δυνάμει τὴν τετράδα γιγνομένην, διότι δίχα τέμνει τὴν ἐβδόμην, καὶ σημαίνονται αἱ κρίσεις ἐπόμεναι ἐν ταῖς περιόδοις ταῖς ἐβδομικαῖς ὑπὸ τῶν τετράδων. Ἡ δὲ τετάρτη ἡμέρα τῆς ἐβδόμης ἐστὶ δηλωτικὴ, ἢ δὲ ἐνδεκάτῃ τῆς δεκάτης τετάρτης· ταύτας δὲ αὐτὸς ἐπιδήλους καλεῖ. Βούλεται δὲ τὰς ἐβδομάδας ἀριθμεῖσθαι τόνδε τὸν τρόπον· δύο μὲν ἐφεξῆς ἀλλή- 5
λων τὰς πρώτας κατὰ διάζευξιν, ἔπειθαι δὲ αὐταῖς τὴν τρίτην κατὰ συνάφειαν· ὡς τελευτώσης εἰς τὴν ἡμέραν τινὰ τῆς προτέρας, ἀρχομένης δὲ τῆς δευτέρας ἀπ' ἄλλης, καὶ τῆς τρίτης ἀπὸ τῆς αὐτῆς, εἰς ἣν ἡ δευτέρα τέλος εἶχεν. Ὅπερ αἰτιὸν ἐστὶ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ἐσχάτην εἶναι τῆς τρίτης ἐβδομάδος· ὃ καὶ ἀληθὲς εἶναι εὐρίσκομεν, ἢ γὰρ εἰκοστὴ καὶ πλεῖστα, καὶ βεβαίως ὁρᾶται κρίνουσα. Διὰ μὲν οὖν ταύτην αἰτίαν ὃ Ἴπποκράτης τὴν 10
τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, οὐ τὴν τεσσαρακοστὴν δευτέραν, κρίσιμον εἶναί φησιν· οὕτω καὶ τὴν ἑξηκοστὴν καὶ τὴν ὀγδοηκοστὴν, οὐ τὴν ἑξηκοστὴν τρίτην, οὐδὲ τὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην. Παρεμπίπτουσι δὲ ταῖς κρίσιμοις κατὰ τὰς ὀξείας νόσους αὐταί, τρίτη, πέμπτη, καὶ ἐνάτη· παρεμπίπτει δὲ ποτε καὶ ἡ ἕκτη, κακὴ κρίσιμος οὔσα, ὅτι μετὰ συμπτωμάτων ἐνίοτε ποιεῖ τὴν κρίσιν ἐπισφαλῶς. Τούτων δὲ πάντων τὰ παραδείγματα ἔχεις ἐν τοῖς 15
τῶν ἐπιδημιῶν ὑπομνήμασιν· ἀλλὰ ἐκείνους τοὺς ἀδρόστους ἐνταῦθα περιγράφειν μακρόν. Ἐνεσθι δέ σοι τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἀναγινώσκειν, ἧς ἀρχὴ ἦδε· οὐ πυρετοὶ κρίνονται ἐν τοῖσιν αὐτῆσιν ἡμέρησι τὸν ἀριθμὸν, ἐξ ὧν τε περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται, καὶ τὰ λοιπά. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἀφορισμῶν περὶ κρινουσῶν ἡμερῶν, πολλά ἐστὶ γεγραμμένα, ἐξ ὧν δὴλόν ἐστιν ὅτι τὴν 20
πρώτην ἐβδομάδα κατὰ τὴν συνάφειαν ἀριθμεῖ τῇ δευτέρῳ, καὶ ὅτι τὴν τετάρτην ἡμέραν ἐπίδηλον ποιεῖ τῆς ἐβδόμης, καὶ τὴν δεκάτην ἐβδόμην τῆς εἰκοστῆς· καὶ ποῖα ἐπίδηλοι εἰς τὸ καθόλου, καὶ ποῖα θεωρηταί τῶν ἡμερῶν, πολλά δὲ καὶ ἄλλα εὐρήσεις, ἃ ἔγραψεν Ἴπποκράτης ἄλλοτε κατ' ἄλλο βιβλίον, ὑπ' ἐμοῦ δ' εἰς ἐν ἠθροισται κατὰ τὴν περὶ κρίσιμων ἡμερῶν πραγματείαν. Τῷ μὲν οὖν θέλοντι προγινώσκειν ἀκριβῶς, ἀναγνωστέον ἐστὶ 25
καὶ τὰ βιβλία ἐκεῖνα, καὶ τὰ περὶ κρίσεων. Τοσαύτην γὰρ χρεῖαν παρέχουσι τὰ τοιαῦτα, ὡς ἐμοῦ μὲν ταύτην τὴν θεωρίαν προειπόντος ἐπ' Εὐδήμου φιλοσόφου, τρεῖς τεταρταίους ἔχοντος, ἕνα μὲν αὐτῶν πρώτον παύεσθαι ἐν ταῖσδε ταῖς ἡμέραις καὶ μετὰ τόσας δὲ περιόδους, καὶ ἐκείνου παυομένου, δεύτερον ἄλλον ἐν τῇ δε τῇ ἡμέρῳ κᾶπειτα, καὶ τὸν τρίτον ὁμοίως προειπόντος, ἐκ μαντικῆς, καὶ οὐκ ἐξ ἰατρικῆς θεωρίας ἔφασαν λέγεσθαι 30
ταῦτα. Οὐ μόνον δὲ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ καὶ (σὺν θεῷ δ' εἰπεῖν) οὐδέποτε ἀπέτυχον ἐν οὐδεμιᾷ προῤῥήσει. Τούτων οὖν οὕτω διωρισμένων τὴν λέξιν ἐξηγήσασθαι πρόκειται τῶν εἰρημένων ὑφ' Ἴπποκράτους κατὰ τὸ προκείμενον βιβλίον. Ἐγὼ οὖν πρὸ τοῦ χρόνου τῆς κρίσεως ἦκει, τοιοῦτον τὸν τρόπον ἀνάγκη γενέσθαι, ὡς ἐν τῇ τρισκαιδεκάτῃ διὰ τῶν κάτω, ἐν δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ διὰ τῶν ἄνω ἄγεται ὅπερ χρήσιμον καὶ λυσιτελές

ΚΥΗΝ: ² κρίσεις ἐσόμεναι ⁷ μὲν εἰς ἐρχομένης ⁹ εὐρήσομεν ¹⁸ οἱ pro οὐ ἀρτίησιν ἡμέρησι ²² ποιεῖται ²³ καθόλου δὲ deest ²⁶ τοιαύτην pro τοσαύτην ²⁸ τοσὰς δὲ

πρὸς τὴν κρίσιν ἐστίν. Ὅμοίως δὲ καὶ ὅσα εἰκοσταία πλὴν ὅσα κάτω εἵπομεν γὰρ τὴν εἰκοστὴν κρίσιμον οὖσαν. Ὅσα δὲ κάτω ῥέπει, ταῦτα διὰ τῶν κάτω ἄγειν δεῖ, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσε. Μεταβῶμεν δὲ πρὸς τὰ ἐξῆς, καὶ αὐτὰ πρὸς τὴν κρίσιν συντελοῦντα.

ΚΑ'. Πολλὰ δὲ δεῖ καθαίρειν, ταῦτα δὲ οὐπω ἐγγὺς τῆς κρίσεως, ἀλλὰ προσωτέρω. Δεῖ
5 δὲ ὀλιγάκις ὀξέσει πολλὰ ἄγειν, τοῖσι δὲ κοπιώδεις τὸ σύμπαν.

Ἡ κρίσις, ὡς ἔφη, γίνεται τὸ πολὺ μετ' ἀγῶνος τε καὶ ταραχῆς ἀξιολόγου. Τὸ δὲ τῆς ταραχῆς αὐτῆς βίαιον ἀναγκάζει τὴν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ λυποῦντα καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ. Ἔστι μὲν γὰρ αὕτη δύναμις ἢ τῶν ἀλλοτριῶν ἐκκριτική, ὁ καιρὸς δὲ τῆς ἐνεργείας, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεώς ἐστι· τότε γὰρ ἐνεργεῖ κατὰ φύσιν πάντων
10 ἐπιτελουμένων, ὅταν ἐκεῖνη παύηται. Ἄλλ' ἀναγκάζεται ποτε πρὸ τῆς τελείας πέψεως ἀποτρίβεσθαι τὰ λυποῦντα, ὥσπερ καὶ ἐνίοτε συμπεληρωμένης ἤδη τῆς πέψεως ἔτι μέλλει καὶ βραδύνει δι' ἀρρωστίαν. Ἡ μὲν οὖν ἀποκριτικὴ τῶν ἀλλοτριῶν δύναμις τὰς κρίσεις ἐν ταῖς νόσοις ἐργάζεται· καὶ διὰ τοῦτο ἄρισται γίνονται κρίσεις, ὅταν ἤδη πεπεμμένα τὰ κατὰ τὸ ζῶον ὑπάρχη πάντα. Τὸ δὲ πρότερον ὠθεῖσθαι μοχθηρὸν ἐστίν. ὁμοῦ
15 γὰρ τοῖς λυποῦσιν ἐκκρίνεται τὰ χρηστά· τοῦτο δὲ γίνεται, τῆς φύσεως ἐρεθισθείσης ἢτοι πρὸ τοῦ ἱατροῦ, ἢ καὶ τῶν ἐν τῷ σώματι αὐτῷ περιεχομένων. Ἀλλὰ οὐ μόνον ὁ ἱατρὸς δύναται αἰτίαν τοῦ σφάλματος παρέχειν οὐκ ὀρθῶς τι πράξας, ἀλλὰ καὶ ὁ κάμνων, οἷθ' ὑπηρετῆται, τὰ τε ἄλλα τὰ ἰδίως ἕξωθεν προσαγορευόμενα. Τὰ δὲ ἐν τῷ σώματι, τὰ τε νοσηματά ἐστιν αὐτά, καὶ τὰ τούτων αἴτια, καὶ οἱ παροξυσμοί. Εἰ οὖν ἐν τι τῶν ἐρεθιζόντων
20 τὴν φύσιν ἐστίν ὁ παροξυσμὸς, οὐκ ἐπιτρέπει ἡσυχάζειν, οὐδὲ μένειν, ἀλλ' ἐπεγείρει καὶ κινεῖ, καὶ ὡς προκαλεῖται πρὸς μάχην. Καὶ ὡς ἡ φύσις βαρυνομένη ὑπὸ πλήθους περιτωμάτων, καὶ τῶν λυποῦντων χυμῶν ἀναγκάζεται πολλάκις ἀποτρίβεσθαι, καὶ τοῦτο μοχθηρὸν ἐστίν, εἰ πρὸ τοῦ πεφθῆναι αὐτοὺς τοῦτο ποιεῖται, καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς κρίσεως, οὕτω καὶ ἡμέτερον ἔσται σφάλμα, εἰ τοῦτο αὐτὸ ἐγγὺς τῆς κρίσεως ποιήσομεν.
25 Διὸ χρὴ προσωτέρω παραμένειν, καὶ τότε φύσεως μὴ ποιούσης, ἡμᾶς ποιεῖν· φθάνοντας δὲ καθαίρειν οὐκ ἀγαθόν. Ὁ δὲ προστίθῃσι, δεῖ δὲ ὀλιγάκις ὀξέσει πολλὰ ἄγειν, καλῶς εἶπεν. Εἴρηται γὰρ ὅτι μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν ὀξέων νοσημάτων, ἐγχωρεῖ ποτε καθαίρειν συμφερόντως· ὡς ἐν μὲν τοῖς χρονίοις ἀναμένειν αἰεὶ χρὴ τὸν πεπασμόν. Ἐν τε τοῖς ὀξέσι δυνατόν ἐστι φαρμακεύειν κατὰ τὴν ἀρχήν, ὅταν ὀργᾶ· καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς
30 περισκέψεως. Κίνδυνος γὰρ οὐ μικρὸς ἐν ὀξεί νοσήματι κακῶς φαρμακεῦσαι, διότι χρὴ τοῦτο βλέπειν τὸν ἱατρόν, ἵνα μείζων ὠφέλεια ἐκ τῆς τῶν λυποῦντων χυμῶν κενώσεως γένοιτο τῆς βλάβης, ἣν ἐξ ἀνάγκης βλάπτεται τὰ σώματα πρὸς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. Ἔσται δὲ μείζων ὠφέλεια, εἰ πᾶς ὁ λυπῶν ἐκκενωθῆ ἡ χυμὸς μετ' εὐφορίας καὶ ἀλύπως. Ὅταν δὲ μὴ μόνον ὀξὺ τὸ νόσημα εἴη, ἀλλὰ μετὰ πυρετοῦ σφοδροτάτου, πολλῶ

ΚΥΗΝ: ¹⁰ πρὸς ¹¹ μένει pro μέλλει ¹⁶ πρὸς ¹⁷ τι deest οἷθ' pro καὶ οἱ ²⁰ ἐπιτρέπιν ἐπαγείρει ²⁴ ἔσται deest ¹⁶ Ὁ ²⁹ ἐν δὲ ³² τὴν pro ἣν

μᾶλλον εὐλαβητέον ἐστὶ τὴν δόσιν τοῦ καθαίροντος φαρμάκου, καὶ διὰ φλεβοτομίας κενωτέον μᾶλλον, μικροτέρας μὲν ὠφελείας, ἢ τῆς διὰ καθάρσεως ἐπομένης, ἀσφαλεστέρας δὲ μακροῦ, μεγίστης ἀποτυχίας τῆς διὰ καθάρσεως περιπεσούσης, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπείρως τις ἔχη τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως. Ἐνιοὶ μὲν γὰρ εἰσι φύσει δυσκάθαρτοι, τινὲς δὲ ἐπὶ βραχεία φαρμάκων πόσει δαψιλῶς καθαίρονται. Ἀγνοοῦντα δέ, ὅπως ἔχει φύσεως, ὁ ἄνθρωπος, κίνδυνος ἢ πλείονα κένωσιν ἐργάζεσθαι τῆς προσηκούσης, ἢ οὐδὲλως κινῆσαι τὴν κάθαρσιν, ἢ κινήσαι μὲν, οὐ μὴν ἱκανῶς κεκενωῖσθαι· ἅπερ ἅπαντα μεγίστας βλάβας τοῖς ὀξέως νοσοῦσι φέρει. Διὸ αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἶπεν, ἐν τοῖς ὀξέσι πάθεισιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχαῖς, φαρμακείαις χρῆσθαι, καὶ τοῦτο μετὰ πολλῆς εὐλαβείας. Ἐν δὲ τοῖς κοπιώδεσι τὸ σύμπαν ἄγειν δεῖ, ὁπότε δὲ τοῦτο ποιητέον, ἄκουε νῦν μου. Ὅντος οὖν πλήθους διττοῦ, καὶ τοῦ μὲν πρὸς δύναμιν, εἰς σηπεδόνα τε ραδίως ἀφικνουμένου, καὶ μέντοι καὶ κατασκήπτοντος ἐνίοτε εἰς μόρια τινα, κἄν τούτοις ἐργαζομένου τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, ἐτέρου δὲ κατὰ τὸ καλούμενον ἔγχυμα, ὅπερ καὶ κατασκήπτει πολλάκις εἰς μόρια, καὶ γεννᾷ τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, καὶ τὰς ἀποπληξίας, καὶ τὰς ρήξεις τῶν φλεβῶν ἐργάζεται, πειρᾶσθαι χρὴ κενοῦν αὐτὸ διὰ ταχέων, πρὶν ἄρξασθαι μέγα κακὸν ἐργάζεσθαι περὶ τὸν ἄνθρωπον. Ὅπως δὲ διαγινώσκειν, καὶ ὅπως δεῖ ἰᾶσθαι ἄμφω τὰ πάθη, εἴρηται ἐπὶ πλεόν κατὰ τὴν τῶν ὑγιεινῶν πραγματείαν· διὸ περιττὴν ἠγοῦμαι τήνδε τὴν συγγραφὴν. Ἰτέον οὖν ἐπὶ τὰ ἐπόμενα, οὕτως ἔχοντα κατὰ λέξιν.

ΚΒ'. Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν εἰς ἄρθρα καὶ παρὰ γνάθους μάλιστα ἀποστάσεις γίνονται 20 ἔγγυς τῶν πόγων ἐκάστον· ἐπὶ τὸ ἄνω μᾶλλον καὶ τὸ σύμπαν ἦν δὲ ἀργὸς ἢ νόσος εἴη καὶ κατὰ ῥόπον, κάτω καὶ αἱ ἀποστάσεις· μάλιστα δὲ πόδες θερμοὶ κάτω σημαίνουσι, ψυχροὶ δέ, ἄνω.

Αἱ ἀποστάσεις, φησί, γίνονται ἐν τοῖς πυρετοῖς εἰς ἄρθρα καὶ γνάθους μάλιστα. Συμβαίνει δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἐν τοῖς πυρετοῖς θερμοσίαν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένου 25 τοῦ πλήθους. εἴτ' ἐντεῦθεν τῶν περὶ τὰς γνάθους ἀδένων ὑποδεχομένων αὐτό· καθάπερ ὅταν εἰς βουβῶνας ἢ μασχάλας ἀφικνεῖται τι τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν. Ὅσοι δὲ πυρετοὶ ἐκ τῶν κόπων γίνονται, ἔχουσι καὶ ἴδιον ἐξαίρετον τὴν ἐν τοῖς ἄρθροις θερμότητα· ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν εἰς τὰ ἄρθρα γίνεσθαι τὰς ἀποστάσεις, ὡς καὶ πεπονηκότα καὶ τεθερμασμένα περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. Τοῦτο δὲ συμβαίνειν εἴθε μάλιστα ἐφ' ὧν 30 τὸ πλήθος αἰτιάζεται· καὶ μᾶλλον, ὡς φησιν, ἐπὶ τὸ ἄνω, τουτέστι κατὰ τὴν κεφαλὴν, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. Εἰ δὲ τὸ νόσημα κάτω ῥέπει, τότε καὶ αἱ ἀποστάσεις κάτω γίνονται. Τούτου δὲ σημεῖον καὶ γνώρισμα τίθησι τὴν θερμότητα καὶ τὴν ψυχρότητα τῶν ποδῶν. Ἐὰν γὰρ οἱ πόδες θερμοὶ ᾧσιν, ἐνδείκνυνται κάτω ἐσομένην τὴν ἀπόστασιν· αἴτιον, ὅτι

¹ φλεβοτομίαν ² ἢ deest ³ περιπιπτούσης ⁵ δόσει ¹³ post δὲ add. τοῦ ¹⁸ τὴν αὐτὴν pro τήνδε τὴν ²⁷ ἀφίκεται μέλεσιν ³⁰ παρ' ἐτέρω pro περαιτέρω ἐφ' ὧν ³⁴ ἐνδείκνυται

πλήθος κάτω φέρεται καὶ τὸν τόπον θερμαίνει. Ἐὰν δὲ ψυχροί, ἄνω· τότε γὰρ πάντα πρὸς κεφαλὴν ἀναφέρεται, καὶ τὰ ἄκρεια, μάλιστα μὲν οἱ πόδες, ἐκψύχονται. Πῶς δὲ χοῖ ἀκούειν τὰ μέρη ἄνω καὶ κάτω εἶναι, διώρισεν αὐτὸς ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ὅταν φησίν, εἰ καὶ τὰ κάτω τοῦ ἥπατος ἄνωθεν διαδίδονται· ὅρον γὰρ τίθησι τὸ ἥπαρ 5 τῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοῦ σώματος ἀπάντων μορίων. Τὰ γὰρ κυρτὰ αὐτοῦ τῷ διαφοράγματι ἔστι συνεξευγμένα. Ὅσα οὖν ἔστιν ἄνω τοῦ ἥπατος, ταῦτα καὶ ἄνω τοῦ διαφοράγματος ἔστιν, ὡς τὰ κατὰ καρδίαν, καὶ πνεύμονα, καὶ θώρακα, καὶ τὸν τραχήλον, καὶ πολὺ μᾶλλον τὴν κεφαλὴν· καὶ τ' ἄλλα πάντα κάτω τοῦ σώματος εἶναι βούλεται. Ὡς δὲ ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ ἄνω τῶν ἀποστάσεων εἰσι χαλεπώτεροι, διότι κινδυνωδέ- 10 στερα ταῦτά ἐστι τὰ πάσχοντα τὸ αὐτὸ πάθος τοῖς κάτωθεν· πρόδηλον γάρ, εἰ καρδία, ἢ πνεύμων, ἢ ἐγκέφαλος φλεγμῆνοι, θανατῶδες γίνεσθαι τὸ νόσημα, τῶν δὲ κάτω τοῦ ἥπατος φλεγμηνάντων, ὀλίγοι πάνυ ἀποθνήσκουσιν, εἰ μὴ καλῶς θεραπεύονται. Τοῦτο μὲν οὖν καὶ μαρτυρεῖται ὑπ' αὐτοῦ, ἔνθα φησίν, ἦν μὲν κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ καταστῆ τὰ ἄνω, ἐν τοῖσι κάτω ἄρθροισιν, ἀγαθόν· ἦν δὲ ἄνω, οὐχ ὁμοίως λύει 15 τὴν νοῦσον, ἦν μὴ ἐκπύσῃ· ἐκεῖ γὰρ ἔχεις τὰς ἀποστάσεις εἰς τὰ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ χωρία γινομένας, ἀγαθὰς εἶναι, τὰς δὲ εἰς τὰ ἄνω, οὐκ ἀγαθὰς, ἐκλύειν δὲ αὐτῶν τὴν κακίαν, ἐὰν τοὺς ὄγκους ἐκπύσκειν συμβαίῃ. Ὅσα δὲ νοσήματα διὰ τῶν ἀποστάσεων κρίνονται, γέγραφεν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὸ προγνωστικόν.

ΚΓ'. Οἷσι δὲ ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νόσων, αὐτίκα δὲ ἐν χερσίν, ἢ ποσὶ πονέουσί τι, ἐν 20 τούτοισιν ἀφίστανται.

Οἱ ἀνακομίζοντες ἐκ νόσων οὐ πάνυ εὐρώστους τὰς δυνάμεις ἔχουσι, διὸ ἐὰν πονήσωσι, καὶ πολλὰς καὶ σφοδρὰς κινήσεις ποιήσωσι, ῥαδίως βλάπτονται, μᾶλλον δὲ ἐὰν μὴ πάνυ καλῶς κεκαθαρμένοι ᾧσιν οἱ τὴν νόσον εἰργασμένοι χυμοί, καὶ τινα ἴσως καταλειμμένα εἶη. Ἴσμεν γάρ, ὅτι τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν ταῖς νόσοις μετὰ κρίσιν ὑπο- 25 τροφώδη ἔστιν. Ὅταν οὖν ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἢ χεῖρες ἢ καὶ πόδες κάμνωσιν, ἢ ὀδυνηθῶσιν, ἐκεῖσε τὰς ἀποστάσεις κατασκῆψαι γράφει. Πόνος μὲν αἰτίας ἔχει λόγον, ὀδύνη δὲ τοῦ σημείου. Καὶ οὐ θαυμαστόν, ὡς ἔφη, εἰ μείζων γίνεται θερμοσία κατὰ τὸ μόριον, καὶ ἡ ἀρρώστια αὐξάνεται τοῦ αὐτοῦ, ὡς ὁδός τις [γίνεται] τοῖς περιττώμασιν ἵνα ἀπόστασις ἀποτελῆται. Φαίνεται μὲν ἐνταῦθα τρεῖς καιροὺς τῶν ἀποστάσεων ἐπιτι- 30 θέναι· ἓνα μὲν ἐν ταῖς νόσοις, περὶ οὗ ἐν τῇ ἄνω ῥήσει, ἕτερον δὲ ἐν ταῖς ἀναλήψεσι, περὶ ὧν διαλέγεται, τρίτον δὲ πρὸ τῆς νόσου, περὶ οὗ ἕξις λέγει τόνδε τὸν τρόπον.

ΚΥΗΝ: ³ μέλη pro μέρη ⁴ διαδιδόντα ⁸ τὰ δ' ἄλλα ¹¹ φλεγμῆνη ¹² κάτωθεν
¹⁶ αὐτῶν τι ¹⁹ νόσων ²⁰ τουτέοισιν ²⁴ ἢ pro εἶη ²⁹ καιροὺς τρεῖς ³¹ post περὶ οὗ
 add. νῦν

ΚΔ'. Ἄτὰρ καὶ ἦν τι πεπονηκὸς εἶη πρὶν ἢ νοσεῖν, ἐς ταῦτα ἀποστηρίζεται, οἷον καὶ τοῖσιν ἐν Περίνθῳ βηχῶδεσι καὶ κυναγχικοῖσι, ποίεουσι γὰρ οἱ βῆχες τὰς ἀποστάσεις ὥσπερ οἱ πυρετοί, τοιαύτας.

Εἴ τις, φησί, πρὶν τοῦ νοσεῖν κάμοι τινί μορίῳ τοῦ σώματος, προσδέχεσθαι χρὴ γενήσεσθαι τινα ἀπόστασιν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Ἐν ὅσοις γὰρ νόσοις μὴ προκρίνονται 5 διὰ ἐκκρίσεως, ἐν ταύταις εἴωθεν ἀποστήματα γίνεσθαι εἰς τὰ μέρη προπεπονημένα, ἀσθενέστερα γὰρ ὄντα τὸ πλῆθος τῶν χυμῶν μᾶλλον καὶ ῥᾶον προσδέχεται. Τοῦτο δὲ νοήσεις κατὰ ἐκείνας τὰς νόσους, ἐφ' ὧν ἐλπίσεις τὰς ἀποστάσεις γενέσθαι. Παραδείγματι δὲ τὸ πρᾶγμα σαφηνίζει τῶν ἀρρώστων ἐν Περίνθῳ βηχῶδων καὶ κυναγχιῶν, ἐφ' ὧν εἰκὸς ἔστι τὰς ἀποστάσεις κατὰ τὸν τράχηλον, καὶ κατὰ πνεύμονα, ἢ καὶ τὸν θώρακα 10 γεγενῆσθαι, ἐπειδὴ καὶ βῆχες τὰς ἀποστάσεις τοιαύτας, οἷας καὶ πυρετοί, ποιεῖν εἰώθασιν.

ΚΕ'. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον συμβαίνει ἢ ἀπὸ χυμῶν, ἢ σώματος συντήξιος καὶ ψυχῆς.

Ἔοικε καὶ τάδε περὶ ἀποστάσεων προστιθέναι, αὐτὰς γίνεσθαι εἰπών· καὶ ἀπὸ τοῦ πλῆθους τῶν χυμῶν, ἢ τῆς συντήξιος τοῦ σώματος, ἢ καὶ τῆς ψυχῆς. Ὄταν γὰρ μέγα πλῆθος εἶη, ὡς μὴ ἐκκρίνεσθαι ἅπαν δυνηθῆναι, τότε εἷς τι μέρος ἀσθενέστερον ἀπο- 15 στηρίζεται καὶ ὅταν πολλὴ ἔστιν ἡ λεπτότης τῶν χυμῶν καὶ ἀραιότης τοῦ σώματος, τότε κατὰ τὴν ἄδηλον καλουμένην διαπνοὴν τάχιστα κενοῦται τὰ σώματα, ὡς συντήκεσθαι ῥαδίως, εἰ μὴ ἀπαντήσης. Ταῦτο τοῦτο ποιεῖται ἐν τῇ τοῦ σώματος συντήξει. Ἐν μὲν οὖν τοῖς σφοδροτάτοις πυρετοῖς ἴσμεν συντήκεσθαι πολλάκις τὸ σῶμα, καὶ συμπίπτειν καὶ ἰσχυροῦσθαι. Ἐνίοτε δὲ τοῦτο συμβαίνει μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, ἢ διὰ τὸ μέγεθος 20 τοῦ πυρετοῦ, ἢ διὰ τὸν χρόνον τῆς νόσου, ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ τὴν χώραν, ἢ τὴν ὥραν, καὶ τὴν ἀέρος κατάστασιν, ἢ καὶ τὰς αἰσθητὰς κενώσεις, καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ φροντίδας, καὶ ἀσιτίας, καὶ κινήσεις ἀμέτρους. Τὸ γὰρ μέγεθος καὶ τὸ κακότηδες τῶν πυρετῶν ἐνίοτε ἰσχυροὺς ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ περὶ θανατώδους προσώπου γράφει. Τοῦτο δὲ κατὰ τὸ μήκος τῆς νόσου 25 ποιεῖ. Καὶ ἐκ τῶν ἡλικιῶν ἢ τε τῶν παίδων καὶ ἢ τῶν πάνυ γερόντων· ἐπὶ μὲν τῶν παίδων διὰ τὴν ὑγρότητα τε καὶ θερμασίαν τὸ πλεῖστον ἀπορρεῖ, καὶ τὸ σῶμα κενούμενον ἰσχυοῦται, ἐπὶ δὲ τῶν γερόντων, διὰ τὴν τῆς ῥώμης ἀρρωστίαν. Ἐκ δὲ τῶν ὠρῶν, καὶ χωρῶν, καὶ καταστάσεων, πρόδηλον ὅτι θερμαὶ καὶ ξηραὶ μᾶλλον κενοῦσιν, αἱ δὲ ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ κωλύουσι διαπνεῖσθαι καὶ κενοῦσθαι. Ἐπεταὶ δὲ καὶ ἰσχύοτης τοῦ σώματος 30 ταῖς αἰμοῤῥαγίαις, πολλοῖς ἰδρωσιν, καὶ οὔροις, καὶ ἐμέτοις, καὶ διαχωρήμασιν ἀμέτροις. Ἐκ δὲ καὶ τῆς ἀσιτίας καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίσε· ἀλλὰ καὶ διὰ παραφροσύνην, ὅταν οἱ κάμνοντες συνεχῶς ἀνίστανται. Ἡ μὲν κυρίως λεγομένη σύντηξις γίνεται τὸ πολὺ διὰ τὸν πυρετὸν κακότηθη, τηκομένης τῆς πιμελῆς, ἢ καὶ σαρκὸς τῆς ἀπαλῆς· γνωρίσεις δὲ

ΚῪΗΝ: ¹ εἰς pro ἐς ² αἱ pro οἱ ⁴ κάμνει ⁶ προπονημένα ⁹ σαφηνεῖ τῶν ἐν ¹¹ ἀπο-
στάσις ¹⁴ τοῦ deest ¹⁵ δυνηθῆ ¹⁶ πολὺ ²¹ ἢ καὶ τὴν ²⁵ καὶ pro κατὰ ²⁹ χώρων ³⁰ ἢ
ισχύοτης ³² ἔτι pro ἐκ

αὐτὴν μάλιστα μὲν ἐκ τῶν οὖρων. Ἐλαιώδη γάρ ἐστιν, ἅπερ τὴν ἀρχὴν συντήξως σημαίνει, ὅταν δὲ καὶ ἐν χρώματι καὶ ἐν συστάσει οἶον ἔλαιόν ἐστι, τότε σημαίνει ἀκμὴν τῆς διαθέσεως. Μὴ ἔξαπατάτω δέ σε ταῦτα, ὅτι καὶ τοιαῦτα σχεδὸν γίνεται τῶν νεφρῶν πιμελῆς ἀναλυομένης. Τοὺς μὲν οὖν διορισμοὺς παρέδωκεν Ἴπποκράτης εἰπὼν, ὁκόσοισι 5 λιπαρὴ ἢ ὑπόστασις, καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὰ σημαίνει. Διότι ἐπὶ νεφρῶν ταχέως ἐκκρίνεται, ἐπὶ δὲ τῆς ἐν ὄλῳ τῷ σώματι πιμελῆς οὐ ταχέως, ἀλλὰ βραδέως. Ἄλλὰ καὶ περὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅσα περὶ τὰς ὀξείας νόσους καὶ κακοήθεις συμβαίνει, εἴρηται πρὸς Ἴπποκράτους ἀκριβῶς κατὰ τὸ προγνωστικόν· καὶ οὐ χρὴ μηκύνειν τὸν λόγον.

10 ΚϚ'. Τοὺς μὲν οὖν χυμοὺς εἰδέναι ἐν ἧσιν ὥρησιν ἀνθέουσι, καὶ οἷα ἐν ἐκάστοισι νοσήματα ποιέουσι, καὶ οἷα ἐν ἐκάστῳ νοσήματι παθήματα.

Οὗτος ἦν ὁ σκοπὸς τοῦ περὶ χυμῶν βιβλίου, τὸ εἰδέναι τὴν φύσιν τῶν χυμῶν, οἵπερ ἐν τῷ σώματι τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ, καὶ κατὰ ποίαν ὥραν ἐπικρατοῦσι καὶ ποῖα καὶ πόσα νοσήματα ἐργάζονται, καὶ τὸ τελευταῖον τοὺς τρόπους τῶν νοσημάτων οὐκ 15 ἀγνοεῖν, ὅπερ ἐν τῷ τρίτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐξηγησόμεθα. Νῦν δὲ περὶ χυμῶν ὀλίγα ῥηθήσεται, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὰς ἅπαντα σχεδὸν γέγραπται. Αἱ μὲν οὖν ὥραι τοῦ ἔτους διαφέρουσιν ὑγρότητι, καὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι· τοῦ μὲν χειμῶνος ὑγρότητι καὶ ψυχρότητι τὰς ἄλλας ἐπικρατοῦντος, ὥσπερ γε τοῦ θέρους θερμότητι καὶ ξηρότητι, τοῦ δ' ἤρος ἀκριβῶς ἀμφοῖν ὄντος ἐν τῷ μεταξύ. Κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον 20 οὐχ ὁμοίως ἐστίν, ἀλλὰ κρύους μὲν ἔωθεν ὄντος, ἀμφὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας θάλπος ἰσχυρόν, καὶ δεύλης ὀψίας τὸ θάλπος εἰς κρύος αὖ πάλιν μεταπίπτει· ἐπικρατεῖ δ' ὅμως αὐτῶν τὸ μὲν ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. Καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ ἔτους ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐρήσεις. Καθ' ἐκάστην δὲ τῶν ὥρῶν ἴδιος ἐπικρατεῖ χυμὸς τοῦ μὲν χειμῶνος τὸ φλέγμα, τοῦ δ' ἤρος τὸ αἷμα, τοῦ δὲ θέρους χολή, φθινοπώρου δὲ 25 ἡ ὀξεῖα. Νοσήματα δὲ πλεονάζουσι κατὰ πάσας τὰς ὥρας· ὡς τοῦ μὲν ἤρος τὰ μελαγχολικά, καὶ τὰ μανικά, τὰ ἐπιληπτικά, καὶ αἵματος ῥύσεις, καὶ τ' ἄλλα πολλά, ἅπερ αὐτὸς καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀέρων, καὶ ὑδάτων, καὶ τόπων κατηγορηθήσεται, ὡς τὰ κυναγχικά, καὶ κόρυζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοί, καὶ ἔξανθήσεις ἐλκώδεις πλεῖστοι, καὶ φύματα, καὶ ἀρθριτικά. Τοῦ δὲ θέρους 30 ἔνια τε τούτων, καὶ πυρετοὶ συνεχῆς, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι καὶ ἔμετοι, καὶ διάρῳδοιαι, καὶ ὀφθαλμιαίαι, καὶ ὠτων πόνοι, καὶ στομάτων ἐλκώσεις, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἴδρωα. Τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ πολλὰ τῶν θερινῶν, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλάνητες, καὶ σπληνητικά, καὶ ὑδρωπες, καὶ φθίσεις, καὶ λειεντερίαί καὶ δυσεντερίαί, καὶ ἰσχιάδες, καὶ ἀσθματα, καὶ εἰλεοί, καὶ ἄλλα πολλά. Τοῦ δὲ χειμῶνος

ΚΥΗΝ: ⁷ ὀξείς ¹³ οἱ τε pro οἵπερ ²² ὥραις pro ἡμέραις ²⁷ ἀέρων, ὑδάτων ³⁰ ξυνε-
χῆες καῦσοι ³² θερμῶν ³³ καὶ φθίσεις deest καὶ ³⁴ εἰλεοί

πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, κόρυζαι, βράγχοι, βήχες, πόνοι στηθῶν, πλευρῶν, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, καὶ ἀποπληξίαι. Προστίθῃσι δὲ αὐτὸς καὶ τὰς νόσους τὰς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐκάστου γινομένας· ἔτι δὲ καὶ τὰς κατὰ τὰ διαιτήματα, καὶ τὰς χώρας καὶ τὰ τοῦ βίου ἐπιτηδεύματα. Ἄξιόν μὲν οὖν εἰδέναι τοὺς χυμούς, ἐν αἷς ὥραις ἀνθοῦσιν, ὅπερ αὐτὸς ἔγραψεν οὕτω· αὖξεται μὲν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ μὲν φλέγμα τοῦ χειμῶνος· εἶτα 5 τὴν αἰτίαν προστίθῃσι, τοῦτο γάρ, φησί, τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ψυχρότατον γὰρ ἔστι. Περὶ δὲ ἥρος τάδε γράφει· τοῦ δ' ἥρος τὸ φλέγμα ἔτι μένει ἰσχυρὸν ἐν τῷ σώματι, καὶ τὸ αἷμα αὖξεται· κατὰ φύσιν γὰρ αὐτέῳ ταῦτά ἐστι μάλιστα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὑγρὸν τε γὰρ ἔστι καὶ θερμόν. Τοῦ δὲ θέρους τό τε αἷμα ἰσχύει 10 ἔτι ἐν τῷ σώματι, ἢ χολὴ δὲ αἰείρεται ἐν τῷ σώματι καὶ παρατείνει ἐς φθινοπώρον. Ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γίνεται, διότι ἐναντίον αὐτέου τὸ φθινοπώρον τῇ φύσει ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἷμα τοῦ φθινοπώρου ἐλάχιστον γίνεται ἐν ἀνθρώπῳ· ἢ δὲ μέλαινα χολὴ τοῦ φθινοπώρου πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστίν, ἐγένετο δ' εἰκότως τοιοῦτος ὁ χυμός, διὰ τὸ προκατωπτηθῆσθαι τοὺς χυμούς τῷ θέρει· τὸ δ' ὑπόλειμμα τῶν ὀπτηθέντων, ὅταν τὸ θερμὸν σβεσθῇ, αἰτίκα γίνεται ψυχρὸν τε καὶ ξηρὸν· ψυχρὸν μὲν 15 διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ σβέσιν, ξηρὸν δέ, ὅτι κατὰ τὴν ὀπτησιν πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐξ αὐτοῦ ἐξεδαπανήθη. Τὸ μὲν οὖν ἀνθεῖν τοὺς χυμούς οὐδὲν ἄλλο σημαίνειν ἔοικεν, ἢ τόνδε τὸν χυμὸν ἐπικρατεῖν τῶν ἄλλων· ὡς εἶπον, τὸ αἷμα τοῦ ἥρος, τὸ φλέγμα τοῦ χειμῶνος, τὴν χολὴν ξανθὴν ἢ ὠχρὰν τοῦ θέρους, καὶ τὸν μελαγχολικὸν χυμὸν τοῦ φθινοπώρου. Περὶ δὲ τῶν νόσων τῶν κατὰ τοὺς χρόνους καὶ τὰ μέρη τοῦ ἔτους ἐν τῷ τρίτῳ ῥηθήσεται 20 ὑπομνήματι. Βούλεται δὲ καὶ εἰδέναι ἡμᾶς, ὅσα ἐν ἐκάστῳ νοσήματι παθήματα· ἵνα δὲ τοῦτο δῆλον εἴη, ἰστέον ὅτι πᾶσα διάθεσις τοῦ σώματος ἐξισταμένη τοῦ κατὰ φύσιν, ἢ τοι νόσημά ἐστιν, ἢ αἰτία νοσήματος, ἢ σύμπτωμα, ὅπερ καὶ πάθος καλοῦσιν. Ἡ μὲν νόσος τὸ ἐναντίον τῇ ὑγείᾳ διαφέρει δὲ ἀμφοῖν τὸ πάθος. Πᾶν γὰρ ὅ,τι περ ἂν πάσῃ τις πάθος προσρητέον· ὅθεν οἶμαι καὶ αἱ τῶν αἰσθήσεων ἀλλοιώσεις παθήματα προσαγο- 25 ρεύονται, ὡς κατὰ τὴν ὄψιν τὰς ἀπὸ λευκοῦ, καὶ μέλανος, καὶ ξανθοῦ, καὶ τῶν ἄλλων χρωμάτων· κατὰ δὲ τὴν ἀφήν τὰς ἀπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ σκληροῦ, καὶ μαλακοῦ, καὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων. Οὕτω καὶ καθ' ἐκάστην τῶν ἄλλων αἰσθήσεων. Ὀνομάζομεν δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν πάθημα, καὶ ὅλως ἅπασαν κίνησιν ἠντιναοῦν τὴν ἀφ' ἐτέρου γινομένην ἐν ἐτέρῳ· καὶ γὰρ ἡ τοῦ ποιούντος κίνησις ἐνέργειά ἐστι, πάθημα δὲ 30 ἢ τοῦ διατιθεμένου πως ὑπ' αὐτοῦ. Ὅθεν φαίνεται ἐν τῷ μεταβάλλεσθαι, καὶ ἀλλοιοῦσθαι, καὶ κινεῖσθαι τὸ πάθος ἔχειν τὴν γένεσιν· τοῦτο δὲ ἤδη δέδεικται ἡμῖν ἐν τῇ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων πραγματείᾳ. Ἰδίως μὲν οὖν τὸ πάθος ἐπὶ πάσης τῆς ἕξωθεν κινήσεως ἐλέγετο παρὰ τῶν παλαιῶν, ἤδη δὲ καταχρῶμενοι, καὶ τὰς ἐκ πάθους μὲν γεγενημένας [τὰς] διαθέσεις, οὐκ ἔτι δὲ ἐν κινήσει, πάθη προσαγορεύουσιν. Οὐ μὴν χρονιώ- 35 τερον [τε], οὐδὲ δυσλυτώτερον ἢ διάθεσις τῆς ἕξωος· καίτοι τὸ διακείσθαι πως ταῦτόν τῳ

ΚΥΗΝ: ⁴ οὕτως ⁹ τότε ἰσχύσει ¹¹ ἐαυτῷ ²⁴ πάσχει ²⁵ προσαγορεύεται ²⁶ ὑπὸ pro ἀπὸ ²⁸ γε pro τε πρὸς pro πως

πάσχειν ἐστί. Καὶ διήνεγκε τῆς διαθέσεως τὸ πάθημα κινήσει παυσαμένου γὰρ τοῦ ἀλλοιοῦντος, ἢ περὶ τὸν παθόντα ἀλλοίωσις ὑπομένουσα διάθεσις ἐστί τοῦ παθόντος. Παρὰ δὲ τὸ διακεῖσθαι πως τὸ τῆς διαθέσεως ὄνομα γέγονε· διότι ἕκαστον τῶν ὄντων διάκειται πως, εἴθ' ὑγιεινῶς εἴτε νοσῶδῶς ἄν τε μηδέτερον ὑπάρχη.

5 KZ'. Τὸ δὲ σῶμα τὸ ἄλλο, ἐς ὃ τι μάλιστα νόσημα ἢ φύσις ῥέπει· οἷόν τι σπλῆν ἐνοιδέων ποιεῖ, τούτων τι καὶ ἢ φύσις. Σχεδόν τε καὶ χρώματα κακίω καὶ σώματα συρῶεοί καὶ εἴτι ἄλλο, ταῦτα διαγεγυμνάσθαι.

Ὅπερ κατ' ἀρχὰς εἶπον, τὸ χρῶμα δείκνυσι πολλάκις τὸ νόσημα. Διὸ συμβουλεύει δεῖν τὴν τοῦ ὄλου σώματος ἕξιν, πῶς ἔχει φύσεως, ἡμᾶς διαγιγνώσκειν, ἵνα μὴ ἐξαπατώ-
 10 μεθα κατὰ τὰς νόσους, ἢ τὴν ἕξιν τὴν φυσικὴν. Ἐνίστε γὰρ τὰ χρώματα κακίω ἐστίν, ἢ οὐ κατὰ φύσιν εἶναι αὐτὰ ἠγήσει καὶ τότε ὑποπτεύσεις τὸν ἄνθρωπον οὐχ ὑγιαίνειν. Χρῆ γοῦν εἰδέναι τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, πρὸς τὸ μὴ ἀγνοεῖν εἰς ποῖον μέρος ἢ φύσις νοσοποιὸς ῥέπει. Καὶ γὰρ τοῦ ἥπατος κακοπραγοῦντος ἰκτερικοὶ πολλοὶ γίνονται· ἐνίστε δὲ καὶ κατὰ φύσιν τοιοῦτοί εἰσι, κακῶς διακείμενοι κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν, ὅπερ σε
 15 εἰδέναι χρῆ, ἵνα μὴ σφάλεις νοσεῖν αὐτούς, ὅτε ὑγιαίνουσι, νομίζης. Τότε γὰρ νοσοῦντι βοηθήσεις διὰ τῶν χρωμάτων ὁμοίων τοῦ χρώματος αὐτῶν. Τοῦναντίον δὲ ποιητέον ἐν τοῖς τὸ αἷμα πτύουσι, τὸ γὰρ ἐρυθρὸν χρῶμα προκαλεῖν τὸ αἷμα φαίνεται· ὅτι πᾶς χυμὸς τῶν ὁμοίων ἐκκαθαίρεται προσθέσει, ὡσπερ τῇ τῶν ἐναντίων εἴσω τοῦ σώματος ὠθεῖται. Πῶς δὲ χρῆ τὴν φυσικὴν ἕξιν μαθεῖν καὶ γινώσκειν αὐτὸς ἐπὶ παραδείγματι
 20 δηλοῖ· οἷον, φησί, τί σπλῆν ἐνοιδέων ποιεῖ. Ὡς γὰρ ὄγκοι πολυειδεῖς κατὰ τὸν σπλῆνα κακοπραγοῦντα συνίσταται, οὕτω καὶ ἢ αὐτὴ δύναται ποιεῖν, ὡς τὰς τῶν χρωμάτων κακώ-
 σεις, τοῦ σώματος κένωσιν, καὶ τὰς ἄλλας διαθέσεις, ἐν αἷς χρῆ τὸν ἰατρὸν εἶναι γεγυμνασμένον. Πολλοὶ δὲ ὄγκοι παρὰ φύσιν ἐν σπληνὶ εἰώθασιν γίνεσθαι, ὡς ἢ μὲν σκληρό-
 25 τής ἐν τοῖς κάτω μέρεσι, καὶ τινα εἶναι στρογγύλον, τινὰ δὲ πλατύν, τινὰ τε ἐπὶ μῆκος
 ηῦξημένον. Καὶ ὁ μὲν σκληρὸς ἐν τοῖς κάτω, διότι κάτω τὴν ῥοπὴν ἔχει, κατάρροπος λέγεται ὑφ' Ἰπποκράτους ἢ καὶ διότι εἰς τὰ κάτω μόρια τοῦ σώματος ὠθεῖ τοὺς ἐν αὐτῷ μοχθηροὺς χυμούς. Οὐ γὰρ δεῖ ἀπορεῖν περὶ σπληνός, εἰ ἔλκει μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῖ δὲ καὶ κατέχει ὅσον ἂν ἐπισπᾶσθαι πέφυκεν· ἀναγκαῖαι γὰρ ἐδείχθησαν αἱ τέσσαρες αὐταὶ δυνάμεις ἅπαντι μορίῳ τῷ μέλλοντι θρῆψεσθαι. Ἄλλα περὶ
 30 τὰς διακρίσεις τῶν περιτωμάτων ἀμαρτία γίνονται. Εἰσὶ δὲ αἰτία τριτταί· μία μὲν ἢ τῶν ἐκκαθαίροντων αὐτὰ μορίων ἀτονία, δευτέρα δὲ ἢ στενοχωρία τῶν ὁδῶν, τρίτη δὲ τοῦ περιττώματος αὐτοῦ μοχθηρία. Καὶ προσέτι τῆς ἀτονίας ἐστὶ δυσκρασία. Τῆς δὲ στενοχωρίας, ἢ ἔμφραξις, ἢ ὄγκος τις τῶν ὀργάνων. τῶν δ' ὄγκων αἴτιον ὑπάρχει ρεῦμα χυμῶν εἰς αὐτὸ κατασκήπτον τὸ σῶμα τῶν ὀργάνων, τῆς δὲ ἔμφραξεως, ἥτοι πάχος ἢ

KŪHN: ² τὸ παθόν ⁴ εἴτε ὑγιεινὸν εἴτε νοσῶδες ⁶ ποιεῖ συρῶεῖ ⁹ ἐξαπατῶμεν ¹¹ ἢ
 σὺ ἠγήση ¹⁶ σφαλῆις ὑγιαίνουσι νομίζεις τῷ νοσοῦντι ¹⁸ ὡς περὶ τῶν ¹⁹ ἐνὶ pro ἐπὶ ²⁰ οἷον
²¹ συνίστανται ²² καὶ τοῦ ²⁷ ἢ ἔλκει ³² post ἀτονίας addet αἰτία ³³ ἢ ἔμφραξις

γλισχροτής τῶν χυμῶν, ἢ βλαστήματα. Ἡ δὲ μοχθηρία τῶν περιττωμάτων, ἐστὶ πλῆθος, καὶ πάχος καὶ γλισχροτής. Τὰ δὲ περιττώματα τρία ἐστὶ τῆς ἐν ταῖς φλεψὶ πέψεως· ἐν μὲν τὸ πικρόχολον, ἕτερον δὲ τὸ μελαγχολικόν, τρίτον δὲ τὸ ὀρροῶδες. Τὸ μὲν πικρόχολον ἢ ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις ἐκκαθαίρει, τὸ δὲ μελαγχολικόν ὁ σπλήν, τὸ δὲ ὀρροῶδες οἱ νεφροί. Διὸ ἐν τοῖς τοῦ σπληνὸς πόνοις, καὶ τὰ τῆς χροῆς ὄλου τοῦ σώματος ἐπὶ τὸ μελάντερον ὁρᾷ 5 κατὰ τὸ τῆς ἀτονίας αὐτοῦ πάθος· ἐπειδὴ τὴν ἐνέργειαν ἔχει φύσει τὸ μελαγχολικόν ἐκ τοῦ ἥπατος ἔλκειν αἷμα εἰς ἑαυτόν, ὃ καὶ τρέφεται. Τῆς μὲν οὖν ἐλκτικῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἀτόνου γενομένης ἀκάθαρτον εἰς ὄλον τὸ σῶμα φέρεται τὸ ἐξ ἥπατος αἷμα, καὶ κατὰ τοῦτο μελάντερον αὐτοῖς γίνεται τὸ χροῶμα. Ἐνίοτε δὲ ἐκεῖνο τὸ περιττώμα ἀθυμίας τε καὶ δυσθυμίας μελαγχολικὰς ἐργάζεται, ἐνίοτε σιτίων ὀρέξεις σφοδροτάτας, πολλάκις δὲ ἀνατροπῆν. Ἄλλὰ καὶ σκιρρούμενος ὑδέρους ἐπιφέρει, συμπαθοῦντος αὐτῷ τοῦ ἥπατος· οὐχ ἥκιστα δὲ κακοπραγῶν ἐν χρόνῳ πλείονι, εἴτε διὰ φλεγμονὴν εἴτε διὰ σκίρρον, ἀχροίας ἐργάζεται κατὰ πᾶν τὸ σῶμα, πρὸς τὸ μελάντερον ἐκτρεπόμενος. Ἴσθι μὲν οὖν τὸ χροῶμα λευκὸν καὶ χλωρὸν τὴν τοῦ ἥπατος ἀπόστασιν ἐνδείκνυσθαι, τὸ δὲ χλωρὸν καὶ μέλαν τὴν τοῦ σπληνός· λευκὸν δὲ καὶ . . . τὴν τοῦ πνεύμονος. Τοιούτων δὲ χρωμάτων 15 ἴδια σφύζεται, ὅταν τὰ ἀποστήματα ἥκιστα διακαῆ ἐσιν. Ὁ δὲ σπλήν αὐτὸς κακίῳ ἐργάζεται τὰ τοῦ ὄλου σώματος χρώματα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς μελάντερός ἐστι τοῦ ἥπατος, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν τῆς θερμοῦς καὶ ξηρᾶς κράσεως ζώων. Ἐχεις δὲ ὄλον ἡμέτερόν τι περὶ μελαίνης χολῆς βιβλίον, καθ' ὃ ταῦτά τε καὶ τ' ἄλλα πάντα τὰ πρὸς τοῦτο ποιοῦντα γέγραπται. 20

ΚΗ'. *Ψυχῆς ἀκρασίη ποτῶν καὶ βρωμάτων, ὕπνου, ἐργηγόρσεως, ἢ δι' ἔρωτάς τινας, οἶον, κύβων, ἢ διὰ τέχνας, ἢ δι' ἀνάγκας καρτερίη πόνων, καὶ ὧν τινων τεταγμένη, ἢ ἄτακτος.*

Τρία ἐστὶ τὰ τῆς ψυχῆς μόρια τὰ καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς κενοῦντα. Ὅτι δὲ τρία [μόρια] σύμπαντά ἐστιν, εἴτε μόρια ψυχῆς, εἴτε δυνάμεις, ὑφ' ὧν ὁ βίος ἡμῶν διοικεῖται, ἤδη 25 ἀποδέδεικται, ὡς καθ' ἑτέραν μὲν ἡμᾶς δυνάμιν λογιζέσθαι, καθ' ἑτέραν δὲ θυμοῦσθαι, κατ' ἄλλην δὲ ἐπιθυμεῖν. Ὅτι μὲν δὴ καὶ ταῖς οὐσίαις ἀλλήλων διαφέρει, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅτι κατὰ διαφέροντας ἴδρυται τόποις, πρόδηλον εἶναι νομίζομεν· καὶ γὰρ ἕτερον εἶναι μέρος τῆς ψυχῆς τὸ ἐπιθυμοῦν τοῦ λογιζομένου, εἰδέναι πάντες οἰοί τε εἰσιν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ πίνειν ἐφιέμεθα πληρωθῆναι σιτίων, ἐν δὲ τῷ διψεῖν, πόματος. Ἄλλὰ παῖδες 30 ὄντες ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις ἐτοίμως ἐπὶ τὸ πληρωθῆναι ἐχόμεθα, μῆτε εἰ συνοίσει τοῦτο, μῆτε εἰ βλάβει, σκοπούμενοι· κατὰ δὲ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν λογισμὸν γενομένοι, πολλάκις μὲν οὐδ' ὄλωσ πίνομεν, ἐπειδὴν πεισιθῶμεν ὑπὸ τοῦ πόματος βλάβην ἔσεσθαι, πολλάκις δ' ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ἐπιθυμοῦμεν, εἰ κἀνταῦθα μέλλει βλάψαι τὸ πλεόν. Θεασόμεθα δὲ πολλάκις καὶ μάχην τῆς λογιστικῆς δυνάμεως πρὸς τὴν ἐπιθυμητικὴν ἐν τε 35

ΚΥΗΝ: ¹⁰ δὲ post ἐνίοτε ¹² ἦτε — ἦτε ¹⁶ ἴδια ¹⁷ αἰεὶ μελάντερος ¹⁸ ἔχει ²⁶ δυνάμιν ἡμᾶς ²⁷ πολλοὶ ³⁰ διψᾶν ³⁴ ἢ ὅπου pro ἢ ὅσον

νόσοις καὶ ἄλλαις πολλοῖς περιστάσεσιν, ἐν αἷς οὕτω δοκεῖ καιρὸς εἶναι προσφέρεσθαι τὸ πόμα τὸν διψῶντα, καὶ σιτία τὸν πεινῶντα, καὶ θάλασσαι τὸν ὀργῶντα, καὶ ψύχεσθαι τὸν θαλπόμενον, καὶ χρῆσθαι ἀφροδισίοις τὸν ἐπὶ ταῦτα ὀργῶντα. Ἡ μὲν γὰρ ἄλογος ἐν ἡμῖν δύναμις ἐφ' ἕκαστον τῶν ἐπιθυμουμένων ἔλκει τὸν δεόμενον· ὁ δὲ λογισμὸς 5 ἀντισπᾶ καὶ κατέχει τὴν οὐκ ἐν καιρῷ φορᾶν. Ἄλλ' ὅμως ἔνιοι φασὶ μίαν εἶναι τῆς ψυχῆς οὐσίαν, τὴν δ' οὐσίαν εἶναι βούλονται τελειότητα τῆς ἐκάστου φύσεως. Εἰ μὲν οὖν τι τοιοῦτον πρᾶγμα ἔστιν, ἢ ἀρετὴ μία ἔσται, εἴπερ καὶ τελειότης ἐστὶ μία, καὶ οὕτω κατὰ τὸ λογιστικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἀναγκαῖον ἐπιστήμην εἶναι τὴν ἀρετὴν· καὶ εἴπερ ἐν μόνον ἐστὶ τοῦτο ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ λογιζόμενον, οὐ χρὴ ζητεῖν ἀρετὰς πολλὰς. Εἰ 10 δὲ καὶ τὸν θυμὸν, ἀναγκαῖον ἔσται κακείνου γενέσθαι τὴν ἀρετὴν. Οὕτω δὲ εἰ τρίτον ἄλλο πρὸς τούτοις εἴη τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐξῆς μὲν αὐταὶ τρεῖς, ἄλλη δ' ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλας αὐτῶν σχέσεως γίνεται τετάρτη· καὶ οὕτως ἕτερον μὲν ἐστὶ τὸ λογιζόμενον, ἕτερον δὲ τὸ ἐπιθυμοῦν, ἄλλο δὲ τὸ θυμούμενον, καὶ ἔσται τις ἀρετὴ καθ' ἕκαστον αὐτῶν μία. Καλοῦσι μὲν τὴν ἐν τῷ λογιζομένῳ σοφίαν ἢ φρόνησιν, ἢ ἐπιστήμην, τὴν δὲ ἐν τῷ θυμουμένῳ 15 πάλιν ἀνδρείαν, τὴν δὲ ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ σωφροσύνην. Ὅταν μὲν οὖν ὁ λόγος μόνος ἐπὶ τῶν ὁρμῶν τῆς ψυχῆς ἔχη τὴν αἰτίαν, ἐπ' αὐτῷ παύεται ἢ ὁρμὴ· ὅταν δὲ ἦτοι θυμὸς ἢ ἐπιθυμία τις αὐτῷ προσέλθῃ, δυνάμεις ἄλογοί τε καὶ παραπλήσια τῷ κατὰ σῶμα βάρει, παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε στήναι, χρόνῳ δ' ἂν ἴσως γένοιτο καὶ τοῦτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν θεόντων· ἐνίοτε συνεκθίβῃ τῷ πάθει ὁ λογισμὸς, καὶ τότε ἄπερ ἐκεῖνο πράττει, 20 καὶ ὁ λογισμὸς δοξάζει, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκολάστων· δοξάζουσι γὰρ ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον οὗτοι τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἡδίστων, ἐκουσίως ἐπομένου κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν τοῦ λογισμοῦ τῇ ἐπιθυμίᾳ. Ἀντιτείνει δὲ ὁ λογισμὸς τῷ πάθει, μὴ δοξάζοντος μὲν ἀνθρώπου καλὸν εἶναι ἢ ἀγαθὸν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς προκειμένης ἡδονῆς· ἐλκομένου δὲ πως ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἰσχυρὰν κίνησιν. Ἄλλ' εἰ μὲν λογισμὸς κρα- 25 τήσειεν, ἐγκρατὴς αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ὁ τοιοῦτος ἀνθρώπος ἐστὶ καὶ λέγεται· εἰ δ' ἐπιθυμία, τούναντίον ἀκρατὴς ὀνομάζεται. Ὅταν δὲ ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ μόνου πρὸς τὴν τῶν ἡδέων ἀγῆται χρῆσιν, ὁ τοιοῦτος σῶφρων καλεῖται, σκοπὸν τῆς αἰρέσεως αὐτῶν, οὐ τὴν ἀπόλαυσιν, ἀλλὰ τὴν ὠφέλειαν πεποιημένος· ὥσπερ γε καὶ ἀκόλαστος, ὁ πρὸς τῆς ἐπιθυμίας μόνης ἀγόμενος, ἀκολουθοῦντος αὐτῇ τοῦ λόγου. Διὸ περὶ τὸν ὕπνον, ὅταν τὸ 30 μὲν ἄλλο τῆς ψυχῆς εὐδὴ, ὅσον λογιστικὸν καὶ ἡμερον, καὶ ἄρχον [τοῦ] τῶν ἐπιθυμιῶν, τὸ δὲ θηριῶδες τε καὶ ἄγριον, ὡς ὀνομάζειν εἴωθεν ὁ Πλάτων, ἢ σίτων, ἢ μέθης πλησθέν, σκιρτᾷ τε καὶ ἀπωσάμενον τὸν ὕπνον ζητεῖ ἵεσθαι καὶ ἀποπιμπλάναι τὰ αὐτοῦ ἦθη, τότε πάντα ἐν τῷ τοιοῦτῳ τολμᾷ ποιεῖν, ὡς ἀπὸ πάσης λελυμένον τε καὶ ἀπηλλαγ- μένον αἰσχύνης, καὶ φρονήσεως· πολλὰ γὰρ μισθὰ ἐπιχειρεῖ, καὶ μισθονεῖν ὅτι οὖν, βρώ- 35 ματός τε καὶ πόματος ἀπέχεσθαι μηδενός, καὶ ἐνὶ λόγῳ οὔτε ἀνοίας οὐδὲν ἐλλείπει οὔτε

ΚΥΗΝ: ⁸ ὀργῶντα ⁸ ὑπερ ἐν ¹⁰ καὶ εἰ ¹⁷ παραπλήσια ¹⁹ δὲ post ἐνίοτε ²¹ ἐπο-
μένου τοῦ λογισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὴν ψυχὴν τῇ ἐπιθυμίᾳ ²³ ἐλκομένης ²⁵ ἔσται ²⁶ μόνον
³⁵ καὶ ἐνὶ

ἀναισχυντίας. Ὅταν δὲ ὑγιεινῶς τις ἔχει αὐτὸς αὐτοῦ καὶ σωφρόνως, καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἔη τὸ λογιστικὸν μὲν ἀγείρας ἑαυτοῦ καὶ ἐστιάσας λόγων καλῶν καὶ σκέψεων εἰς σύννοιαν αὐτὸς αὐτῷ ἀφικόμενος, τὸ ἐπιθυμητικὸν δὲ μήτε ἐνδεία δούς, μήτε πλησμονῆ, ὅπως ἄν κοιμηθῆ, καὶ μὴ παρέχη θόρυβον τῷ βελτίστῳ χαῖρον, ἢ λυπούμενον, ἀλλὰ ἔῶν αὐτὸ καθ' αὐτὸ μόνον καθαρὸν σκοπεῖν, καὶ ὀρέγεσθαι τοῦ αἰσθάνεσθαι ὃ μὴ οἶδεν, 5 ἢ τι τῶν γεγονότων, ἢ ὄντων, ἢ μελλόντων, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς πραΰνας, καὶ μὴ τισιν εἰς ὀργὰς ἔλθῶν, κεινημένῳ τῷ θυμῷ καθεύδη, ἀλλ' ἠσυχάσας μὲν τὸ δύο εἶδη, τὸ τρίτον δὲ κινήσας, ἐν ᾧ τὸ φρονεῖν ἐγγίνεται, οὕτως ἀναπαύηται, ἐν τῷ τοιοῦτῳ τῆς ἀληθείας μάλιστα ἄπτεται καὶ ἤκιστα παράνομοι τότε αἱ ὄψεις τῶν ἐνυπνίων φαντάζονται. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τῆς ἀκολασίας γίνονται. Καὶ τί δεῖ τ' ἄλλα τὰ κακὰ καὶ τὰ 10 νοσήματα ἐκ ταύτης ὀρμαίνοντα λέγειν· ἄπειρα γὰρ σχεδὸν ἔστι, καὶ μὴ δυνατὰ διὰ βραχέων καταριθμεῖσθαι. Καὶ ἡμεῖς μὲν γὰρ ἴσμεν τὰ νοσήματα πληθωρικὰ ἐκ τούτου τοῦ γένους εἶναι μάλιστα καὶ προσκαλεσάμενος πρὸς [τοὺς] ἀνθρώπους τοιοῦτους, ἐν ἐκείνῳ μὲν καιρῷ πάντα ἔπραξα, ἄπερ εἶναι πρὸς ὑγίαν ἀναγκαῖα ἠγοούμεν, ἔπειτα δὲ κενοῦν εἰσβάλλοντος ἤρος ἐπεχειρησάμην. Ἐνιοὶ μὲν τὰ πολλὰ μέρη τοῦ σώματος ἔχοντες 15 ἀσθενῆ, ὡς τὴν κεφαλὴν ἢ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ τοῖς ὀνομαζομένοις σκοτωματικοῖς πάθεισιν εὐάλωτοι, τὴν ἴασιν εἶχον παρ' ἡμῶν τῇ κενώσει, προσδιασκεψομένων [ἡμῶν] ὁποῖόν τι τὸ ἀθροίζομενον αὐτοῖς εἶη. Τινὲς μὲν γὰρ τὸν πικρόχολον ἀθροίζουσι χυμὸν πλέονα τῶν ἄλλων, τινὲς δὲ τὸν μελαγχολικὸν ἢ φλεγματικόν, ἔνιοι δὲ ὁμοτίμως ἅπαντας, ἐφ' ὧν αἷμα πλεονάζειν λέγεται. Ἐγὼ γοῦν πολλοὺς, ἐτῶν ἤδη πλείονων ἐνοχλουμένους 20 ἐκ διαλειμμάτων ἀλγήμασι ποδῶν, ἰασάμην, ἥτοι καθαίρων τὸν πλεονάζοντα χυμὸν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἤρος, ἢ αἵματος ἀφαιρῶν. Ἄλλ' ἴστέον ὅτι δεῖ τοιοῦτους εἶναι μετρίους κατὰ τὴν ὅλην δίαιταν· τοὺς δὲ ἀκολάστους, οἰνόφλυγὰς τε καὶ γαστριμάροχους οὐδὲν μέγα ὀφέλιστα φαρμακεύων, ἢ φλεβοτομῶν ἀθροίζουσι γὰρ ἐν τάχει πλῆθος ὁμῶν χυμῶν, ἀκολάστως διαιτούμενοι. Τούτους μὲν οὐδὲ ἐπιχειρεῖν χρὴ θεραπεύειν· ὅλη δὲ εὐπειθεῖς 25 εἰσιν, ὀνήσονται μέγιστα, εἰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἤρος κενωθήσονται, καὶ πρὸς τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν ἀχθήσονται. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς, καὶ ἀποπληκτικοῖς, καὶ σκοτωματικοῖς, καὶ αἱμοπτοϊκοῖς, καὶ μελαγχολικοῖς ποιητέον εἶναι δοκεῖ. Πότερον μὲν οὖν ταῦτα ἐκ τῆς ἀκρασίας γεγένηται, ἢ ἐκ τῆς ἄλλης αἰτίας, σκοπεῖν δεῖ. Τὰς δὲ αἰτίας ἄλλας αὐτὸς προστίθησιν εἰπών, ὕπνου, ἐργηγόρσεως, ἢ δι' ἔρωτάς τινας, οἶον κύβων, ἢ 30 διὰ τέχνας, ἢ δι' ἀνάγκας καρτερίη πόνων· αἴπερ αἰτίαι δυναταὶ εἰσιν ἀλλοιοῦν τὸ σῶμα, καθάπερ τυγχάνει πολλάκις διὰ σφοδρὰν ἀγρυπνίαν, ἢ ἐνδειαν τροφῆς, ἢ δι' ἔρωτα γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον πρόσωπον, οἶον Ἰπποκράτης τὸ νεκρῶδες ὑπογράφει. Ἐτι δὲ διὰ κόπους τινάς, προσηγησάμενους καὶ φροντίδας, μάλιστα μὲν καὶ εἰ τὸ χωρίον εἶη θερμόν, καὶ ἢ ὥρα τοῦ ἔτους θερινή, καὶ ἢ κατάστασις θερμὴ καὶ ξηρὰ, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ 35

ΚΥΗΝ: ¹ αὐτοῦ ² αὐτῷ ³ τὸ τρίτον δὲ deest ⁴ λέγειν; ⁵ πληθώρια ⁶ ὑγίαν
⁷ ἐπιχειρησάμην ⁸ διαιτώμενοι ⁹ κόβων ¹⁰ καρτερίη

χολωδέστερος ὁ ἄνθρωπος εἶη φύσει· πρὸς τούτους δὲ καὶ εἴ τις τὸ στόμα τῆς γαστρὸς
 ἔχει ἀσθενές, οὗτος διαφορεῖται καὶ διαπνεῖται ῥαδίως. Ταῦτὸ τοῦτο γίνεσθαι συμβαίνει
 οὐ μόνον διὰ λιμόν, καὶ ἔνδειαν τροφῆς, καὶ ἀγρυπνίαν, ἀλλὰ καὶ διάρροϊαν, καὶ ἄμετρον
 κένωσιν αἵματος ἐκ ῥινῶν ἢ μῆτρας, ἢ αἰμορροΐδος, ἢ τραύματος, ἢ καὶ λύπην σφοδράν,
 5 ἢ καὶ τὸν ἔρωτα· ὅπερ γυναικὸς τινος ὀφθείσης τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, δείκνυσιν ὁ σφυγμὸς
 αὐτίκα μὲν ἀνώμαλός τε καὶ ἄτακτος γινόμενος, ὀλίγον δ' ὕστερον εἰς τὸ κατὰ φύσιν
 ἐπανελθὼν ἅμα τῷ διαχωρῆσαι τὴν ὀφθεῖσαν. Οὗτος γὰρ σφυγμὸς τι πάθος ταραχῶδες
 ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου γεγονέναι ψυχῇ σημαίνει. Ἄλλὰ καὶ λεγομένων τινῶν εἰς ἀνωμα-
 λίαν οἱ σφυγμοὶ τρέπονται τῶν ἀρρώστων, ἐφ' οἷς ἤκουσαν, ταραττομένων. Τὴν μὲν-
 10 τοι τῶν σφυγμῶν διάγνωσιν ἢ οὐκ εἶχεν Ἰπποκράτης, ἢ οὐ μετεχείρισε. Καὶ μὴν αὐτὸς
 εἴοικεν οὐκ ἔρωτα γυναικὸς σημαίνειν, ἀλλὰ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ὡς τῆς πεττείας καὶ
 κυβείας. Εἰσὶ γάρ τινες, οἱ ὅσον χρόνον σπουδαῖος ἀνὴρ διατρίβει περὶ τὰς καλὰς καὶ
 ἀγαθὰς τέχνας, τοσοῦτον οὗτοι ἐν τοῖς συμποσίοις, ἐν τῇ κυβείῃ καὶ τῇ πεττεία χρονί-
 ζουσι, καὶ ἐν τούτοις ἐπιτηδεύμασι μὴ πάνυ καλοῖς τοσοῦτον καρτεροῦσιν, ὥστε καὶ
 15 ψῦξιν σφοδράν, καὶ ἄμετρον θάλλπος πάσχειν, καὶ μόγις ἐν τῷδε τῷ καιρῷ μῆδέτερον
 αἰσθάνεσθαι· ἀλλὰ καὶ λιμώττουσι καὶ πεινοῦσι, καὶ εἰς δυσκόλους τε καὶ ἀνιάτους δια-
 θέσεις συμπίπτουσιν. Ὡς δ' οὗτοι διὰ τὸν ἔρωτα κύβων νύκτας τε καὶ ἡμέρας πάντα
 ἀγρυπνοῦσι, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπέχουσιν, οὕτως οἱ περὶ τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας
 διατρίβοντες, διὰ φιλομάθειαν καὶ τὴν τῶν μαθημάτων γνῶσιν, πολλὰ ἐκόντες πράτ-
 20 τουσιν, ἅπερ αὐτοῖς νόσους καὶ παθήματα τίκτουσι. Τὶ λέγω τὰ πολεμικὰ ἔργα καὶ τὰ
 γεωπονικὰ καὶ κυνηγετικά, καὶ ἀλιευτικά, καὶ ἐνὶ λόγῳ τὰ θηρευτικά πάντα· ταῦτα γὰρ,
 εἰ καὶ πολλὴν παρέχουσι χρεῖαν πρὸς τὴν ὑγίαν, διὰ τὰ γυμνάσια, καὶ πολλοὺς καρποὺς
 φέρει, ἀλλ' ὅμως τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους ἔχουσι πόνους, καὶ κινδύνους, καὶ φόβους ἀνα-
 μειγμένους, ὡς τὰ πολλὰ καὶ δεινὰ καρτερεῖν δεῖν· καὶ γὰρ τραύματα, καὶ πληγὰς πάσχειν,
 25 καὶ ἀγρυπνίας, καὶ ὀδοιπορίας ἐργάζεσθαι ἀέκοντας, καὶ τὸ κρύος καὶ καῦμα, καὶ ὑετὸν
 πολλάκις ὑπομένειν ἀναγκάζονται. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι, οὓς χρὴ διὰ πενίαν, καὶ διὰ τὸ μὴ
 ἔχειν ἴσως τοῖς ἄλλοις (ὅπερ αὐτὸς εἶπε δι' ἀνάγκας) πονεῖν τε, καὶ τὰς τέχνας ἀσκεῖν,
 ὡς ὑφαντικὴν, χαλκευτικὴν, σκυτοτομικὴν, καὶ τὰς ἄλλας μηχανικὰς καλουμένας. Ἄλλοι
 δὲ μὴ συνεχῶς ταῦτα ποιοῦσιν, ἀλλὰ δεῖ αὐτοὺς ἐνίοτε καρτερεῖν ἢ πόνων, ἢ λιμοῦ ἢ
 30 ψύχους, ἢ τινος ἄλλου τῶν ἔξωθεν. Χρὴ γοῦν εἰδέναι, εἰ τοῦτο τεταγμένως ἢ ἀτάκτως,
 τουτέστιν εἰ ἀεὶ, ἢ κατὰ χρόνον πάσχουσιν· ἔσται γὰρ τοῦτο καὶ πρὸς θεραπείαν καὶ
 πρὸς τὴν πρόγνωσιν λυσιτελές.

ΚΘ'. Αἱ μεταβολαὶ ἐξ οἶων εἰς οἶα.

Μεταβολαὶ κατὰ τὸ περιέχον ἡμᾶς, καὶ αἱ πρὸς αὐτῶν ἡμῶν γιγνόμεναι κατὰ
 35 βραχύ, οὐκ ἔχουσι τὸ σφαλερῶς· μόνως δὲ τὰς ἀθροῦς σφαλερὰς πρὸς τὴν ὑγίαν ἴσμεν

ΚΥΗΝ: ² ἔχη ¹⁶ πείνουσι δυσκόλους ¹⁸ περὶ τὰς ἐπιστήμας καὶ τέχνας ²² ὑγίαν
²² τουτέστι ³⁵ πότερον ἀεὶ ³⁵ ὑγίαν

εἶναι, διὸ ταύτας δεῖ φυλάττεσθαι. Διὰ μὲν οὖν ταύτην τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς γράφει ὧδε· αἱ μεταβολαὶ τῶν ὠρέων τίκτουσι μάλιστα νοσήματα, καὶ ἐν τῆσιν ὄρησιν αἱ μεγάλαι μεταβολαί, ὡς τάδε εἶναι, ἅς φυλακτέας συμβουλεύει ἀλλαχοῦ. Χρὴ μὲν οὖν τῇ τῶν ἐναντίων προσαγωγῇ ἀντιβαίνειν ταῖς τοῦ περιέχοντος ἀνωμαλίαις, ξηραίνοντας μὲν τὸ σῶμα κατὰ τὰς ὑγρὰς μεταβολάς, ὑγραίνοντας δὲ κατὰ τὰς ξηρότητας, καὶ θερ- 5 μαίνοντας καὶ ψύχοντας, ὁπότε τούτων ἑκατέρου καιρός. Κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν τῇ διαίτῃ, ἐκ τῶν γυμνασίων κατὰ βραχὺ εἰς ἀργίαν, καὶ ἐκ τῆς ἀργίας εἰς τὰ γυμνάσια πορεύονται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ὡσαύτως· καὶ αὐτὸς τοῦτο κελεύει κατὰ τὸν ἐκείνους ἀφορισμόν, οὗ ἡ ἀρχή, τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν, ἢ πληροῦν, ἢ θερ- μαίνειν ἢ ψύχειν, ἢ ὅπως τὸ σῶμα κινεῖν, σφαλερόν, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέ- 10 μιον, τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλές. Δῆλον οὖν ἔστιν, οὐ μόνον τοῖς κάμνουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν τὰς παρὰ τὸ ἔθος μεταβολὰς ἐξαπίνης μεγάλας οὐ μικρὸν ἐργάζεσθαι κακόν, ὡς εἴ τις μὴ εἰωθὼς ἀριστᾶν ἀριστήσκειν, οὗτος ἀρρωστός τε καὶ βαρὺς ὄλον τὸ σῶμα γενήσεται, καὶ ἀσθενὴς καὶ ὀκνηρός, βαρυνομένης δηλονότι τῆς δυνάμεως ὑπὸ τῆς τροφῆς ὡς ὑπὸ φορτίου. Ἐπὶ δὲ τῶν εἰθισμένων ἀριστᾶν, οὐκ ἀριστησάντων δέ, ἀσθένειαν τῆς 15 δυνάμεώς ἐστιν εἶδέναι, εἴπερ κατὰ τὸν αὐτῆς λόγον ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς ἀρρωστεῖ· ἀλλὰ κρεμᾶσθαι αὐτοῖς δοκεῖ τὰ σπλάγχνα, ὡς φησιν Ἴπποκράτης, καὶ οὐρέουσι θερμὸν καὶ χλωρόν, καὶ ἀφοδος συγκαίεται, καὶ ὀφθαλμοὶ κοιλαίνονται, καὶ οἱ κρόταφοι πάλλονται, καὶ τὰ ἄκρα διαψύχεται. Εἶτα, ἵνα γινώμεν φυλακτέας μάλιστα τὰς μεγάλας μεταβολάς, προστίθησιν· ὁπότεν οὖν τοιαῦτα γίνεται τοῖς ὑγιαίνουσιν ἕνεκεν 20 ἡμίσεος ἡμέρης διαίτης μεταβολῆς παρὰ τὸ ἔθος, οὔτε προσθεῖναι λυσιτελείην φαίνεται, οὔτε ἀφελείην· ἔτι δέ, ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο σημεῖον, ὅτι μέγιστα μεταβολαὶ τῶν περὶ τὰς φύσεως ἡμῶν καὶ τὰς ἕξεις συμβαινόντων, μάλιστα νοσοποιέουσιν· οὐ δεῖ οὖν ἐξαπίνης τι μεταβάλλειν καὶ εἴ τις μεταβολὴ γένοιτο, σκεπτέον ἐξ οἴων εἰς οἴα, πότερον κατὰ βραχὺ, ἢ ἀθρόως, πότερον κατὰ ποιότητα ἢ κατὰ ποσότητα, πότερον ἐν τοῖς 25 σώμασιν, ἢ αἰτίοις, ἢ σημείοις. Καὶ ἐν τοῖς σώμασι μὲν, ἐν τοῖς ὑγιαίνουσιν, ἢ νοσοῦσιν ὡς ὑγιαίνοντα δεῖ οὕτω φυλάττειν, νοσοῦντα δὲ ἰᾶσθαι. Ἐν δὲ τοῖς σημείοις, ἅπερ συμβαίνουσι, καὶ ἐξ ὧν τὰ σώματα καὶ τῶν αὐτῶν φύσεις διαγινώσκονται. Ἐν δὲ ταῖς αἰτίαις, ἐξ ὧν ἡ τῆς ὑγείας φυλακὴ ἐπιτελεῖται. Ὅποτε δὲ τοῦτο δῆλον εἴη, ἴσθι τούτων ἀπάντων ὕλης τέτταρας εἶναι τὰς διαφοράς, ὡς τὰ προσφερόμενα, ποιούμενα, κενούμενα, 30 καὶ ἕξωθεν προσπίπτοντα. Τὰ μὲν οὖν προσφερόμενά ἐστι τὰ ἐδέσματα καὶ πόματα, καὶ τινὰ τῶν φαρμάκων ἕσω τοῦ σώματος λαμβανόμενα, καὶ ὁ ἀῆρ ὁ εἰσπνεόμενος. Ποιούμενα, τρίψεις τε καὶ περίπατοι καὶ ὀχήσεις, καὶ ἰπασαίαι, καὶ πᾶσα κίνησις. Τὰ δὲ αἷτια πολλὰ ἐστὶ καὶ πολυειδῆ· τῶν δὲ γένει αὐτῶν συγκαταριθμοῦνται καὶ αἱ ἐγρηγόρσεις, καὶ ὕπνοι, καὶ ἀφροδίσια. Τὰ δὲ ἕξωθεν προσπίπτοντά ἐστι τάδε· πρῶτον μὲν ὁ ἀῆρ, ἔπειτα 35 δὲ λουτρὰ καὶ ἀλείμματα. Ταῦτα γὰρ πάντα τὰ εἰρημένα ἀλλοιοῦν δύναται τὰ κατὰ τὸ

KÜHN: ^b κατὰ ξηρότητας ^c ὡσαύτως deest ¹⁷ ἀλλὰ καὶ δοκεῖ αὐτοῖς ¹⁸ οὐ ῥέουσι
²⁰ γίνηται ²¹ ἡμέρης ²⁶ εἰ τοῖς ὑγιαίνουσιν ³⁰ ὕλης ³⁴ πολλὰ τε ³⁶ ἀλλοιοῦσθαι ³⁸ ποιού-
 μενα δὲ ³⁶ καὶ deest

σῶμα, καὶ μεταβολὴν ποιεῖν κατὰ τὸ ποῖον καὶ κατὰ τὸ ποσόν· ὡς κατὰ τὸ ποῖον ἐν τῷ θερμαίνεσθαι καὶ ψύχεσθαι, καὶ ξηραίνεσθαι, καὶ ὑγραίνεσθαι, κατὰ δὲ τὸ ποσόν ἐν τῷ τρέφεσθαι καὶ κενουῖσθαι. Αὕτη δὲ ἡ κένωσις διττή, ἑτέρα μὲν τῶν περιττωμάτων, ἑτέρα δὲ τῆς οἰκείας φύσεως ἀπορῶδευσης. Προσέχειν οὖν τὸ νοῦν δεῖ πάσῃ μεταβολῇ ἕξ
5 οἶων εἰς οἶα γένηται.

Λ'. Ἐκ τῶν ἡθέων φιλοπονίῃ ψυχῆς, ἢ ζητέων, ἢ μελετέων, ἢ ὠρέων ἢ λόγων, ἢ εἴ τι ἄλλο, οἶον λῦπαι, δυσοργησίαι, ἐπιθυμίαι.

Οἱ τέτταρες χυμοὶ εἰς τὴν γένεσιν τῶν ἐπιτηδείων ἡθῶν χρήσιμοι εἰσι· προδέδει-
κται γὰρ ἤδη ἡμῖν ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἔλεσθαι τὰ τῆς ψυχῆς ἡθῆ. καὶ ἔστιν ἐν
10 ἡμέτερον περὶ τούτων βιβλίον. Τούτου τοίνυν ὑποκειμένου, τὸ μὲν ὀξὺ καὶ συνετὸν ἐν
τῇ ψυχῇ, ὁ χολώδης χυμὸς ἐργάζεται· τὸ δὲ ἕδραϊον καὶ βέβαιον, ὁ μελαγχολικός· τὸ δὲ
ἀπλοῦν καὶ ἡλιθιώτερον, αἷμα· τοῦ δὲ φλέγματος φύσις, ἢ φαίνεται τὴν γένεσιν ἀναγκαίαν
ἔχειν ἐν τῇ πρώτῃ μεταβολῇ τῶν σιτίων, εἰς τὴν ἡθοποιίαν ἄχρηστός ἐστιν. Ὅτι δὲ καὶ
τὰ ἡθῆ συμφωνεῖ ταῖς χώραις, μαρτυρεῖται πρὸς Ἴπποκράτους ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων,
15 καὶ τόπων, ἔνθα φησὶν, ὅτι καὶ ἡ εὐκρατος χώρα τὰ τῶν ἀνθρώπων ἡθῆ εὐκράτα ποιεῖ.
Πλεῖστον δὲ φησὶν, διαφέρει τῆς Εὐρώπης ἢ Ἀσίας εἰς τὰς φύσεις τῶν ξυμπάντων τῶν
ἐκ γῆς φυομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἢ γὰρ χώρα τῆς χώρας ἡμερωτέρα, καὶ τὰ ἡθῆ
τῶν ἀνθρώπων ἡμερώτερα. Τὸ δὲ αἷτιον τούτων ἡ κρᾶσις τῶν ὠρῶν. Καὶ πάλιν, τό τε
ἄγριον καὶ τὸ ἄμικτον, καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει γίνεται. Καὶ μετὰ ταῦτα,
20 ὅσοι μὲν ὄρεινὴν χώραν οἰκοῦσι, καὶ τραχεῖαν, καὶ ὑψηλὴν, καὶ ἄνυδρον, καὶ αἱ μετα-
βολαὶ γίνονται τῶν ὠρέων μέγα διάφοροι, ἐνταῦθα [εἰκὸς εἶδεα μεγάλα εἶναι] καὶ τὸ
ἄγριον καὶ τὸ θηριῶδες αἱ τοιαῦται φύσεις οὐχ ἥμισυ ἔχουσι. εὐρήσεις δὲ ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ τῆς χώρας τῇ φύσει ἀκολουθοῦντα καὶ τὰ εἶδεα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοὺς τρόπους.
Ὅλωσ δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ ἐκείνῳ ἐδήλωσε σαφέστατα μὴ μόνον τὰ ἡθῆ ταῖς τῶν ὠρῶν
25 κράσεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμβλύτητα τῆς διανοίας, ὡσπερ οὖν καὶ τὴν σύνεσιν, ἐπομένην.
Ἄλλὰ καὶ ἔνθα φησὶν, ὅκου δὲ ἐστὶν ἡ χώρα ψιλή, καὶ χιόνι ὑπὸ τοῦ χειμῶνος πιεζο-
μένη, ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμένη, ἐνταῦθα σκληροὺς τε, καὶ ἰσχυροὺς, καὶ διηρθρω-
μένους, καὶ εὐτόνους καὶ δασέας ἴδοις, τό τε ἐργαστικὸν ὀξὺ ἐνεὸν ἐν τῇ φύσει τῇ
τοιαύτῃ καὶ τὸ ἄγρυπνον, τά τε ἡθῆα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθαδέας καὶ ἰδιογνώμονας, τοῦ τε
30 ἀγρίου μᾶλλον μετέχοντας ἢ τοῦ ἡμέρου. Ὅ δὲ θεῖος Πλάτων συμφωνεῖ καὶ αὐτὸς τῷ
παλαιῷ· πολὺ γὰρ καὶ αὐτὸς δίδωσι τοῖς τόποις, καὶ ταῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἰκίσεσιν εἰς τε τὰ
τῆς ψυχῆς ἡθῆ καὶ σύνεσιν, καὶ φρόνησιν, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς νομοθεσίας ὠδί πως
ἔγραψε. Μηδὲ τοῦτο ἡμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους
καὶ χείρους· καὶ ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἐπιφέρων τοῖσδε φησὶν, εἰ μὲν πού γε διὰ πνεύματα

ΚΥΗΝ : ¹ ποιεῖ ⁴ δὲ deest ἀπυρρεούσης ⁶ ἢ λέγων ἢ τι ἄλλο ¹⁰ περὶ τούτου ¹² ἢ
¹³ τὴν deest ἄχρηστον ¹⁶ φησὶν deest ²⁰ χώραν ²¹ γίνονται μέγα δὲ τὸ διάφορον ἐνταῦθα
εἰκὸς — εἶναι desunt ²² φύσεις καὶ πάλιν εὐρήσεις ὡς ²⁸ ἴδεις ³⁴ καὶ πάλιν οἱ μὲν πού

παντοῖα, καὶ διελήσεις ἀλλόκοτοί τε εἰσι καὶ ἀνάισιοι ἑαυτῶν, οἱ μὲν διὰ ὕδατα, οἱ δὲ διὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφήν, ἀναδιδοῦσαν οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἄμεινον καὶ χειρόν, ταῖς ψυχαῖς δὲ οὐχ ἦττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. Τούτων οὖν οὕτως ἔχόντων, δεῖ τῶν ἀνθρώπων ἦθη γινώσκειν, καὶ τούτοις ὡς σημείοις χρῆσθαι· τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ προσώπου φαινόμενα σημεῖα ῥᾶστα γνωσθήσεται, τὰ δὲ ἦθη δυσκόλως. 5 Πρὸς τούτοις δὲ πάντων τὰ ἦθη γινώσκειν, τῶν ἀδυνάτων ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο ἐπ' ὀλίγον μόλις αὐτὰ διερωτητέον· εὐρίσκομεν γὰρ ἐνίοτε μὲν οὐ μέγα δηλοῦντα, καθάπερ ἐπὶ τῆς κατακλίσεως, ἐνίοτε δὲ μέγιστα, ὡς ἐπὶ τῶν κοσμίων, ἦτοι τὸ βλέμμα θρασύτερον καὶ τὴν φωνὴν ἔχόντων. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς ψοφούσης φύσης ἢ γὰρ ὀδύνην, ἢ παραφροσύνην σημαίνει τοῖς αἰδουμένοις τοῦτο πράττειν ἀκούοντων τινῶν· εἰ δὲ οὐδὲν 10 φροντίζοιεν τῶν παρόντων, οὐδενὸς ἔσται σημεῖον. Ὡστε κἀνατῆθα τὸ ἦθος ἐπίστασθαι χρὴ τοῦ κάμνοντος, ὥσπερ τὸ μὲν ἔθος τῶν ἐπὶ τὴν γαστέρα κοιμωμένων, καὶ τὴν φύσιν, ὅσοι πρίουσι κοιμώμενοι τοὺς ὀδόντας, ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐκ ἀκριβῶς μύουσι. Τοιαῦτα γὰρ τήνδε τὴν χρεῖαν σοι παρέχει, ὡς μετὰ τοῦ προεγνωκέαι τὸ ἦθος, ἢ τὴν φύσιν τοῦ κάμνοντος, τὴν βεβαίαν διάγνωσιν λαμβάνειν δύνασθαι. Καὶ ποτὲ μὲν ἀγαθὰ, ποτὲ δὲ 15 φαῦλα σημεῖα ἔσται, ἅπερ ἀδύνατον ἀκριβῶς προγνῶναι ἄνευ τῆς καταλήψεως τοῦ ἦθους τοῦ ἀνθρώπου τοῦ νοσοῦντος. Συμβαίνει γὰρ ποτε τοῖς πυρέττουσι τὸν σφυγμὸν εἰς μέγεθος αἰρεῖσθαι, οὐ διὰ τὸν πυρετόν, ἀλλὰ διὰ τινὰ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν· ὡς ἐκ βαλανεῖων εἰ τύχοι, ἢ δρομών, ἢ τρίψεως, ἢ ἄλλων τίνων κινήσεων, ἅσπερ βραχυχρονοῖους εἶναι συμβαίνει, ἢ ἀπὸ τοῦ οἴνου καὶ τροφῆς, ὅπερ ἄχρι πλείστου διαμένει. Καὶ μέντοι 20 καὶ ἀπὸ τοῦ θυμοῦ μέγας γίνεται μετὰ σφοδρότητος· καὶ τοῦτο οὐκ ἂν λάθοι τὸν ἔμπειρον [τὸν] ἰατρόν, εἷς τε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ σύμπαν πρόσωπον ἀποβλέποντα. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ βούλονται κατέχειν καὶ κρύπτειν τὸν θυμόν· τούτοις μὲν πλήν τοῦ μεγέθους πρόσεστι καὶ ἀνωμαλότης, καὶ αὕτη μείζων ἐστὶ τοῖς ἀγωνιωσὶ τε καὶ αἰδουμένοις. Ὅμοίως δὲ εἴ τις ἐν ἡλίῳ, ἢ παρὰ τῷ πυρὶ θαλφθεῖη καὶ ἠλείψατό τι τι θερμαίνοντι φαρμάκῳ. Ὅτε 25 μὲν οὖν ὁ θεραπεύων μὴ πάρεστι διὰ παντὸς τοῖς νοσοῦσι, μὴ βουλομένοις τάληθῆ ἀπαγγέλλειν, χαλεπὸν ἐστὶ διορίζειν τὴν αἰτίαν. Ἄλλα καὶ παρὰ ταῦτα τὰ εἰρημένα τινὲς εἰσιν οὕτω φιλοφάρμακοι ὡς μετὰ μὴ παρόντων ἡμῶν, καὶ τὰ θερμαίνοντα, καὶ τὰ τὴν φύσιν μεγάλως ἀλλοιοῦντα φάρμακα λαμβάνειν. Τοῦτο δὲ διττῶς διορίζειν δυνήσῃ, τῷ τε χρόνῳ καὶ τῷ ἔθει τε καὶ ἦθει τοῦ κάμνοντος. Εἰ γὰρ ἄλλος τις χρόνος εἴη, καὶ μὴ ὁ παροξυν- 30 τικός, πιθανὸν ἀπὸ τοῦ θερμαίνοντος φαρμάκου μᾶλλον, ἢ λόγῳ παροξυσμοῦ γεγενῆσθαι τὴν ἀλλοίωσιν· εἰ δὲ ἐν τῷ παροξυντικῷ, πιθανώτερον ἐπισημασίας λόγῳ. Ἄπὸ δὲ ἔθους καὶ ἦθους οὕτω· τινὲς μὲν γὰρ ἀήθεις εἰσὶ καὶ δειλοὶ πρὸς τὰς τῶν φαρμάκων λήψεις, ἔνιοι δὲ συνήθεις τε καὶ χωρὶς φαρμάκων ζῆν οὐχ ὑπομένουσιν. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν φοβε-

ΚΥΗΝ: ¹ ἀνέσιοι ² δὲ deest ³ ἐπ' ὀλίγων ⁴ κατακλίσεως ⁵ ἐπιστάσθαι ⁶ μυοῦσι
¹⁵ post κάμνοντος add. ἢ παρὰ τινος τῶν ἐπισταμένων αὐτοὺς ἀκούειν ¹⁷ post νοσοῦντος add.
οὕτω καὶ περὶ τοῦ σφυγμοῦ ¹⁸ εἰρησθαι ¹⁹ τῶν pro τινῶν ²¹ ἀπό τι θυμοῦ λάθη ²³ τὸ
μέγεθος ²⁵ θαλφθῆ ²⁶ ἐλείψατο ²⁹ δυνήσει

ρῶν πρὸς αὐτὰ βραχεῖα ἔστιν ὑπόληψις, μεγάλη δὲ ἐπὶ τῶν εἰθισμένων. Τὸ δὲ ἦθος οὐ
 μικρὸν συντελεῖ εἰς τὴν γνῶσιν· τινὲς μὲν γὰρ ἐνεδρευτικοὶ τ' εἰσὶ, καὶ καταβλητικοὶ τῶν
 πέλας ἐξελέγχειν ἅπαντας, ὡς μηδὲν βέβαιον ἐπισταμένους, ἔργον πεποιημένοι, τινὲς δὲ
 χρηστοί, καὶ πάντα φανερῶς ποιοῦντες. Ἐπὶ μὲν δὴ τούτων οὐδὲν ὑπονοεῖν χρὴ πεπρα-
 5 χθαι λαθραίως, ἐπὶ δὲ ἐνεδρευόντων ὑποπιτεύειν προσήκει πάντα, καὶ μετὰ ἐπιμελείας
 σκέπτεσθαι καὶ διορίζεσθαι. Καὶ πρὸς τοὺς ἀβελτέρους καὶ αὐτὸν εὐμήχανον εἶναι χρῆ.
 Δι' αὐτὸ οὐ δέον ἔστιν ἀμελεῖν τὰ παιδιά, ἀλλὰ ἐν τοῖς ἀρίστοις ἦθεσι τρέφειν· εἰ γὰρ
 φύσις αὐτῶν δέχεται τὴν ἐκ τῆς ἐπιμελείας ὠφέλειαν, ἀγαθοὶ γεννηθεῖεν ἄνδρες, εἰ δὲ μὴ
 δέξαιντό που, τὸ μὲν ἡμέτερον ἄμεμπτον εἶη. Τὰ μὲν γὰρ αἰσχυντηλὰ αὐτῶν ἔστι, τὰ
 10 δὲ ἀναίσχυντικά, τὰ δὲ [μὲν] φιλότιμα καὶ φιλόκαλα, τὰ δὲ ἀφιλόκαλα καὶ ἀφιλότιμα, τὰ
 μὲν δειλά, τὰ δὲ θρασεῖα, οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν φιλοψευδῆ, τὰ δὲ φιλαλήθη· παραπλησία
 γὰρ πως ἔστιν ἢ τῶν παιδῶν διαγωγή τῇ τῶν φυτῶν ἐπιμελείᾳ· καὶ γὰρ ὁ γεωργὸς οὐκ
 ἂν ποτε δυνήσεται ποιῆσαι τὴν βάτον ἐκφέρειν βότρυν, διότι ἢ φύσις αὐτῆς οὐκ ἐπιδέ-
 χεται ἔξ ἀρχῆς τοιαύτην τελείωσιν. ἀμπέλους τ' αὖ πάλιν, ἐτοιμοὺς οὖσας ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν
 15 τὸν καρπὸν ἐκφέρειν, ἐὰν ἀμελήσας ἐπιτρέπη μόνῃ τῇ φύσει, μοχθηρὸν ἢ οὐδόλως οἴσου-
 σιν αὐτόν. Οὕτω δὲ καὶ εἰ τῶν ζώων ἵππον μὲν παιδεύσεις, εἰς πολλὰ ἔξεις χρήσιμον,
 ἄρκτον δὲ κἄν ἡμερὰ ποτε διδάξης, οὐχ ἔξει τὴν ἔξιν ἐκείνην μόνιμον. Ἐγὼ μὲν εὐτύ-
 χησα μεγάλην εὐτυχίαν χρηστότατον καὶ φιλανθρωπότατον ἔχων πατέρα, ὅπως δὲ τὴν
 φύσιν ἔχω, οὐκ ἔχω γνῶναι. Οὐ μὴν ἀλλὰ οἶδα ὅτι ἐπεχείρησεν ὁ πατήρ μου, ἵνα πάγ-
 20 χρηστος καὶ πανεπιστήμων εἶην. Τὰ μὲν οὖν [τὰ] εἰρημένα πάντα ἐνδείκνυσιν, ὅτι δεῖ
 ἐπιμελῶς τὰ ἦθη σκοπεῖν, καὶ ἔξ αὐτῶν τεκμαίρεσθαι περὶ νόσου. Ἄλλοι δὲ ἐξηγηταί,
 ἐν οἷς ἔστι καὶ ὁ Γλαυκίας, ἄλλως τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐξηγοῦνται· φασὶ γὰρ τὴν φιλοπο-
 νίαν καὶ μισοπονίαν ἐκ τῶν ἠθῶν γινώσκεσθαι, ὡς ἀγγίνους καὶ ἀργούς, καὶ νωθρούς,
 καὶ βραδεῖς καὶ ταχεῖς εἰδέναι τοῦτον τὸν τρόπον δύνασθαι· καὶ τουτὶ μὴ ἰατρικὸν εἶναι
 25 παραγγέλμα. Ὅπερ οὐκ ἀληθές ἔστι, τί γὰρ λέγει ἐν τῷ προστιθέναι, ἢ ζητέειν, ἢ μελε-
 τέων, ἢ ὠρέων, ἢ εἴ τι ἄλλο, εἶπερ τοῦτο πρὸς τὴν ἐνδειξιν τῆς νόσου μὴ συντελεῖ.
 Ἄρ' οὖν δηλόν ἔστιν, ἐκ τῶν ἀποκρίσεων γινώσκειν ἡμᾶς, πῶς ἔχει τὴν γνώμην
 ὁ κάμων; οὕτω δὲ καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὧν ὁ κάμων λέγει, δυνατόν ἔστι πρὸς τὴν τῶν
 παρόντων διάγνωσιν καὶ πρὸς τὴν τῶν μελλόντων πρόγνωσιν ὠφελεῖσθαι. Ἄλλὰ καὶ τῶν
 30 μελετῶν ὁ γὰρ ὑπονοῶν τί ἔσται, εἰ ὁ μὲν Ἄτλας τὸν οὐρανὸν ἀφίει, σημεῖον παρεῖχεν
 ἡμῖν τῆς ἐνεστώτης παραφροσύνης. Ὅπερ σημαίνει καὶ ὄρασις θρασεῖα, καὶ τὰ πολλὰ
 παρὰ τὸ ἔθος τε καὶ ἦθος γινόμενα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ λῦπαι· ὠνόμαζον γὰρ οἱ παλαιοὶ
 πάθη ψυχῆς πέντε ταῦτα, λύπην, ὄργην, θυμόν, ἐπιθυμίαν, καὶ φόβον. Λυποῦνται μὲν
 οὖν διὰ πολλὰς αἰτίας οἱ ἄνθρωποι· οἱ μὲν ἀποθανόντων τέκνων, ἢ οἰκείων, ἢ συγγενῶν,

ΚΥΗΝ: ² ἀναδρευτικοὶ ⁵ ἀνεδρευόντων ⁷ δι' ὃ ⁸ δέχεται ¹⁰ ἀναίσχυντα τὰ μὲν φιλότιμα
¹¹ φιλαληθῆ ¹² πως deest ¹³ τὸν βάτον αὐτοῦ ¹⁹ πάνυ χρηστός ²² καὶ deest ²⁵ ἢ ζητέων
²⁶ ὠρέων post ὠρέων add. ἢ λέγων ἢ τι ἄλλο ²⁸ ὁ κάμων; ³⁰ ἀφίη ³¹ θρασεῖς ³² γινόμενα

ἢ φίλων, οἱ δὲ προσδοκῶντες ἢ ἑαυτοὺς μόνους παθεῖν, ἢ καὶ τὴν πατρίδα πᾶσαν ἀνάστατον ἔσσεσθαι. Λυποῦνται δὲ καὶ οἱ φιλοχρήματοι χρημάτων στερούμενοι, καὶ οἱ φιλότιμοι τιμῆς, καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἕκαστος· εἰσὶ δὲ καὶ διὰ ἔρωτα λυπούμενοι καὶ ἰσχυόμενοι ὡς περὶ τοῦ οἰκονόμου τοῦ πλουσίου ἐπιδέδεικται παρ' ἡμῶν, ὃς καὶ γνωσθείσης αἰτίας, αὐτίκα ἐθεραπεύθη. Οὕτως εὐρήσεις πολλοὺς προεῖς ὄντας διὰ τὸ ἦθος χρηστόν, 5 ἄλλ' ὅμως διὰ τὴν τοῦ νοσήματος σφοδρότητα ἢ κακοήθειαν δυσόργους καὶ ὀξυχόλους γινομένους. Ἡ μὲν οὖν αὕτη μεταβολὴ δείκνυσι τὸ μέγεθος καὶ τὸ ὄξυ τοῦ κακοῦ· ὅθεν καὶ πρόγνωσις, καὶ ὁ τρόπος τῆς θεραπείας ἐνδείκνυται. Περὶ δὲ τῶν ἐπιθυμιῶν, ὅτι δὴ σημαίνουνσι πολλάκις τὰς διαθέσεις, οὐ χρὴ ἀμφισβητεῖν· καὶ γὰρ τὴν δῆξιν τοῦ στομάχου, καὶ ποτε τοὺς ἀλλοκότους χυμοὺς ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένους δηλοῦσιν, ἔστιν ὅτε καὶ τὸν 10 λόγον βεβλάφθαι, ὡς μὴ εἰδέναι τί ἀγαθόν, ἢ τι κακὸν ἦ, καὶ οὕτω πάντα αἰτεῖν, καὶ ὅτι ἂν δῶς ἀποθάσασθαι. Ἐπεὶ τοίνυν πάθη τινὰ γίνεται τοῖς ἀνθρώποις ναρκοῦντα τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ μνημονευτικὸν τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ καρώδη καὶ καταφορικά, εἰκότως βούλεται ταῦτα ἡμῖν εἶναι γνώριμα. Καὶ τούτοις μὲν ἔστιν ὅτε ὠφέλιμοί εἰσιν αἱ φροντίδες, ὥσπερ ἐν ἄλλοις ἐδίδαξε τὰς ὀξυθυμίας εἶναι χρησίμους εἰς εὐθυμίαν τε καὶ τῆς κατὰ 15 φύσιν ἕξεως ἀνάκτησιν. Τοὺς δὲ ἐξηγητὰς ἐθαύμασα πολυειδῶς μεταγράψαντας τὴν ῥῆσιν ἄλλον ἄλλως· ὥσπερ γὰρ ὅλως ἀποχωρεῖν τις τολμᾷ παλαιᾶς γραφῆς, κατὰ τι πιθανὸν χρὴ τοῦτο πράττειν, ὥσπερ ἐγὼ πολλάκις ἔδειξα. Ὅτι δὲ οὕτως ἔχουσαν τὴν γραφὴν ἐπίστανται πάντες οἱ παλαιοὶ ἐξηγηταί, μαρτυρία καὶ παρὰ Ζεύξιδος ἂν εἴη ἀρίστη· οὗτος γάρ, ὡς κακῶς ἐξηγησαμένου τοῦ Γλαυκίου τὴν προκειμένην ῥῆσιν, οὐδὲν μὲν ἐγκαλεῖ 20 περὶ τῆς γραφῆς, ὅτι δὲ προσέθηκε τὴν ἀπόφασιν τοῖς εἰρημένοις, μέμφεται. Φησὶ γάρ, ἀπορούμενον αὐτόν, καὶ μὴ δύνασθαι ἐξηγήσασθαι τὴν προκειμένην ῥῆσιν, τὴν ἀπόφασιν προστεθεικέναι, ὡς ἂν εἰ οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἴπποκράτης, ἐκ τῶν ἡθέων [ἦ] φιλοπονίη ψυχῆς, μὴ ζητέων, ἢ μελετέων, καὶ τὰ λοιπά. Εἰ δὲ ἕξεσι προστιθέναι τοῖς καταφατικῶς εἰρημένοις τὰς ἀποφάσεις, ἅπαν οὖν οὕτω τι διαφθείροι δόγμα, καὶ μηδεμίαν γνώμην 25 τῶν παλαιῶν βεβαίαν φυλάττοι.

ΛΑ'. Τὰ ἀπὸ συγκυρίας, λυπήματα γνώμης, ἢ διὰ τῶν ὀμμάτων, ἢ διὰ τῆς ἀκοῆς·

Νῦν περὶ τῶν λυπῶν, αἷ γίνονται ἀπὸ τύχης· ἄνωθεν δὲ περὶ τῶν ἐνουσῶν ἐν ἡμῖν διελέγετο, οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ ὀργῆς, καὶ τῆς ψυχῆς φιλοπονίας. Τὰ γοῦν λυπήματα πολλάκις ἐκ τῶν ἕξωθεν αἰτίων γινόμενα, ἢ διὰ τῶν ὀμμάτων ἢ τῆς 30 ἀκοῆς ἔστιν· ὡς, ὅταν ὀρῶμεν φοβερόν τι, ἢ καὶ τὸν δίκαιον ἄνδρα ἀδικεῖσθαι, τότε γὰρ ἀγανακτοῦμεν καὶ λυπούμεθα, ἢ ὅταν τοὺς γονεῖς τεθνεῶτας, ἢ φίλους ἴδωμεν, ἢ καὶ τοῦτο ἐξαγγέλλῃ τις. Οὐχ ἦττον δὲ αἱ ἀγγελίαι κακαί, ἢ ὡς τὰ ὄραματα, τὰς λύπας ἐπιφέρειν εἴωθε. Τοῦτο γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φαίνεται, ὅτε εἴ τις ἐπινοοῖτο καὶ βλέποι τὰ

ΚΥΗΝ : ¹ προσδοκοῦντες ⁵ πράους ¹² μνημονικόν ¹⁴ ἡμῖν ταῦτα ¹⁷ εἴ περ γὰρ ¹⁸ καὶ περὶ ²⁸ ὡς εἰ καὶ οὕτως ²⁴ τις προ τι ²⁶ διαφθείρη ²⁶ φυλάττη ²⁹ φιλοπονίης ³¹ τεθνηῶτας ³⁴ ὅτι εἴ τις ἐπινοεῖτο βλέπει

ἤδη ἢ καὶ τὰ ἀνιαρά, ἄλλοτε ἄλλως ἢ ψυχὴ αὐτοῦ διατίθεται· τὰ μὲν γὰρ ἤδη τὴν ψυχὴν εὐφραίνει, καὶ ἔμφυτον θερμὸν διατείνει, ἢ δὲ ἐπινόησις καὶ ὄρασις τῶν λυπηρῶν τὴν ψυχὴν λυμαίνεται, καὶ ὡς σφίνωσις τις γίνεται τοῦ θερμοῦ τοῦ ἡμετέρου, καὶ πολλακίς τὰ φοβερὰ δείματος μεστὰ ὄράματα ἐν τοῖς ὕπνοις ἐπεγείρει.

5 ΛΒ'. *Ὅσα τὰ σώματα μύλης μὲν τριφθείσης πρὸς ἑαυτὴν, ὀδόντες ἡμόδησαν, παρὰ τε κοῖλον παριόντι σκέλεα τρέμει, ὅταν δὲ τῆσι χερσὶν ὡς δεῖται ἄραι, αὐταὶ τρέμουνσι.* Ὅφισ ὀφθεῖς ἐξαίφνης χλωρότητα ἐποίησεν.

Βλέπειν χορὴ οἷα τὰ σώματα, καὶ πῶς διακείμενα, ἵνα ἐπιστάμεθα πότερον ἀνθρωποι θαρσαλέοι, ἢ δειλοὶ εἰσιν, ἢ εὐάλωτοι ταῖς νόσοις, καὶ ῥαδίως ὅτι οὖν πάσχουσιν.
 10 Ἔνιοι γὰρ τῆς μύλης πρὸς ἑαυτὴν τριφθείσης εἰ ἀκούουσιν εἰς τὴν αἰμωδίαν πίπτουσιν· ἄλλοι δὲ διὰ τι φοβερόν ὠχροὶ γίνονται. Αἰμωδία δὲ πάθος ἐστίν, ὃ κατὰ τὸ στόμα μόνον, οὐ μὴν γε ὅλον, ἀλλὰ τοὺς ὀδόντας τε καὶ τὰ οὖλα γίνεται· ὃ μὴδὲ ἐρμηνεῦσαι λόγῳ δυνατόν ἐστιν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ προηγήσασθαι μὲν ἐδωθὴν ἐδεσμάτων αὐστηρῶν τε καὶ ὀξέων, ἀκολουθῆσαι δὲ τὸ πάθος ἐν τοῖς ὀδοῦσι καὶ τοῖς οὖλοις, ἐπιστεύσαμεν ἅπασιν
 15 γίνεσθαι ταῦτό. Ἐπειδὴ ἢ οὖν αὕτη διάθεσις ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στρυφνῶν γίνεται, ἢ ἀνδράχνη τετήρηται ὡς ἴαμα ἐπιτήδειον· ἀλλὰ τοὺς ἀπὸ δειμάτων αἰμωδοῦντας, ἢ δι' ἔμετον, ἢ πριόντων τινῶν, ἢ καὶ ἐκ μύλης ἀνατριφθείσης, οὐδὲν ὠφελεῖ ἢ ἀνδράχνη. Διὸ χορὴ ἐπιζητεῖν πρότερον τὴν αἰτίαν, ἀφ' ἧς γέγονεν ἢ αἰμωδία, ἔπειτα τῷ ἴαματι χρῆσθαι. Περὶ δὲ τρόμου δῆλόν ἐστιν ὅτι παρὰ κρημνόν τις παριὼν τρέμει τὰ σκέλη, καταβάλλει
 20 γὰρ τὴν δύναμιν τὸ δέος. Οὕτω καὶ θηρίον ὑποφαινόμενόν τις ὑποφεύγων τρομώδης καθίσταται. Καὶ δὴ καὶ προσιῶν τῷ δεσπότῃ ἢ τῷ δικαστῇ φοβερῶ, τρέμει παντὶ τῷ σώματι. Καὶ τινες, παρόντος τοῦ βασιλέως, εἰ φθέγγασθαι κελεύσειεν αὐτούς, οὐδὲ τὴν φωνὴν ἄτρομοὶ εἰσιν. Ὡς οὖν τὸ ψυχικὸν πάθος, ἀρρωστίαν ἐργασάμενον τῇ κενούσῃ δυνάμει, τὰς ἐνεργείας τρομώδεις ποιεῖ, οὕτω καὶ τὰ τοῦ σώματος νοσήματα βλάβην τῇ
 25 δυνάμει αὐτῇ ἐπιφέροντα τῶν τρομωδῶν συμπτωμάτων αἰτίαν παρέχει. Ἰστέον δὲ ὅτι τῶν ἀνευ προαιρέσεως γινομένων κινήσεων, ἐν τοῖς προαιρετικοῖς πεφυκόσι κινεῖσθαι, τὸ μὲν τι σπασμὸς ὀνομάζεται, τὸ δὲ παλμὸς, τὸ δὲ ρῖγος, ἀλλήλων διαφέροντα. Καθόλου δὲ περὶ τούτων λέλεκται δι' ἑνὸς ὅλου τοῦ βιβλίου. Τῆς δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν μὲν, οὐ κατὰ φύσιν δὲ κινήσεως γινομένης, ἐν εἰδός ἐστιν, ὃ καλεῖται τρόμος, περὶ οὗ νῦν πρό-
 30 κείται εἰπεῖν. Γίνεται τοίνυν ὁ τρόμος οὐ μόνον ἐπὶ μυσὶ νοσοῦσί τε καὶ νεύροις, ἀλλὰ καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσιν ὅπερ καὶ αὐτὸς ἐνδείκνυσιν εἰπὼν, ὅταν δὲ χερσὶν, ὧν δεῖται ἄραι, αὐταὶ τρέμουνσι· σημαίνει γὰρ τὰς χεῖρας τὸ κατὰ φύσιν ἐχούσας. Τοῦτο δὲ ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεται, ὅταν ὑπὲρ τὴν δυνάμιν τις ἐπιχειρήσῃ βάρους ὅτιοῦν, ἢ ταῖς χερσὶ βαστάζων, ἢ τοῖς ὤμοις ἀναθέμενος· ὀρῶμεν γὰρ ἐνίους ἰσχυροτάτους νεανίσκους ἐν τῷ βαστάζειν

ΚΥΗΝ: ³ σφίνωσις ⁴ post φοβερὰ add. καὶ ⁵ μύλοις ἐοφθὴν ἡμόδησαν ⁶ ἄραι
⁷ οἷα καὶ desunt ⁸ ὅτιοῦν ⁹ ἀκούουσιν αἰμωδίαν ¹⁰ αἰμωδία ¹¹ αἰμωδία ¹² ἐδωθὴν ¹³ αἰμωδοῦν-
 τας ἐμέτων ¹⁴ αἰμωδία ¹⁵ κινούσῃ ¹⁶ καθ' ὅλον τοῦ deest ¹⁷ τὰς κατὰ

ὑπέρβαρὸν τι, τρομώδεις τὰ σκέλη γινομένους, καὶ μάλιστα ὅταν ἀναβαίνειν ἐπιχειρήσωσι κλίμακας. Ἄλλα καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ὡς εἶπον, τρομώδεις ἐργάζεται. καταλύει γὰρ τὴν δύναμιν, ὃ καὶ μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν ἰδόντων θηρίον τι, ἢ ληστὰς, ἢ πολεμίους, καὶ ἤδη ἡμῖν ἀποδέδεικται κατὰ τὸ περὶ τρόμου, καὶ σπασμοῦ, καὶ ρίγους ὑπόμνημα, δι' ἄρρωστίαν δυνάμεως αἰεὶ γίνεσθαι τρόμον. Ἐπεὶ δὲ ἐνίστε αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν 5 ἄρρωστος, ἐνίστε δὲ διὰ πάθος ψυχικόν, τρεῖς αὐτῆς ἔφαμεν εἶναι διαφορὰς τῶν αἰτιῶν, δυσκρασίαν τῶν προαιρειτικῶν ὀργάνων, πάθος ψυχικόν, βαρῦνον φορτίον. Ὅτι οὖν μηδὲ δέισαντι, μήτε βαστάζοντι φορτίον, ὃ τρόμος γίνεται, δυοῖν θάτερον, ἢ δυσκρασία τῶν ὀργάνων ἐστίν, ἢ τι βάρος ἐν αὐτῷ τῷ σώματι περὶ τοὺς μῦς ἢ τὰ νεῦρα. Τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἴσθι εἶναι τοῦ φόβου, ὅταν ἰδῶν τις τὸν ὄφιν, ἐξαίφνης χλωρὸς γίνεται. Περὶ δὲ 10 τοῦ σημαινομένου τοῦ χλωροῦ εἰρήκαμεν ἤδη πολλάκις. Ἐνίστε δὲ γίνεται τοῦτο κατὰ συμπάθειαν, ὡς ὀρῶμέν τινας, ὅταν οἱ πέλας οὐρήσωσιν ἢ ὑπάγωσι γαστέρα, τὴν φύσιν ἐπὶ τ' αὐτὸ ὀρμήσασαν. Οὕτω δὲ καὶ εἰ βλέψει τις εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὑπὸ τῆς ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένους, πρῶτον μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τῆς ὑγρότητος πληροῦνται, εἶτα δέ, εἰ πλεῖον ἀναβλέψει, εἰς τὸ πάθος καὶ αὐτὸς συμπίπτει· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ τὰ πάθος 15 φοβούμενοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενέστεροι γεγονότες, τῇ νόσῳ ῥᾶον ἀλίσκονται.

ΛΓ'. Οἱ φόβοι, οἷον αἰσχύνη, λύπη, ἡδονή, ὀργή, τ' ἄλλα τοιαῦτα οὕτως ὑπακούει. Ἐκάστῳ δὲ τὸ προσῆκον τοῦ σώματος τῇ πρῆξει, ἐν τούτοισιν ὑπακούει, ἰδρωῖτες, καρδίας παλμός, καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν δυνάμεων.

Καὶ οἱ φόβοι, φησὶν, ἐξαλλάττουσι, τὴν φυσικὴν ἔξιν, καὶ διάθεσιν τινα ἐπιφέρουσιν 20 ὅσπερ καὶ αἰσχύνη, καὶ λύπη, καὶ ἡδονή, καὶ ὀργή, καὶ τ' ἄλλα, ἃ τῷ κοινῷ ὀνόματι πάθη καλεῖται· ποιοῦσι γὰρ τὸ σῶμα τοιόνδε, οἷόν περ ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν. Ἐπεὶ δὲ μειωθεισῶν τῶν δυνάμεων ἕκαστον αὐτῶν γίνεται, διὰ τοῦτο τὸ αὐτὸ εἰσφέρειν πάθος φαίνεται. Περὶ τούτων δὲ εἴρηται ἐπὶ πλέον ἡμῖν καὶ κατὰ τὸ περὶ Ἴπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, καὶ καθ' ἓν ἰδίᾳ βιβλίον, ὃ ἐπιγέγραπται περὶ τῶν ἀμαρτημάτων 25 καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς. Ἄλλα καὶ ἰδρωῖτες, καὶ καρδίας παλμός ὑπακούει τῇ τοῦ σώματος πράξει καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Ἔστι γὰρ παλμός διαστολὴ παρὰ φύσιν, ἢ περ γίνεσθαι πέφυκεν ἐν ἅσασι τοῖς μορίοις, ὅσα γε διαστέλλεσθαι πέφυκε· τοῦτο δὲ ἔφη, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀστέα, οὐδὲ οἱ χόνδροι πάλλονταί ποτε, διότι μὴ διαστέλλεσθαι δύνανται. Συμπίπτει δὲ παλμός μὴ μόνον κατὰ τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ γαστέρα, καὶ κύστιν, καὶ μήτραν, 30 ἔντερά τε καὶ ἥπαρ, καὶ σπλῆνα, καὶ διάφραγμα. Ὅταν δὲ ταῖς ἀρτηρίαις καὶ τῇ καρδίᾳ συμπίπτῃ, ἐτέρα τις κίνησις ἐν αὐταῖς γίνεται παρὰ τὸν σφυγμόν. Οὗτ' οὖν τῆς προαιρετικῆς δυνάμεως, οὔτε τῶν προαιρειτικῶν ὀργάνων ἰδιόν ἐστι τὸ πάθος, ὡσπερ ὁ τρόμος τε καὶ ὁ σπασμός, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς σώμασιν ἐγγίνεται τοῖς διαστέλλεσθαι δυναμένοις. Δια-

KÜHN: ¹ γινομένους ἐπιχειρῶσι ² τῶν deest ³ ὅτε οὖν ⁴ μήτε δέισαντι ⁵ μύας
⁶ φοβούντες ⁷ οἷς pro οἷον ⁸ ὃ ἐπιγέγραπται desunt ⁹ post ψυχῆς add. ἐπιγεγραμμένον
¹⁰ πρῆξει ¹¹ πέφυκα pro δύνανται ¹² καὶ σπλῆνα καὶ ἥπαρ

στέλλονται δὲ οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλὰ πρὸς τινος οὐσίας, ἔνδοθεν ἐπιρροεύσης αὐτῆς· ἔστι δὲ αὕτη ἢ χυμός, ἢ ἀερώδης τις φύσις. Χυμὸν δὲ οὐχ ὁμολογεῖ τὸ τάχος τῆς γενέσεως καὶ τῆς λύσεως τοῦ παλμοῦ· ἀνάγκη οὖν τὴν ἐργαζομένην αἰτίαν ἀερώδη τινὰ οὐσίαν ὑπάρχειν, καὶ εἶπερ ὀλίγη τε εἴη αὕτη, καὶ λεπτομερῆς, ἐτοίμως ἂν διέρῳει τοῦ σώματος.

5 Τῷ βουλομένῳ δὲ πᾶσαν περὶ τούτων εἰδέναι πραγματεῖαν, ἔνεστι τὴν ἡμετέραν βίβλον ἀναγνόντι καταμαθεῖν.

ΛΔ'. *Τὰ ἔξωθεν ὠφελέοντα ἢ βλάπτοντα, ἀλειψις, κατάχυσις, κατάχρισις, κατάπλασις, ἐπίδεσις ἐρίων καὶ τῶν τοιούτων· καὶ τὰ ἔνδοθεν ὑπακούει τῶν τοιούτων, οὐ μόνον ὥσπερ τὰ ἔξω τῶν εἴσω προσφερομένων ἀτὰρ καὶ τάδε ἐν ἐρίοισι κοίτη πινώδεσι, καὶ τὸ παρὰ*

10 *βασιλεῖ λεγόμενον κύμινον ὀρῳσιν, ὀσφραϊνομένοισιν ὅσα κεφαλῆς ἀγωγὰ.*

Περὶ τούτων εἴρηται παρ' Ἰπποκράτους καὶ ἄνω, καὶ ἡμεῖς ἐξηγήσιν εἰς αὐτὰ ἤδη ἐγράψαμεν· οὐκοῦν δεῖ ταῦτα νῦν περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. Τὰ ἔνδοθεν δὲ πολλάκις ὑπακούει τοῖς ἔξωθεν, καὶ ὠφελεῖν τε καὶ βλάπτειν πέφυκε, καὶ τὴν χροῖαν τοῦ χρωτὸς ἐξαλλάττειν, ὡς καὶ τὰ εἴσω προσφερόμενα· καὶ γὰρ κύμινον εἴ τις ποτίζει, ὠχρὸς γενήσεται, καὶ

15 πολλὰ ἐδείχθη ὀσφραϊνόμενα μὴ μόνον ταῦτόν ποιεῖν, ἀλλὰ κεφαλὴν καθαίρειν, ὡς καὶ τὰ ἔρῳινα καλούμενα, καὶ οἱ ἀποφλεγματισμοί, καὶ τὰ δάκρυα ἐρεθίζοντα, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ δὲ παρὰ τῷ βασιλεῖ

ΛΕ'. *Ταρακτικά, λόγοι, φωνή, καὶ τὰ τοιαῦτα.*

Οὕτω γράφουσιν οἱ παλαιοί· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τὸ ταρακτικά, τέλος εἶναι τῆς ἐπάνω

20 ῥήσεως, ἵνα λέγοι, ὅσα κεφαλῆς ἀγωγὰ ταραχὴν ποιεῖ. Εἶτα δέ, λόγοι, φωνή, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς, καὶ λόγον ταραττειν, καὶ φωνὴν μεγάλην ἐξαίφνης ἀφήσασαν, καὶ βοήν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅσα τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ταῦτα προσδεχομένοις συμβαίνει.

ΛϚ'. *Μαζοί, γονή, ὑστέρα, σημήϊα τὰ τε ἐν τῆσιν ἡλικίῃσι, καὶ ἐν τοῖσι πνιγμοῖσι, καὶ βηξί, τὰ πρὸς ὄρχιν.*

25 Τῆς ἡλικίας σημεῖα εἶναι βούλεται τοὺς μαζούς, καὶ τὴν γονήν, καὶ τὴν ὑστέραν· ὧν μὲν δύο κοινὰ ἔστι τοῖς ἀνδράσι τε καὶ ταῖς γυναιξί, τουτέστιν ἡ γονὴ καὶ οἱ μαζοί, τὸ τρίτον δὲ ἔστι τῶν γυναικῶν ἴδιον, ἢ ὑστέρα. Ἐν γὰρ τῇ μεταβολῇ τῆς τῶν παιδῶν ἡλικίας εἰς τὴν τῶν μειρακίων, ὥσπερ ἢ τε τοῦ σπέρματος αὐτοῖς γένεσις ἄρχεται, καὶ τριχῶν τῶν ἐπὶ τοῖς αἰδοίοις, οὕτω καὶ ἡ τῶν ὀρχέων αὔξησις ἀθρόα, καθάπερ γε ταῖς

30 παρθένους ἢ τῶν τιθῶν ἅμα τῇ τῶν καταμηνίων φορῳ καὶ ἡ τῆς φωνῆς γίνεται μεταβολή, τοῖς ἄρρεσι μάλιστα. Ἔστι δὲ τοῖς μαζοῖς καὶ τῇ ὑστέρα κοινωνία τις κατὰ τὰς φλέβας, ὡς καὶ πρὸς τοὺς ὄρχεις· καὶ διὰ τὴν αὐτὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως μορίων, αἱ μεταστάσεις γίνονται πολλάκις τῶν χυμῶν. Ὅρχις γοῦν οἰδήσας ἀπὸ βηχέων ὑπόμνημα

ΚῦHN : ¹ ἐπερροεύσης ⁴ διαιρεῖ ⁷ τὰ δ' ⁸ ἔνδοθεν ¹⁸ χρώματος pro χρωτὸς ¹⁵ ἀλλὰ καὶ τὴν ¹⁹ ἄνω ῥήσεως ²⁰ λέγει ²⁴ ὄρχιν ²⁸ αὐτῆς ³² τοὺς deest καὶ διὰ τὴν ταύτην

κοινωνίας, στήθεσι, μαζοῖς, γονῆς, φωνῆς. Ἐνίοτε μὲν συμβαίνει ὡς βητιόντων χρονίως, ἄνευ πλευρᾶς ἀλγῆματος ἀπόστασις εἰς ὄρχιν γένηται. Ὡς μὲν ὦν ἐν ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς βηξίν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς πνιγμοῖς συμβαίνει ἔστι γὰρ ἐπὶ τῆς ὑστερικής πνιγὸς ἀναισθησία καὶ ἀκινήσια, καὶ σφυγμὸς ἀμυδρὸς καὶ μικρὸς, καὶ ποτε παντελῆς ἀσφυξία. Ἐνιαὶ δὲ ἄφωνοι τυγχάνουσιν, ἕτεροι δὲ συνέλκονται τὰ κῶλα, ἄπερ διὰ τὴν ψῦξιν γίνε- 5 σθαι φαίνονται. ὡς ἐν τῷ περὶ τῶν πεπονθότων τόπων δέδεικται.

ΛΖ'. Ὡσπερ τοῖσιν δένδροισιν ἢ γῆ, οὕτω τοῖσι ζώοισιν ἢ γαστήρ, καὶ τρέφει καὶ θερμαίνει, καὶ ψύχει ψύχει μὲν κενουμένη, θερμαίνει δὲ πληρουμένη. Ὡσπερ γῆ κοπρευομένη χειμῶνος θερμῆ, οὕτω καὶ ἡ κοιλία.

Παρ' Ἰπποκράτει ἔστι καὶ ἄνω καὶ κάτω κοιλία. Ἐνίοτε μὲν οἱ παλαιοί, τὸν 10 θώρακα τὴν ἄνω κοιλίαν ὀνομάζοντες, τὸ μετὰ τὸ διάφραγμα πᾶν τῆς τροφῆς ἀγγεῖον κάτω κοιλίαν προσαγορεύουσιν ἔνιοτε δὲ ἄνω κοιλίαν ὀνομάζοντες, εἰς ἣν καταπίνομεν τὰ σιτία, ποτὲ μὲν τὰ μετ' αὐτὴν ἅπαντα κοιλίαν μὲν οὖν τὴν κάτω καλοῦσιν ἐνίοτε, μόνον τὰ παχέα τῶν ἐντέρων, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ τὸ κῶλον μόνον τὴν κάτω κοιλίαν καλοῦσιν. Ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἄδηλόν ἔστι τὴν κάτω κοιλίαν ὀνομάζεσθαι μόνον τὸ τὴν τροφήν 15 προσδεχόμενον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ καὶ αἱ πέψεις γίνονται. Ἰπποκράτης δὲ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ δηλοῖ τῇ παραβολῇ πρὸς τὴν γῆν. Πρῶτον μὲν ὡσπερ τὰ δένδρα διὰ τῶν ῥιζῶν τὴν τροφήν ἐκ τῆς γῆς ἔλκουσιν, οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς γαστρὸς πάντα τὰ μόρια διὰ τῶν φλεβῶν τρέφεται καὶ αὕτη πρὸς τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ἐδεήθη μεγίστων, ἵνα περιττὴν αἴσθησιν ὑπὲρ ἅπαντα ἔχη. Πᾶν δὲ ζῶον κατὰ τὸ δέρμα 20 διαφορεῖται εἰς τὸ περιέχον καὶ πρότερον κενοῦνται τὰ ὑπ' αὐτῷ μέλη, ὦν ἡ σύμφυτος δύναμις ἐκ τῶν ὀμιλούντων αὐτοῖς ἐπισπᾶται τροφήν, ἀναπληροῦσαν τὸ κενούμενον, εἴτ' αὐθις ἐκ τῶν ἑαυτοῖς ὀμιλούντων ἐκεῖνα, κἄπειτα ἐκ τῶν ἑαυτοῖς τὰ τρίτα, καὶ οὕτως αἰεὶ κατὰ συνέχειαν τῆς μεταλήψεως γινομένης, ἐπὶ τὰς καθηκούσας εἰς τὴν γαστέρα φλέβας ἢ κένωσις ἀφικνεῖται. Αὗται δὲ ἐκ τῆς γαστρὸς ἔλκονται τὴν τρο- 25 φήν, ὡς καὶ αἱ τῶν φυτῶν εἰς τὴν γῆν καθήκουσαι ῥίζαι. Αὕτη δὲ ἡ γῆ τοῖς φυτοῖς ἐτοίμην καὶ ἄφθονον ἐπάρδουσα τυγχάνει τροφήν, ἄχρι περ ἂν αἱ τοῦ ἔτους ὥραι κατὰ φύσιν ἔχωσιν· εἰ δὲ ποτε διὰ ὑπερβολὴν αὐχμῶν ἀναξηρανθεῖ τὸ αὐτῆς ὑγρὸν, ἐνδεία τροφῆς αὐαίνεται τὰ φυτά. Τοῖς δὲ ζώοις ἢ φύσις ἐδημιούργησε μὲν τὴν γαστέρα ταμεῖον τροφῆς, οἷόν περ καὶ τοῖς φυτοῖς τὴν γῆν αὐτήν· ἔδωκε δὲ καὶ τὴν ὄρεξιν, 30 ἢπερ γίνεται ἐπ' αἰσθήσει τῆς ἐνδείας, ὅταν αἱ μὲν φλέβες ἔξ αὐτῆς τῆς γαστρὸς τι ἔλκωσιν, ὡσπερ δὲ ἐκ τῆς γῆς τὰ φυτὰ τὸ ὑγρὸν οἷον βδάλλουσι καὶ μυζῶσιν, οὕτω καὶ τὰ μόρια πάντα ἀπὸ τῆς γαστρὸς, πλην ὅτι ἅπαν τοῦτο τὸ ἔργον οὐ ψυχικὸν ἀλλὰ φυσικὸν ὑπάρχει. Δέδεικται μὲν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι, καθεκτι-

ΚΥΗΝ: ¹ ὑστέρας pro φωνῆς ² μὲν οὖν ³ τοῖς βηξίν οὕτω ἐν τοῖς ὑστερικοῖς ⁷ τοῖς ζώοισιν pro τοῖσι ζώοισιν ²¹ μέρη ²⁸ ἑαυτῆς ²⁹ τὰ deest ³¹ εἴπερ

κὴν τινα δύνάμιν τῆς γαστροῦ εἶναι τῶν ληφθέντων, καὶ αὐθις ἀποκριτικὴν τῶν περι-
 τωμάτων, καὶ πρὸ γε τούτων ἀπασῶν τὴν ἀλλοιωτικὴν καὶ συνῆψεν ἡ φύσις αὐτῇ
 τὴν αἴσθησιν τῶν ἐλλειπόντων, ἵνα οὕτω διαφέρῃ τῶν φυτῶν. Τοῖς μὲν γὰρ φυτοῖς,
 εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τὰς ἄλλας τέτταρας δυνάμεις νῦν εἰρημένας ὁμοίως τοῖς ζώοις ἔχει
 5 ὑπάρχει, ἀλλὰ ἢ γε τῶν ἐλλειπόντων αἴσθησις ἀπεστίν· οὐ γὰρ ἐμελλε διὰ στόματος θρέ-
 ψεσθαι, ταμεῖον ἀφθονον ἔχοντα τροφῆς τὴν γῆν, ἢ συμπεφυκότα διὰ παντός, εὐπορεῖ
 τοῦ θρέψοντος. Τοῖς δὲ ζώοις, πρὸς τῷ πόρῳ τῆς γῆς εἶναι κατὰ τὰς συμφύτους τῶν
 μορίων ποιότητος, ἔτι καὶ τὸ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ὑπάρχει, καὶ χώραν ἐκ χώρας
 ἀμείβειν, ὡς μὴ δύνασθαι τὸν ἐκ τῆς γῆς εἰσβάλλειν χυμόν. Τοῦτο δὲ παραπλήσιον κατὰ
 10 τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα, ὅτι τῷ μυελῷ, καὶ ὡς ὀχετῷ ἐν τοῖς φυτοῖς, ἀναλογεῖ ἡ κοίλη ἐν
 τοῖς ζώοις φλέψ. Ὡσπερ γὰρ ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἀρτηρία φύεται,
 πρέμνον τῶν καθ' ὄλον οὔσα τὸ ζῶον ἀρτηριῶν, οὕτως ἀπὸ κοίλης φλεβὸς αἱ καθ' ὄλον
 τὸ ζῶον ἀποπεφύκασιν φλέβες, οἷον κλάδοι τινὲς ὡς ἀπὸ στελέχων. Οὕτω δὲ καὶ δύο
 χιτῶνας ἡ γαστήρ ἔχει, ὥσπερ καὶ τὰ φυτὰ φλοιόν τε καὶ ὑμένα. Ὅποτε δὲ ψύχει, καὶ
 15 ὁπότε θερμαίνει ἀνάλογον τῇ γῆ, αὐτὸς σαφῶς λέγει.

ΛΗ'. Δένδρα φλοιὸν λεπτὸν ξηρὸν ἔχει· ἔσωθεν δὲ ξηρόσαρκα, ὑγιερά, ἀσηπτα,
 χρόνια καὶ ζῶον, οἷον χελῶναι, καὶ ὅτι τοιοῦτον ἠλικίησιν, ὠρησιν, ἐνιαυτοῖσιν ὅμοια.
 Τὰ ζῶντα οὐ τρίβεται, χρωμένοισι μετριῶς, βελτίω, ὥσπερ ὕδριον νέον διαπιδᾶ, παλαιού-
 μενον δὲ στέγει, οὕτω καὶ ἡ γαστήρ διὰ τὴν τροφήν καὶ ὑποστάθμην ἴσχει ὥσπερ ἀγγεῖον.

20 Ὡς ἐν τοῖς φυτοῖς ἔχει, οὕτως ἐν γαστρὶ περὶ χιτῶνων αὐτῆς· ὁ γὰρ ἔξωθεν σαρ-
 κωδέστερος, ὁ δὲ ἔνδοθεν χιτῶν ὑμενωδέστερός ἐστι, καὶ οὗτος ἔχει τὰς ἴνας εὐθείας ἀνω-
 θεν κάτω φερομένας, ὁ δὲ ἔξωθεν ἐγκαρσίας. Τὴν μὲν τούτου αἰτίαν ἐν τῇ περὶ χρείας
 τῶν μορίων πραγματεία εἰρήκαμεν. . . Ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἠλικίαις, ὡς ἔφην, τὸν αὐτὸν
 λόγον ἔχει τὸ παιδίον, ὃν καὶ τὸ ἔαρ ἐν ταῖς ὥραις, καὶ τὸν αὐτὸν ὁ νέος, ὃν καὶ θέρος
 25 ἔχει, καὶ τὸν αὐτὸν ὁ παρακμάζων, ὃν καὶ τὸ φθινόπωρον, τὸν αὐτὸν δὲ ὁ γέρον, ὃν καὶ
 ὁ χειμῶν. Οὕτω καὶ τὸ πρῶτον τῆς ἡμέρας μόριον ἔοικε τῷ ἡρι, τὸ δὲ ἐχόμενον τῷ
 θέρει, τὸ δὲ ἔσπερινὸν τῷ φθινοπώρῳ, τὸ τελευταῖον δὲ τῷ χειμῶνι. Διὰ τοῦτο μὲν οὖν
 τὰ φθινοπωρινὰ νοσήματα ὀξέα τέ ἐστι καὶ θανατώδη, καὶ κατὰ τὴν ἔσπερινὴν ὥραν
 σφοδρότερα γίνεται καὶ ἐν τοῖς αὐτῶν παροξυσμοῖς ὀξύνεται. Αὐτὸς δὲ διὰ τῆς χαρίεντος
 30 παραβολῆς τὴν γνώμην αὐτοῦ δεικνύεται. . . .

(Λεῖπει τὸ τέλος)

KŪHN: ² αὐτή ³ φυτοῖς εἰ desunt ⁶ ἀφθόνου ⁷ θρέψαντος ⁹ τῶν ¹⁰ κατὰ τὰ
 ζῶα ¹¹ ἀριστερᾶς καρδίας ¹² τῶν καθ' ὄλων τοῦ ζῶου ¹³ ἀπερύκασιν pro ἀποπεφύκασιν
¹⁶ Δένδρα ¹⁷ τῶν ζῶων ¹⁸ ἕδρον ¹⁹ δεῖ pro διὰ ²¹ οὕτω ³⁰ δεικνύεται

ΓΑΛΗΝΟΥ, ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.
ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

(ἡ ἀρχὴ λείπει)

. . . Ἐν μὲν τι γένος τῶν σωμάτων, ἕτερον δὲ τῶν ἐνεργειῶν· καὶ τὸ τῶν σωμάτων ἡγεῖσθαι τε καὶ ποιεῖν τὰς ἐνεργείας, ἔπεσθαι δ' ἐκείνας, κατὰ φύσιν μὲν ἔχουσι 5 τοῖς σώμασιν, ἀμέμπτως τε ὡς κατὰ φύσιν αὐτὰς διακειμένας, παρὰ φύσιν δὲ ἐχόντων, ἢ μὴ γινομένας παντάπασιν, ἢ καὶ ἐμποδιζομένας γε πάντως. Ἐπὶ τούτοις δὲ τρίτον ἐστὶ γένος τὸ τῶν αἰτίων τὰς διαθέσεις ἐργαζομένων. Ἐπ' αὐτῷ δ' ἄλλο τέταρτον γένος, ὅσα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει κατὰ φύσιν τε καὶ παρὰ φύσιν ἔχουσι, μηδὲν μῆτ' ὠφελούντα μῆτε βλάπτοντα τὰς ἐνεργείας· οἷον εἰ τύχοι τὸ χρῶμα τοῦ σώματος ἢ μέλαν ἐκ λευκοῦ 10 γενόμενον, ἐν ἡλίῳ διατριψάντων ἐπὶ πλέον ἢ λευκὸν ἐκ μέλανος, ἐν σκιᾷ διαιτηθέντων, ἢ ἐρυθρὸν λουσαμένων, ἢ ὠχρὸν φοβηθέντων. Οὔτε γὰρ ἐνέργεια τοῦτ' ἐστίν, οὔτε διαθεσις σώματος ἐνεργείας αἰτία, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἢ τὰς παρὰ φύσιν ἐργαζομένη διαθέσεις αἰτία· σύμπτωμα δὲ ἐστίν, ὅπερ συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ ταῖς διαφοροῖς τῶν σωμάτων ἀλλοιώσεσιν, εἴτ' οὖν κατὰ φύσιν εἴτε καὶ παρὰ φύσιν ἔχοιεν. Πρὸς δὲ τούτοις 15 ἅπασιν εἶσι καὶ οἱ τρόποι τῶν νοσημάτων, οὓς εἰδέναι ἡμᾶς οὐχ ἥττον ἢ τὰ προειρημένα δεῖ. Χρῶνται γὰρ οἱ παλαιοὶ τῇ φωνῇ ταύτῃ κατὰ δυσὶν σημαινομένων· ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος αὐτὸ φέροντες, ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τὰς διαφορὰς ἢ τὰς ιδέας τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον πράγματος. Οἷον εἴ τις εἴποι τρόπους διαίτης, δηλώσει τὰς διαφορὰς αὐτὰς ἢ τὰς ιδέας· ὥσπερ καὶ τρόπους πυρετῶν εἶναι πολλοὺς φαμέν, τὰς δια- 20 φορὰς ἢ τὰ εἶδη τούτων σημαίνοντες. Νῦν δὲ οὐ δηλοῖ τὰ ἦθη τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὰς ιδέας τῶν νόσων· διαφορὰς μὲν γὰρ, ἢ ιδέας, ἢ εἶδη κατὰ τὸ παρὸν οὐ διοίσει λέγειν. Οὕτω γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ κατ' ἡγεῖτον εἶπεν, αὐγῆς εἶναι δύο εἶδεα, ὡς εἰ καὶ διαφορὰς καὶ τρόπους εἰρήκει δύο, ὄντος ἕθους τοῖς παλαιοῖς καὶ διαφορὰς, καὶ εἶδη, καὶ τρόπους ὀνομάζειν τὰ κατὰ τὴν τομὴν τῶν γενικωτέρων πραγμάτων ὑποπίπτοντα. Κατὰ 25

ΚΥΗΝ: ³ α'. Οἱ τρόποι τῶν νόσων, τὰ μὲν συγγενικά ἐστιν εἰδέναι πυθόμενον καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χόρης. οἰκόνται γὰρ διὰ πλειόνων καὶ πολλοὶ ἴσασι. τὰ δὲ ἐκ τοῦ σώματος καὶ τῶν διατημάτων καὶ καταστάσις τῆς νόσου ἢ ἀπὸ ὠρέων.

Πρὸς τὸ διαγνώσθαι τε καὶ ἰᾶσαι τὰ νοσήματα συντελεῖ μάλιστα τὰ γένη αὐτῶν εἶναι φανερά, ὡς τὸ εἰδέναι τὰς νόσους εἶναι βλάβας τινὰς τῶν ἐνεργειῶν καὶ οὕτως,

⁴ post γένος add. εἶναι ⁶ ὡς pro καὶ ⁹ post γένος add. διαθέσεων ¹³ δὲ pro δὴ
¹⁷ δυοῖν ¹⁹ εἴ τις εἴπη ²⁰ πολλοὺς εἶναι φαμεν ²² γὰρ deest

τὸ αὐτὸ σημαινόμενον καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, εἰσί, φησί, τρόποι, καὶ καταστάσεις, καὶ παροξυσμοὶ τουτέων ἐκάστου τῶν πυρετῶν. δῆλον γὰρ ὅτι τὰ εἶδη καὶ τὸς διαφορὰς σημαίνει, διότι προστίθησιν, αὐτίκα τὸν συνεχῆ ἄρχεσθαι μὲν ἐνίοις σφοδρότατον, κατὰ βραχὺ δὲ ἀπολεπτύνεσθαι μέχρι κρίσεως, ἐνίοτε δὲ ἀνάπαλιν, ἐνίοτε δὲ εἶναι
 5 τρίτον τινὰ τρόπον σύνθετον ἐξ ἄμφοϊν, ἅπερ ἅπαντα συμβαίνει πᾶσι τοῖς πυρετοῖς, ὅσοι τε συνεχεῖς καὶ πολυχρόνιοι, καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου τοῦ νοσήματος ὀξέος δηλονότι καὶ χρονίου. Τοὺς μὲν οὖν τρόπους τῶν νοσημάτων γινώσκομεν ἕκ τε τῆς κοινῆς φύσεως ἀπάντων, καὶ ἕκ τῆς ἰδίας ἐκάστου, ἔτι δὲ καὶ ἕκ τῶν προσφερομένων, καὶ ἕκ τῆς ὅλης τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς καταστάσεως, καὶ χώρας ἐκάστης, καὶ τοῦ ἔθους, καὶ διαίτης, καὶ
 10 ἕκ τῶν παροξυσμῶν, καὶ τῶν διαχωρημάτων καὶ οὖρων, καὶ ἐμέτων, καὶ ἰδρώτων, καὶ πτυσμάτων, ἔτι δὲ καὶ ῥίγους καὶ ψύξεως, καὶ βηχός, καὶ πταρμῶν, καὶ λυγμῶν, καὶ θάλλους, καὶ φυσῶν, καὶ αἰμοῤῥαγίας ἕκ ῥινῶν, καὶ ἕκ τῶν αἰμοῤῥοῖδων, καὶ τῶν ἀποστάσεων, περὶ ὧν ἀπάντων ἐξῆς εἰρήσεται· πλὴν ὅτι περὶ κοινῆς φύσεως ἀπάντων, καὶ τῆς ἰδίας ἐκάστου, ἔτι δὲ περὶ τῶν λόγων, καὶ ἀποστάσεων, καὶ ἐνυπνίων, καὶ τῶν ἔτους
 15 ὥρῶν, καὶ καταστάσεων, καὶ διαχωρημάτων, καὶ τῶν οὖρων, καὶ ἐμέτων, πτυσμάτων, ἰδρώτων, λυγμῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν ἤδη εἴρηται ἐν τοῖς ἀνωτέρω. Ἐκ μὲν οὖν τῶν προσφερομένων πρόγνωσις ἔσται, εἰ μοχθηρῶν ὄντων αὐτῶν, μὴ χείρων γένοιτο ὁ κάμνων, μετρίως νοσεῖ, εἰ δὲ πάντων προσηκόντως γινομένων, πρὸς τῷ μηδὲν ὄνινασθαι, σφοδρύνοιτο, μοχθηρόν· ἐγὼ γὰρ καὶ ἕκ τῶν προσφερομένων τοὺς τρόπους τῶν
 20 νοσημάτων διέγνωσις πολλάκις. Ὅτι δὲ καὶ ἡ χώρα μέγα συντελεῖ πρὸς τὴν πρόγνωσιν, διδάσκει σαφῶς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων καὶ τόπων, ἐν ᾧ δείκνυται τίνα καθ' ἐκάστην χώραν πλεονάζει νοσήματα... δυνατόν ἐστι στοχάζεσθαι τεχνικῶς ὁποῖοί τέ εἰσι καὶ ὁπόσοι οἱ πλεονάζοντες χυμοὶ καλοῦσι δὲ ἐπιτηδεύματα πάντα ὅσα οἱ ἄνθρωποι ἢ διὰ χρεῖαν, ἢ δι' ἀνάγκην κάμνουσιν, ὡς τὰ περὶ τὴν γῆν, ἢ τὰ γράμματα, ἢ τὴν
 25 ἰατρικὴν τέχνην ἢ τὴν φιλοσοφίαν, ἢ τὰς ἄλλας τέχνας καὶ πράξεις. Ὅ γὰρ ἐν τῷ ἀγρῷ διητημένος, ὥρα θέρους, ἐν ἡλίῳ ὑπαίθριος, λεπτῇ διαίτῃ χρώμενος καὶ πόνοις, μᾶλλον τὴν χολὴν πικρὰν ἢ τὸ φλέγμα, ὅσον ἐπὶ τοῦτο ἀθροίζει· ὥσπερ ἐν σκιᾷ καὶ ἀργῶς καὶ ἐμπιπλάμενος διάγων τὸν φλεγματικὸν χυμὸν μᾶλλον . . . εἴρηται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ κρᾶσεων ὑπομνήμασι, καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἐπὶ πλέον· ἀρκεῖ δὲ ἐνταῦθα τοῦτο εἰπεῖν,
 30 ὅτι καὶ τῆς ἡλικίας οὐ σμικρὰν ὠφέλειαν ἔχομεν . . . ἄλλο μὲν σημαίνει ψῦξις ἐν ἀρχῇ παροξυσμοῦ, ἄλλο δὲ ἐν παρακμῇ γινομένη· καθάπερ γε καὶ εἰ διὰ παντὸς τοῦ παροξυσμοῦ παραμένει οὐκ ἀγαθὸν ἔσται σημεῖον. Αἱ δὲ φύσαι τοῦ γένους εἰσὶ τῶν πνευμάτων, περὶ ὧν ἐν τῷ προγνωστικῷ εἰρήκαμεν διαφέρει γὰρ. ὀνομάζουσι δὲ οὕτω τὰς ἕκ πολλοῦ χρόνου κατὰ τὸ σῶμα διαμενούσας ὅπερ αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἐδείκνυεν
 35 εἰπὼν, οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πλεῖστα νοσέουσιν ἦσσαν, ὅσα δὲ αὐτοῖς χρόνια

ΚΥΗΝ: ¹ φησὶν οἱ τρόποι ³ ἄρχεται ⁶ ὀξέως ⁸ ιδέας pro ιδίας ⁹ χώρας post διαίτης add. καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἕκ τῆς ἡλικίας ¹⁷ ἢ μοχθηρῶν χείρω ¹⁸ τὸ μηδὲν ²³ post χυμοὶ add. ἐν τῷ σώματι ²⁴ οἱ διὰ χρεῖαν ³² παραμένει ³³ οὕτως

νοσήματα γένηται, τὰ πολλὰ συναποθνήσκει, ὅπερ ταῦτό ἐστιν, εἴπερ σύντροφα ἐκάλει. Ἐκεῖνα δὲ οὐκ ἔστι τοιούτου τρόπου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῇ χώρᾳ εἰωθότα γίνεσθαι, ἃ καὶ ἐπιχώρια ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ τόπων, καὶ χώρων καλεῖ. ἐνίοτε δὲ καὶ ἔνδημα, ἀντι-
 διαιρῶν αὐτὰ πρὸς τὰ πάγκοινα καὶ ἐπιδήμια· περὶ ἐκάστου δὲ χρόνου, φησί, προϊόντος
 καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ· λέγει ἄν, ὁκόσα νοσήματα μέλλει πάγκοινα τὴν πόλιν κατασχέσειν, 5
 ἢ θέρος, ἢ χειμῶνος· καὶ πάλιν, ταῦτα τὰ νοσήματα ἐπιχώρια αὐτοῖσιν ἔστι, καὶ εἴ τι
 πάγκοινον κατάσχει νόσημα ἐκ τῆς τῶν ὥρέων μεταβολῆς· καὶ κατωτέρω πάλιν, τοῦτο
 μὲν τὸ νόσημα αὐτέοιο σύντροφόν ἐστι καὶ θέρος καὶ χειμῶνος. Οὐ τοίνυν ταῦτό ἐστι
 τὸ συγγενικὸν καὶ τὸ σύντροφον νόσημα, ὡς εἶπον, ἀλλά...

(Λεῖπει τινα)

10

Β'. Αἱ δὲ χώραι πρὸς τὰς ὥρας κακῶς διακείμεναι τοιαῦτα τίκτουσι νοσήματα, ὁκοίη ἄν ὥρη ὁμοῖα ἔωσιν· οἷον ἀνώμαλον θάλλπος ἢ ψῦχος τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὅταν τοιαῦτα ποιήη φθινοπωρινὰ ἐν τῇ χώρῃ τὰ νοσήματα, καὶ ἐν τῆσιν ἄλλησιν ὥρησιν κατὰ τὸν λόγον.

Ὅταν, φησὶν, αἱ χώραι πρὸς τὰς ὥρας κακῶς διάκεινται, τοιαῦτα νοσήματα
 τίκτουσιν, ὁκοία ἄν ἡ ὥρα ἦ καὶ τοῦτο εἰκότως, οὐ γὰρ αἱ τῶν ὥρῶν ὀνομασίαι αἴτια 15
 νοσημάτων, ἀλλὰ αἱ κράσεις εἰσίν. Ὅταν οὖν αὐταὶ ἐξαλλάττωσιν, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ
 τὰ νοσήματα συναλλάττειν· ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὸν τῆς ἰδίας κράσεως λόγον, καὶ οὐ δι' ὀνο-
 μασίαν, αἱ ὥραι τοὺς χυμοὺς αὐξάνουσι, διὰ τοῦτο εἰ κρᾶσις τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος
 μεταβάλλει, καὶ οἱ χυμοὶ ἔξ ἀνάγκης μεταβάλλονται. Ὡσπερ μὲν οὖν τὴν ἰδίαν αὐτῶν
 κρᾶσιν, διαφυλάττουσαι αἱ ὥραι τὰς νόσους τίκτουσιν, ἀνάλογον ταῖς φύσεσιν αὐτῶν, 20
 οὕτω καὶ παρὰ φύσιν μεταβαλλομέναις αἱ νόσοι ἔπονται. Ὅταν οὖν ἀναγνῶς ἐν ἀφο-
 ρισμοῖς, τὰ πλεονάζοντα μετὰ τὸ θέρος νοσήματα, πυρετούς τε εἶναι συνεχεῖς, καὶ καύσους,
 καὶ τριταίους πλείστοις, πρῶτον μὲν αὐτὸ δεῖ τοῦτο μὴ παρακοῦσαι, τὸ ὡς θέρους
 μέμνηται οὕτω παρὰ φύσιν ἔχοντος, ἀλλὰ τοῦ κατὰ τάξιν καὶ κόσμον. Ὡς γὰρ ὁ χειμῶν
 ἅπαντος τοῦ ἔτους ὑγρότατός ἐστι καὶ ψυχρότατος, ἐναντίως δὲ αὐτῷ τὸ θέρος ξηρότατόν 25
 τε καὶ θερμότατον εἶναι βούλεται. Εἰ δὲ ἔμπαλιν ὁ μὲν χειμῶν ξηρός, τὸ δὲ θέρος ὑγρὸν
 γίγνοιτο, οὐ κατὰ φύσιν ἔχει τὰ τῶν ὥρῶν. Οὐκ οὖν οὐδὲ τὰ θερινὰ νοσήματα τηνικαῦτα
 ἐν τῷ θερῷ πλεονάζει, οὐδὲ τὰ χειμερινὰ ἐν τῷ χειμῶνι· οὐδὲ ἔαρινὰ ἐν τῷ ἤρῳ, εἰ τὸ
 ἔαρ ἀνώμαλον εἶη, καὶ μὴ κατὰ τάξιν, οὕτω δὲ οὐδὲ κατὰ τὸ φθινόπωρον. Μὴ γὰρ πω
 διὰ τὴν προσηγορίαν τῶν ὥρῶν, ὡς ἔφην, ἕκαστον τῶν νοσημάτων δοκεῖ γίνεσθαι τοῖον 30
 ἢ τοῖον, ἀλλὰ διὰ τὴν περιέχουσαν ἡμᾶς τοῦ ἀέρος κρᾶσιν· ὡς γὰρ ἄν οὕτως ἔχη φύσεως,
 οὕτω καὶ ἡμᾶς διατίθησι. Κατὰ τοῦτο οὖν φησὶν Ἰπποκράτης, ὁπόταν ἔαρ τῷ φθινοπώρῳ
 ὁμοῖον γένοιτο, τότε φθινοπωρινὰ νοσήματα ἔσσεσθαι. Ὑγρὰν μὲν δὴ τινα καὶ ψυχρὰν κατά-

ΚΥΗΝ: ² τρόπον ⁵ λέγω πάλιν ⁶ θέρους τοῖσιν ⁷ κατάσχει ⁸ ταῦτόν ¹² ὁμοῖα
¹³ νοσήματα ὥρησι ¹⁸ ἢ pro εἰ ²³ πλείστους ²⁴ οὐτοῦ pro οὕτω ²⁸ ἢ pro εἰ ³¹ περιέχον-
 τος οὗτος ἔχει

στασιν ἔχειν δεῖ τὸν χειμῶνα, θερμὴν δὲ καὶ ξηρὰν τὸ θέρος, τοῦ ἤρος ἀκριβῶς ἀμφοῖν ὄντος ἐν μεταξύ· κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον, κρούους μὲν ἔωθεν ὄντος, ἀμφὶ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας θάλλπος ἐστὶν ἰσχυρόν, καὶ πάλιν δείλης ὀψίας εἰς κρούος γίνεται μεταβολή. Ἐὰν οὖν κατὰ τὴν ἐτέραν ὥραν τοῦ ἔτους, καὶ μὴ κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἀνώμαλον εἴη τὸ θάλλπος καὶ ψυχὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας, τότε τὰ φθινοπωρινὰ νοσήματα προσδέχονται χροῖ-
 5 δῆλη δὲ ἡ αἰτία, ὁμολογεῖ γὰρ αὕτη ἡ κατάστασις τῆ τοῦ φθινοπώρου· οὐκοῦν θαυμα-
 στὸν εἰ τοιαῦτα νοσήματα ἐργάζεται. Ἄλλα εἰ τὴν ἑαυτῶν κρᾶσιν αἱ ὥραι σώζονται, οὐδὲν τοιοῦτον ὡς πρὸς τὰς ὥρας συμβήσεται. Ἡ μὲν οὖν θερινὴ ὥρα, θερμὴ καὶ ξηρὰ οὔσα, τριταίον πυρετῶν εὐφορὸς ἔσται· καὶ ἡ χώρα θερμὴ καὶ ξηρὰ ἔσται τῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς
 10 εὐφωροτέρα. Ἄλλα καὶ ἡ τοῦ κάμνοντος κρᾶσις εἰς τοῦτο συντελεῖ· εἰ δὲ καὶ διαιτηθεῖη θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον, ὅπερ ἐστὶν ἐν πόνοις μὲν πλείοσι καὶ ταῖς ἀγρυπνίαις, καὶ φροντίσι, καὶ λύπαις, ἐδέσμασι δὲ ἐλάττοσι τε καὶ χολωδεστέροις, οὗτος ἂν χολωδέστερος αὐτὸς ἑαυτοῦ γένοιτο, καὶ δηλονότι θερμότερός τε καὶ ξηρότατος. Τὸν αὐτὸν λόγον ἔχου-
 15 σιν αἱ ἄλλαι ὥραι· εἰ γὰρ ἐν τῷ ἤρῳ οὐ ψυχὸς μόνον. ἀλλὰ καὶ ὑγρὸν δυναστεύσει, τὰ χειμερινὰ νοσήματα πλεονάσει. Οὕτω δὲ καὶ περὶ τοῦ θέρους καὶ ἄλλων ὥρων· οὐ γὰρ ὥραι, ἀλλὰ ποιότητες τοὺς χυμούς, καὶ οἱ χυμοὶ τὰς ποιότητας τίκτουσιν. Ὅρθωμεν γὰρ τὴν ὀργὴν μάλιστα γίνεσθαι, ἐν ᾧ χολὴ ἐπικρατεῖ, καὶ ἐναλλάξ ἐν ᾧ ὀργὴ ἐπικρατεῖ, ἐν τούτῳ τοὺς χολώδεις γίνεσθαι χυμούς. Οὕτω καὶ φόβος, καὶ δυσθυμία μελαγχολικὸν χυμὸν ποιεῖ καὶ ὁ μελαγχολικὸς δὲ χυμὸς τὸν φόβον τε καὶ δυσθυμίαν ἐργάζεται. Περὶ
 20 δὲ τῶν λοιπῶν ὁ αὐτὸς λόγος.

Γ'. Τὰ μὲν ἀπὸ ὀδμῶν βορβορωδέων ἢ ἐλωδέων.

Διτῶν ὄντων κατὰ γένος τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων αἰτίων, τὰ μὲν ἔξωθεν ἐστὶ, τὰ δὲ ἐξ αὐτῶν ἡμῶν ὀρμᾶται. Καὶ πρὸς μὲν τὰς ἔξωθεν βλάβας ἄλλα μόρια τῶν ἐν ἡμῖν ἐστὶν, ἐνίοτε ἀσθενῆ, πρὸς δὲ τὰς ἐνδοθεν ἄλλα· ἐξ ἡμῶν γὰρ κατὰ πλῆθος χυμῶν,
 25 ἢ μοχθηρίαν, αἱ νόσοι γίνονται, τὰ δὲ ἔξωθεν αἰτία, τὰ μὲν τῷ δυσκρασίαν τινὰ ἐργά-
 ζεσθαι, τὰ δὲ τῷ θλᾶν ἢ τέμνειν ἀδικεῖ τὰ τῶν ζώων σώματα. Οὐ μὴν ἀλλὰ οὐδὲν ἐστὶν, ὅπερ οὐ φεύγειν δυνάμεθα, πλὴν τὸν περιέχοντα ἡμᾶς ἀέρα· οὗτος γὰρ ἀμετροτέρον ἢ θερ-
 μαινόμενος, ἢ ψυχόμενος, ἢ ὑγρότερος γινόμενος, ἢ ξηρότερος, ἀλλοιοῖ καὶ τὴν ἡμετέραν φύσιν, καὶ τὴν τῶν σωμάτων συμμετρίαν, ἢπερ ὑγεία ἐστὶ, διαφθείρει. Ταῖς μὲν οὖν
 30 ἄλλαις αἰτίαις οὔτε διὰ παντὸς ἀπαντῶμεν, οὔτε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας· ἐν δὲ τῷ ἀέρι δια-
 μένειν ἡμᾶς ἀεὶ χροῖ, καὶ εἰσπνέειν αὐτόν, καὶ ἀδύνατόν ἐστι μὴ συνδιατίθεσθαι καὶ συμ-
 μεταβάλλεσθαι τὰ σώματα τῇ ἐκείνου μεταβολῇ. Δεῖ οὖν τὸν καλῶς θεραπεύοντα ἰατρὸν γινώσκειν τὸν ἄριστον ἀέρα καὶ τὸν μοχθηρόν, ἵνα καὶ γινώσκη ὅποια ἐξ αὐτοῦ γίνονται

ΚῶΗΝ: ¹ ὄντως ⁶ φθινοπώρον ¹⁰ ἢ δὲ καὶ διαίτη θείη ¹² ἐδέσμασί τε ¹³ ἂν αὐτὸς
 ξηρότερος ¹⁴ ἢν γὰρ δυναστεύει ¹⁸ δυσθυμία ²¹ δεῖ τῶν ὄντων ²⁵ τὸ pro τῷ ²⁶ τὸ pro τῷ
²⁹ εἴπερ διαφθείρει ³⁰ οὐ pro οὔτε διὰ ὅλην τὴν ἡμέραν ³² γινώσκει γίνονται

νοσήματα, ὅποια δὲ μή, καὶ ἴδη ποῖον ἀέρα φευκτέον, ἢ οὐ. Εἴρηται δὲ ἡμῖν ἤδη περὶ τούτων ἀπάντων ἐν τῷ εἰς τὸ περὶ ἀέρων, καὶ ὑδάτων, καὶ τόπων, καὶ χωρῶν, καὶ οἰκήσεων ὑπομνήματι· ἀλλ' ὅμως νῦν ὀλίγα κεφαλαιωδῶς ἀναμνήσεως ἔνεκεν εἰρήσεται. Ὁ μὲν οὖν ἀκριβῶς καθαρὸς ἀῆρ ἄριστος εἶναι δοκεῖ· τοιοῦτος δὲ ἐστὶν ὁ μήτε ἐκ λιμνῶν ἢ ἐλῶν ἀναθυμιάσεως ἐπιθολούμενος, ἅπερ ἐστὶν ἡ χαρώνεια καλεῖται. Ταῦτα μὲν γὰρ τῷ 5 βλάπτειν τὸν ἀέρα καὶ τὰς νόσους ἐργάζεται· ταῦτ' οὗτο ποιεῖ καὶ ὅστις ἐκ τινος ὄχετοῦ τῶν ἐκκαθαιρόντων μεγάλην τινὰ πόλιν ἐπιθολοῦται. Μοχθηρὸς δὲ καὶ ὅστις ἐκ τινος σηπεδόνης καὶ κόπρων μαιίνεται· μοχθηρὸς δὲ καὶ γίνεται, ὅστις ὀμιχλώδης ἐστὶ διὰ τὸν ποταμὸν ἢ λίμνην γειννῶσαν, ὃ δὲ ἐγκοίλῳ χωρίῳ πανταχόθι ὑψηλοῖς ὄρεσι περιεχόμενος, ὡς καὶ μηδεμίαν πνοὴν δέχεται, πνιγώδης ἐστὶ καὶ σηπεδονώδης. Ὡς δὲ τὸν ἄριστον 10 ἀέρα εἰσπνεῖν ἐν ἅσασιν ὁμοίως χρηστόν, καὶ τούτῳ χρῆσθαι ὠφέλιμον καὶ παῖδα, καὶ νεανίσκον, καὶ πρεσβύτην, οὕτω καὶ τὸν μοχθηρὸν φυλάττεσθαι ἅπαντας δεῖ, ἐπεὶ ἀπάσας ταῖς ἡλικίαις λυμαίνεται. Διαφέρει δὲ καὶ ἡλιούμενος ἀῆρ τοῦ ἀηλίου καὶ σκιεροῦ, καὶ ὁ καθ' ἡμέραν τοῦ νύκτωρ· ὁ μὲν γὰρ ἡλιούμενος θερμότερός τε ἐστὶ καὶ λεπτότερος, ὁ δὲ σκιερὸς παχύτερος. Ὁ μὲν οὖν θερμότερος καὶ λεπτότερος εὐδιάπνευστα τὰ σώματα 15 παρασκευάζει, ὁ δὲ ψυχρὸς καὶ παχὺς τὸναντίον. Ἔτι δὲ χείρων ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν πόλιν τοῦ κατὰ χώραν· διόπερ ὁ κατὰ πόλιν ὁμοίως τοῖς κοίλοις τόποις θερμότερός ἐστι καὶ παχύτερος. Ἥλιος γὰρ ἀδιάπνευστον ὄντα τὸν ἀέρα θερμαίνει, ἢ δὲ ἀκίνησία παχύνει· τοῦτο δὲ πάσχει, διότι πολλὰ καὶ παντοδαπὰ ἐκ τῆς πόλεως ὀρέουσιν εἰς αὐτὸν ἀναθυμιάσεις. Ὁ δὲ ἐν ταῖς χώραις ἀῆρ λεπτὸς ὢν καὶ καθαρὸς ὀρεκτικωτέρος ἐργάζεται τοὺς 20 ἀνθρώπους πρὸς τὰς τροφάς, καὶ εὐρουστέρους, καὶ εὐαισθητοτέρους καὶ εὐτροφωτέρους καὶ εὐπεπτοτέρους. Δεῖ μέντοι φυλάττεσθαι τὸν ἐπὶ τοῖς κήποις ἀέρα, διὰ τοὺς ὄχετούς, ὡς τὰ πολλὰ τοὺς ἀποπάτους ἐκκαθαίροντας εἰς τοὺς κήπους, καὶ τὴν μεγάλην δυσωδίαν, ἔτι δὲ τὴν ἀπὸ τῶν λαχάνων καὶ δένδρων, καὶ θάμνων ἀναθυμιάσιν, ὥσπερ ἀπὸ τε κράμβης καὶ καρύας, καὶ πύξου, ὑφ' ὧν ὀμιχλίας ὁ περίξ ἀῆρ μοχθηρὸς γίνεται. Εἰκό- 25 τως γοῦν ἀξιοῖ νῦν Ἴπποκράτης, δεῖν ἡμᾶς γινῶναι ὅσα ἀπὸ τῶν ὀδμῶν καὶ βορβορωδέων καὶ ἐλωδέων γίνονται· ἃ καὶ ἐπιδημίους καὶ παντοδαπὰς νόσους τίθειν εἰώθασιν. Κοινότατον μὲν γὰρ αἴτιον τῶν νοσημάτων καλεῖ τὸν ἀέρα ὁ συγγραφεὺς τοῦ δευτέρου τῆς περὶ φύσεως ἀνθρώπου πραγματείας. Οὐχ ἦττον δὲ τὸ ὕδωρ ἢ ὁ ἀῆρ σχεδὸν ποιεῖ, διὸ καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰς ποιότητας αὐτοῦ γνωρίζειν ἡμᾶς δεῖ· καὶ γὰρ τινὰ ἐστὶ 30 καθαρὰ, τινὰ δὲ βορβορώδη, τινὰ δὲ καὶ ἐλώδη, ὡς καὶ ἔνια ἀλικὰ ἢ στυπτηριώδη, ἢ χαλκανθώδη, ἢ ἄλλας ποιότητας ἔχοντα. Εἴρηται δὲ διὰ πολλῶν ἐν τῷ περὶ ἀέρων, καὶ ὑδάτων, καὶ τόπων, καὶ ὡς τὰ πολλὰ νοσήματα ἀπὸ τῶν μοχθηρῶν ὑδάτων, καὶ τῶν ποιότητά τινα ἔχόντων ποιεῖται. Χρῆ γοῦν ἀποιότατον φαίνεσθαι τὸ κάλλιστον ὕδωρ

ΚΥΗΝ : ² χώρων ⁵ post ἐπιθολούμενος add. μήτε ὁ ἐκ βαράθρου τινὸς ἐκπνεόμενος χειρώνεια τὸ βλάπτειν ⁸ μαιίνεται ⁹ ἐν κοίλῳ ¹⁰ ὅς καὶ ¹¹ τοῦτο ¹³ καὶ ὁ ¹⁴ τέ ἐστι desunt ¹⁷ κατὰ τὴν ²¹ εὐαισθητικωτέρους ²⁵ καρέως καὶ πύξου ²⁷ γίνεται ³¹ καὶ deest ³² χαλκανθώδη ³³ ἀέρων, ὑδάτων ³⁴ ἀπιότατον

καὶ πρὸς γεῦσιν καὶ πρὸς ὄσμήν, καὶ ἥδιστον ἅμα πίνοντι καὶ καθαρὸν, καὶ ταχέως ὑποχωρεῖν τῶν ὑποχονδρίων, Ἰπποκράτης δὲ κουφότατον προκρίνει· διαγινώσκεται δὲ κατὰ τὸ θερμαίνεσθαί τε καὶ ψύχεσθαι ταχέως. Τοιαῦτα δὲ ἐστὶ καὶ ὅσα ὕδατα τοῦ μὲν χειμῶνος θερμά ἐστι, τοῦ δὲ θέρους ψυχρά. Τὰ δὲ ὁμοίως ἔχοντα ψύξεως καὶ θερμό-
 5 τητος ταῖς ὥραις κάκιστα· τοῦ μὲν γὰρ θέρους ἐπιπολῆς τῇ γῆ τὸ θερμὸν γίνεται, τοῦ δὲ χειμῶνος εἰς βάθος καταδύεται. Καὶ τοῦτο μοι δοκεῖ αἴτιον εἶναι, ὅτι πᾶσαι πηγαὶ ἐκ βαθυτάτων ῥέουσι, πᾶσαι εἶναι μὲν κατὰ τὸν χειμῶνα θερμότεραι, κατὰ δὲ τὸ θέρους ψυχρότεραι. Περὶ δὲ τῶν αὐτοφυῶν ὑδάτων οὐ χρὴ νῦν διελεῖν. Ὅσα δὲ ἐλώδη καὶ
 10 δυσώδη, καὶ ὅσα ποιότητος ἀτόπους ἔχει, πρὶν ἀλλοιοῦνται ἐψῆσει, μὴ δεῖ προσφέρει-
 σθαι· τὸ γὰρ ἐψώμενον ὕδωρ ὅλον ὁμαλῶς ἢ θερμότης χέουσα, ἐπιτήδειον εἰς διάκρισιν ἐργάζεται· ψυχομένου γὰρ τὰ μὲν γεώδη τῷ συμφύτῳ βάρει καταφερόμενα πρὸς τὸν πυθμένα τοῦ ἀγγείου παραγενήσεται, ἡμεῖς δὲ τὸ ὕδωρ ἀτρέμα ἀποχέοντες εἰς ἕτερον ἀγγεῖον, ἀβλαβῶς ἔξομεν χρῆσθαι. Τὰ δὲ ἐκ λίμνης πάντα κάκιστα· ἔχει γὰρ ὄσμήν ἀτο-
 15 στον σημεῖόν ἐστι τῆς τῶν ὑδάτων πονηρίας. Μόνα δὲ τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἔλη ὑγιεινά ἐστίν, ὧν ἐγὼ οἶδα, ὅτι χειμῶνος μὲν οὐ σῆπεται τὸ ὕδωρ, οὐ γὰρ ὑπερθερμαίνεται, φθι-
 νοπώρου δὲ πληρώσας ὁ Νεῖλος τὰ ἔλη, τὸ μὲν ἐξωθεῖ τὸ παλαιόν, ἄλλο δ' αὖ, τὸ νέον, εἰς αὐτὸ ἀνάγει, Ἔστι δὲ καὶ διαφορὰ τῶν ὑδάτων, ἐκ τῶν βοτανῶν αὐτόθι πεφυκυῶν, καὶ ἐκ τῶν μετάλλων γινομένη. Τὰ μὲν οὖν μέταλλα εἰς τὴν πόσιν εἶναι βλαβερὰ δοκεῖ.
 20 Αἱ δὲ βοτάναι ὅτε μὲν βλάπτουσι τὸ ὕδωρ, ὅτε δὲ προστιμωροῦσιν· καὶ γὰρ τὸ σίον καὶ ἡ καλαμίνθη, καὶ τὸ ἀδιάντον, τὸ μὲν χρηστὸν ὕδωρ βλάπτουσι, τὸ δὲ πονηρὸν ἄλλως ὠφελοῦσι. Καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὑδάτων γίνεται οὐρηθῆναι κρεῖττω, ὧς καὶ ἐκ τῶν ἄλλων βοτανῶν, ἄλλας ἔχειν ποιότητος δύναται, ἐξ ὧν τῷ ὕδατι φάρμακόν τι συναμιγνύμε-
 νον γίνεται.

25 Δ'. Τὰ δὲ ἀπὸ ὑδάτων λιθιῶντα, σπληνώδεα, τὰ δὲ ἀπὸ πνευμάτων χρηστῶν τε καὶ κακῶν ἄρχονται.

Ἡ τοῦ μοχθηροῦ ὕδατος πόσις οὐ μόνον τὸν λίθον δύναται γεννᾶν, ἀλλὰ καὶ ἐργάζε-
 σθαι πάγκοινον νόσημα· καὶ ἰστορεῖται τοῦτο γεγονός ἐπὶ στρατοπέδου. Αὐτὸς γοῦν ἐν
 τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων, καὶ τόπων, περὶ τῶν ὑδάτων οὕτω γράφει. Ὅκόσα μὲν οὖν ἐστίν
 20 ἐλώδεα καὶ στάσιμα καὶ λιμναῖα, ταῦτα ἀνάγκη τοῦ μὲν θέρους εἶναι θερμά, καὶ παχέα,
 καὶ ὄσμήν ἔχοντα, καὶ ἀνάγκη ἄχροά τε εἶναι καὶ πονηρὰ καὶ χολώδεα, ἅτε οὐκ ἀποθ-
 ῤέοντα, ἀλλὰ τοῦ τε ὀμβρίου ὕδατος ἐπιτρεφομένου αἰεὶ νέου, τοῦ τε ἡλίου καίοντος·
 τοῦ δὲ χειμῶνος παγετώδεα καὶ ψυχρὰ καὶ τεθλωμένα ὑπὸ τῆς χιόνος καὶ παγετῶν.
 Τοῖσι δὲ πίνουσι σπληῆνας μὲν αἰεὶ μεγάλους εἶναι, καὶ τὰς γαστέρας σκληράς τε καὶ λεπτάς

ΚΥΗΝ: ⁴ Τὰ ὁμοίως ⁸ δὲ deest ⁹ ἀλλοιοῦντας ἀψῆσει ¹¹ ψυχομένου ²⁸ βοτάνων
³¹ ὄσμήν οὔτε pro ἅτε ³² ἐκ deest ³³ παγητώδεα τεθλωμένα καὶ deest

καὶ θερμάς. Καὶ πάλιν, πρὸς δὲ τουτέοισιν οἱ ὕδρωπες πλεῖστοί τε γίνεσθαι καὶ θανατω-
 δέστατοι. Καὶ πάλιν, τὰ δὲ ἀπὸ χιόνος καὶ κρυστάλλων πονηρὰ πάντα· ὁκόταν γὰρ ἄπαξ
 παγῆ οὐκέτι εἰς τὴν ἀρχαίην φύσιν καθίσταται, ἀλλὰ τὸ μὲν κοῦφον καὶ γλυκὺ ἐκκρίνε-
 ται καὶ ἀφανίζεται, τὸ δὲ θολωδέστατον καὶ σταθμωδέστατον λείπεται. Διὸ αὐτὰ εἶναι
 πονηρότατά φησιν· ἐπιφέρει γὰρ τάδε, λιθιῶσι δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑπὸ νεφρο- 5
 τίδων καὶ στραγγουρίης ἀλίσκονται, καὶ ἰσχιάδων, καὶ κῆλαι γίνονται, ὅκου ὕδατα πίνουσι
 παντοδαπά. Περὶ δὲ τῶν πνευμάτων τὸ ὕδωρ μεταβαλλόντων γράφει τάδε· τῷ μὲν γὰρ
 βορρῆς τὴν ἰσχὺν παρέχεται, τῷ δὲ ὁ νότος, καὶ τῶν λοιπῶν περὶ αὐτὸς λόγος. Οἱ μὲν
 οὖν λίθοι οὐ μόνον ἐξ ὑδάτων γίνονται, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν ἄλλων αἰτιῶν. Καὶ ἐπὶ
 τῶν παίδων φασὶν τινες τοὺς λίθους γίνεσθαι, ὅτι στενοπόροι διὰ μικρότητα τῶν ἀγγείων 10
 εἰσὶν· ὅπερ οὐκ ἀληθές, ἐχρῆν γὰρ οὕτω τοὺς ἐν τοῖς νεφροῖς λίθους μᾶλλον γίνεσθαι
 τοῖς παιδίοις, διότι στεναὶ αἱ κατ' ἐκείνους διέξοδοι, καὶ μὴ κατὰ κύστιν, ἧς ὁ τραχήλος
 εὐρὺς ἐστίν. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν προσηκόντων κατὰ τὴν ἡλικίαν αἰτίαι τῆς τῶν λίθων γενέ-
 σεώς ἐστίν ἢ τῶν ἐνεργειῶν ἀσθένεια, καὶ τῶν παχέων χυμῶν ἀκατεργασία· ἐπὶ δὲ τῶν
 παιδίων, ἐχόντων τὸ πολὺ τὸ ἔμφυτον θερμόν, καὶ τὰς ἐνεργείας ἰσχυράς, τὸ πάχος τῆς 15
 ὕλης κεχυμένον εἰς τοὺς νεφροὺς ἀφικνεῖται, καὶ ῥαδίως εἰς τὴν κύστιν διηθεῖται· ὅτι δὲ
 κύστις ψυχρά ἐστίν, οὔσα νευρώδης καὶ ὀλίγαιμος, ὅτι τε ἔχει πλείστην εὐρυχωρίαν ἐντὸς
 αὐτῆς, συνίσταται πάλιν ἐνταῦθα καὶ πήγνυται τὸ διεληθὸν εἰς αὐτὴν πάχος καὶ ἀρχὴν
 συστάσεως λαμβάνει, ὅταν πολὺ ἐν τῇ κύστει διαμένη. Ἄλλα καὶ παχὺ τὸ οὖρον ἐν τοῖς
 παιδίοις ἐστί. Καὶ τὸ ἀδηφάγον αὐτῶν, καὶ τὸ μετὰ τροφὴν κινεῖσθαι παίζοντα καὶ 20
 σκιρτῶντα, αἴτιον εἶναι δύναται· ἀλλὰ καὶ ἡ τυρῶν ἐδωδή, καὶ ἡ τοῦ γάλακτος χρῆσις,
 ὅπερ παχὺ τῇ φύσει ἐστί, πρὸς λίθων γένεσιν ἐπιτηδαιοτάτη φαίνεται. Ἄλλην δὲ αἰτίαν
 προσθέσαι δυνατόν τήνδε· διὰ μὲν οὖν τὴν θερμασίαν τὴν πολλὴν παιδίων, ἡ παχεῖα ὕλη
 ἐξαμιῖζεται, καὶ ποιεῖ τοὺς λίθους. Ἔστιν ὅταν τὴν βαρεῖαν ὀδύνην οἱ ἄνθρωποι αἰσθάν-
 νονται, καὶ ἀγνοοῦσι ποῦ ἐστὶ τὸ ἄλγημα, εἰ καὶ ἐν τοῖς νεφροῖς γίνεσθαι φαίνεται· 25
 ἄδηλον γὰρ εἰ κατὰ τὸ κῶλον, εἰ καὶ τοὺς νεφροὺς συστή, καὶ ἐνίοτε λίθος τὴν ὀδύνην
 ἐργαζόμενος ἐκκριθεὶς μόνος ὀρᾶται, ἐνίοτε δὲ μεθ' αἵματος ἅμ' αὐτῷ ξυνεξουρηθέντος,
 ξυσθέντων δηλονότι τῶν σωματῶν, ἃ διεξῆλθε, καὶ μᾶλλον εἰ τραχύτητα, ἢ ὁ λίθος ἔχει.
 Μετὰ ταῦτα δέ, τὰ οὖρα ψαμμώδεις ὑποστάσεις ἔχουσιν· εἰ δὲ τὸ κῶλον πάσχει, οὔτε ψάμ-
 μος, οὔτε λίθος, οὐδ' αἶμα εὐρεθήσεται, χυμὸς δέ τις, ὃν ὑαλώδη ἐκάλουν οἱ κατὰ Πραξα- 30
 γόραν, ὃς ὑάλω κεχυμένω προσέεικε τὴν χροιάν καὶ τὴν σύστασιν. Ἐπεὶ δὲ ὁ σπλὴν τὸ
 παχὺ καὶ ἰλυῶδες ἔλκειν ἔμελλε, διὰ τοῦτο τὸ μελαγχολικὸν περιίττωμα τῷ βάρει καταφε-
 ρόμενον εἰς αὐτὸν ῥέπει· καὶ τινα οἶον στόμαχον ἢ φύσιν ἐκ τῶν σιμῶν αὐτοῦ μερῶν
 ἀποφύσασα φλεβῶδες ἀγγεῖον, ἐπὶ τὰς πύλας ἐξέτεινεν, ὥστε μηδὲν μείων εἶναι πρὸς γε

KÜHN: ¹ γίνονται ² ἀρχαίαν ³ κύλαι ⁴ ὁ αὐτὸς ⁵ στενόπορα ⁶ εἰσὶν deest μᾶ-
 λον deest ⁷ καὶ διὸ pro διότι ἢ ὁ ⁸ αἰτία ⁹ διαθεῖται ¹⁰ εἰ δὲ φαίνεται ¹¹ post καὶ
 add. κατὰ ¹² διεξῆλθον post ἢ add. ὀξύτητα εἰ pro ἢ

τὴν τοῦ ἥπατος κάθαρσιν, ἢ καὶ πλησίον αὐτοῦ τεταγμένος ὁ σπλὴν ἦν. Ἔστι γὰρ οἶον ἰλύς τις αἵματος, οἷα καὶ τοῖς παχέσιν οἴνοις καθισταμένοις ὑφίστασθαι πέφυκεν, ἦν τρύγα καλοῦσιν. Εἰ μὲν αὕτη χρονίζει ἐν τῷ σώματι, καὶ οὐκ ἐκκρίνεται κατὰ τινὰ τῶν αἰσθητῶν ἐκροῶν, μήτε κατὰ τὸ ἄδηλον, ἀλλὰ μεταβάλληται τε καὶ σήπηται, ἀκριβῶς 5 μέλαινα γίνεται χολή· πρὶν δὲ γεννηθῆναι, ταύτην ὁ σπλὴν ἔλκει, τὴν οἶον τρύγα τοῦ αἵματος, ἐκκαθαίρων τὸ ἥπαρ, καὶ αὐτὸς ὁ σπλὴν τούτῳ τῷ μελαγχολικῷ χυμῷ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ τροφήν καταχοῖται. Ὅταν μὲν οὖν μὴ ἐκκαθαίρη καλῶς ὁ σπλὴν, καὶ τὸ αἷμα ἔχη πολλὴν ἰλύν, τηνικαῦτα ὑποχωρεῖ τὰ καλούμενα μέλαινα, καὶ ἄλλα πολλὰ πάθη ἔπονται, καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος τὰ σπληνώδη ὀνομαζόμενα. Καὶ γὰρ σπληνικοὶ εἰσιν οἷς 10 φλεγμαίνονται μὲν οἱ σπληνες, οὐκ ἀποκαθίστανται δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν, οὐδὲ ἀποφλεγμαίνουσιν, ἀλλ' αὐτοῖς παραμένει ἡ σκληρία, καὶ ἡ φυσικὴ χροὰ τοῦ σώματος ἀλλάσσεται· ἔχουσι δὲ οὗτοι τὸν σπλῆνα τῇ φύσει ἀσθενῆ, ἔστι δὲ καὶ ἐξηρμένος ἢ ὠγκωμένος, ἢ φλεγμαίνων. Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν ἀπλῶς τὰ σπληνώδεα, εἰκότως ζήτησίς ἐστιν, ὅποια πάθη σημαίνει. Ἰστέον δὲ ὅτι πάντα νοεῖσθαι ἐνταῦθα χρή, ἅπερ ἐκ τῶν μοχθηρῶν ὑδάτων 15 γίνεται, καὶ ὅσα ἐκ τῆς πόσεως αὐτοῦ τε καὶ παντοίας χρήσεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰτίων τε καὶ προφάσεων καὶ ὅσα ἐκ τῶν σπληνωδῶν γίνονται, ὡς οἱ ὕδρωπες, αἱ κῆλαι, αἱ λιθιάσεις, ὁ ἕκτερος καὶ τὰ τοιαῦτα· ἔτι δὲ καὶ σκιδῶροι, καὶ φλεγμοναί, καὶ ὄλως αἱ ἐμφοράξεις τε καὶ συντάσεις. Ὁ δὲ ἐπιφέρει, τὰ δὲ ἀπὸ πνευμάτων χρηστῶν τε καὶ κακῶν ἄρχονται τοιαύτην ἔχει τὴν ἔννοιαν· εἶναι νοσήματά τινα, ἅπερ ἐκ τῶν ἀνέμων τινῶν τὴν ἀρχὴν 20 λαμβάνει. Τίνες δὲ εἰσιν οἱ ἀγαθοὶ ἢ κακοὶ ἄνεμοι, αὐτὸς προϊὼν λέξει· πλὴν ὅτι ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἶπε πολλά, καὶ ἐν τοῖς ἐπιδημιῶν βιβλίοις, οὐκ ὀλίγα διῆλθεν. Ἄλλοι δὲ φασὶ τὸ ὄνομα τῶν πνευμάτων ἐνταῦθα, μὴ τοὺς ἀνέμους σημαίνειν, ἀλλὰ τὸν ἀέρα ὃν εἰσπνέομεν καὶ ἐκπνέομεν· καθ' ὃ σημαίνόμενον λέλεκται ὑφ' Ἰπποκράτους, τὰς νόσους γίνεσθαι, τὰς μὲν ἀπὸ διαιτημάτων, τὰς δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὃ εἰσαγόμενοι ζῶμεν. 25 Διότι πολλάκις κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἢ βλάβη γίνεται, καθάπερ ἐν τοῖς χαρωνείοις ὀνομαζομένοις χωρίοις. Τοῦτο δὲ ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ εἶρηται γὰρ περὶ τοῦ ἀέρος ἐπάνω, νῦν δὲ σαφῶς προετίθει τὸ ἀπὸ τῶν ὑδάτων ἐν ἀρχῇ. Ἔστι μέντοι ἀληθὴς ἡ ἔννοια.

Ε'. Ὁρησ δὲ οἷα ἔσονται αἱ νοῦσοι, καὶ καταστάσεις ἐκ τῶνδε· ἦν αἱ ὄραι ὠραίως καὶ ἐντάκτως, ἐνκρινέας νόσους ποιέουσιν· αἱ δ' ἐπιχώριοι τῆσιν 30 ὄρησι νοῦσοι, δηλοῦσι τοὺς τρόπους.

Τὰ οἰκεῖα στοιχεῖα τῶν καταστάσεων ἐδιδάχθημεν ἡμεῖς καὶ ἔλεγεν Ἰπποκράτης ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων. Διαφέρουσι γὰρ αἱ ὄραι τοῦ ἔτους ταῖς ποιότησιν, ὡς τῇ ὑγρότητι, καὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι. Ἐν δὲ τῷ ἦρι κρατεῖν οὐδέτερον κατ' οὐδετέραν ἀντίθεσιν, οὔτε τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ, οὔτε τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ,

ΚΥΗΝ: ¹ εἰ ὁ πλὴν τεταγμένος ἦν ⁸ ἔχει ⁹ οἱ pro οἷς ¹⁰ φλεγμαίνοντες ¹² ἐξυμμένος pro ἐξηρμένος ¹⁵ αὐτῶν ¹⁸ συντήξεις ἔρχονται ²³ ὑπὸ ²⁷ προετίθετο τὸ deest ²⁸ νοῦσοι post ἔσονται ³³ post θερμότητι add. καὶ ξηρότητι ξηρότητι add. εἰδείχθη γὰρ — καὶ ξηρότητι

ἀλλ' ἔστιν ὁμοιότης τῶν ὥρων ἀπασῶν ὅλης τῆς ἡμέρας ὡς πρὸς τὴν νύκτα, μηδεμία
 μεγάλη μεταλλαγὴ εἶη ἐν αὐτοῖς. Κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον, ἕωθεν ψυχρός, περὶ μέσην τὴν
 ἡμέραν θάλπος, ἐπὶ δὲ τῇ ἑσπέρᾳ πάλιν κρύος τυγχάνει γεγονός· ὁμοῦ δὲ ἐν αὐτῷ ἐπικρα-
 τεῖ τὸ μὲν ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ καὶ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. Αὕτη μὲν ἐστὶ κατάστασις τῶν
 ὥρων κατὰ τάξιν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν τοῖς ἔτεσι γινομένη· τὴν δὲ μεταβολὴν, εἴπερ κατὰ 5
 βραχὺ ποιεῖται, μόγις διὰ παντὸς τοῦ χρόνου οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονται. εἰ δὲ γένοιτο κατὰ
 μείζονα, τότε οὐδὲ ὥραιός, οὐδὲ εὐτάκτως αἱ ὥραι προῖοῦσι. Τίνες οὖν αἱ δυνάμεις εἰσὶ τῶν
 εἰρημένων ποιότητων ὑγρότητος καὶ ξηρότητος, θερμότητος καὶ ψυχρότητος, διδάσκει αὐτὸς
 Ἴπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς λέγων. Τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ
 αὐχοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἦσσαν θανατώδεις· νοσήματα δὲ ἐν ταῖς 10
 ἐπομβρίαις ὡς τὰ πολλὰ γίνονται πυρετοὶ τε μακροί, καὶ κοιλίης ῥύσις, καὶ σηπεδόνες, καὶ
 ἐπιληπτοὶ, καὶ ἀπόληκτοὶ, καὶ κυνάγχι, ἐν δὲ τοῖς αὐχοῖσι φθινώδεις ὀφθαλμῖαι, ἀρθρί-
 τιδες, στραγγουρίαι [καὶ δυσεντερίαι]. Καὶ ταῦτα μὲν εἶπε περὶ τῆς καθ' ὑγρότητα καὶ
 ξηρότητα διαφορᾶς· περὶ δὲ τῆς κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα, λέγει δι' ὧν ἔγραψε περὶ
 τῶν βορείων τε καὶ νοτίων καταστάσεων, περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ῥηθήσεται. Νῦν δὲ χρὴ 15
 ἡμᾶς διδαχθέντας τὰς πρώτας δυνάμεις τῶν καταστάσεων, οὕτω περὶ πασῶν καταστάσεων
 τῶν γενομένων ὁδῶ καὶ τάξει προῖόντας, ὁποῖά τε γενήσεται νοσήματα εὐρίσκειν, καὶ
 ὅπως αὐτὰ κωλυτέον ἐστίν, ἢ συστάντα θεραπευτέον. Οὐ δεῖ δὲ ἀμελεῖν τῆς χώρας ἐν
 τούτοις· ἐπειδὴ καὶ αὕτη συνενδεικνυταί τι πρὸς τὴν τῶν νοσημάτων πρόγνωσιν, ὥσπερ
 ἢ τε φύσις ἐκάστου, καὶ ἡ ἡλικία, καὶ τὸ ἐπιτήδευμα, καὶ ἡ δίαιτα. Τὰ μὲν γὰρ ὑγρὰ καὶ 20
 ψυχρὰ τῆς φύσεως καὶ κατὰ τὰς ἕξωθεν περιστάσεις ῥᾶν ἀλώσεται τοῖς ὑπὸ τῆς ὑγρᾶς
 καὶ ψυχρᾶς καταστάσεως ἐπομένοις νοσήμασι, τὰ δ' ἐναντία δυσχερέστερον. Ἐὰν μὲν οὖν
 πᾶσαι αἱ τοῦ ἔτους ὥραι τὴν ἰδίαν φύσιν φυλάττοιεντο, αἱ νόσοι γενήσονται εὐκρινέστα-
 τοὶ, ἢν δὲ μή, δύσκριτοὶ, τουτέστι κακόκριτοὶ τῶν γὰρ δυοῖν ἕτερον συμβήσεται, ἢ μετὰ
 κινδυνωδῶν συμπτωμάτων τὰς κρίσεις γίνεσθαι, ἢ ὀλεθρίους, ἢ καὶ (τὸ τρίτον) ὑποστρο- 25
 φὰς ποιεῖσθαι περὶ δὲ τῶν ἐπιχωρίων ἔχεις παρ' αὐτοῦ

Γ'. Ὅτι δ' ἂν ἐξαλλάξῃ ἡ ὥρη, ὁμοία ἢ ἀνόμοια. ἔσται τὰ νοσήματα, οἷα ἐν τῇ ὥρῃ
 ταύτῃ γίνεται ἢν δὲ ὁμοίως ἄγῃ, ἢ τοιοντότροπα καὶ ἐπὶ τοιοῦτο εἰλκυσμένα, οἷον ἱτε-
 ρον φθινοπωρινόν· ψύχεα γὰρ ἐκ θαλλέων, καὶ θάλπος ἐκ ψύχεος.

Πῶς ἐξαλλάττονται αἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥραι, σαφῶς ἐδίδαξεν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ὑδάτων, 30
 ἀέρων, καὶ τόπων, ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐν τοῖς ἀφο-
 ρισμοῖς, ὡς ἔνθα φησὶν· ὅταν μὲν ὁ χειμῶν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ
 ἔπομβρον καὶ νότιον, κατὰ τὸ θέρος ἔσονται πυρετοὶ ὀξεῖς, καὶ ὀφθαλμῖαι, καὶ δυσεντε-
 ρίαι, καὶ πάλιν· εἰ μὲν ὁ χειμῶν ἔπομβρος καὶ νότιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ

KÜHN: ⁶ ἦπερ ¹⁰ ἐπομβρίων ¹¹ σηπεδόνες, ἐπιληπτοὶ deest ¹³ [καὶ δυσεντερίαι]
 desunt ²² ἐσομένοις

χειμέριον, αἱ μὲν γυναῖκες ἤσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἔαρ, ἐκ πάσης προφάσεως ἐκτιρώσκουσι. Καὶ ἐν ταῖς ἐπιδημίαις ὧδε γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐπὶ τὰ νότια, καὶ μετὰ ἀν-
 χμῶν· καὶ πάλιν, γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὄλου ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ βορείου. Ἄλλην δὲ
 πάνυ ἀνώμαλον κατάστασιν ἐπὶ τούτοις γράφει, ἐν ἀρχῇ μὲν ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν, ἐφεξῆς
 5 δὲ νότιον αἷμα μετρίαις ὑγρότησιν ἀπὸ τῆς ἰσημερίας τῆς φθινοπωρινῆς ἄχρι δύσεως τῶν
 πλειάδων, εἴτ' ἐφεξῆς ψυχρὰν καὶ ξηρὰν αἷμα πνεύμασι βορείοις μεγίστοις, ὄλω σχεδὸν
 τῷ χειμῶνι, ἔπειτα δὲ ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἄχρι κυνὸς ἐπιτολῆς, ἐντεῦθεν δὲ καύματα με-
 γάλα μέχρις ἀρκτούρου, καθ' ὃν ὕδατα νότια μέχρι τῆς ἰσημερίας. Φησὶ δὲ ἐπικεκρατηκέ-
 ναι ἐν αὐτῇ τὸ ψυχρὸν καὶ ξηρόν. Ἄλλας δὲ πολλὰς ἀνωμάλους καταστάσεις εἰρημένας
 10 ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις ἐστὶν εὐρεῖν, περὶ ὧν οὐ χρὴ ἐν τῷ νῦν λέγειν. Ἄλλὰ
 καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἶπε, τὰς μεταβολὰς τῶν ὥρῶν μάλιστα τὰς νόσους τίκτειν· καὶ
 προστίθησι, μεγάλας μεταβολὰς ἢ ψύξεως, ἢ θάλψεως, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον τοῦτο ποιεῖν.
 Προσέτι δὲ γράφει καὶ τάδε, ἄπερ καὶ ἄνωθεν εἴρηται· ἐν τῆσιν ὥρησιν, ὅταν τῆς αὐτῆς
 ἡμέρας, ὅτε μὲν θάλπος, ὅτε δὲ ψῦχος ποιήη, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχονται χρῆ.
 15 Κατὰ δὲ τὸ παρὸν φησὶ, κατὰ τὰς μεταβολὰς τῶν ὥρῶν ἢ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια γίνεσθαι
 νοσήματα· ἐχρῆν γὰρ ὅμοια ὡς πρὸς τὴν ὥραν, ἀνόμοια δὲ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τε καὶ ἐναλ-
 λαγήν. Αὐτὸς δὲ τὸ παράδειγμα τῆς ἐξαλλαγῆς ἔθηκε τὸν ἵκτερον φθινοπωρινόν· δὴλόν
 γὰρ ἐστὶν ἵκτερον ἐκ τῶν θερινῶν εἶναι νοσημάτων. Εἰ οὖν τοιοῦτο τὸ φθινόπωρον
 εἶη, ὡς ἀναλογεῖν τῷ θέρει, ἔσται ἐν αὐτῷ τὰ θερινὰ νοσήματα· ἐκγονός γὰρ ἐστὶ τῆς
 20 χολῆς τῆς ὠχροῦς, ἣν ἐν τῷ θέρει ἀκμάζειν ἴσμεν. Γίνεται μὲν γὰρ ποτε τῆς χολῆς ταύ-
 τῆς ἀνάχσις εἰς ὄλον τὸ σῶμα λόγῳ κρίσεως, ὡς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς αὐτὸς φησιν· ἵκτε-
 ρος πρὸς ἐβδόμησιν κακόν· αἴτιον δὲ τοῦ κακοῦ, ὅτι ἡ τοιαύτη σημαίνει κωλύεσθαι τὴν
 χολὴν ἐκκαθαίρεσθαι τοῦ ἥπατος, καὶ κενοῦσθαι διὰ τῆς γαστροῦς, ἐμφραττομένου δηλονότι
 ἢ φλεγμαίνοντος αὐτοῦ. Γίνεται δὲ καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα κακοπραγοῦντος τοῦ σπλάγ-
 25 χνου ἢτοι διὰ σκιδῶρον, ἢ φλεγμονήν, ἢ καὶ ἔμφραξιν· ὧν τὰ δύο τελευταῖα δύναται γενέ-
 σθαι ἐξαίφνης. Ἔστιν ὅτε καὶ ἄλλη διάθεσις, πλὴν ἢ τοῦ ἥπατος, τὸ πάθος ἐργάζεται
 ὁρᾶται γὰρ καὶ χωρὶς κρίσεως, καὶ μηδὲν ὅλως πεπονθότος τοῦ ἥπατος, ἐκχολούμενον
 ἐνίοτε τὸ αἷμα, κατὰ τινὰ διαφθορὰν ἀλλόκοτον, ὁποῖαν καὶ αἱ τῶν θηρίων δῆξεις ποιοῦ-
 σιν, ἃς ἡμεῖς τῇ πόσει τῆς θηριακῆς ἀντιδότου θεραπεύειν εἰώθαμεν, ὡς καὶ τὰς ἄλλας
 30 τῷ χολαγωγῷ φαρμάκῳ καθήρας.

Z'. Καὶ ἦν τὸ θερινὸν χολῶδες γένηται, καὶ αὐξηθὲν ἐγκαταλειφθῆ, καὶ ὑπόσπληνοι.

Ἐν τῷ θέρει αὖξεται ἡ χολή, διὰ τῷ παρὰ φύσιν ἐκθερμαίνεσθαι τὸ σῶμα κατὰ τὴν ὥραν τὴν θερινήν. Τοῦτο γὰρ ἔγραψεν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου· τοῦ δὲ θέρους, φησὶ, τό τε αἷμα ἰσχύει ἔτι, καὶ ἡ χολή ἀείρεται ἐν τῷ σώματι, καὶ παρατείνει

ΚΥΗΝ: ⁵ ἀμετρίαις ⁷ ἐπιτολήν ¹⁰ post ἄλλα add. αὐτὸς ¹³ ὅτε ἡμέρας ¹⁵ γενέσθαι
¹⁶ ἀνώματα pro ἀνόμοια ἀναλλαγὴν ¹⁹ ἀναλογώτερον ²⁵ δύναται ³⁰ καθήραι ³² Εἰ pro ἐν

ἐς τὸ φθινοπώρον, ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γίνεται, ἐναντίον γὰρ αὐτέου τὸ φθινοπώρον τῇ φύσει ἐστίν, ἢ δὲ χολὴ τὴν θερίην κατέχει τὸ σῶμα καὶ τὸ φθινοπώρον. Ἐὰν μὲν οὖν ἡ χολὴ ἀύξηθεῖσα κατὰ τὸ θέρος ἐγκαταλειφθῇ ἐν τῷ φθινοπώρῳ, τότε τὰ νοσήματα ἐκ τῆς χολῆς γενήσεται, καὶ οὐδὲν κωλύσει τὴν γένεσιν αὐτῶν ἢ ὥρα τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ γὰρ μεταβέβληται ἢ κατάστασις, οὐ θαυμαστὸν καὶ τὰ τῶν ὠρῶν νοσήματα ἐν ἐκείνῃ γενέσθαι.

Η'. Ὅταν οὖν καὶ ὁ ἀήρ οὕτως ἀγάγη, καὶ ἡρὸς γίνονται ἕκτεροι ἐγγυτάτω γὰρ αὕτη ἢ κίνησις τῇ ὥρῃ κατὰ τοῦτο τὸ εἶδος ἐστίν.

Ὡσπερ ἐν τῷ φθινοπώρῳ γίνεται θερινὰ πάθη, ὅταν ἡ φθινοπωρινὴ ὥρα ἐοικυῖα εἴη τῇ θερινῇ, οὕτω καὶ εἰ τοῦ ἔαρος ἀγωγή ὁμοία εἴη τῇ τοῦ θέρους, συμβήσεται τὸ 10 αὐτό. Ὁ γοῦν ἕκτερος ἐκ τῆς χολῆς ἢ ὠχρᾶς ἢ ξανθῆς γινόμενος, ἥπερ κατὰ τὸ θέρος πλεονάζει, γενήσεται καὶ ἐν τῷ ἔαρι, εἴπερ αὕτη ἢ ὥρα τὴν θέρους φύσιν φυλάττοι. Τοῦ μὲν γὰρ ἡρὸς τὸ αἷμα αὖξεται, καὶ εἰ τὸ σῶμα παρὰ φύσιν θερμαίνοιτο, τὴν χολὴν ἀθροίζει, ἐξ ἧς τὰ θερινὰ νοσήματα συνίσταται· Φησὶ γὰρ εἶναι τὴν κίνησιν ταύτην ἐγγυτάτω τῇ ὥρῃ, τῇ θερινῇ δηλονότι· ἔστι γὰρ ἐν τῷ ἀμφοῖν μεταξὺ τοῦ τε ἡρὸς καὶ τοῦ φθινο- 15 πώρου τὸ θέρος, καὶ τοῦ ἡρὸς λήγοντος ἢ ἀρχῆς τοῦ θέρους.

Θ'. Ὅταν δὲ τὸ θέρος γένηται ἡρι ὁμοιον, ἰδρωῶτας ἐν τοῖσι πυρετοῖσι. καὶ εὐτροποι, καὶ οὐ κατοξέες, οὔτε κατάξηροι γλώσσησιν.

Ἐῖρηται ἤδη, ὅτι αἱ κράσεις τῶν ὠρῶν, καὶ οὐ προσηγορίαι αὐτῶν, αἰτίαι εἰσι τῶν νοσημάτων. Ὅταν οὖν αἱ ὠραι τὴν ἰδίαν φύσιν φυλάττουσι, τότε κατὰ τὰς ὥρας, καὶ 20 εὐσταθέες, ὡς αὐτὸς ἐν ἀφορισμοῖς ἔλεγε, καὶ προσηκόντως αἱ νόσοι γίνονται· ὅταν δὲ αὐταὶ μεταπέσωσι, καὶ τὰ νοσήματα ἐξ ἀνάγκης συμμεταπίπτει, ἐπειδὴ τῇ τῆς ὥρας καταστάσει ἔπεται. Ὡσπερ οὖν εἶπεν, ὅταν τὸ ἔαρ ἐστὶ τῷ θέρει ὁμοιον, προσδέκτεον εἶναι τὰ θερινὰ νοσήματα, οὕτω καὶ νῦν εἰ τὸ θέρος γένοιτο ὁμοιον τῷ ἡρι, προσδέχεσθαι χρὴ πολλοὺς ἰδρωῶτας ἐν τοῖς πυρετοῖς. Τὸ γὰρ ἔαρ θερμὸν καὶ ὑγρὸν ἐστίν, οὐ κρατεῖ δὲ οὐδέ- 25 τερον ἐν αὐτῷ κατὰ ἀντίθεσιν τινα, οὔτε τοῦ ξηροῦ τὸ ὑγρὸν, οὔτε τοῦ θερμοῦ τὸ ψυχρὸν. Καὶ ἕτερον μὲν τούτων, τουτέστι τὸ θερμὸν, ἐν τῷ θέρει ἐστὶ, τὸ δ' ἕτερον ἐν τῷ χειμῶνι, λέγω δὴ τὸ ὑγρὸν. Ἰδρωῶτες δὲ πολλοὶ οὐ δύνανται γίνεσθαι, εἰ μὴ θερμὸν ἢ τὸ περιέχον, ὅπερ κοινὸν τῷ τε ἡρι καὶ τῷ θέρει εἶναι δοκεῖ· διαφερόντως δὲ καὶ εἰ μὴ ὑγρότης τις ἐν τῷ σώματι περιττεύει, ὅπερ ἀλλότριόν ἐστι τῆς τοῦ θέρους φύσεως, κοινὸν δὲ καὶ 30 τῷ ἡρι καὶ τῷ χειμῶνι. Ὡστε κατὰ τὸν λόγον ἐν τῇ ὁμοίᾳ τῷ ἡρι θερινῇ καταστάσει πολλοὶ ἰδρωῶτες γίνονται. Τὸ γὰρ κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν προϊὼν θέρος, ὃ ἰκανῶς αὐχμηρὸν

ΚÜHN: ¹ αὐτέφ ⁵ post τὰ τῶν add. ἄλλων ⁷ ἀήρ ¹⁰ ἡ ¹² φυλάττη ¹⁷ τὸ deest
¹⁸ κατόξεις οὐδέ ²⁰ φυλάττωσι ²⁴ αὖ pro νῦν ²⁸ παρέχον ³⁰ περιττεύη

εἶωθεν εἶναι, διαφορεῖ τὰς ὑγρότητας περιττάς, τὰς ἐν τῷ χειμῶνι τε καὶ ἤρι συναθροίζο-
 μένας. Τὸ δὲ ἤρι ὅμοιον, διὰ μὲν τὴν θερμοσίαν ἔλκει πρὸς τὰ ἔξωθεν, διὰ δὲ τὴν πολ-
 λὴν ὑγρότητα τὴν ἐπὶ πλεον ἐγκαταλειφθεῖσαν, οὐ δύναται τὸ εἰλκυσμένον ἀτμοειδῶς
 διαφορεῖν ὅθεν ἔπεσθαι δοκεῖ, ὅτι τὸ ὑγρὸν ἅπαν, ἐκκρινόμενον περὶ τὸ θέρος ἐν ταῖς
 5 τῶν νόσων κρίσειςι, πολλοὺς ἰδρωτάς ποιεῖ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὔτε κατοξεῖς αἱ νόσοι,
 αἱ ἄλλως ὄξεῖς εἶναι ἀναγκάζονται, οὔτε τὴν γλῶτταν ξηρὰν ἐργάζονται. Οὐ γὰρ ἐστὶ
 σφοδρὰ θερμοσία τις ἀνάλογον τῷ θέρει, ἐπεὶ αὐτὸ οὐ τὴν ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἤρος
 φύσιν φυλάττει· οὐκ οὖν κατακαίει, οὔτε καταξηραίνει τὴν ὕλην, ὥσπερ τὸ θερινὸν θάλ-
 πος, ὅπερ καὶ ἄνευ πυρετοῦ τὴν γλῶτταν ξηραίνει.

10 I'. *Ὅταν δὲ χειμέριον γένηται ἤρ, καὶ ὀπισθοχειμῶν, χειμερινὰ καὶ αἱ νοῦσοι,
 καὶ βηχῶδεις, καὶ περιπνευμονικαί, καὶ κυνάγκαι.*

Εἰκότως εἶπε τὰς χειμερινὰς νόσους κατὰ τὸ ἔαρ ἔσσεσθαι, εἰ αὐτὸ χειμερινὸν εἶη·
 τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον ἔχεις καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὥρων, ὡς ὁποῖα ἦν ἡ μεταβολή, τοιαῦτα
 καὶ νοσήματα γένοιτο. Τοῦ δὲ χειμῶνος γίνεσθαι εἶωθε τάδε· πλευρίτιδες, περιπνευμο-
 15 νίαι, κόρουζαι, βράγχοι, βῆχες, καὶ ἄλλα πολλά. Εἰ μὲν οὖν χειμέριον γένοιτο τὸ ἤρ, δεόν-
 τως αἱ χειμερινὰ νόσοι γενήσονται· τοῦ χειμῶνος γὰρ περιπνευμονία τε καὶ πλευρίτιδες
 συνίστανται, διὰ τὸ κρύος βλαπτομένων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. Καὶ διὰ τὴν αὐτὴν
 αἰτίαν αἱ βῆχες, καὶ οἱ πόνοι τῶν πλευρῶν, καὶ κόρουζαι, καὶ βράγχοι γίνονται· ἐκεῖ γὰρ
 ἡ ψῦξις τὰ ἀναπνευστικὰ ὄργανα βλάπτει, ἐνταῦθα τὴν κεφαλὴν. Λέγει δὲ κυνάγκας τότε
 20 γίνεσθαι, εἰ καὶ φθινοπωρινὸν νόσημα εἶη· ἀλλὰ καὶ τοῦ ἤρος εἶναι δοκεῖ, ὡς αὐτὸς ἐν
 τοῖς ἀφορισμοῖς καταριθμεῖ. Τοῦ μὲν ἤρος, φησί, τὰ μανικά, καὶ τὰ μελαγχολικά, καὶ
 τὰ ἐπιληπτικά, καὶ αἵματος ρύσεις, καὶ κυνάγκαι, καὶ κόρουζαι, καὶ τὰ λοιπά· ὡς κυνάγκας
 μὲν κατὰ τὸ φθινόπωρον γίνεσθαι ἐκ τῶν χολωδῶν χυμῶν, κατασκηπτόντων εἰς τὴν
 φάρυγγα, κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐπὶ τοῖς φλεγματοδεστέροις πῶς χυμοῖς συνίστασθαι, τοῦ πλή-
 25 θους τῶν περιττωμάτων ἀνελθόντος εἰς φάρυγγα, ἢ τῶν ἐκ κεφαλῆς ῥευμάτων ἐν φάρ-
 ρυγγὶ στηριχθέντων.

IA'. *Καὶ φθινοπώρου, ἢ μὴ ἐν ὥρῃ καὶ ἐξαίφνης χειμάση, μὴ συνεχῶς τοιαύτας νόσους
 ποιεῖ, διὰ τὸ μὴ ἐν ὥρῃ ἤρχθαι, ἀλλὰ ἀνώμαλα γίνεσθαι. Διόπερ καὶ αἱ ὥραι ἄκριτοί [τε]
 καὶ ἀκατάστατοι γίνονται ὥσπερ καὶ αἱ νοῦσοι, ἐὰν προεκρηγνύονται, ἢ προεκκρίνονται,
 30 ἢ ἐγκαταλείπωνται. Φιλυπόστροφοι γὰρ καὶ αἱ ὥραι γίνονται, ὥσπερ αἱ οὕτω νοσοποιέουσαι.*

Ἄρχὴν λαμβάνει τὸ φθινόπωρον ἀπὸ τῆς τοῦ ἀρκτούρου ἐπιτολῆς, ἢ γίνεται πρὸ
 τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας· ὥσπερ καὶ ἡ ἀρχὴ μὲν τοῦ ἤρος εἶναι δοκεῖ, ἢ κατ' ἐκεῖνον
 τὸν καιρὸν ἰσημερία, τελευτῇ δὲ τῶν πλειάδων ἐπιτολή· ἴσμεν δὲ καὶ ταύτην εἶναι τὴν

ΚΥΗΝ: ³ εἰλκυσμένον ⁵ ὅτι pro οὔτε ¹¹ βηχῶδες ¹⁵ γένηται ¹⁹ post ἐνταῦθα add.
 δὲ λέγει δὲ add. καὶ ²⁰ ἢ ²¹ καταριθμίζει ²⁷ φθινόπωρον ἢν ²⁸ εὐρη ³¹ ἢ

ἀρχὴν τοῦ θέρους, ὡς καὶ τοῦ θέρους τελευτὴν καὶ ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ἐπιτολὴν τοῦ ἀρκτούρου, προλαμβάνουσαν τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν ἡμέραις ὡς δώδεκα. Ἦδη δὲ καὶ ἡ τῶν πλειάδων δύσις ἔστιν ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ φθινοπώρου τελευτή. Ἐὰν οὖν τὸ φθινόπωρον μὴ ἐν ὥρῃ, τουτέστιν οὐ κατὰ καιρὸν, ἀλλὰ ἐξαίφνης χειμάσῃ, ἤγουν πρὸς τὸν χειμῶνα τρέπεται, καὶ τὴν τοῦ χειμῶνος κατάστασιν λάβῃ, τότε αἱ φθινοπωρι- 5 ναὶ νόσοι οὐ συνεχῶς ποιοῦνται· αἴτιον, ὅτι μὴ ἐν ὥρᾳ ἤρχεται, μήτε κατὰ καιρὸν. Οὕτω γὰρ αὐτὸς γράφει ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν· ἐν Θάσῳ, πρῶτ' τοῦ φθινοπώρου χειμῶνες οὐ κατὰ καιρὸν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐν βορείοισι καὶ νοτίοισι γε πολλοῖσιν, ὑγροὶ καὶ προεκηγνύμενοι. Διὰ μὲν οὖν τὴν κακοχυμίαν τῆς ὥρας, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀνώμαλον κρᾶσιν, καὶ τεταρτάιοι πυρετοὶ, καὶ πλάνητες, καὶ σπλῆνες, καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσεις, καὶ 10 στραγγουρία, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰσχιάδες, καὶ κυνάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοί, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικά, ἔτι δὲ καὶ καρδιαλγία, καὶ φρίκη, καὶ ὅλως τὰ μελαγχολικά· ἅπαντα γὰρ ἔπεται ταῖς προειρημέναις αἰτίαις, καὶ σχεδὸν γίνεται ἐκ τῆς μελαίνης χολῆς, γινομένης δηλονότι ἢ ἐκ τῆς ξανθῆς ὑπεροπτηθείσης, ἢ ἐκ τοῦ παχέος αἵματος, ἐπεὶ καὶ αὕτη ἐστὶν ὡς ἡ τοῦ αἵματος ἰλύς. Πλάνητες μὲν διὰ τὴν ἀνωμαλίαν 15 τῆς κράσεως γίνονται, ὡς καὶ σπλῆνες μεγάλοι διὰ τὴν τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ παρουσίαν· ἡ στραγγουρία δὲ διὰ τὴν ξηρότητα καὶ ψῦξιν, καὶ γὰρ ψύχεται ἡ κύστις ἐν ταῖς μεταβολαῖς, αἱ ἀτάκτως τε καὶ ἐξαίφνης γίνονται· ὡς καὶ ἰσχιάδας διὰ τὴν κακοήθειαν τοῦ χυμοῦ καὶ τὴν ψῦξιν γίνεσθαι μάλιστα γνώριμόν ἐστιν. Ὅτι δὲ αἱ ὥραι ἄκριτοι καὶ ἀκατάστατοί εἰσι, διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἄσθματα διὰ τὴν ἔσω κίνησιν τῶν χυμῶν καὶ τὴν 20 ψῦξιν γίνονται· ὡς καὶ εἰκὸς ἐν τῇ ψύξει καὶ ἀνωμαλίᾳ, καὶ κακίᾳ τοῦ καιροῦ, κακοῦσθαι τὰ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ ἔντερα, ὡς καὶ λειεντερίας, καὶ εἰλεούς, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ θάλαπος ἐν τοῖς μέσοις τῆς ἡμέρας, ψύχος δὲ ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς τελευταίοις αἰσθανόμεθα, οὐδὲν θαυμαστὸν τὰς ἐπιληψίας εἰσβάλλειν τότε, μάλιστα δὲ ἐπὶ τοῖς ἐπιτηδείως πρὸς τὸ πάθος ἔχουσι. Μανικά δὲ πάθη συνίστανται ἐπὶ τῇ κακοῦ- 25 θείᾳ τῇ ἐν τοῖς λεπτοῖς χολώδεσι χυμοῖς· τὰ μελαγχολικά δὲ διὰ τὴν μέλαιναν χολὴν, ἧς ἡ φορὰ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀθροίζεται. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τῆς ὥρας κακίαν, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν κράσεως τοῦ περιέχοντος οὐ θαυμαστὸν εἰ καὶ καρδιαλγία, καὶ τὸ φρικῶδες, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ὥραν ἐπικρατεῖ. Εἴρηται δὲ ἡμῖν ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν ἐξηγήσει περὶ τῶν ἀπάντων τῶν νοσημάτων τε καὶ τῶν 30 συμπτωμάτων τῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον συμβαινόντων· εἴρηται δὲ καὶ τίνα κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς αὐτῷ τῷ Ἴπποκράτει, ὅπου καὶ τοῦτο δέδεκται, ὅτι τὸ φθινόπωρον ἀπάσαις ἡλικίαις κακόν, καὶ φύσει καὶ χώραις ἤττον μὲν δὴ ἐν αὐταῖς τῶν ἄλλων τὰς ὑγρὰς καὶ θερμὰς κατὰ τὸν ἐκεῖνον καιρὸν βλάπτεσθαι. Διόπερ, φησί, καὶ ἄκριτοι, καὶ ἀκατάστατοι αἱ νόσοι γίνονται· ἐπειδὴ γὰρ οὐ γίνονται κατὰ καιρὸν, ἀλλὰ ἐν ταῖς ἐξαιφνιδίαις μετα- 35

ΚΥΗΝ: ³ ἄχρι προ ἀρχῇ ⁶ ποιεῖται ὥρῃ ἤρχθαι ¹² εἰλεοὶ καρδιαλγία ¹⁶ αὐταὶ
¹⁶ περιουσίαν ¹⁹ γίνεσθαι ²¹ καὶ post ὡς ²² εἰλέους γενέσθαι ²⁸ καρδιαλγία ³² δέδεικται

βολαῖς, διὰ τοῦτο οὐ δύνανται λῦσθαι κατὰ τὸν προσήκοντα καιρόν, οὐτ' εὐσταθέως τε καὶ ὠραίως, ὡς αὐτὸς λέγειν εἴωθεν. Ἴσμεν γὰρ καθεστῶτας καλεῖσθαι καιροὺς καὶ τὰς ὥρας τὰς ἐν τάξει τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ἀπειληφίας. Οὕτω δὲ καὶ τὰ ἔτη καλεῖ αὐτὸς καθεστῶτα, ἐν τῷ περὶ ὑδάτων, ἀέρων, καὶ τόπων, κατὰ λόγον γινόμενα, καὶ ἐὰν ἐν τῷ
5 μετοπώρῳ τὰ ὕδατα γένηται, καὶ ὁ χειμὼν μέτριος, καὶ μήτε λίαν εὐδιος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρόν, τῷ ψύχειν, ἐν δὲ τῷ ἥρῳ γένηται ὕδατα ὠραῖα καὶ ἐν τῷ θέρει καὶ τουτὶ τὸ ἔτος ὑγιεινότατον ἔσεσθαι εἰκὸς εἶναι φησιν. Ὅταν δὲ μὴ αἱ ὥραι φυλάττωσι τὴν τοῦ καθεστῶτος ἐνιαυτοῦ ἀγωγὴν, τότε ἀκατάστατοι ὑφ' Ἰπποκράτους ὀνομάζονται, καὶ τὰς νόσους ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ γινομένης ὁμοίως ἀκαταστάτους προσαγορεύει καὶ ἄνω-
10 θεν δυσκρίτους, νῦν δὲ ἀκρίτους κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν προσαγορεύει, τουτέστι μὴ καλῶς κρινομένης, ἀλλὰ κακοκρίτους, ὅπερ ἐστὶν ἢ μετὰ μοχθηρῶν συμπτωμάτων, ἢ καὶ ὑποστροφούσας. Ταύτης δὲ τῆς ἀκρισίας καὶ ὑποστροφῆς αἰτιὸν ἐστὶ, ὅτι προεκρήγνυνται, ἢ προεκκρίνονται, ἢ καὶ ἐγκαταλείπονται. Καὶ τὸ μὲν προεκρήγνυσθαι καὶ προεκκρίνεσθαι ποιεῖ τὴν ἀκρισίαν, τὸ δὲ ἐγκαταλείπεσθαι τὰς ὑποστροφάς· αὐτὸς γὰρ ἐν τοῖς ἐπι-
15 δημιῶν βιβλίοις τοῦτό φησιν εἰπὼν, τὰ ἐγκαταλειπόμενα μετὰ κρίσιν ὑποστροφώδη· οἱ γὰρ μοχθηροὶ χυμοί, ἐν τῷ σώματι ἐγκαταλιμπανόμενοι, τὰς νόσους ἐπιφέρουσι, καὶ τῷ χρόνῳ σηπόμενοι τοὺς πυρετοὺς ἀνάπτειν εἴωθασιν. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῷ προγνωστικῷ φησιν, ὁκόσοισιν οἱ πυρετοὶ παύονται, μήτε σημείων γινομένων λυτηρίων, μήτε ἐν ἡμέρησι κρι-
20 σίμησιν, ὑποστροφὴν προσδέχεσθαι τουτέοισι χρή· καὶ γὰρ τὰ ἀλόγως ὄρασιωθήσαντα φιλυπόστροφα, κἂν ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις τοῦτο γένηται. Αἱ γὰρ κρίσεις αὗται γίνονται μὲν ἐν πάσαις πισταί, διαφέρουσι δὲ τῷ τὰς μὲν ἀγαθὰς αὐτῶν γίνεσθαι, τὰς δὲ κακάς, καὶ τὰς μὲν μετὰ πλειόνων τε καὶ χαλεπωτέρων συμπτωμάτων, καὶ σὺν ἀγῶνι μείζονι, τὰς δὲ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰσβάλλειν καὶ ἀσφαλῶς. Τὸ δὲ προεκρήγνυσθαι, ὅπερ μὴ κατὰ καιρόν, καὶ προφθᾶσαι τὰς κρίσεις σημαίνει, μοχθηρόν ἐστιν· ὁμοῦ γὰρ τοῖς λυποῦ-
25 σιν ἐκκρίνεται τὰ χρηστά. Τοῦτο μὲν οὖν γίνεται τῆς φύσεως ἐρεθισθείσης, εἴτε πρὸς τινος τῶν ἔξωθεν, οἷον ἀπὸ τοῦ ἰατροῦ, ἢ τοῦ κάμνοντος, ἢ τῶν θεραπόντων, οὐκ ὀρθῶς τι πραττόντων, ἢ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ σώματι ἐμπεριεχομένων, ὡς ἀπὸ τῶν νοσημάτων, ἢ αἰτίων, ἢ παροξυσμῶν. Καὶ γὰρ παροξυσμὸς τὴν φύσιν ἐρεθίζει καὶ οἷον προπηλακίζει, οὐκ ἐπιτρέπων ἡσυχάζειν, οὐδὲ μένειν, ἀλλὰ ἐπιγείρων καὶ ὡς πρὸς διαμάχην προκαλού-
30 μενος. Ἐπεὶ τοίνυν ἡ φύσις οὐκ αἰεὶ τοῖς προσήκουσι καιροῖς ἐξορμῶσα κρίνει τὰς νόσους, ἀλλὰ ἐρεθιζομένη πολλάκις ἄλλοτε πρὸς ἄλλων αἰτίων, εὐλόγως προεκρήγνυσθαι συμβαίνει, καὶ μὴ τελείαν γίνεσθαι κρίσιν καὶ ὅκου τοῦτο ἐγεννήθη, τὰς ὑποστροφάς προσδέχεσθαι χρή. Αἱ γὰρ ὥραι, ἃς εἶναι νοσοποιούσας φησί, φιλυπόστροφοί εἰσι, καὶ ἀνάλογον

ΚΥΗΝ: ³ Εἰς μὲν pro ἴσμεν καὶ deest ⁴ τὰ κατὰ ⁵ καὶ post μέτριος deest ⁶ τὸ ψύχειν ⁸ ἀκαθέστατοι ¹² ὑποστροφοῦντας τοιαύτης προεκρήγνυνται ¹⁵ ὑποστροφάς ²¹ ἡμέραις pro πισταί post πάσαις ἡμέραις add. ἀλλ' οὕτε ἴσαι τὸν ἀριθμὸν, οὕτε ὁμοίως πισταί ²⁵ ἦτοι pro εἴτε ²⁷ αὐτῷ τῷ περιεχομένω ²⁸ προπηλακίζει ²⁹ ἐπιγείρων προσδιαμαχεῖν

ἐν αὐταῖς γενόμεναι νόσοι. Προσέχειν μὲν οὖν τὸν νοῦν ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς κατ' αὐτὰς μεταβολαῖς ἀκριβῶς δεῖ, ὡς καὶ ταχέως τὰ νοσήματα διαγινώσκειν καὶ καλῶς θεραπεύειν δυνήσει.

IB'. Προσλογιστέον οὖν ὁμοίως ἂν ἔχοντα τὰ σώματα αἱ ὥραι παραλαμβάνωσι.

Τοῦτο τὸ παράγγελμα πᾶν ὠφέλιμον καὶ πρὸς τὸ φυλακτικὸν καὶ πρὸς τὸ θεραπευτικὸν τῆς ἰατρικῆς μέρος ἐστὶ συντελεῖ γὰρ πρὸς τὴν φυλακὴν τῆς ὑγείας, ὅτι τοῖς μὲν εὐκράτοις σώμασιν ὁ εὐκράτος ἀῆρ ἄριστος, ὅσα δὲ ὑπὸ τινος ἐξεχούσης ποιότητος δυναστεύεται, τούτοις ἄριστος ὁ ἐναντιώτατος τῇ κρατούσῃ· ὡς ψυχρὸς μὲν τῇ θερμῇ, θερμὸς δὲ τῇ ψυχρῇ, καὶ τῇ ὑγροτέρῃ, ξηρὸς· τῇ δὲ ἀυχμηροτέρῃ τοῦ προσήκοντος εἰς τοσοῦτον ὑγρότερος, εἰς ὅσον ἐκείνη τοῦ συμμέτρου ξηροτέρα εἴη. Καὶ τότε δεῖ τὴν δίαιταν τῇ κράσει τῆς ὥρας ἐναντίαν προστάττειν, οὐκ ἀγνοοῦντας ὅτι ἡ ὁμοία μᾶλλον βλάπτει, ἀλλὰ καὶ τῇ ὥρᾳ συνεργεῖ. Πρὸς δὲ τὸ θεραπεύειν συντελεῖ, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. Εἰ μὲν οὖν τινος σῶμα εὐχυμον παραλάβοι ἢ ὥρα τοῦ ἥρος, φυλάττει τοῦτο ὑγιεινότατον, οὐδὲν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως νεωτερίζουσα. Οὐ μὴν τὸ θέρος, ἢ φθινόπωρον, ἢ χειμῶν· ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ καθαρὸν σῶμα, καὶ πάντως ἄμμεπτον παραλάβοι, τὸ μὲν θέρος τὴν ὠχρὰν ἢ ξανθὴν χολὴν εἴωθε πλείονα τοῦ δέοντος γεννᾶν, τὸ δὲ φθινόπωρον τὴν μέλαιναν, ὁ χειμῶν δὲ τὸ φλέγμα. Ὄθεν γίνεται, ὅτι πρὸς μὲν τὸ θέρος αἱ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ κράσεις ἄριστα διάκεινται, πρὸς χειμῶνα δὲ αἱ θερμαὶ καὶ ξηραὶ· ἀνάπαλιν δ' αἱ μὲν θερμαὶ καὶ ξηραὶ πρὸς τὸ θέρος κακῶς, αἱ δὲ ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ πρὸς χειμῶνα. Τρεῖς δὲ εἰσι τοῦ σώματος κατασκευαὶ ἐν ἅπασιν τοῖς οὔσιν, ἢ ἀρίστη, ἢ φαύλη, καὶ ἢ νοσοῦσα. Ἄλλα ἢ μὲν ἀρίστη μία τῶν δὲ ἄλλων ἀμφοῖν αἱ διαφοραὶ οὐκ εὐαρίθμητοι, ἐπεὶ εἰσι μοχθηραὶ σωμάτων, ἔνιαι μὲν ἐν ὅλῳ τῷ ζῳῳ δυσκρασίαν ἔχουσαι, τινὲς δὲ ἐν τῇ τῶν μορίων κατασκευαὶ ἀνωμάλῳ κατασκευῇ. Προσλογίζεσθαι οὖν χρὴ πῶς διακείμενά ἐστι τὰ σώματα, ὅταν αἱ ὥραι παραλαμβάνουσιν αὐτά· τουτέστι πότερον μοχθηρῶς ἢ κακῶς διάκεινται, ἢ καὶ τελείαν ἔχει τὴν ὑγείαν ἢ μήπω νοσοῦσιν, ἀλλὰ ἐγγύς ἐστι τοῦ εἰς νόσον πεσεῖν. Οὐσῶν γὰρ τῶν ὠρῶν ἀυχμηρῶν τε καὶ ξηρῶν, αἱ μὲν ὑγραὶ φύσεις οὐ μόνον οὐδὲν βλαβήσονται πρὸς τῆς τοιαύτης καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ μέγα ὠφεληθήσονται. Τὰς μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰπποκράτους γεγραμμένας καταστάσεις ἀπάσας ἀκούειν χρὴ ἐν τοῖς εὐκράτοις τῆς οἰκουμένης γενομένης· πλὴν τῆς μὲν Θοράκης ὅσα τῆς θαλάττης ἀποκεχώρηκεν, ἄπερ εἶναι ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ περαιτέρω τοῦ μετρίου ἐν τῷ εἰς τὸ περὶ τόπων, ἀέρων, καὶ ὑδάτων ὑπομνήματι δέδεικται· καὶ τὰ κατ' Αἴγυπτον καὶ Λιβύην θερμὰ καὶ ξηρὰ, ἐξηρημένων τοῦ λόγου τῶν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ κειμένων. Καὶ γὰρ κατὰ τὴν Θοράκην τε καὶ Πόντον τὰ ταπεινὰ τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ θερμότερα ταῖς κράσεσιν ἐστὶ· κατὰ δὲ τὴν Αἴγυπτον καὶ Λιβύην, θερμὰς οὔσας, ὅτι τοῦ θέρους ἀναψύχονται τοῖς ἀρκτηκοῖς ἀνε-

ΚΥΗΝ: ⁸ δυνήση ¹¹ προστάσσειν ¹⁴ ὁ θέρος ²⁰ ἢ ἀρίστη, ἢ φαύλη ²³ προλογεῖσθαι εἶναι pro ἐστι ²⁵ οἱ μήπω ²⁹ θαλάσσης ἀπεχώρηκεν ³⁰ εἰς τὸ desunt.

μοις, διὰ τοῦτο ἦττον εἶναι θερμὰ ἐπειράθημεν τῶν ἀποκεχωρηκότων εἰς μεσόγειον. Εἰ δέ τις τὴν ἀκριβῶς εὐκρατόν τε καὶ μέσην εἰδέναι θέλει τὴν ζώνην τῆς Οἰκουμένης, οὗτος πρὸς τὴν διὰ Κνίδου καὶ Κῶ τὸν νοῦν προσεχέτω, καὶ ὅσα χωρία μὴ πολὺ ἀπὸ τούτου τοῦ μορίου τῆς γῆς ἀποκεχώρηκεν. Εἰκὸς δ' ἔστι καὶ τὰς ὥρας ἐν τοιαύτῃ
 5 τῇ ζώνῃ ἔσεσθαι εὐσταθεῖς τε καὶ μὴ νοσεράς· τοῦναντίον δὲ περὶ τῶν μὴ τοιούτων κριτέον. Ὡστε βλέπειν δεῖ πῶς διάκεινται τὰ σώματα, ὅταν αὐτὰ αἱ ὥραι παραλαμβάνωσι.

ΙΓ'. *Νότοι βαρνήκοι, ἀχλυώδεις, καρηβαρικοί, νωθροί, διαλυτικοί.* Ὄταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιουτότροπα ἐν τῇσι νούσοισι πάσχουσιν. Ἐλκεα μαδαρά, μάλιστα στόμα,
 10 αἰδοῖον καὶ τᾶλλα. Ἦν δὲ βόρειον, βῆχες, φάρυγγες, κοιλία, σκληρότεροι, δυσουρία φρικώδεις, ὀδύναι πλευρέων, σπηθέων ὅταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα προσδέχεσθαι μᾶλλον τὰ νοσήματα.

Ἡ τῶν ἀνέμων, ἢ καὶ πνευμάτων, ἢ φυσῶν (ἔξεστι γὰρ σοι ὡς ἂν ἐθέλοις ὀνομάζειν) διδασκαλία τε καὶ διάγνωσις μεγάλην τῷ ἱατρῷ πρὸς πάντα φέρειν ὠφέλειαν
 15 φαίνεται· καὶ γὰρ πρὸς τὴν πρόγνωσιν μάλιστα συντελεῖ, καὶ πρὸς τὴν θεραπευτικὴν ἔστι χρήσιμος καὶ πάνυ. Διὸ οὐκ ἄκαιρον ἴσως εἶναι δοκεῖ, εἰ προὔθεμνη ἐνταῦθα περὶ αὐτῶν διὰ μακροτέρων καὶ ἀκριβέστερον λέγειν, τοιαύτης ἤδη πραγματείας καὶ ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων μεταχειριζομένοις, καὶ ἔτι ἐν τοῖς εἰς τὰ τῶν ἐπιδημιῶν βιβλία ὑπομνήμασιν ἐξ ἀνάγκης πολλαχοῦ λεχθησομένοις· τοσαύτην γὰρ καὶ
 20 τοιαύτην ὠφέλειαν τοῦτο παρέχει, ὡς μὴ πρέπει μήτε ἡμᾶς ὀκνεῖν δις ἢ τρις περὶ αὐτοῦ γράφειν, μήτε τοὺς φιλομαθεῖς καὶ τοὺς ἱατρικῆς ἀντιποιοιμένους ἀναλέξασθαι. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς οὐσίας τῶν ἀνέμων ἔστι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀμφισβήτησις. Οἶται γὰρ Ἀναξίμανδρος τὸν ἄνεμον εἶναι ῥύσιν ἀέρος τῶν λεπτοτάτων ἐν αὐτῷ καὶ ὑγροτάτων ὑπὸ τοῦ ἡλίου καιομένων καὶ τηκομένων. Ἀναξιμένης δὲ καὶ ἐξ ὕδατος καὶ ἀέρος γίνεσθαι τοὺς ἀνέμους βούλεται, καὶ τῇ ῥύμῃ τινὶ ἀγνώστῳ βιαίως
 25 φέρεσθαι, καὶ τάχιστα ὡς τὰ πτηνὰ πέτασθαι· οἱ Στωϊκοὶ δὲ περὶ τῶν ὀνομάτων μόνον διαλέγουσιν. Ἀπὸ γὰρ ζόφου καὶ τῆς δύσεως τὸν ζέφυρον, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς καὶ τοῦ ἡλίου ἀπηλιώτην, τὸν δὲ ἀπὸ τῶν ἄρκτων εἶναι βορέην, τὸν δὲ ἀπὸ τῶν νοτίων λίβαν λέγουσιν. Ἄλλοις δὲ ἀρέσκειν ἄλλα, περιττὸν ἂν μοι νῦν εἰπεῖν δοκεῖ, ἔχοντι ἀληθῶς
 30 περὶ τῆς φύσεως τῶν ἀνέμων διαλέγεσθαι. Ἰστέον οὖν, ὅτι δύο εἶδη τῆς ἀναθυμιάσεως ἔστιν, ἢ μὲν ὑγρὰ, ἢπερ ἀτμὶς καλεῖται, ἢ δὲ ξηρὰ, οἷον καπνός, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ὑγρὸν ἄνευ τοῦ ξηροῦ, οὔτε τὸ ξηρὸν ἄνευ τοῦ ὑγροῦ, λέγεται δὲ πάντα ταῦτα κατὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν αὐτοῖς ὕλην. Ἡ μὲν οὖν ὑγροῦ πλεον ἔχουσα πλήθος ἀναθυμιάσις ἀρχὴ τῶν ὑετῶν ἔστιν, ἢ δὲ ξηρὰ τῶν πνευμάτων ἀρχὴ τε καὶ φύσις πάν-

ΚΥΗΝ: ¹ μεσόγειον ² καὶ τὴν ³ ἐν τῇ αὐτῇ ⁴ διάκειται ⁵ παραλαμβάνη ⁶ βαρύνκοι, ἀχλυώδεις, καρηβαρικοί οὕτως ⁷ ἔλκη ⁸ ὅταν οὖν ⁹ μεγάλην: φέρειν τῷ ἱατρῷ πρὸς ἅπαν ὠφέλειαν ¹⁰ ἢ ¹¹ φέρεσθαι βιαίως

των, ὥστε εἶναι τὸ πνεῦμα ξηρὰν ἀναθυμίασιν. Ἐνθάδε οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἴ τινες οἴονται τὴν αὐτὴν εἶναι καὶ τῶν ἀνέμων φύσιν καὶ τοῦ ὑομένου ὕδατος, διὰ τὴν μεγίστην ὁμοιότητα· οὐκ ἔστι δὲ αὐτὴ, καθάπερ τινὲς νομίζουσι· τὸν γὰρ αὐτὸν ἀέρα κινούμενον μὲν, ἄνεμον εἶναι, συνιστάμενον δὲ πάλιν ὕδωρ, ἄτοπον γὰρ, εἰ ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀήρ οὕτως γίνεται κινούμενος πνεῦμα καὶ ὅθεν ἂν τύχοι κινήθεις ἄνεμος 5 ἔσται. Διὰ γὰρ τὸ συνεχῶς μὲν, μᾶλλον δὲ καὶ ἥττον, καὶ πλείω καὶ ἐλάττω γενέσθαι τὴν ἀναθυμίασιν, ἀεὶ νέφη τε καὶ πνεύματα γίνεται κατὰ τὴν ἐκάστην τοῦ ἔτους ὥραν. Ὅτι δὲ ἐνίοτε ἀτμώδης γίνεται πολλαπλασία, ὅτε δὲ ξηρὰ καὶ καπνώδης, τὰ ἔτη ὅτε μὲν ἔπομβρα καὶ ὑγρὰ γίνεται, ὅτε δὲ ἀνεμώδη καὶ αὐχμώδη. Μετὰ δὲ τὸν ὑετὸν ἢ γῆ ξηραινομένη ὑπὸ τε τοῦ ἐν αὐτῇ θερμοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ ἄνωθεν ἀναθυμιᾶται καὶ τοῦτο 10 ἦν ἄνεμον σῶμα. Καὶ ὅταν ἢ τοιαύτη διάκρισις ἦ, καὶ οἱ ἄνεμοι κατέχωσι παυομένων δέ, διὰ τὸ ἀποκρίνεσθαι τὸ θερμὸν ἀεὶ καὶ ἀναφέρεσθαι εἰς τὸν ἄνω τόπον, συνίσταται ἢ ἀτμὶς ψυχομένη, καὶ γίνεται ὕδωρ. Πνεύματα δὲ ἀπὸ τε τῆς ἄρκτου καὶ μεσημβρίας πλεῖστα γίνεται· πλεῖστοι γὰρ βορραὶ καὶ νότοι γίνονται τῶν ἀνέμων. Τούτου δὲ αἴτιον, ὅτι ὁ ἥλιος τοὺς τόπους οὐκ ἐπέρχεται πρὸς δυσμὰς δὲ καὶ ἀνατολὰς ἀεὶ 15 φέρεται. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ ἄνεμός ἐστι κῆμα ῥέον ἀέρος ἅμα τῇ τῆς κινήσεως ἀορίστῳ πλεονεξίᾳ καὶ γίνεται ὅταν ἢ ζέσις τὸν χυμὸν εὐρίσκη, καὶ ἢ τῆς ζέσεως ῥύμη τὴν τοῦ φυσοῦντος πνεύματος δύναμιν ἐκθλίβει, τὰ νέφη συνίσταται ἐν τοῖς πλαγίοις καὶ γίνεται ἡλίου προσιόντος μὲν ἢ ἀναθυμιάσις τοῦ ὑγροῦ, ἀπιόντος δὲ πρὸς τὸν ἐναντίον τόπον, ὕδατα καὶ χειμῶνες. Ὅπου δὲ πλεῖστον ὕδωρ ἢ γῆ δέχεται, ἐνταῦθα πλείστην 20 ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὴν ἀναθυμίασιν· ἢ δὲ ἀναθυμιάσις αὕτη ἄνεμός ἐστιν. Εὐλόγως οὖν ἀπὸ τῆς Ἄρκτου καὶ Μεσημβρίας γίνονται τὰ πλεῖστα τῶν πνευμάτων· καὶ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Ἄρκτου Βορραὶ, οἱ δὲ ἀπὸ Μεσημβρίας Νότοι καλοῦνται. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον καλὸν ἐπίστασθαι, ἀλλὰ καὶ ὠφέλιμον. Καὶ γὰρ ἐκ τῆς οἰκήσεως ἐκλυόμενοι ἄνεμοι οὐ μόνον τὸν τόπον ὑγιεινὸν τοῖς σώμασι παρέχουσιν, ἀλλὰ καὶ εἴ τινα νοσήματα ἐκ τῶν 25 ἄλλων προφάσεων γίνονται, ἅπερ ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις δυσκόλως θεραπεύονται, ἐν τούτοις, ὅτι τὰ πνεύματα ἐκκεκλεισμένα ἐστί, ῥῶον δέχεται τὴν θεραπείαν. Τὰ δὲ πάθη δυσκόλως θεραπευτὰ ἐν ταῖς χώραις ὑπὸ τῶν τοιούτων ἀνέμων κατεχομέναις ἐστί ταδε, κόρυζα, ἀρθριτις, βήξ, πλευριτις, φθίσις, αἵματος ῥύσις, καὶ ὅσα μὴ ἀφαιρέσει ἀλλὰ τῇ προσθέσει μᾶλλον θεραπεύονται. Ἄλλας δὲ διαθέσεις κατηρίθμησεν Ἰπποκράτης, 30 περὶ ὧν ἐξῆς εἰρήσεται. Νῦν δὲ οὐκ ἄδηλόν ἐστιν, ὅτι ὁ ἥλιος παύει καὶ ἐξορμᾷ τὰ πνεύματα. Ἀσθενεῖς μὲν γὰρ καὶ ὀλίγας οὔσας τὰς ἀναθυμιάσεις, μαραίνει τῷ πλείονι θερμῷ τὸ ἐν τῇ ἀναθυμιάσει ἔλαττον ὄν, καὶ διακρίνει· ὅτι δὲ τὴν γῆν φθάνει ξηραίνων πρὶν γίνεσθαι ἔκκρισιν ἀθροῦσαν, ὥσπερ εἰ πολὺ πῦρ κατακαίει τὸ ὀλίγον, πρὶν

ΚΥΗΝ: ⁵ τύχη ⁶ συνεχῆς ⁷ ἐκάστου ⁸ ἐνίοτε μὲν ἀτμώδης ⁹ ξηραινομένη ¹⁰ παυόμενον ¹¹ τούτους τοὺς τόπους ἐπὶ pro πρὸς ¹² δὲ pro τοίνυν ¹³ τῶν χυμῶν ¹⁴ τοῦ ἡλίου ἀπιόντος ¹⁵ δέχεται ¹⁶ κόρυζαι ¹⁷ ἔτι pro ὅτι ¹⁸ ἐκκρισίας εἰς πολλοὺς pro εἰ πολὺ

καπνὸν ποιῆσαι. Διὸ περὶ Ὠρίωνος ἀνατολὴν μάλιστα νηνεμία μέχρι τῶν ἐτησίων καὶ προδρομῶν ὅπερ διὰ δύο αἰτίας συμβαίνει, ἢ γὰρ διὰ ψυχὸς ἀποσβεννυμένης τῆς ἀναθυμιάσεως, ἢ καταμαραينوμένης ὑπὸ τοῦ πνίγους. Εἰσὶ δὲ τέτταρες ἄνεμοι, ὡς τῶν ἄλλων κορυφαῖοι· Εὐρὸς μὲν, ὡς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς πνεῖ, Νότος δὲ ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, Ζέφυρος ἀπὸ δυσμῶν, Βορρῶς δὲ ἀπὸ τῶν ἄρκτων. Καὶ οὗτοι τόποι εἰσὶν ἀλλήλοις ἀντικείμενοι, καὶ πλάτος ἔχοντες μέγα. Καὶ μὴν ἄλλαι ὀκτὼ διαφοραὶ πνευμάτων εὐρίσκονται. Μεταξὺ γὰρ τοῦ Νότου καὶ τῆς Ἀνατολῆς τῆς χειμερινῆς πνεῖ ὁ Εὐρόνοτος, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου τε τοῦ πόλου καὶ τῆς χειμερινῆς δύσεως ὁ Λιβόνοτος· οἵπερ ὑγροὶ καὶ θερμοὶ πάντες εἰσὶ, καὶ διὰ ταῦτα πληρωτικοὶ τῆς κεφαλῆς. . . .

10 Ἔτι δὲ ἄλλαι δύο διαφοραὶ εἰσὶν· οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν καθολικοὶ εἰσιν, οἱ δὲ τοπικοὶ· καὶ οὗτοι ἐγχώριοι καλοῦνται. ὥσπερ ἐν τῇ Ἀπουλίᾳ Ἀτάβουλος καλούμενος· καθολικὸν δὲ οἱ πανταχοῦ τὸ αὐτὸ ὄνομα ἔχοντες. Καὶ μὲν τοπικὸν ὁμοιοὶ εἰσι τοῖς τόποις, ἀφ' ὧν πνέουσιν· ὡς οἱ ἀπὸ τῶν ὑγεινῶν χωρίων ὑγεινοί, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν νοσερῶν νοσεροί, καὶ οἱ μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ξηρότεροι, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ὑδάτων ὑγρότεροι· ὡς καὶ

15 ἀπὸ τῆς θαλάττης ὑγεινοὶ μάλιστα καὶ χειμῶνος καὶ ἔαρος, θέρους δὲ θερμότεροι τοῦ δέοντος, οἱ δὲ ἀπὸ ποταμῶν ὑγρότεροι τούτων, καὶ τοῦ χειμῶνος κακίους, θέρους δὲ βελτίους· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν λιμνῶν ἀμφοτέρων ἀτοπώτεροι· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἐλῶν κάκιστοι· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν πεδίων καὶ γῆς εὐπνοῦ βελτίους. Τὸ καθόλου δὲ πάντες οἱ τοπικοὶ τῶν καθολικῶν νοσερότεροι. Οἱ δὲ βορέαι ὑγιεινότεροι· οἱ δὲ Ζέφυροι, πνέοντες ἀπὸ δυσμῶν,

20 ὑγροὶ μὲν καὶ προσηνεῖς, ἤττον δὲ ὑγεινοὶ ἢ ἀπὸ βορρᾶ· Εὐροὶ δὲ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς, πρὸς ὑγίαν φαῦλοι. Βελτίων μὲν οὖν τῶν ἀνέμων ἐστίν, ὅς ἐκ τῆς μεγάλης θαλάττης πνεῖ· ἔπεται δὲ τούτῳ κατὰ τὴν ἀγαθότητα ὁ ἐκ τῶν ὄρων καταγόμενος· χείρων δὲ ὁ ἐκ τῶν ὄρεων, τὴν πόλιν ἐκαθαίροντων καὶ ἀποπάτους, ἐκπνεόμενος, καὶ ἐκ τῶν λιμνῶν καὶ ἐλωδῶν τόπων· μέσος δὲ ἀμφοῖν ὁ ἐκ τῶν ἄλλων τόπων. Δῆλον γὰρ ὅτι οἱ ὑψηλοὶ τῶν

25 τόπων εἰσὶν εὐπνοῦστεροι, διὰ τὸ πανταχόθεν ἐξηνεῶχθαι, καὶ μηδὲν ἔχειν ἐμποδῶν τοῖς πνεύμασι, διόπερ ὑγεινῶς τὰ πολλὰ διάγουσιν οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτοῖς. Οἱ δὲ ταπεινοὶ ἤσσον εἰσιν ὑγεινοί, διὰ τὴν θερμότητα, καὶ μάλιστα τοῦ θέρους, καὶ διὰ τὸ ἤττον διαπνεῖσθαι ταπεινοτέρας οὔσης τῆς χώρας. Οἱ δὲ λιμνώδεις καὶ ἐλώδεις τόποι νοσεροί, ὅτι καθυγραίνεται πᾶσα ἢ παρακειμένη χώρα, καὶ ἄηρ ἐν τοῖς τοιοῦτοις τόποις ὑγρὸς ἐστὶ

30 καὶ παχύς, καὶ πολλὰς ἀναθυμιάσεις ποιεῖ· καὶ εἴ τις ἐξ ἄλλου τόπου εἰς τὸν τοιοῦτον παραγίνεται, χαλεπαῖς νόσοις ἀλίσκεται. Ὡσπερ καὶ κατὰ τὴν δύσιν καὶ ἀνατολὴν τοῦ Ὠρίωνος, διὰ τὴν μεταβολὴν· αἱ γὰρ τῶν τόπων μεταβολαί, ὥσπερ καὶ αἱ τῶν ὄρων, διὰ τὴν ἀοριστίαν ταραχώδεις εἰσίν. Νῦν δέ, ἵνα γνῶμεν πῶς κείμενοί εἰσι, καὶ πόθεν παραγίνονται οἱ ἄνεμοι, οὐκ ἴσως ἄλογον ἔσται ἐν τῷ σχήματι, ὡς οἱ γεωμέτραι ποιοῦσιν,

KÜHN: ¹ post μάλιστα add. γίνονται ² ἀπὸ pro ὑπὸ ³ ὅς ⁴ ἄλλα ⁵ εὐρόνοτος καὶ pro τοῦ λιβόνοτος ⁶ Ἀπολία ὁ Ἀτάβουλος ⁷ μὲν οἱ περέουσιν pro πνέουσιν ⁸ κακίω pro κακίους ⁹ βελτίω pro βελτίους ¹⁰ βόρειοι ὑγιεινότεροι ¹¹ τε pro μὲν βορρᾶς ¹² ὑγίαν ὁ pro ὅς ¹³ καταγενόμενος ¹⁴ ἀπὸ πάθους pro ἀποπάτους ¹⁵ εὐπνεύστεροι ἐξηνεῶχθαι ¹⁶ εἰσὶ ¹⁷ ἐστίν

αὐτούς, πάντας διαγράφειν. Περί δὲ ἀριθμοῦ αὐτῶν, οὐ ταῦτὸ πάντες ὁμολογοῦντες τυ-
 χάνουσιν· ἄλλοι γὰρ αὐτούς εἶναι τέσσαρας τοὺς πρώτους, εἶτα δὲ ἀπείρους τοὺς ἄλλους
 τιθέασιν, ἄλλοι δὲ ὀκτώ, ἄλλοι δώδεκα, ἄλλοι πάλιν εἰκοσιτέσσαρας. Κατ' ἀλήθειαν δὲ εἴ- 5
 τις τοὺς ἐκ τῶν τόπων καὶ ποταμῶν, καὶ ἐλωδῶν χωρίων καταριθμῆσθαι θέλοι, παμπόλ-
 λους αὐτοὺς εὐρήσειεν ἄν. Ἡμεῖς δὲ ἐν τῷ διαγράμματι, κατὰ τὸν Κυρηναϊκὸν Ἐρατοσθέ- 5
 νην, τὸν κόσμον εἰς τέσσαρα διαιρήσομεν, εἰς τὴν Ἀνατολήν, Δύσιν, Μεσημβρίαν καὶ τὴν
 Ἄρκτον. Καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἀνέμων ἐν τούτοις θήσομεν· εἶτα τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν
 τῷ μεταξύ ὄντας τέσσαρας, ὡς ἀνὰ μέσον τοῦ Ἀπηλιώτου καλουμένου καὶ Νότου κατὰ 10
 τὴν χειμερινὴν Ἀνατολήν, Εὐρον, ἀνὰ μέσον δὲ τοῦ Νότου καὶ τοῦ Ζεφύρου, κατὰ τὴν
 χειμερινὴν Δύσιν, τὸν Λίβα, ἀναμέσον δὲ τοῦ Ζεφύρου καὶ τοῦ Ἀπαρκτίου τὸν καλού- 10
 μενον Καῦρον. Ἀνὰ μέσον δὲ τοῦ Ἀπαρκτίου τε καὶ Ἀπηλιώτου Βορρῶν. Ἐστω τοίνυν
 ἐν τῷ ἴσφ' ἐπιπέδῳ κέντρον τὸ Α, τοῦ δὲ γνώμονος τοῦ Ρ σκιὰ ἢ πρὸ τῆς μέσης ἡμέρας
 ἢ Ο, ἀφ' οὗ Β, ἀπὸ δὲ τοῦ Α κέντρου πρὸ τῆς σκιᾶς σημείον ὁ Β ἤχθω κύκλος. Ἀνα-
 τεθέντος δὲ τοῦ γνώμονος, ὅπου καὶ πρότερον ἦν, ἀναμένειν χρὴ ἕως ἄν ἐλάττων γένη-
 ται, καὶ πάλιν αὐξανόμενη τὴν πρὸς τὴν μέσην ἡμέραν σκιὰν τὴν Π τῇ πρὸ τῆς μέσης 15
 ἡμέρας σκιᾷ ἴσην ἐργάσθαι, καὶ ἄπτηται τῆς τοῦ κύκλου γραμμῆς τῆς Γ. Τότε δὲ ἀπὸ
 τοῦ Β σημείου καὶ τοῦ Κ γεγράφθω κατὰ χιασμὸν γραμμὴ, ἀφ' οὗ τὸ Δ, ἔπειτα πάλιν
 κατὰ χιασμὸν ἀφ' οὗ τὸ Δ καὶ τὸ κέντρον ἤχθω γραμμὴ πρὸς τὸ πέρας εἰς τὰς ΑΖ γραμ-
 μάς, αὕτη γὰρ ἡ γραμμὴ ἐνδείξεται σοι τὴν μεσημβρινὴν καὶ ἀρκτικὴν χώραν. Λαμβανέ- 20
 νέτω δὲ ἐξῆς ὅλου τοῦ κύκλου τὸ δεκαεκταῖον μέρος, καὶ τιθέσθω τὸ κέντρον ἐν τῇ μεσημ-
 βρινῇ γραμμῇ, ἥπερ τοῦ κύκλου ἄπτεται κατὰ τὸ Ε. Καὶ ποιητέον σημείον ἀπ' ἀριστερῶν
 καὶ δεξιῶν, ἀφ' οὗ τὸ Η καὶ τὸ Θ ὡσαύτως δὲ ἐν τῇ ἀρκτικῇ χώρᾳ κατὰ τὴν γραμμὴν
 τὴν ἀρκτικὴν τὸ κέντρον θετέον, ἀφ' οὗ τὸ Ζ, καὶ ἀπὸ τῆς δεξιᾶς καὶ εὐωνύμου σημεία
 ποιητέον τὰ Ι καὶ Κ, καὶ ἀπὸ τοῦ Η εἰς Κ, καὶ ἀπὸ τὴν Θ εἰς Ι διὰ τοῦ κέντρου ἤχθω- 25
 σαν γραμμαί. Τὸ μὲν οὖν διάστημα ἀπὸ τοῦ Η πρὸς Θ τοῦ νότου πνεύματος, καὶ τῆς
 μεσημβρίας ἔσται χωρίον, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Ι καὶ Κ τῶν ἄρκτων· τὰ δὲ λοιπὰ μέρη ἀπὸ δεξιᾶς
 τρία, ἀπ' ἀριστερᾶς δὲ ἴσον ἀριθμόν, διαιετέον ἴσως, τὰ μὲν πρὸς τὴν ἀνατολήν πρὸς
 τὸ Λ καὶ Μ, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πρὸς τὸ Ν καὶ Ο· ἀπὸ τοῦ Μ πρὸς τὸ Ο, ἀπὸ δὲ τοῦ Λ
 πρὸς Ν κατὰ χιασμὸν ἀκτεία γραμμαί. Κατὰ μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον ὀκτώ ἔσται ἴσα 30
 τῶν ἀνέμων τε καὶ πνευμάτων κατὰ περίοδον διαστήματα. Τρεῖς γοῦν Ἀνατολικοὶ ἄνε-
 μοὶ εἰσιν, ὡς Εὐρος, ὅτι ἀπὸ τῆς ἕω ῥέει· δεύτερος δὲ ἀπὸ τῶν Ἀνατολῶν κατὰ τὸν θερι-
 νὸν καὶ τροπικὸν ὄρον, Βορέης, ὃν Ὀμηρος αἰθηρογενέτην καλεῖ· τρίτος δὲ ἀπὸ τῆς χει-
 μερινῆς Ἀνατολῆς πνέων, ὅτι ἐν τῷ μεταξύ κεῖται τοῦ τε Νότου καὶ τοῦ Εὐρου, Εὐρόνο-
 τος καλούμενος. Τρεῖς δὲ εἰσι τούτοις ἐναντίοι ἀπὸ τῶν Δυσμῶν, εἰς μὲν Ἀργέστης ὃν καὶ
 Καῦρόν τινες ὀνομάζουσιν, ὅσπερ ἀντιπνεῖ τῷ βορρῶ· ἕτερος δὲ Ζέφυρος, ὃς ἀντιπνεῖ 35

ΚΥΗΝ: ⁸ πάλιν deest ⁴ post ποταμῶν add. καὶ τελμάτων θέλει ¹³ ἤχθω ¹⁶ τὴν Π
 σκιάν ¹⁶ ἐργάζεται ἀπτεται ¹⁸ ἤχθω ¹⁹ ἐνδείξεται ²⁰ τίθεσθον ²⁴ ἤχθωσαν ²⁵ πρὸς τὸ
²⁹ πρὸς τὸ ³³ πλείων pro πνέων

τῷ Εὐρώ, τρίτος δὲ Λίψ, ὅς ἀντὶ τοῦ Εὐρονότου πνεῖν φαίνεται. Ἡ δὲ Μεσημβρία ἕνα μόνον ἄνεμον ἔχειν λέγεται τὸν Νότον, τὸ ὄνομα ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἔχοντα· ἀχλωδης γάρ ἐστι καὶ νοτίδας ἐπιφέρει. Ἡ δὲ Ἄρκτος καὶ αὐτὴ κατέχει τὸν Ἄρακτιαν. Τοῦτο δὲ γίνεται, ὅτι Ἄνατολή καὶ Δύσις μεταβάλλονται, ἡ Μεσημβρία δὲ καὶ Ἄρκτος μόνιμοι.

5 Ἄνατέλλει γὰρ ὁ ἥλιος οὐκ αἰεὶ ὡσαύτως, ἀλλὰ καλεῖται ποτε ἰσημερινὴ ἀνατολή, ὅταν τὸν κύκλον ἐπικληθέντα ἰσονύκτιον ἢ ἰσημερινὸν περαίνει, ἢ καὶ τροπικὴ θερινὴ καὶ χειμερινή. Οὕτω δὲ καὶ δύσις ποτὲ μὲν ἰσημερινή, ποτὲ τροπικὴ, ποτὲ χειμερινή. Οἱ δὲ τέτταρα μόνον τὰ πνεύματα εἶναι λέγοντες, τοῦτο καθ' Ὅμηρόν φασιν. Αὐτὸς γὰρ τέσσαρα ὀνομάζει λέγων: Σὺν δ' εὐρός τε νότος τ' ἔπεισε, ζέφυρός τε δυσάης, καὶ βορέης

10 αἰθρογενέτης, μέγα κύμα κυλίνδων. Οἱ δὲ πολλοὺς ποιοῦντες ἐκ τῆς θέσεως ᾧ τεκμαίρονται ἴσμεν γὰρ ὡς ὁ μὲν Ζέφυρος ἀπὸ δυσμῆς ἰσημερινῆς, ὁ δὲ τούτῳ ἐναντίος Ἀπηνλιώτης ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἰσημερινῆς, Νότος δὲ ἀπὸ τῆς μεσημβρίας, καὶ βορέας καὶ Ἄρακτίας ἀπὸ τῶν ἄρκτων. Ἀδύνατον γὰρ φασιν εἶναι κατὰ τοσοῦτον διάστημα πνεῖν καὶ ἀντιπνεῖν τούτους μόνους, καὶ μὴ εἶναι ἄλλους ἀνα μέσον, ὅπερ εἶναι ἀληθὲς δοκεῖ, καὶ κατα-

15 σκευάζουσιν οὕτω. Ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς θερινῆς Καικίας πνεῖ· ᾧ ἐναντίος ἐστὶ Λίψ, οὗτος γὰρ ἀπὸ δυσμῆς χειμερινῆς πνεῖ. Ὡς καὶ ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς χειμερινῆς πνεῖν εἶωθεν ὁ Εὐρος γειννίων τῷ Νότῳ, ὅθεν πολλάκις Εὐρόνοτοι πνεῖν λέγονται· ᾧ ἐναντίος ἐστὶν ὁ Ἀργέστης ἀπὸ τῆς δυσμῆς θερινῆς πνέων. Καὶ τούτους φασιν εἶναι ἐναντίους τε καὶ κατὰ διάμετρον ἀλλήλοις κείσθαι· μέσος δὲ Ἀργέστου καὶ Ἀρακτίου ἐστίν, ὃν καλοῦσι

20 Θρασκίαν, μέσος δὲ Καικίου καὶ Ἀρακτίου, ὃν Μέσην ὀνομάζουσιν, ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τις ὃν Φοινικίαν καλοῦσι. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, ἰστέον, ὅτι τὰ ἀπὸ δυσμῶν πνέοντα ψυχρότερα ἐστὶ, θερμότερα δὲ τὰ ἀπὸ ἀνατολῆς· ὅτι πλείω χρόνον ὑπὸ τὸν ἥλιόν ἐστι τὰ ἀπὸ ἀνατολῆς, τῶν δὲ ἀπὸ δυσμῶν ἀπολείπεται θᾶττον, καὶ πλησιάζει τῷ τόπῳ ὀψιαιέρον. Τοῦτο δὲ φησι καὶ Ἴπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἀέρων, ὑδάτων καὶ τόπων· ἥτις μὲν πόλις

25 πρὸς τὰ πνεύματα κείται τὰ θερμά, ταῦτα δὲ ἔσται μεταξὺ τῆς τε χειμερινῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου, καὶ τῶν δυσμῶν τῶν χειμερινῶν. Οἱ μὲν οὖν ἐναντίοι οὐ δύναται ἅμα πνεῖν, ἀλλὰ δεῖ τὸν ἕτερον αὐτῶν βιασθέντα παύεσθαι· τοὺς δὲ μὴ κατὰ διάμετρον κειμένους πρὸς ἀλλήλους οὐδὲν κωλύει. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐναντίας ὥρας οἱ ἐναντίοι μάλιστα πνέουσιν· ὡς περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν οἱ Λίβες, περὶ δὲ τροπᾶς θερινᾶς μὲν Κα-

30 κίας, χειμερινᾶς δὲ Εὐρος· τοῖς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐπιπίπτουσι καὶ παύουσιν Ἀρακτία καὶ Θρασκία, καὶ Ἀργέστη. Οὗτοι δὲ πολλάκις, ἀποφυσῶντες τὰ νέφη ποιοῦσιν αἰθρίαν, ἢ μὴ ψυχροὶ τύχωσιν ἅμα ὄντες· τότε δὲ οὐκ αἰθριοί. Ὑγροὶ δὲ Λίψ καὶ Καικίας· ὅδε γὰρ οὐκ αἰθριος, ὅτι ἀνακάμπει εἰς ἑαυτόν. Ξηροὶ δὲ Ἀργέστης καὶ Εὐρος· νεφώδης δὲ Μέση καὶ Ἀρακτίας· χαλαζώδης δὲ Ἀρακτίας, καὶ Θρασκίας, καὶ Ἀργέστης· καυμα-

ΚΥΗΝ: ² τοῦνομα ³ post αὐτὴ add. ἕνα ⁵ οὐ καίει pro οὐκ αἰεὶ ἰσημερινός ⁷ ποτὲ δὲ τροπικὴ ⁹ Σὺν τε εὐρος τε ἔπεισε post ζέφυρός τε add. νότος τε δισάεις ¹⁰ κυλιόσων pro κυλίνδων ¹¹ ὡς deest ¹⁴ ἀναμέσον ¹⁵ οὕτως ²⁰ Θρακίαν ²³ ἀπολείπει τε ²⁴ ὁ Ἴπποκράτης εἶ τις ²⁵ τὰ deest ³¹ θρακία ³³ πρὸς pro εἰς νεφετώδης ³⁴ δὲ ὁ θρακίας

τώδης δὲ Νότος, καὶ Ζέφυρος, καὶ Εὐρος. Ἐνιοὶ δὲ τὸν Νότον οἶονται διὰ παντὸς ὑγρὸν εἶναι τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. Φαίνεται γὰρ ἐνίοτε ξηρὸς γινόμενος, ὃν καὶ προσαγορεύουσιν οἱ πολλοὶ Λευκόνοτον· ἀλλὰ κἂν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν Ἰπποκράτης ἐπὶ τῆς πρώτης καταστάσεως ἔφη· γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐπὶ τὰ νότια καὶ μετ' αὐχμῶν. Τοιοῦτος δὲ νότος ἐνίοτε καὶ σφοδρὸς γίνεται, εἰ καὶ μὴ αἰετὴν τὴν κίνησιν οὐ σαφῆ ἔχει. Ἄλλος δὲ 5 νότος μαλθακὸς ἐστίν, ὃς ἀναίσθητον ἔχει τὴν κίνησιν ἐν τῷ περιέχοντι, καὶ κατὰ τὰ νέφη· ἔστι δὲ θερμὸς οὗτος διὰ παντὸς· ὁ δὲ Λευκόνοτος καλούμενος καὶ ψυχρὸς ἐνίοτε φαίνεται. Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ Ἐτήσιοι, οἳ περιίστανται τοῖς μὲν περὶ δυσμᾶς οἰκοῦσιν ἐκ τῶν Ἀπαρκτίων εἰς Θρασκίας, Ἀργέστας, καὶ Ζεφύρους, ἀρχόμενοι δὲ ἀπὸ τῆς ἄρκτου, τελευταῖοι δὲ εἰς τοὺς πόρθω, τοῖς πρὸς ἕω περιίστανται μέχρι τοῦ Ἀηλιώτου. Οὗτοι γοῦν 10 κατὰ τὴν τοῦ κυνὸς ἀνατολὴν πνέουσι, καὶ τὸ καῦμα τοῦ θέρους πραῦνεν εἰώθασιν καὶ πνίγος ἕξ ἀνάγκης ἔπεται τοῦ θέρους, ὅντος τῇ φύσει θερμοῦ αἰετὴν, εἰ μὴτε οἱ πρόδρομοι καλούμενοι πνέουσι, μὴτε οἱ ἐπόμενοι, οὓς καλοῦσιν Ἐτησίας, οὓς περ' ἂν διορίζει καὶ ἡ τοῦ κυνὸς ἐπιτολή. Μεγάλην δὲ ὠφέλειαν καὶ βλάβην ὁ ἄνεμος πολλάκις ἐπιφέρει· ἐπειδὴ οὐκ αἰετὴν συμφέρει εἰσάγειν εἰς τὸν ἀέρα τὸν ἀνθρωπινόν, ὡς χειμῶνος μὲν διὰ κρύος, ἐν θέρει 15 δὲ διὰ θάλπος· καὶ πρὸς τούτοις, ὅτε φυλάττεσθαι δεῖ τοὺς ἀνέμους, ὥστε διὰ τούτους οὐ μόνον αὐτὸν τὸν καλὸν ἀέρα φεύγομεν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ τὸν πλησίον θύρας καὶ θυρίδος ἄνεμον εἰσπνέοντα σφοδρῶς ἄγειν τὸν κάμνοντα. Ἐπ' ἐκείνων δὲ μάλιστα φεύγομεν ἄνεμον, ἐφ' ὧν εὐλαβούμεθα παθεῖν τι τὸ νευρῶδες γένος· ὥσπερ γε πάλιν τὸν ἥλιον ἐπὶ τῶν σηπομένων ὡς πρὸς τὴν αἰμοῤῥαγίαν ἐπιτηδείως ἔχόντων. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν 20 ἀνέμων γενικῶς τε καὶ εἰδικῶς εἰρησθῶ· νῦν δὲ μερικῶς περὶ τοῦ Νότου τε καὶ Βορέου, καὶ τῶν βλαβῶν ἃς αὐτοὶ εἰσάγουσιν. Ἐναντίαν μὲν οὖν κρασιν οὗτοι οἱ ἄνεμοι ἔχουσι. Βορρῶς γὰρ ξηρὸς καὶ ψυχρὸς ἐστίν, ὁ δὲ Νότος θερμὸς καὶ ὑγρὸς τῇ φύσει. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ἀναλίσκει ἅπαντα τὰ ἐκ τοῦ σώματος περιττά, καὶ τὰ ὄργανα στηρίζει, καὶ σφίγγει, καὶ συνάγει, καὶ τὰς ψυχικὰς καὶ φυσικὰς ἐνεργείας βελτίους ποιεῖ, ὥστε τὰ σώματα 25 εὐηκοώτερα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὐχρόα ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνει, καὶ τὰ ὄμματα δάκνει, καὶ παροξύνει τὰς προὔπαρχούσας ὀδύνας κατὰ τὸν θώρακα. Νότος δὲ μείζω κακὰ ἐπιφέρει· καὶ γὰρ διαλύει τὰ σώματα, καὶ καρηβαρίας, καὶ δυσηκοῖαν ἐργάζεται, καὶ ἰλίγγους ποιεῖ, οἳ προηγοῦνται ἐπιληψίας καὶ ἀποπληξίας, καὶ ἄλλα μοχθηρὰ συμπτώματα ἀποτελεῖ, ὡς τὴν δυσκηνσίαν κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς καὶ σύμπαν τὸ σῶμα, 30 καὶ τὴν κοιλίαν ὑγραίνει. Διὸ εἰκότως εἶπε· Νότοι βαρυνήκοι, ἀχλυώδεις, καρηβαρικοί, νωθροί, διαλυτικοί· αἱ γὰρ ἐνεργεῖαι γίνονται διὰ τῶν στερεῶν τοῦ ζῆου μορίων, ταῦτα δὲ βαρύνεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργεῖ χειρὸν ὑπὸ πλήθους τῶν ὑγρῶν. Καὶ οὐ θαυμαστὸν τὸν Ἰπποκράτην ταῦτα περὶ τοῦ Νότου εἰρηκέναι, εἰ τεκμαίρεσθαι τις ἐθέλει, ὅποια τις

ΚΥΗΝ: ⁷ ὃς τε pro ὁ δὲ ⁸ Ἐτησία ⁹ θρασκίας Ἀργέστους ¹⁰ post τοῖς add. δὲ ¹¹ εἰ deest ¹² διορίζει ¹³ χειμῶνες ¹⁴ ὅτι pro ὅτε ¹⁵ θυρίδας ¹⁶ τὸν ευρωδες ¹⁷ νυνι ¹⁸ οἱ deest ¹⁹ φυσικὰς καὶ ψυχικὰς βελτίω ²⁰ καρηβαρείας ²¹ βαρυνήκοι ²² πλήθος

κρᾶσις, ὡς εἶπον, εἴη τοῦ ἀνέμου τούτου. Δῆλον γὰρ ὅτι τὴν ὑγρὰν καὶ θερμὴν τὴν φύσιν ἔχει· τὰ δὲ τοιαῦτα πάντα τὴν κεφαλὴν ἀναπληροῖ, ὅθεν καὶ καρηβαρίαί, καὶ ἀχλύες περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γίνονται. Ὅταν δὲ ὁ ἐγκέφαλος τῆς ὑγροτέρας αἰσθάνηται καταστάσεως, ἐξ ἀνάγκης καὶ αἱ καθ' ὄρμην ἐνέργειαι κακίους γίνονται καὶ ἔνθεν αἱ τοῦ σώματος

5 νωθρότητες ἐπιτελοῦνται, καὶ ὡσπερ αἱ διαλύσεις τινές. Ὅταν οὖν ὁ νότος δυναστεύη, ταῦτα γίνεσθαι φησι· τὰναντία δὲ ἐν ταῖς βορείοις καταστάσεσι συμβαίνει. Ὡς γὰρ νότος νωθρὰ ποιεῖ τὰ σώματα, οὕτω καὶ βορρᾶς εὐκίνητα· ὡς ἐκεῖνος διαλύει, οὕτω καὶ οὗτος εὔτονα ποιεῖ· ὡς ἐκεῖνος δυσηκοίαν, οὕτως ὁ Βορέης εὐηκοώτερα ἐργάζεται· ὡς ἐκεῖνος ὑγραίνει τὰς κοιλίας, οὕτως οὗτος ξηραίνει· ὡς πάλιν Νότος βάρους τῆς κεφαλῆς, οὕτως

10 ὁ Βορέης, τὰ περιττὰ ἀναλίσκων, κουφότερον ὄλον τὸ σῶμα ποιεῖ. Προστίθησι δὲ ὅτι τοῦ Νότου δυναστεύοντος πάσχουσιν ἔλκεα μαδαρά, μάλιστα στόμα, αἰδοῖον, καὶ τᾶλλα, ὅπερ ἀληθές ἐστι· καὶ τούτου αἰτία ῥαδίως εὐρίσκεται. Τὰ γὰρ σηπόμενα διὰ τὸ θάλλπος μάλιστα σήπεσθαι, συντελούσης εἰς τὸ αὐτὸ καὶ ὑγρότητος· ὁ δὲ Νότος ἀμφοτέρας ἔχει ποιότητος ταύτας, τουτέστι τὴν θερμότητα, καὶ τὴν ὑγρότητα. Εὐλόγως οὖν ἐν τῇ νοτίῳ

15 καταστάσει ταῦτα οἱ ἄνθρωποι πάσχουσιν· ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις τῶν τόπων οὐ μικρὸν πρὸς τὸ δέχεσθαι σηπεδόνας ποιεῖ· καὶ γὰρ τὸ στόμα καὶ τὰ αἰδοῖα πολλὴν ὑγρότητα τῇ φύσει κέκτηται, καὶ προσέτι τοὺς ἀδένας ἔχουσιν ἐγγύς, οἵπερ πάντα τὰ περιττὰ εἰσδέχεσθαι πεφύκασιν. Ἄλλα καὶ αἱ τῶν αἰδοίων σηπεδόνες συμβαίνουσιν αἰεὶ, ὅταν ὑγρότερον μᾶλλον τὸ θέρος, ἢ ἀπνότερον, ἢ νοτιώτερον γένηται· τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ πολὺ τοῦ κατὰ

20 φύσιν ἀποκεχωρηκὸς εἰς ὑγρότητα καὶ ἀπνοίαν, οὐ μόνον τῶν αἰδοίων σηπεδόνας ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ἄλλου μορίου παντός. Τοιαύτη μὲν ἦν κατάστασις, ἣν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν αὐτὸς περιγράφει οὕτως· ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἀπνοία διὰ τέλεος. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν· ἄνθρακες ἐν Κρανῶνι οἱ θερινοί· ἕν καύμασιν ὕδατι λαύρω δι' ὄλον· ἐγένετο δὲ μᾶλλον νότῳ. Καὶ μὴν αἱ ἐπ' ὀλίγον ἐκτροπαὶ γινόμεναι, καὶ μὴ

25 μόνον αἱ ἀθρόως, τῶν αἰδοίων ἀπτονται, εἴπερ αὐτὰ σήπεσθαι πεφύκασιν ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσι. Ταῦτα οὖν οἱ ἄνθρωποι ἐν νοτίῳ καταστάσει πάσχουσιν· ἀλλὰ δὲ κατὰ τὴν βορείον, ὡς βῆχας, φάρυγγας, κοιλίας σκληροτέρας, δυσουρίας φρικώδεις, ὀδύνας τῶν πλευρῶν καὶ στηθῶν. Καὶ βῆχες μὲν, διὰ τὴν τῶν ὀργάνων ἀναπνευστικῶν δυσκρασίαν, καὶ τὴν τῆς φάρυγγος τραχύτητα γίνονται· πάσχει γὰρ ἡ φάρυγξ τοῦ

30 βορέου πνέοντος, ἐπειδὴ ξηραίνεται καὶ σήπεται, καὶ διὰ τοῦτο σκληρὰ γίνεται. Ἄλλα καὶ ἡ κάτω γαστήρ σκληρὰ διαχωρεῖ διὰ τὴν ξήρανσιν τῆς καταστάσεως. Ἐπεὶ δὲ μὴ μόνον ξηραίνει ὁ βορρᾶς, ἀλλὰ καὶ ψύχει, διὰ τοῦτο καὶ ἡ κύστις βλάπτεται, ὅθεν αἱ δυσουρίαι. Τὰ γὰρ ἄναιμα ῥαδίως ἀπὸ τῶν ψυχόντων αἰτίων πάσχει. Οὐ μόνον δὲ αὕτη τοῦ βορρᾶ ψυχρότης τὰς δυσουρίας τίκει, ἀλλὰ καὶ τὰς φρίκας, καὶ τοὺς πόνους

KŪHN: ¹ post εἴη add. ἡ ⁶ post δὲ add. σχεδὸν ⁸ εὐηκοώτερα ¹³ σήπεται ¹⁷ ἄπερ
¹⁸ αἱ deest ²¹ ἄλλον ²² αὐτὸς deest ²³ δ' ἀτέλεος ²⁸ ἐν καύμασιν ²⁴ ἐγένετο καὶ pro δὲ
²⁶ προφάσωσιν ³¹ ξήρασιν

τῶν πλευρῶν, ἢ τοῦ θώρακος ἢ τῶν στήθῶν. Ὅκοταν οὖν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα προσδέχεται δεῖ μᾶλλον τὰ νοσήματα· τοῦτο γὰρ εἰπὼν φαίνεται περὶ τῶν ἰσχυρῶν νοτίων καὶ βορείων καταστάσεων, τῶν ἐπὶ πλεόν ἐν χρόνῳ γινομένων, ὅπερ σημαίνει διὰ τὸ ρῆμα δυναστεύειν· ἵνα γνῶμεν, οὔτε περὶ τῶν ἀνέμων ἐν βραχεῖ χρόνῳ πνεόντων, οὔτε ἐπὶ πλείοσιν ἡμέραις, ἀσθενῶς δέ, ἀλλὰ σφοδρῶς, τὸ δυναστεύειν εἰρησθαι. 5

ΙΔ'. Ἦν μᾶλλον δυναστεύῃ, ἀρχμῆσιν οἱ πυρετοὶ ἔπονται, καὶ ὄμβροισιν, ἐξ ὁποίων ἂν οἱ πλεονασμοὶ μεταπέσωσι, καὶ ὅπως ἂν ἔχοντα τὰ σώματα παραλάβωσιν ἐκ τῆς ἐτέρας ὥρης καὶ ὁκοίου τινὸς οὖν χυμοῦ δυναστεύοντος ἐν τῷ σώματι.

Ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἄμεινόν ἐστι τοῦτο γεγραμμένον ὡς πῶς ἐν τοῖσιν ἀρχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται. Φησὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀρχμοῖς μὴ πολλοὺς πυρετοὺς γίνεσθαι, ἀλλὰ ὀξεῖς· 10 χολωδέστεροι γὰρ οἱ χυμοὶ γίνονται, καὶ ὀλίγα νοσήματα γίνεται. Ὅπερ αὐτὸς ἔλεγεν εἰπὼν· τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ ἀρχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἦσσαν θανατώδεις. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀρχμοῖς τὰ περιττὰ ὑγρὰ διαφορεῖται ἐν ταῖς ἐπομβρίασι σήπεσθαι πέφυκε τὰ ἀθροιζόμενα ἔνδον τοῦ σώματος, εἰ μὴ τις ἐκκαθαίρει τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀθροιζόμενα τοῖς γυμνασίοις καὶ βαλανείοις. Καὶ αὐτὰ 15 μὲν κενούται μᾶλλον ἐν ταῖς ξηραῖς καταστάσεσιν. ἤπερ ἐν ταῖς ὑγραῖς· ὥστε τοὺς ἀρχμοὺς προκρίτεον τῶν ἐπομβριῶν ὡς ὑγιεινότερους, εἰ καὶ ὀξεῖς πυρετοὺς ἐπιφέρουσιν. Ὅ δὲ λέγει καὶ ὄμβροισιν, ἐνδείκνυται καὶ ταῖς ὑγραῖς καταστάσεσιν ἔπεσθαι πυρετούς· μάλιστα μὲν εἰ πλεονασμοὶ καὶ τὰ περιττώματα παρείη, καὶ τὰ σώματα τὴν κακίαν ἐκ τῆς ἄλλης ὥρας καὶ τῆς καταστάσεως αὐτῆς λάβοι. Γίνονται δὲ ὡς τὰ πολλὰ πυρετοὶ καὶ εἰκότως. Ἦ γὰρ 20 πλείων ὑγρότης, πέττεσθαι δεομένη, ἐν πλείονι πέττεται χρόνῳ, ὡς μακρὰ νοσήματα γίνεσθαι· πρόσεστι δὲ καί, ὃ αὐτὸς φησὶ, τὸ πλεονάζον ὑγρὸν, ψυχρότερον ὄν καὶ φλεγματικώτερον, ὡς καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζεσθαι χρονιωτέρους εἶναι τοὺς πυρετούς. Ὅποιον δὲ τρόπου ἔπονται αἱ νοῦσοι, οὐκ εἶπεν αὐτὸς σαφῶς, ἀλλ' ἠνίτητο εἰπὼν, ὅπως ἂν ἔχοντα τὰ σώματα, τουτέστιν εὐάλωτα ταῖς νούσοις, ἢ μή, καὶ οἷους ἔχουσι χυμοὺς ἔνδον 25 ἀθροιζόμενους· ὁκοῖοι γὰρ ὅσιν οἱ χυμοὶ, τοιαῦτα ἔσσονται καὶ αἱ νοῦσοι. Περὶ δὲ τούτου ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ οὐ χρὴ τὰ αὐτὰ νῦν εἰπεῖν.

ΙΕ'. Ἀτὰρ ἀνδραῖα νότιαι, βόρειον διαφέρει γὰρ καὶ τ' ἄλλα οὕτω. Μέγα γὰρ καὶ τοῦτο, ἄλλος γὰρ ἐν ἄλλῃ ὥρῃ, καὶ χώρῃ μέγας· οἷον τὸ θέρος χολοποιόν, ἢ ἔναιμον, τ' ἄλλα 30 ὡς ἕκαστα.

Ὅτι οὐδὲν διαφέρει ξηρόν, ἢ ἀρχμηρόν, ἢ ἀνυδρον εἰπεῖν, πρόδηλον παντὶ ἐν τῇ τῶν ἑλλήνων διαλέκτῳ μετρίως ἐσκεμμένῳ. Εἰσὶ μὲν οὖν ἀνυδραῖα, οὐ βόρειαι μόνον ἀλλὰ καὶ νότιαι, εἰ καὶ νότος ὑγρὸς τὴν φύσιν ἐστίν. Ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν τὴν νοτίαν καὶ ἀνυδρον κατάστασιν ἔγραψεν, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς εἶπεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ·

ΚΥΗΝ: ² εἰπεῖν ⁴ post γνῶμεν add. ὅτι ⁷ καταπέσωσι ¹⁷ ἐπομβριῶν ὃ δὲ ¹⁸ post εἰ add. οἱ ²⁰ λάβῃ post πυρετοὶ add. μακροὶ ²¹ τὰ νοσήματα ²² προσέτι ²⁴ ὅπως ²⁸ βόρειαι

γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐπὶ τὰ νότια, καὶ μετ' ἀνῆμων. Τοιαῦται μὲν καταστάσεις πολὺ τῶν φύσει διαφέρουσι· καὶ γὰρ νόσους ἀνάλογον τῇ μεταβολῇ αὐτῶν ἐπιφέρουσι. Ἄλλα καὶ εἰ χυμοὶ ἐξαλλάττονται, ὡς τὸν εἰωθότα ἐν τῷ θέρει πλεονάζειν, ἐν τῷ φθινοπώρῳ ἢ καὶ ἐν τῷ ἥρῳ πλεονάζοντα τυγχάνειν, τότε καὶ τὰ νοσήματα τῇ φύσει τοῦ χυμοῦ
 5 ἔπονται. Καὶ τοῦτο εἶναι μέγα τι χρῆμά φησι, καὶ οὐδ' ὅλως ἀμελητέον. Παραδείγματι δὲ σαφηνίζει τὸ ῥητόν· τὸ θέρος, φησί, χολοποιόν, ἦρ ἔναιμον. Ἐν δὲ τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου σαφῶς διελέγετο περὶ χυμῶν καὶ τῶν ὠρῶν αὐτῶν. Αὔξεται δὲ φησιν, ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ μὲν φλέγμα τοῦ χειμῶνος, τοῦτο γὰρ τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ψυχρότατον γὰρ ἐστί. Καὶ πάλιν· τοῦ ἥρος τὸ αἷμα αὔξεται·
 10 εἶτα τὴν αἰτίαν προστίθει· τὰ τε γὰρ ψύχρα ἐξανίει καὶ τὰ ὕδατα ἐπιγίνεται, τὸ δὲ αἷμα κατὰ ταῦτα αὔξεται. Καὶ περὶ θέρους λέγει τάδε· τοῦ δὲ θέρους ἢ χολῆ ἀείρεται ἐν τῷ σώματι, καὶ παρατείνει εἰς τὸ φθινόπωρον, ἢ δὲ μέλαινα χολῆ τοῦ φθινόπωρου πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστίν. Εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ ἥρῳ τὸ φλέγμα, ἢ ἐν τῷ θέρει ἢ μέλαινα χολῆ, ἢ καὶ ἄλλος τις χυμὸς, ὃς μὴ εἴη αὐτῷ κατὰ φύσιν, τοιαῦτα ἂν νοσήματα ποιήσει, οἷός-
 15 περ ἂν χυμὸς εἴη. Ὁ δὲ λέγει, τ' ἄλλα τὸν χειμῶνα καὶ τὸ φθινόπωρον σημαίνει· ἐν ἐκείνῳ γὰρ τὸ φλέγμα, ὡς εἴρηται, ἐν τούτῳ δὲ ἢ μέλαινα χολῆ ἐπικρατεῖ.

ΙΓ'. Αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ αἱ μέγιστα μάλιστα· καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταλλαγαί, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι. Τὰ δὲ ἐκ προσαγωγῆς γίνεται, αἱ ὥραι αὐταὶ ἀσφαλέσταται· ὥσπερ καὶ διαίται, καὶ ψῦχος, καὶ θάλλπος μάλιστα ἐκ προσα-
 20 γωγῆς, καὶ ἡλικίαι καὶ οὕτω μεταβαλλόμεναι.

Ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς μετὰ τῆς ἡμετέρας ἔχει ἐξηγήσεως, ὅπου εἴρηται ἡμῖν καὶ ὁποίας μεταβολὰς χρῆ νοεῖσθαι ἐνθάδε καὶ κατὰ πόσους τρόπους ἢ γραφῆ ποικίλλεται. Ὡσπερ οὖν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα νοσήματα τίκτουσιν, οὕτω καὶ μεγάλαι μεταλλαγαί, ἐν ταῖς ὥραις γινόμεναι, καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ τὸν βίον συμβαίνουσιν,
 25 εἰ ἀθρόως γένοιοντο, νόσους ἐπιφέρειν εἰώθασι. Τὰ δὲ ἐκ προσαγωγῆς τε καὶ ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν γινόμενα, οὐχ οὕτω ἀλλὰ καὶ ὥραι καὶ διαίται, καὶ ψῦχος, καὶ θάλλπος, μάλιστα ἐκ προσαγωγῆς καὶ κατὰ μικρὸν μεταβάλλοντα, ἀσφαλέστατά εἰσιν, ὥσπερ ἔδειξεν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἐνθα περὶ μεταβολῆς τοῦ ἔθους διαλέγεται.

ΙΖ'. Φύσιες δὲ ὡς πρὸς τὰς ὥρας· αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὔ και
 30 κακῶς, πεφύκασιν· αἱ δὲ πρὸς τὰς χώρας, καὶ ἡλικίας, καὶ διαίτας, καὶ τὰς ἄλλας καταστάσεις.

Οὐκ ἔστι χρεὼν νῦν τὰ ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐνθάδε μεταφέρειν. Ἰκανὸν γὰρ εἶδέναι, ὅτι μία μόνον κρᾶσις εὐκράτος τε καὶ ἀρίστη ὑποτίθεται· δύσκρατοι

KŪHN: ³ οἱ pro εἰ ⁶ φύσεως ⁷ ἀνθρώπων ⁹ post τοῦ add. δὲ ¹³ post φλέγμα
 add. εἴη ¹⁶ ὁ χυμὸς Ὁ δὲ τὰ ἄλλα ¹⁷ νοσήματα ²¹ ἔχεις ²⁶ γινόμενα οὕτως ³¹ κατα-
 στάσεως ³³ μόνη

δὲ καὶ μοχθηραὶ ὀκτώ. Αὐταὶ δὲ εἰσιν, ἢ ἀπλαῖ ἢ συνεζευγμέναι· καὶ ἀπλαῖ μὲν τέσσαρες, ὡς ἡ θερμὴ, ἡ ψυχρὰ, ἡ ξηρὰ, ἡ ὑγρὰ, συντιθέμεναι δέ, θερμὴ καὶ ξηρὰ, ὑγρὰ καὶ θερμὴ, ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ, ψυχρὰ καὶ ξηρὰ. Πρὶν δὲ περὶ αὐτῶν λέγειν, πρόκειται μοι εἰπεῖν, τί ποτε σημαίνεται πρὸς τοῦ τῆς φύσεως ὀνόματος. Σημαίνει γοῦν τὴν πρώτην οὐσίαν, ὑποβεβλημένην ἅπασιν τοῖς γεννητοῖς καὶ φθαροῖς σώμασιν· ὅθεν ἔνιοι τῶν 5 παλαιῶν φιλοσόφων παρονομασθέντες ἐκλήθησαν φυσικοί. Καὶ οὕτως οἱ περὶ φυτῶν ἢ βοτανῶν γράψαντες, τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἐξηγούμενοι, τὴν αἰσθητὴν αὐτῶν φύσιν διδάσκουσιν λέγονται. Νῦν δὲ λέγει φύσιν αὐτός, ἣν ἡμεῖς κρᾶσιν καλοῦμεν, ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὑγροῦ, ξηροῦ, θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, ἢ καὶ ἐκ τεσσάρων χυμῶν, αἵματος, φλέγματος, καὶ χολῆς ἀμφοτέρας συγκειμένην. Καὶ αὐτὸς ταύτην τὴν φύσιν λέγει εὖ καὶ κακῶς 10 πεφυκέναι, ἢ πρὸς τὸ θέρος, ἢ πρὸς τὸν χειμῶνα, ἢ πρὸς τὰς χώρας, καὶ ἡλικίας, καὶ διαίτας καὶ τ' ἄλλα ἐπιτηδεύματα. Ὡς αἱ ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ φύσεις ἄριστα διάκεινται πρὸς τὸ θέρος, αἱ δὲ θερμαὶ καὶ ξηραὶ πρὸς χειμῶνα, κακῶς δὲ πρὸς τὸ θέρος, ὡς καὶ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ κακῶς πρὸς χειμῶνα. Ἄλλαι δὲ φύσεις μετρίως ἔχουσιν, ὥσπερ ὑγραὶ καὶ θερμαὶ κατὰ τὸ θέρος καὶ χειμῶνα· καὶ θέρους βέλτιον διάκεινται, ὡς ὑγραὶ, καὶ πάλιν τοῦ 15 χειμῶνος βέλτιον, ὡς θερμαί. Οὕτω δὲ καὶ πρὸς τὰς χώρας, αἱ ὑγραὶ φύσεις πρὸς τὰς ξηράς, αἱ ξηραὶ πρὸς τὰς ὑγρὰς, αἱ δὲ θερμαὶ καὶ ψυχραὶ ὁμοίως πρὸς τὰς ἐναντίας εὖ πεφύκασι. Τῶν δὲ ἡλικιῶν ὁ αὐτὸς λόγος· καθάπερ γὰρ ἀναλόγως ἔχει ἡ ἡμέρα πρὸς τὸν ὄλον ἐνιαυτόν, ὡς τῷ μὲν ἐωθινῷ καιρῷ τὸ ἔαρ εἰοικέναι, τῇ δὲ μεσημβρία τὸ θέρος, τῇ δ' ἐσπέρα τὸ φθινόπωρον, τῇ δὲ νυκτὶ τὸν χειμῶνα, οὕτω καὶ ἡλικία. Ἡ μὲν γὰρ τῶν παιδῶν τῷ ἡρὶ 20 εἰοικεν, ἡ τῶν ἀκμαζόντων τῷ θέρει, ἡ τῶν παρακμαζόντων τῷ φθινοπώρῳ καὶ ἡ τῶν γερόντων τῷ χειμῶνι. Ὅμοια οὖν ὥρα ὠφελεῖ, ἀνομοία δὲ βλάπτει. Ὁ δὲ λέγει, τὰς ἄλλας καταστάσεις, σημαίνει τὸν περιέχοντα ἡμᾶς ἀέρα· καὶ γὰρ αἱ διαφοραὶ τῶν νοσημάτων ἐπὶ μὲν τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσει γίνονται, διὰ τὴν ἐκάστου φύσιν τε καὶ διαίταν, ἣν ὑγιαίνων διαιτᾶται. Λέγω δὲ διαίταν, οὐ τὴν ἐν τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομέ- 25 νοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οἷον ἀργαίαις, γυμνασίαις, λουτροῖς, ἀφροδισίοις, ὕπνοις, ἀγρυπνίαις, ἅπασί τε τοῖς ὅπως οὖν γινομένοις κατὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα, ἅπερ καὶ ἐνὶ ὀνόματι ἔθος αὐτῷ ἐπιτηδεύματα καλεῖν.

ΙΗ'. *Τῶν νούσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας καὶ κακῶς πεφύκασι καὶ ἡλικία πρὸς ὥρας, καὶ 30*
χώρας, καὶ διαίτας καὶ πρὸς τὰς καταστάσεις νούσων.

Τῇ θερμῇ φύσει καὶ ἡλικία, καὶ ὥρα, καὶ τῇ καταστάσει τε καὶ χώρᾳ ἴσμεν οἰκεία εἶναι τὰ θερμὰ νοσήματα, ταῖς δὲ ψυχραῖς τὰ ψυχρὰ, ὡς καὶ ταῖς ξηροτέραις τὰ ξηρότερα, καὶ ταῖς ὑγροτέραις τὰ ὑγρότερα. Ὅθεν εἰ καῦσος ἐν τῷ θέρει γένοιτο, οὐ πάνυ θαυμαστόν, πέφυκε γὰρ πρὸς τὴν ὥραν ἐκείνην· εἰ δὲ ἐν τῷ χειμῶνι συστῆ, ἰστέον, ὅτι

ΚΥΗΝ: ² καὶ ψυχρὰ ¹⁹ τῇ δὲ ἐσπέρα ²² ὁμοία ἀνόμοια ²⁴ τε φύσιν τε ²⁷ γενο-
μένοις ²⁹ εὖ καὶ κακῶς ³⁰ καταστάσεις

οὐ δύναται τότε γίνεσθαι ἄνευ μεγίστης διαθέσεως. Μηδὲ γὰρ ἄν συσταίη ποτὲ ἑτέρως, εἰ μὴ διὰ τὴν τῆς αἰτίας ἰσχὺν ἐνίκησε τὴν ἐκ τῆς ὥρας ἐναντίωσιν. Διὸ τῶν ἴσων τὸ μέγεθος καύσων ὀλεθριώτερός ἐστιν ὃ ἐν χειμῶνι συνιστάμενος, ὥστε οὐκ ἄληθές, ὅπερ φασί τινες, οἰκεῖον εἶναι τῇ τοῦ κάμνοντος φύσει τὸ νόσημα τὸ κατὰ τὴν κρᾶσιν ἐναντίον, ὡς

5 εἰ καὶ ἐπιτήδειον εἴρηται. Προσέχειν μὲν οὖν δεῖ τὸν νοῦν τοῖς ὑφ' Ἴπποκράτους εἰρημένοισι, νόσους μὲν εὖ πεφυκέναι πρὸς τὰς ὥρας, ὡς μὲν πρὸς γένεσιν, τὰς ὁμοίας, ὡς δὲ πρὸς λύσιν, τὰς ἐναντίας. Οὕτω καὶ ἡλικία καὶ φύσεις· αἱ ψυχραὶ μὲν φύσεις πρὸς θερμὰς ὥρας, αἱ δὲ θερμαὶ πρὸς ψυχράς εὖ πεφύκασιν· καὶ αἱ ἡλικίαι, ὡς τῶν γερόντων πρὸς θέρος, τῶν δὲ ἀκμαζόντων πρὸς χειμῶνα. Οὕτω καὶ πρὸς τὰς χώρας ἔχουσι καὶ αἱ νόσοι καὶ

10 αἱ ἡλικίαι, ὅτι ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις αἱ νόσοι θερμαὶ συμβαίνουσι, καὶ ἐλάττονα κίνδυνον ἐπιφέρουσι, καὶ ὅτι αἱ θερμότεραι τῶν ἡλικιῶν ἐν ταῖς χώραις ταῖς ψυχροτέραις μᾶλλον ὑγιαίνουσιν, ἐν δὲ ταῖς θερμοτέραις αἱ ψυχρότεραι καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ποιότητας ἀναλόγως. Ἄλλὰ καὶ νόσοι καὶ ἡλικίαι πρὸς τὰς διαίτας κακῶς καὶ εὖ πεφύκασιν. Καὶ περὶ μὲν τῶν νόσων αὐτὸς πολλαχοῦ λέγει· ὡς ὅταν φησί, ὑγραὶ πᾶσαι δίαται τοῖς

15 πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι· καὶ τάδε, αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαται καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν ἀεὶ πάθει, καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, οὗ μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραὶ· καὶ ἐξῆς, ἐν τῆσι λεπτήσι διαίτησιν ἀμαρτάνουσιν οἱ νοσοῦντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται καὶ ὅταν ἄριστον καὶ ὠφέλιμον παράγγελμα δίδωσι κατὰ τόνδε τὸν ἀφορισμὸν, ὁκόταν ἀκμάζη τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρεέσθαι· καὶ πάλιν ἐφεξῆς πολλὰ προστίθησι

20 πρὸς τὴν ἐν ταῖς νόσοις δίαταν, ἵνα μὴ λέγω τι περὶ τῶν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων νοσημάτων καὶ τῶν μυριάκις εἰρημένων αὐτῷ. Ἡλικίαι δέ, ὡς καὶ νόσοι, ξηρότεραι μὲν πρὸς τὰς ὑγροτέρας διαίτας, αἱ δὲ ὑγρότεραι πάλιν πρὸς τὰς ξηροτέρας εὖ πεφύκασιν. Καὶ ἐπὶ τῶν νόσων, καὶ τῶν καταστάσεων, καὶ τῶν ἄλλων, κακῶς διακειμένων τὰ ἰάματά ἐστιν ἐναντία. Διὰ τοῦτο αἱ ἐναντία ἡλικίαι τε καὶ νόσοι πρὸς τὰς ἐναντίας διαίτας καλῶς,

25 αἱ ὅμοιαι δὲ πρὸς τὰς ὁμοίας κακῶς διάκεινται, πλὴν εἰ μὴ περὶ συμέτρου ἡλικίας πρὸς σύμμετρον δίατάν τε καὶ ὥραν, γένοιτο παραβολή, τότε γὰρ αἱ ὅμοιαι ὑπὸ τῶν ὁμοίων εὖ διάκεινται, ἄλλως δὲ μή. Τὴν δὲ αὐτὴν ἔννοιαν, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ῥημάτων, ἔχεις ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς γεγραμμένην, καὶ πρὸς ἡμῶν ἐξηγησαμένην, μεταβήσομαι οὖν ἤδη πρὸς τὰ ἐξῆς.

30 ΙΘ'. Καὶ πρὸς τὰς καταστάσεις νόσων καὶ ἐν τῆσιν ὥρησι δίαται, καὶ σιτία, καὶ ποτά, οἷα ὅτε ὁ μὲν χειμῶν ἀργὸς ἔργων, καὶ πέποινα τὰ εἰσιόντα καὶ ἀπλᾶ· μέγα γὰρ καὶ τοῦτο αἱ ὀπῶραι δὲ ἐργάσιμοι, ἡλιώσιες. τὰ πινόμενα πυκνά, ἀκατάστατα σιτία, οἶνοι, ἀκρόδρα.

Τὴν δίαταν, καὶ τὰ σιτία, καὶ τὰ ποτά, δεῖ προσφέρειν, ὅτε ἡ τοῦ νοσήματος κατάστασις, καὶ ἡ ὥρα ἀπαιτεῖ, καὶ μὴ διδόναι, ὅτε ταῦτα ἀνάπαλιν ἐνδείκνυσιν. Εἰ γὰρ τις

KÜHN: ² διὰ pro Διὸ ⁹ δὲ deest ¹⁴ τοῖσι pro τοῖς ¹⁵ ξυμφέρει τοῖσιν ²² ἐπεὶ
²³ κακῶν ²⁴ τὰς deest ²⁶ γένηται ²⁸ ἐξηγημένην μεταβήσομεν ³⁰ Καὶ πρὸς τὰς καταστά-
 σιας νόσων desunt ³¹ ὅτι

ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νόσου διδόναι τι ἀξιόλογον ἐθέλοι, οὗτος οὐκ οἶδεν, ὅτι περιέλκει τὴν φύσιν εἰς ἐτέραν πέψιν, ἐγκειμένην πρότερον ἰσχυρῶς τῇ πέψει τῶν νοσοποιῶν χυμῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ. Καὶ τοῦτο ἀεὶ ἀληθές ἐπὶ πασῶν τῶν νόσων, ἐφ' ὧν ὅλως ἐγχειροῦμεν διαίτη τε καὶ θεραπεία. Διακρίνει δὲ αὐτὸς τὰς ὥρας, ἀλλὰ μὴ πάσας· μόνον οὖν τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ὁπώρας. Ἐν δὲ τοῖς ἀφορισμοῖς περὶ χειμῶνος καὶ ἡρος εἶπεν· αἱ κοιλίαι, 5 φησί, χειμῶνος καὶ ἡρος θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι, ἐν ταύταις οὖν ταῖς ὥραις καὶ τὰ προσάσματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλείον ἔχουσι, τροφῆς οὖν πλείονος δέονται. Οὐ μόνον φησὶν ἐν τῷ χειμῶνι πλείω δοτέον, ὅτι καὶ πλείονων ὀρέγονται οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προστίθησιν· ὅτι τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλείον ἔστι καὶ οἱ ὕπνοι μακρότατοι ὅπερ ποιεῖ, ὡς τοὺς ἀνθρώπους ὄζον πέττεσθαι. 10 Ἐκεῖνα δὲ τοιαυτὰ ἔστι, διότι χειμῶνος καὶ ἡρος αἱ κοιλίαι θερμόταται τυγχάνουσιν οὕσαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῷ χειμῶνι, διὰ τὸ περιϋστάμενον κρύος, τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἀποφεύγει καὶ εἰς τὰ ἐντὸς ὑποχωρεῖ, ἐν δὲ τῷ θέρει πρὸς τὸ συγγενὲς ἀποτείνεται, διὰ τοῦτο συμβαίνει ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ διὰ ψύχους ἀξέανεσθαι, ἐν δὲ τούτῳ, διὰ θάλπος διαφορεῖσθαι. Βούλεται γὰρ Ἴπποκράτης συνδιατίθεσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς 15 ἀέρος καταστάσει· ξηραίνόμενα γὰρ ἐν ταῖς ξηραῖς αὐτοῦ κράσειν, ὑγραινόμενα δὲ ἐν ταῖς ὑγραῖς, οὕτω καὶ θερμαινόμενα ἐν ταῖς θερμοῖς, ψυχόμενα δὲ ἐν ταῖς ψυχραῖς. [Τῆς γὰρ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος θερμοσίας, ἣν ἴσχει κατὰ τὸ θέρει, ὁ ἥλιος αἴτιος, ἐγγὺς τε τῶν κατὰ κορυφὴν ἡμῶν ἀφικνούμενος, καὶ μακροτέραν τὴν ἡμέραν ποιούμενος. Ἄλλὰ τῆς ψυχρότητος τῆς ἐν χειμῶνι ὁ αὐτὸς ἥλιος αἴτιος· καὶ οὐ θαυμαστόν, λοξὸς γὰρ 20 καὶ ταπεινός, ἐν ὀλίγῳ τε χρόνῳ τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν ποιούμενος], τὴν πορείαν αὐτοῦ περαίνει, καὶ τὰς νύκτας μακροτέρας ἀποτελεῖ, ὅπερ οὐ σμικρὸν εἰς τὴν πέψιν συντελεῖν οὐδεὶς ἀγνοεῖ. Προστίθησι δὲ καὶ ἄλλας αἰτίας, ὅτι ὁ χειμῶν ἀργὸς τῶν ἔργων ἔστι, καὶ πέπονα τὰ εἰσιόντα καὶ ἀπλᾶ ἅ πάντα ποιοῦσιν, ὡς μὴ ἀποχωρεῖσθαι τὴν φύσιν ἀλλὰχοῦ, καὶ περιέλκεσθαι εἰς ἕτερόν τι πρῶγμα γενησόμενον, ἀλλὰ ἐγκεῖσθαι μάλιστα καὶ 25 ἀνεμποδίστως τῇ τῶν εἰσιόντων πέψει. Ἀνάπαλιν δὲ συμβαίνει τοῦ θέρους καὶ τοῦ φθινοπώρου, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔγραψε· θέρους, φησί, καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἡρος δεύτερον. Καὶ τοῦτο διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, ὅτι ἐν χειμῶνι ἔμφυτον θερμὸν ἔστι πλείον καὶ τρέφεσθαι δεῖται, διὰ τοῦτο πλείω διδόναι χρὴ· εὐφόρως γὰρ φέρουσιν ἅπαντες πλῆθος τῶν σιτίων ἐν χειμῶνι, δυσ- 30 φόρως δὲ ἐν τῷ θέρει, διότι τὸ πέπτον αὐτὰ καὶ κατεργαζόμενον, τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὀλίγον ὑπάρχει. Εἰ μὲν οὖν ἐν χειμῶνι ὀλιγάκις μὲν, καὶ πολλὰ προσφέρειν ἐθέλοις, οὐκ ἂν ἀμάρτοις· ἐν θέρει δὲ τὸ μὲν ἀθρόον διδόναι ἅπαντι τρόπῳ φευκτέον. Τῶν μὲν ἄλλων δυοῖν ὥρῶν τὸ μὲν φθινοπώρον ἐφεξῆς τῷ θέρει, τὸ δὲ ἕα χειμῶνι· καὶ οὐδὲν ἔργον αἰτίαν εὐρίσκειν. Ἐν μὲν τῷ φθινοπώρῳ τὰ σώματα ἄρχεται ἐμφύχεσθαι καὶ συνάγεσθαι 35

ΚΥΗΝ: ¹ περιέλθει pro περιέλκει ² τῶν deest ³ φύσει deest ⁴ ταῖς deest ⁵ post μόνον add. οὖν ⁶ τοῦ γὰρ περιέχοντος ⁷ ἀλλὰ καὶ ⁸ ὑπὲρ τῆς ⁹ πέπτον

καὶ πυκνοῦσθαι, ἐν δὲ τῷ ἤρι χιλᾶσθαι καὶ ἀραιοῦσθαι. Παραπλησίως δ' ἂν τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡλικιωῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐθῶν, καὶ ἀπὸ τῶν χωρῶν, λαμβάνοι τὰς ἐνδείξεις τῶν σιτίων τε καὶ ποτῶν, ἃ δεῖ προσφέρεισθαι· ἕκαστον γὰρ τούτων ἦτοι ἰσχυρῶν, ἢ ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἐργάζεται, ἦτοι πληθωρικόν, ἢ ἐνδεές, ἢ κακόχυμον τὸ σῶμα. Ὁ δὲ προστίθῃσιν
 5 αὐτός, ἐν ταῖς ὁπώραις, ἀντίκειται τοῖς ἐν χειμῶνι λεγομένοις· ἐκεῖ γὰρ τὰ σιτία ἀπλᾶ, ἐνθάθε ἀκατάστατα, καὶ ἀκρόδρουα καὶ οἶνοι εἰ μὴ ὁπώραν λέγει τὸ μέσον θέρους, ὅπερ οἱ Ἕλληνες ὄραν ὀνομάζουσιν. Ἐπιφέρουσι δὲ καὶ τὸ τῆς ὄρας ὄνομα τῷ φθινοπώρῳ καὶ χειμῶνι, καὶ ἦρι· κατ' ἐξοχὴν δὲ ὄραν ἔτους καλοῦσιν ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ οἱ καρποί, οὓς ὄραιους καλοῦσι τελειοῦνται. Ἡ δὲ τῶν ὄρων τάξις, ὡς αὐτός τε πολλάκις διὰ τῶν ἐπι-
 10 δημιῶν, οἱ τ' ἄριστοι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἔγραψαν, ἦδ' ἐστίν. Ἐπιτολὴ πλειάδος ἀρχὴ θέρους ἐστὶ, μεθ' ἣν κυνὸς ἐπιτολή, τῆς καλουμένης ὁπώρας, ἦν δὴ καὶ αὐτὴν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ θέρους ἐνιοι τίθενται, μεθ' ἣν ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλων ἀρχὴν ποιεῖται φθινοπώρου, κᾶπειτα δύσις πλειάδων χειμῶνος ἀρχὴ γίνεται, εἶτα μετὰ τὸν χειμῶνα, ἰσημερία τὴν ἀρχὴν τοῦ ἤρος ἔχει. Ἐν ὁπώραις οὖν ἠλιώσεις, καὶ οἶνοι· ἠλιώσεις γὰρ
 15 ἀναγκάζουσι πολλάκις πίνειν, καὶ ταῦτὸ τοῦτο ἐπέιγουσι τὰ ἔργα. Οἶνοι δὲ εἰσι πολυειδεῖς· οἱ μὲν γὰρ ὑδατώδεις αὐτῶν ἐλαχίστην τροφήν τῷ σώματι διδόνασιν, οἱ δὲ παχεῖς καὶ σκιρῶδοὶ πολλὸν τρέφουσι, πολὺ μᾶλλον οἱ μέλανες· καὶ οἱ μὲν ὑδατώδεις κατ' οὔρα διαχωροῦσι τάχιστα, διὰ τὸ φθάνειν τάχιστα σχεδὸν ἀναλαμβάνεσθαι ὄλοι, τῶν δ' ἄλλων πάντων, ὅσον ὑπέρχεται τι κατὰ τὴν γαστέρα σαφῶς, ἀναλόγως τῷ χρόνῳ τῆς θρέψεως
 20 ἔχει τὴν διαχώρησιν. Ἐτι δὲ διὰ τὸ χολῶδες περιίτωμα καὶ αἱ ἀγρυπνίαι πολλαὶ γίνονται· ὅθεν καὶ ἡ πιμελή, καὶ ἀπαλὴ σὰρξ ἐκτῆκεται, καὶ τὸ αἷμα αὐτὸ διαφθείρεται. Ἐκ γὰρ τοῦ συνεχοῦς. . . . Ἄλλὰ καὶ τοῖς λουτροῖς καὶ ταῖς τρίψεσιν ὠφέλειαν μεγάλην εἰς ταῦτα πάντα παρέξεις· μάλιστα δὲ ἔσεται πρὸς τὴν ἀγρυπνίαν λυσιτελεῖ· ἐνοχλεῖ γὰρ μάλιστα οὐ μόνον ἐν τοῖς εἰρημένοις πάθεισιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πυρετοῖς. Διὸ πρὸς τοῖς
 25 ἦδη γεγραμμένοις μοι βοηθήμασι καὶ τοῦτο πᾶν θαυμαστὸν εὐρέθη, οὗ ἐπειράθη ἐγὼ πολλάκις· καὶ οὐπλοτε. . . . Δεῖ μὲν οὖν τῶν τότε ἀγρυπνούντων τὰ σκέλη καὶ χεῖρας δεσμεῖν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν ἐπὶ τὸν ὕπνον εἰώθησαν τρέπεσθαι καὶ κελεύειν ἐγρηγορέναι· διοίγειν τέ ποτε, εἰ μύσειεν, ἀναγκάζομεν τὰ βλέφαρα, μέχρις ἂν ἱκανῶς κάμωσιν· εἶτα ἐξαίφνης λύομεν τοὺς δεσμούς, καὶ τὸν λύχνον αἴρομεν, ἡσυχίαν τε πολλὴν
 30 ἰέναι κελεύομεν. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν ἄλλα πολλὰ ἐπιτήδεια εἶναι, ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ ἐπεδείχθη, περὶ ὧν. . . .

KÜHN: ¹ δ' αἰθῆς καὶ ἀπὸ ² χώρων λαμβάνει ³ ἰσχυρὸν ⁴ τῷ χειμῶνι ⁵ καθ' ὃν
 pro ἐν ᾧ ¹⁰ οἱ τ' ἄριστοι ἦδε ¹² τίθενται ἐνιοι ¹⁷ θηρῶδοὶ pro σκιρῶδοὶ πολὺ δὲ ¹⁸ post
 ὄλοι add. πρὸς τὸ ἦπαρ πρὶν τι διὰ τῆς γαστρός ὑπέρχεσθαι ¹⁹ σαφές ²⁴ μάλιστα deest
²⁷ εἰώθησαν ²⁸ μυήσειεν ²⁹ κάμωσιν ³⁰ εἶναι pro ἰέναι

Κ'. Ὡσπερ δὲ ἐκ τῶν ὠρέων τὰς νόσους ἐστὶ τεκμήρασθαι, ἔστι ποτὲ καὶ ἐκ τῶν νοσῶν ὕδατα καὶ ἀνέμους, καὶ ἀνυδρίας προγινώσκειν, οἷον βόρεια, νότια· ἔστι γὰρ εὖ μαθόντι καὶ ὀρθῶς ὅθεν σκεπτεῖα, οἷον καὶ λέπραι τινὲς καὶ περὶ τὰ ἄρθρα πόνοι, ὕδατα ὅταν μέλλει, κνησμώδεις εἰσὶ, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Τῶν ὑδάτων τὰ μὲν ἐστὶ νοσώδη, τὰ δὲ ὑγιεινά, ὅθεν ἐξ αὐτῶν κακὰ εἰκὸς γίνεσθαι καὶ ἀγαθὰ. Ὅσα μὲν οὖν ἐστὶν ἐλώδη, καὶ στάσιμα, καὶ λιμναῖα, ταῦτα ἀνάγκη τοῦ μὲν θέρους εἶναι θερμὰ καὶ παχέα, καὶ ὀσμὴν ἔχοντα· ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ τόπων καὶ ὑδάτων, ἐν ᾧ καὶ τὴν αἰτίαν λέγει κατὰ ταῦτα τὰ ῥήματα, ὅτι οὐκ ἀπορῶει, ἀλλὰ τοῦ τε ὀμβρίου ὕδατος ἐπιτροφεμένου αἰεὶ νέον, τοῦ τε ἡλίου καίοντος. ἀνάγκη ἄχροά τε εἶναι καὶ πονηρὰ καὶ χολώδη, τοῦ δὲ χειμῶνος παγετώδεα τε καὶ ψυχρὰ καὶ τεθλωμένα ὑπὸ τε χιόνος καὶ παγετῶν, ὥστε φλεγματοδέστατα εἶναι. Ταῦτα εἰπὼν, προστίθησι τὰ νοσήματα, ἐκ τούτων γινόμενα· τοῖσι δὲ πίνουσι σπλήνας μὲν αἰεὶ μεγάλους εἶναι καὶ μεμυωμένους, καὶ τὰς γαστέρας σκληρὰς τε καὶ λεπτάς καὶ θερμὰς, τοὺς δὲ ὄμους καὶ τὰς κληῖδας, καὶ τὸ πρόσωπον καταλελεπτύσθαι. Ἐτι δὲ φησὶ, τὰς δὲ κοιλίας ξηροτάτας τε καὶ τὰς ἄνω καὶ τὰς κάτω ἔχειν· τουτέστι τὸν θώρακα, καὶ πᾶν τὸ μετὰ τὸ διάφραγμα τῆς τροφῆς ἀγγεῖον, καὶ τὰ ἔντερα. Ἐφεξῆς δὲ λέγει καὶ τάδε, πρὸς δὲ τουτέοισιν οἱ ὕδρωπεσ καὶ πλεῖστοι γίνονται καὶ θανατωδέστατοι· τοῦ γὰρ θέρους δυσεντερίαί τε πολλαὶ ἐμπίπτουσι, καὶ διάρῥοιαι, καὶ πυρετοὶ τε τεταρταῖοι πολυχρόνιοι. Ταῦτα εἰπὼν περὶ θέρους, ἐξῆς καὶ περὶ χειμῶνος γράφει τόνδε τὸν τρόπον· τοῦ δὲ χειμῶνος τοῖσι νεωτέροισι μὲν περιπνευμονίαί τε καὶ μανιώδη νοσεύματα, τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι καῦσοι, διὰ τὴν τῆς κοιλίας σκληρότητα, τῆσι δὲ γυναιξὶν οἰδήματα ἐγγίνεσθαι, καὶ φλέγμα λευκόν, καὶ ἐν γαστρὶ ἴσχουσι μόλις, καὶ τίκτουσι χαλεπῶς. Πρὸς δὲ τούτοις ἔχει καὶ τάδε· τοῖσι δὲ παιδίοισι κῆλαι ἐπιγίγγονται, μάλιστα καὶ τοῖσιν ἀνδράσι κηροὶ καὶ ἔλκεα ἐν τῆσι κνήμησιν, ὥστε τὰς τοιαύτας φύσεις οὐχ οἷόν τε μακροβίους εἶναι. Περὶ δὲ τοῦ ἐτέρου γένους ἢ καὶ εἴδους ὑδάτων προστίθησι ταῦτα· δευτέρα δέ, ὅσων αἰ πηγαὶ ἐκ πετρώων, σκληρὰ γὰρ ἀνάγκη εἶναι· ἢ εἴτε ὄκου θερμὰ ὕδατά ἐστιν, ἢ σίδηρος γίνεσθαι, ἢ χαλκός ἢ ἄργυρος, ἢ θεῖον, ἢ στυπτηρία ὑπὸ βίης γίνονται τοῦ θερμοῦ. Διὸ πρὸς χρῆσιν καὶ τὴν ὑγίαν ταῦτα ψέγει, ἄριστα δὲ εἶναι φησιν, ὅσα ἐκ μετεώρων χωρίων ῥεῖ καὶ λόφων γερωῶν, διότι ἐστὶ γλυκέα καὶ λευκά, καὶ τοῦ χειμῶνος θερμὰ γίνεται, τοῦ δὲ θέρους ψυχρὰ. Ἐπαινεῖ δὲ μάλιστα ὧν τὰ ῥεύματα πρὸς τὰς ἀνατολάς τοῦ ἡλίου ἐρῶν, καὶ μᾶλλον πρὸς τὰς θερινὰς, ἀνάγκη γὰρ λαμπρότερα, εἶναι, καὶ εὐώδεα, καὶ κοῦφα. Ἀποψηφίσει δὲ τὰ ἄλυκά, καὶ ἀτέραμνα, καὶ σκληρὰ, ὡς πρὸς τὸ πίνειν ἄχρηστα καὶ βλαβερά. Ὀμβρία δὲ κουφότατα καὶ γλυκύτατά ἐστι, καὶ λεπτότατα, καὶ λαμπρότατα. Εἰκότως οὖν φησιν, ὥσπερ ἐκ τῶν ὠρέων τὰς νόσους ἐστὶ τεκμαίρεσθαι, οὕτω ποτὲ ἐκ τῶν νόσων ὕδατα, καὶ τὰ λοιπὰ· καὶ γὰρ, λιθιῶσι μάλιστα

ΚΥΗΝ: ¹ νόσους ⁷ post αὐτὸς add. φησὶν ἀέρων ὑδάτων καὶ ⁸ καὶ ὑδάτων desunt ¹⁰ καὶ τεθλωμένα ¹¹ εἶναι deest ¹³ θερμὰς καὶ λεπτάς τοὺς δ' ¹⁴ τὰς τε pro τὰς δὲ ¹⁹ κατὰ τόνδε ²⁰ νοσήματα ²² παιδίοισιν ²⁵ δευτέρα δὲ ²⁶ post στυπτηρία add. ἢ ἄσφαλτον, ἢ νίτρον ταῦτα γὰρ πάντα ²⁷ πρὸς τὴν ²¹ τε εἶναι ἀποψηφίσει ἄλυκά ²⁴ νόσων

ἄνθρωποι, φησὶν Ἱπποκράτης, καὶ ὑπὸ νεφριτίδων καὶ στραγγουρίας ἀλίσκονται καὶ
 ἰσχυιάδων, καὶ κῆλαι γίνονται, ὅκου ὕδατα πίνουσι παντοδαπά, καὶ ἀπὸ τῶν μεγάλων
 ποταμῶν, εἰς οὓς ποταμοὺς οἱ ἕτεροι ἐμβάλλουσι, καὶ ἀπὸ λίμνης, εἰς ἣν ρεύματα πολλὰ
 ἀφικνοῦνται. Καὶ τὰ πνεύματα ἀλλοιοῖ μάλιστα ὕδατα· τῷ μὲν γὰρ βορέης, ἰσχὺν παρέ-
 5 χεται, τῷ δὲ ὁ νότος· διὸ ἀνάγκη τὴν ἰλὺν καὶ ψάμμον τοῖς τοιούτοις ἐν τοῖς ἀγγείοις
 ὑφίστασθαι, καὶ ἀπὸ τούτων πινομένων τὰ προειρημένα γίνεσθαι νοσήματα. Ἴνα δὲ μὴ
 τοῦτο ἐπὶ πᾶσι συμβαίνειν νομίζωμεν, προστίθησι τάδε, ὀκόσων μὲν ἡ κοιλία εὐροός τε
 καὶ ὑγιηρῆς ἔστι, καὶ ἡ κύστις μὴ πυρετώδης, μηδὲ ὁ στόμαχος τῆς κύστεως ξυμπέπρα-
 ται λίην, οὗτοι μὲν διουροῦσι ῥαδίως, καὶ ἐν τῇ κύσει οὐδὲν ξυστρέφεται· ὀκόσον δ' ἂν
 10 ἡ κοιλία πυρετώδης ἦ, ἀνάγκη καὶ τὴν κύστιν τ' αὐτὸ τοῦτο πάσχειν, ὀκόταν γὰρ θερ-
 μανθῆ ἄλλοι τῆς φύσιος, ἐφλέγημεν αὐτῆς ὁ στόμαχος, ὀκόταν δὲ ταῦτα πάθη, τὸ
 οὖρον οὐκ ἀφήσιν, ἀλλ' ἐν αὐτέφῃ συνέχει καὶ συγκαίει, καὶ τὸ μὲν λεπτότατον αὐτέου
 ἀποκρίνεται, καὶ τὸ καθαρώτατον διῆϊ καὶ ἔξουρέεται, τὸ δὲ παχύτατον καὶ θολωδέστα-
 τον ξυστρέφεται, καὶ ξυμπήγνυται, τὸ μὲν πρῶτον μικρόν, ἔπειτα μεῖζον γίνεται. Καὶ
 15 ταῦτα αὐτὸς περὶ τῶν νόσων τῶν ἐκ τῶν ὑδάτων γιγνομένων, ὡς ἐκ τῆς χρείας αὐτῶν
 τὰ εἶδη τῶν νοσημάτων γινώσκωμεν. Ὅπως δὲ ἐκ τῶν ὥρων τ' αὐτὸ τοῦτο γνωρίζωμεν,
 οὐ παρέλειπεν αὐτὸς διὰ βραχέων εἰπεῖν ὧδε· ἦν μὲν γὰρ κατὰ λόγον φησί, γένηται
 τὰ σημεῖα ἐπὶ τοῖς ἄστροις δύνουσί τε καὶ ἐπιτέλλουσιν, ἔν τε τῷ μετοπώρῳ ὕδατα γένη-
 ται, καὶ ὁ χειμὼν μέτριος, καὶ μήτε λίαν εὐδῖος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν τῷ ψύχει,
 20 ἐν δὲ τῷ ἥρι ὕδατα γένηται ὠραῖα, καὶ ἐν τῷ θέρει, οὕτω τὸ ἔτος ὑγιεινότατον εἰκὸς
 εἶναι. Ἦν δὲ ὁ μὲν χειμὼν ἀρχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἦρ ἔπομβρον καὶ νότιον,
 ἀνάγκη τὸ θέρους πυρετῶδες γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμίας ἐμποιεῖν· ὀκόταν γὰρ τὸ πνίγος
 γένηται ἐξαίφνης, τῆς τε γῆς ὑγρᾶς οὐσης ὑπὸ τῶν ὄμβρων τῶν ἑαρινῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ
 νότου, ἀνάγκη δὲ δίπλοον τι καῦμα εἶναι ἀπὸ τε τῆς γῆς διαβρόχου εὐούσης καὶ θερμοῆς,
 25 καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καίοντος. Εἶτα μετ' ὀλίγον γράφει, ὥστε τοὺς πυρετοὺς ἐπιπίπτειν δξυ-
 τάτους ἅπασι, μάλιστα δὲ τοῖσι φλεγματίησι τὰς δυσεντερίας εἰκὸς ἔσθαι γίνεσθαι καὶ τῆσι
 γυναιξί, καὶ τοῖς εἶδεσι, τοῖς ὑγροτάτοις. Καὶ ἦν μὲν ἐπὶ κυνὸς ἐπιτολῆ ὕδωρ ἐπιγένη-
 ται, καὶ χειμὼν, καὶ οἱ ἐτησίαι πνεύσωσιν, ἐλπίς παύσασθαι, καὶ τὸ μετόπωρον ὑγιερὸν
 γενέσθαι· ἦν δὲ μὴ, κίνδυνος θανάτους γενέσθαι τοῖς τε παιδίοισι καὶ τῆσι γυναιξί, τοῖσι
 30 δὲ πρεσβυτέροισιν ἥκιστα. Καὶ πάλιν ἦν μὲν ὁ χειμὼν νότιος γένηται καὶ ἔπομβρος καὶ
 εὐδῖος, τὸ δὲ ἦρ βόρειόν τε καὶ ἀρχμηρὸν, καὶ χειμέριον, πρῶτον μὲν, φησί, τὰς γυναι-
 κας τιτρώσκεισθαι, καὶ τὰς τικτούσας ἀκρατῆ καὶ νοσώδη τὰ παιδιά τίθειν· τοῖς δὲ ἀνθρώ-
 ποις δυσεντερίας τε καὶ ὀφθαλμίας ξηρὰς ἐπιγίνεσθαι, καὶ ἐνίοις δὲ κατάρρους ἀπὸ τῆς
 κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα. Ὅστε οὐκ ἀδύνατον φαίνεται περὶ τῶν νοσημάτων προειπεῖν,

ΚῤΗΝ: ³ οἱ deest ⁴ τὰ ὕδατα ⁸ κύστιος ¹⁸ διεῖ ¹⁵ τ' αὐτὸς γινομένων ¹⁶ γινώσκομεν
 ταῦτο ¹⁷ παρέλειπεν ἂν μὲν ²⁰ ἐν τε τῷ ²¹ τὸ δ' ²² δὲ pro γὰρ ²⁴ ἀνάγκη δίπλοον τε τε οὐσης
²⁵ εἰσπίπτειν ²⁹ φλεβοτομίησι pro φλεγματίησι ²⁷ ἐπιτολῆν ²⁸ πνώσιν ²⁹ γίνεσθαι ³² τοῖς δ'

ὀρηθέντας ἐκ τῶν ὠρῶν, καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν μεταβολῆς [ὡς τὸν παλαιὸν ἴσμεν τε καὶ εἶπομεν γεγονέναι]. Τὰ δὲ ὕδατα ἐσόμενα γινώσκειται πολυειδῶς, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς σελήνης, καθάπερ Ἄρατος φησιν

«Εἰ δὲ κὲν οἱ κερᾶων τὸ μετήρορον εὖ ἐπινεύει,

Δειδέχθαι Βορέῳ ὅτε δ' ὑπτιὰ εἰσι, Νότιο».

καὶ τὰ λοιπά. Ἴπποκράτης δὲ φησιν Ἄρκτούρου ἐπιτέλλοντος, ὡς τὸ πολὺ σὺν ἀνέμοις ψυχροῖς ὑετὸν γεγονέναι· ἀλλὰ καὶ γράφει τάδε· ὕδατα πολλὰ, συνεχέα, μαλθακά, ὡς ἐν νοτίοισιν. Εἴπερ οὖν ἀληθὲς ἐστὶν ὡσαύτως τῷ περιέχοντι ξυνεξαλλοιοῦσθαι τὰ τῶν ζῶων σώματα, κατὰ μὲν τοὺς ὄμβρους ὑγρότερα γενήσονται, κατὰ δὲ τοὺς αὐχμοὺς ξηρότερα, ὅθεν καὶ πρόσεστι τὸ ψυχροτέρους καὶ φλεγματικωτέρους ἐν ταῖς ἐπομβρίαις γίνεσθαι τοὺς χυμοὺς, ὥσπερ αὖ πάλιν ἐν τοῖς αὐχμοῖς χολωδεστέρους. Διὸ οὐ χρεὶ θαναμάζειν, εἰ πόνοι περὶ τὰ ἄρθρα γίνονται, ὅταν τὰ ὕδατα μέλλῃ ἔσσεσθαι, καὶ αἱ λέπραι, ἃς ἴσμεν περὶ τὸ δέρμα ἴστασθαι, καὶ ἐνοχλεῖν, ὥσπερ καὶ τὴν ψώραν, καὶ ἀλφούς, τοὺς μέλανας, καὶ λεύκη, καὶ λειχήνας, καὶ μυρμηκίας, καὶ τοὺς ἀροχορδόνας, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐγγονος δὲ ἐστὶν ἡ λέπρα τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ, καθάπερ καὶ ψώρα καὶ ὁ καλούμενος ἐλέφας. Πάρεστι δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ κνησμός· τοῖς γὰρ ἀλουτοῦσι καὶ ξυπῶσι, καὶ ἀπεπτοῦσι, καὶ τροφὰς κακοχύμους ἐσθίουσι κνησιῶν συμβαίνει καὶ πολὺ δὲ μᾶλλον ἐν ψώραις τε καὶ λέπραις, ὅτι χυμὸς ἐν τοιαύταις διαθέσει καὶ πλείων ἐστὶ καὶ παχύτερος καὶ μένει πλείστος ἐν τῷ δέρματι. Ὅτε μὲν οὖν τὰ ὕδατα μέλλει αἱ λέπραι κνημώδεις εἶσι, καὶ οἱ πόνοι περὶ τὰ ἄρθρα ἐνοχλοῦσι, καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα συμβαίνειν εἴωθεν. 20

ΚΑ'. Καὶ τῶν ὑσμάτων, οἷα ἢ διὰ τρίτης, ἢ ἐκάστης, ἢ διὰ περιόδων ἄλλων, καὶ τὰ συνεχέα.

Οὐχ ὡσαύτως τὰ ὕσματα πίπτειν βούλεται νῦν ὁ Ἴπποκράτης, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἐστίν, ἀλλὰ παραινεῖ βλέπειν καὶ εἰδέναι οἷα διὰ τρίτης, ἢ καὶ ἐκάστης ἡμέρας, ἢ διὰ τετάρτης ἢ πέμπτης, ἢ ἄλλης τινός, καὶ οἷα συνεχῆ 25

ΚΒ'. Καὶ ἀνέμων οἱ μὲν, πολυήμεροι πνέουσι καὶ ἀντιπνέουσι ἀλλήλοισιν· ἄλλοι δὲ διὰ βραχυτέρων, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ κατὰ περίοδον. Ταῦτα ἔχει τῆσι καταστάσεσιν ὁμοιότητας· ἐπὶ βραχύτερον δὲ τὰ τοιαῦτα.

Τοὺς ἀνέμους οὕτως εἶναι κειμένους ἐῤῥέθη, ὡς τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου πνεῖν, τοὺς δὲ ἐκ τῶν δυσμῶν, τοὺς δὲ πάλιν ἐκ τῶν ἄρκτων, τοὺς δὲ ἐκ μεσημβρίας. Εἴπομεν δὲ ἔμπροσθεν, τὸν μὲν Εὐρον ἀντιπνεῖν τῷ Ζεφύρῳ, τὸν δὲ Βορρᾶν τῷ Νότῳ, καὶ ἀνάπαλιν· οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἄλλοις τοῖς ἐν τῷ μεταξὺ τούτων κειμένοις. Ἄλλοι μὲν οὖν περὶ τὴν ἡμέραν μᾶλλον, ἄλλοι δὲ περὶ τὴν νύκτα πνέουσι, ὡς καὶ ἄλλοι πλέον,

ΚΥΗΝ : ¹² οἱ πόνοι ἢ λέπραι, ἢς ¹⁴ λευκὴν μυρμηκία ¹⁵ ἔγγονος ¹⁶ ἔλεφας ¹⁸ εἴωθε
²⁸ ὕσματα ²⁶ διὰ πέμπτης ²⁶ Καὶ ἀνέμων—πνέουσι desunt ²⁸ καὶ τοὺς ἐκ μεσημβρίας ²⁹ post
ὡς καὶ ἄλλοι add. κατὰ τινὰς περιόδους ἄλλοι δὲ οὐ καὶ ἄλλοι ὡς deest

ἄλλοι δὲ ἦττον. Ὅταν οὖν ἐπὶ πλέον πνέωσι τοιοῦτοί τινες, τότε καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ἀλλοιοῦσι, καὶ αὐτοῖς ὁμοίαν ποιοῦσιν, ὅτε δὲ βραχύτερον, τότε καὶ οὐ πᾶν ἀλλοιοῦσιν, ἀλλ' ὡς ἂν πνέωσιν. Εἰ γὰρ δυναστεύει ὁ Νότος, ὡς αὐτὸς εἶπεν, ἡ κατάστασις νότιος ἔσται οὕτω καὶ εἰ Βορρῆς, βόρειος, καὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος.

- 5 Εἰ δὲ κατὰ περίοδον τὸ πνεῦμα γένοιτο, μᾶλλον ἀνομοία ἢ κατάστασις γενήσεται· καὶ πολλῶν πλείονες νόσοι ἐν τῇ τοιαύτῃ ἔπονται. Πλήν γὰρ ὅτι οἱ ἄνεμοι πολλάς τε καὶ παντοδαπὰς μεταβολὰς ἐν τῷ ἀέρι ποιοῦσιν, ἔπεται αὐτοῖς καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ τῶν ἀνέμων ἐναλλαγὴ καὶ τῶν ζώων ἐναλλάττει τὰ σώματα· καὶ τοῦτό ἐστιν, ὅπερ εἶπεν αὐτός, αἱ μεταβολαὶ τῶν ὠρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, τουτέστιν αἱ ἀλλοιώσεις αἱ κατὰ τὴν κρᾶσιν
10 αὐτῶν γενόμεναι τίκτουσι νόσους· ὡς αἱ μεγάλαι μεταβολαὶ ψύξιος, ἢ θάλψιος, ἢ ὑγρότητος, ἢ ξηρότητος, ἢ πνευμάτων, ἢ ἀπνοίας καὶ τῶν ἄλλων πολλῶν, ἅπερ εἶναι τοιαῦτα δοκεῖ.

ΚΓ'. Ἦν μὲν ἐπὶ πλέον τὸ ἔτος τοιοῦτο ἔη οἴην τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ἐπὶ πλείον καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα καὶ ἦν μᾶλλον ἰσχυρότερα καὶ μέγιστα νοσήματα οὕτως ἐγένετο καὶ κοινότατα καὶ ἐπὶ πλείστον χρόνον.

- 15 Εἰκότως ταῦτα προσέγραψεν ὡς γὰρ ταῖς βραδυτέραις μεταβολαῖς, αἱ βραχύτεραι καὶ ἐλάττους ὁμοιότητες ἔπονται, οὕτω ταῖς χρονιωτέραις αἱ χρονιώτεραι, καὶ μείζουσι μείζους, καὶ ἐπὶ πλείστον χρόνον παραμένουσαι. Τάλλα δὲ σαφῆ ἐστί, καὶ μάλιστα τῷ ἀναγινώσκοντι τὸν ἀφορισμόν, οὗ ἡ ἀρχή, ἐν τοῖσιν αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται, καὶ ἦν μὲν ἐπὶ πλέον τὸ ἔτος ἦ, τοιοῦτον ἔόν, καὶ τὰ λοιπά.

- 20 ΚΔ'. Ἐκ τῶν πρώτων ὑδάτων, ὅταν ἀνυδρίας πολλῆς μέλλῃ ὑδρῶ εἶσθαι, ἔστι περὶ ὑδρώπων προειπεῖν· καὶ ὁκόταν τάλλα σμικρὰ σημήια φανῆ ἐν νηνεμίῃ, ἐν μεταβολῇ.

Ἴσμεν τὸν ὑδρον ψυχρόν καὶ ὑγρὸν εἶναι νόσημα, καὶ διὰ τὴν πλεονεξίαν τῶν ψυχρῶν καὶ ὑγρῶν χυμῶν γίνεσθαι. Ἄλλα καὶ ἐκ τῆς περιουσίας τῶν μοχθηρῶν ὑγρῶν· ἅπαν γὰρ αὕτη νόσημα δύναται γεννᾶν, ἄλλο κατ' ἄλλο σῶμα, καὶ μὴ μόνον ὑδρωπας.

- 25 Οὐκοῦν ἀπίθανον ἐκ τῶν πρώτων ὑδάτων, ὅταν πολλὴ ἀνυδρία ἤδη γέγονε, περὶ τῶν ὑδρώπων προειπεῖν. Εἰσὶ δὲ τινες, καὶ μάλιστα οἱ περὶ Ἑρασίστρατον, οἱ νομίζουσιν οὐδενὶ ἄλλῳ τρόπῳ συνίστασθαι ὑδρον, ἢ διὰ τὸ τῇ στενοχωρίᾳ τῶν ὁδῶν κωλύεσθαι πρόσω τοῦ ἥπατος ἵεναι τὸ αἷμα καὶ μὴ δύνασθαι συστήναι διὰ τὸν σπλῆνα, ἢ τι ἄλλο μόριον, ἀλλὰ ἀεὶ διὰ τὸν ἐν ἥπατι σκίρρον. Καίτοι γε ὁσημέραι βλέπομεν ἐπὶ ταῖς χρο-
30 νίαις αἰμορροῖσιν ἐπισχεθείσαις, ἢ διὰ κένωσιν ἄμετρον εἰς ψῦξιν ἐσχάτην ἀγούσαις τὸν ἀνθρωπον, ταῦτο τοῦτο γεγενῆσθαι· καὶ τὰς γυναῖκας ἢ τῶν καταμηνίων παντελῆς ἀπώλεια, καὶ ἄμετρος κένωσις, ὅταν αἰμορροαγῆσώσι ποτε αἱ μήτραι αὐτῶν σφοδρῶς, εἰς

ΚΥΗΝ: ¹ πνέουσι ² ἕως ἂν ³ πολὺ πλείονες ⁴ ἀναλλαγὴ ἀναλλάττει ⁵ ἀπνοιών
⁶ ἔη τοιοῦτον ἦν ⁷ βραχυτέραις ⁸ ἐλάττω ⁹ μείζω ¹⁰ ἀνεγνωκότη ¹¹ εἰ μὲν ἔτος εἶ
¹² ἔξ ἀνυδρίας μέλλει ¹³ αὐτή

τουτί τὸ νόσημα περιήγαγεν. Ἐπὶ καὶ ὁ καλούμενος γυναικεῖος ῥοῦς εἰς τοῦτό ποτε ἐτελεύτησε τὸ πάθος. Λέλεκται δὲ κατὰ τῆς τοιαύτης δόξης ἡμῖν ἐπὶ πλέον κατὰ τὸν ἄλλον καιρὸν, νῦν δὲ οὐ καιρὸς ἐλέγγειν τινά. Ἐπὶ δεικτέον, ὅτι τῶν ὑδέρων τις ἀθροίζει τὸ πλῆθος, ὑγροῦ λεπτοῦ ἐν τῷ κάτω θώρακος χωρίῳ παντί, οὐ παρακεντοῦντες ἐνίοτε τὸ ὑγρὸν ἐκκενοῦμεν ἄλλος δὲ οὐχ ὕδατος, ἀλλὰ πνεύματος ἔχει μεστὸν τουτί τὸ χωρίον, καὶ 5 τὰ ἄνω μέρη πάντα σχεδὸν διοιδισκόμενα, καὶ τοῦτον τυμπανίαν κατὰ τὴν τοῦ τυμπάνου ὁμοιότητα προσαγορεύουσιν. ἄλλος δὲ τις ὅλην τὴν ἔξιν ἔχει φλέγματος μεστήν, ὃν τινες καλοῦσιν ὑποσαρκίδιον. Ἐν τῷ δὲ τόπῳ τὸ ὕδωρ κατὰ τὸ πάθημα ἠθροισται, πλὴν ὅτι εἴρηται ἡμῖν ἐν τῷ Ε'. τῶν πεπονθότων τόπων, οὐκ ἂν ἦν ἄκαιρον. . . . προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς ἄλλοις σημείοις, καὶ ταῖς νηνεμίαις, καὶ τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος 10 μεταβολῇ· μάλιστα γὰρ πρὸς τὴν πρόδῳσιν τῶν ἐσομένων ταῦτα συμφέρεται. . . .

ΚΕ'. *Τὰ χρώματα οὐχ ὁμοία ἐν τῆσιν ὄρησιν, οὐδὲ ἐν βορείοις καὶ τοιτέοις, οὐδ' ἐν τῆσιν ἠλικίῃσιν αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν οὐδ' ἄλλος ἄλλῳ οὐδέν. Σκεπτέον δὲ ἐξ ὧν ἴσμεν καὶ παρεόντων καὶ ἀτρεμεόντων, περὶ χροιάων καὶ ὅτι αἱ ἠλικίαι τῆσιν ὄρησιν ἐμφορέες εἰσὶ καὶ χροίῃ καὶ τρόπῳ.*

15

Καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς γέγραπται τὰς μὲν βορείας καταστάσεις τὰ σώματα ποιεῖν συνεστηκότα καὶ εὐτονα, καὶ εὐκίνητα, καὶ εὐχροα. Δῆλον γὰρ ἀλλοιοῦσθαι τὰ χρώματα διὰ πολλὰς προφάσεις, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ ὑπομνήματι εἴρηται, καὶ γὰρ ὑπαλλάττεται διὰ τοὺς χυμούς, ἐξισταμένους τῆς φυσικῆς ιδέας, ἢ παλινδρομοῦντας εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, ἢ οἷον πρὸς τὸ δέρμα εἰσὶν εἰλκυσμένα. Εἰσὶ δὲ καὶ τινες αἰτίαι, δι' ἃς ἀναγ- 20 κάζονται χυμοὶ οὕτω κινεῖσθαι τε καὶ διατίθεσθαι. Ἐν τούτοις δὲ θετέον καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος αἱ εἰς τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν μεταβολαί, περὶ ὧν νῦν Ἴπποκράτης λέγει καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος διαθέσεις, ἢ θερμότερον ἴσχυοντος, ἢ ψυχρότερον, ἢ ἔλαττον ἢ πλέον ἢ ὠθούμενον ἐκτός, ἢ ἔσω ἐλκόμενον τὸ αἷμα. Ἐπι δὲ ἢ κακοχυμία πᾶσα τὴν ἅπαντος τοῦ σώματος χροιάν ἀλλοιοῖ, ὡς ἐν ἰκτέροις τε καὶ ὑδέ- 25 ροῖς, καὶ ἐλέφασι, καὶ σπληνὸς καὶ ἥπατος πάθεσιν. Ἐχεις δὲ ἰδεῖν ταυτὸν ἐν ταῖς καθ' ὅτιοῦν μόριον ἀχροίαις, ἅπερ τῇ κρίσει τῶν ὀφθαλμῶν διαγιγνώσκονται καὶ ἢ περὶ πᾶν τὸ σῶμα, ἢ περὶ μόριόν τι. Περὶ πᾶν μὲν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων, ὡς εἴπομεν, ἔχει, καὶ τῆς ἥπατίτιδος καὶ σπληνίτιδος νόσου, καὶ τισιν εἴδεσι τῶν ὑδρώπων· κατὰ τι δὲ μόριον, καθάπερ ἐν μόνῃ τῇ γλώττῃ πολλάκις ὁρᾶται ἀχροία τις, καὶ ἐν τοῖς μορίοις τοῖς ἐξ ἀπο- 30 στημάτων μελανθεῖσιν, ἢ πελιδνοῖς γινομένοις. Ὡσαύτως δ' ἐν πολλοῖς παρὰ φύσιν ὄγκοις, ὡς τοῖς ἀνθραξι καὶ τοῖς ἐρυσιπέλασι, καὶ ἐρρησι καὶ γαγγραιναῖς, τὰ κατὰ φύσιν χρώματα μεταβάλλεσθαι πέφυκεν. Ὑπαλλάττει δὲ καὶ τὰς κατὰ φύσιν χροιάς καὶ ἀλφός, καὶ λεύκη, καὶ ἐλέφας, καὶ τοιαῦτα. Ἐστι δὲ ἰδεῖν πολλάκις τὰς τῶν χρωμάτων μεταβολὰς περὶ

ΚΥΗΝ: ¹ εἰς τοῦτο τὸ περιήγαγεν ² τοιαύτης τῆς δόξης ⁴ τοῦ προ οὐ ¹² νοτίοις
¹⁴ χροιάς ²⁵ ὑδέροις τε καὶ ἰκτέροις ²⁷ αἵπερ διαγιγνώσκονται καὶ ἢ ³¹ ὄγκους ³⁷ καὶ προ τὰ
³⁴ λευκή

τὰ σκέλη, ἢ περὶ τὸ πρόσωπον, ἢ σύμπαν γε τὸ ἄνω, ἢ σύμπαν τὸ κάτω τοῦ σώματος Ἐώρακα δὲ ἐγὼ τινος δηχθέντος ὑπὸ τῆς ἐχίδνης μεταβάλλουσιν τὴν χροιάν ὄλην, ὡς γενέσθαι πρασοειδή. Ἄλλὰ καὶ ἄνευ τούτου, καὶ χωρὶς ἐμφράξεως, ἢ φλεγμονῆς, ἢ σκίρδου τοῦ ἥπατος, τοιαύτη γίνεται κακοχμία, ὡς τὸ σῶμα ὅμοιον ὠχρολεύκοις πόαις ὄλων 5 ποιεῖσθαι, ἐνίοτε δὲ μολίβδω παραπλήσιον ἔχον τὸ χρῶμα, ἢ καὶ φαιότερον, ἐνίοτε δὲ τὰς ἄλλας ἔχειν ιδιότητας τῶν χρωμάτων, ὡς γνωρίζειν τὸν ἰατρὸν δεῖ. Ὡσπερ ἐγὼ παρόντων πολλῶν Σησιανὸν θεασάμενος, ἅμα τὸ πρῶτον εἰσελθεῖν, ἔνθα κατέκειτο, ἔφην αὐτὸν ἔχειν οὐκ ἀπόστασιν ἐν τῷ ἥπατι, ὡς ἠγοῦντο πολλοὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν, ἀλλὰ ἐν τῷ βᾶθει μυῶν ἀπόστημα ὅπερ ἤδη πύον συνείλκετο μεταξὺ τῶν τε ἐγκαρσίων 10 καὶ τῶν κάτωθεν ἄνω φερομένων λοξῶν. Οἶδας δὲ σὺ καὶ πολλοῖς ἄλλοις σημειωσάμενον με ἐκ τῆς χροιάς τὰ πάθη, οἷς κάμνοντες ἐνοχλοῦντο· οὗς ἤδη ἐν ταῖς ἰδίαις παγματεταῖς ἐμνημόνευσα, ὥστε οὐκέτι χρὴ μηκύνειν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν. Παραινεῖ δὲ αὐτὸς σκέπτεσθαι ἐξ ὧν φανερὰ ἤδη ἡμῖν, καὶ ἐξ ὧν ἐμπειρίαν ἔχομεν τῶν γνωρίμων ἡμῖν ἀνδρῶν, εἰ τὰ παρόντα ὁμοία ἐστὶ τοῖς παρεληλυθόσιν, ἢ καὶ ἀυξάνει, ἢ μειοῦνται, καὶ πότερον ἢ αὐτῇ 15 χροιά, ἢ μεταβαλλομένη, καὶ πότερον ἢ ἡλικία ὁμοία ἐστὶ καὶ ἐμφορῆς τῇ ὥρᾳ καὶ τῇ χροιά, καὶ τῷ τρόπῳ τοῦ νοσήματος. Οὕτω δὲ κελεύει κατὰ τὸ προγνωστικόν, εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ κατὰ φύσιν χρῶμα εἰσβλέπειν, καὶ τότε κινδυνῶδες εἶναι νομίζειν, ὅτε πολὺ τῆς φύσεως ἀποκεχωρηκὸς εἴη, ἤττον δέ, ὅτε τοῦτο οὐ πᾶν γεγονὸς εὐρίσκεται. Εἰ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ οὐδὲν ὁμοίος εὐρίσκεται ἄνθρωπος, ἴσθι ὅτι εἰς τὸν ἔσχατον κίν- 20 δυνον ἀφικνεῖται, καὶ ἀγαπητὸν ἔσται, εἰ μὴ τῷ θανάτῳ νικηθήσεται. Εἰ δὲ περιεστηκὸς εἴη, χρονιωτέρᾳ διάθεσις γενήσεται, καθάπερ εἶπεν αὐτὸς ὅκου ἐν ὄλῳ τῷ σώματι μεταβολή, καὶ ἦν τὸ σῶμα καταψύχεται, ἢ αὔθις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἐτέρου γένηται, μῆκος νόσου σημαίνει. Καὶ περὶ τούτων ἄλλοις, μεταβήσομεν δὲ πρὸς τὰς ἐχο- μένας ῥήσεις, ἵνα τὸ τέλος τούτῳ τῷ ὑπομνήματι εὐκαίρως θήσωμεν.

25 ΚΣ'. *Οἱ αἱμορροΐδας ἔχοντες οὔτε πλευρίτιδι, οὔτε περιπνευμονίῃ, οὔτε φαγεδαίνῃ, οὔτε δοδιῆσιν, οὔτε τερμίνθοισιν ἀλίσκονται ἴσως δὲ οὔτε λέπρησιν, ἴσως δὲ οὔτε ἄλλοισιν.*

Αἱμορροΐδες, εἰ καὶ δύνανται πάντας ἀνθρώπους τε καὶ ἐν πάσαις ἡλικίαις ἐνοχλεῖν, καὶ κατὰ πᾶσαν ὥραν τοῦ ἔτους ἄλλ' ὅμως οἰκτεῖον ὄντως εἰς τῆς τῶν παρακαμαζόντων ἡλικίας πάθος, ὥσπερ αἱ μελαγχολίαι· γίνονται γὰρ ὑπὸ μελαίνης χολῆς, ἐπειδὴν εἰς τὰς 30 κατὰ τὴν ἔδραν φλέβας ἀθροώτερον κατασκήψῃ. Διὸ καὶ τοῖς μελαγχολικοῖς καὶ τοῖς νεφριτικοῖς ἐπιγινόμεναι αἱμορροΐδες θεραπεύειν εἰώθασιν ὅπερ οὐ λόγῳ μόνον κενώσεως, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν κενουμένων ποιότητι ἐργάζονται, κενούσι γὰρ τὸ αἷμα παχύ, μεστὸν τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ, ὃν ἡμεῖς οἶον τρύγα καλοῦμεν. Ἐπειδὴ οὖν τὴν οἶον ἵλιν τοῦ αἵματος ἐκκενοῦσιν, εἰκότως δι' αὐτῶν ἢ μελαγχολία ἴαται. Τοσαύτην δὲ τοιαύτη 35 κένωσις ἔχει δύναμιν, ὡς οἱ μὲν εἰωθότες δι' αὐτῶν ἐκκενοῦσθαι, πάσας ἐπισχεῖν θέλωσι,

ΚΥΗΝ: ¹⁰ πολλοὺς ἄλλους ¹¹ οἱ κάμνοντες ¹² post ἐξ ὧν add. ἤδη ¹⁴ μειοῦται
¹⁸ ἢ pro εἴη ²⁰ περιεστηκὸς ²⁴ θήσομεν ²¹ μόνον λόγῳ ²² κενωμένων κενώσι ²⁵ πᾶσαν

καὶ οὕτως ὡς οὐδεμία διαφυλαχθῆ κίνδυνον εἶναι πολλὰ καὶ δυσίατα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὸν ὕδρον, ἢ τὴν φθῖσιν ἐπιγενέσθαι. Τούτου δὲ αἰτίον ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ πλῆθος ἀναστομοῦνται φλέβες ἐκεῖναι κατὰ τὴν ἔδραν, καὶ ὑφ' ἥπατος ἀποτίθεται εἰς αὐτὰς ἰλυώδεις τε καὶ μελαγχολικὸν αἷμα. Τῆς δὲ φορᾶς ταύτης κωλυθείσης τὸ ἥπαρ σκιρῶδες ἅμα γίνεται, καὶ τῷ πλήθει τε καὶ τῷ πάχει βαρύνεται, ὅθεν ἡ θερμοκρασία αὐτοῦ κατὰ 5 μικρὸν μειοῦται, καὶ οἷον ἀποσβέννυται, ὥστε τὴν αἱμάτωσιν χρηστὴν οὐ γίνεσθαι. Δῆλον δὲ ὅτι ὕδρωψ ἀποτυχία τοῦ αἵματος ἀποτελεῖται ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αὐτὴν ἐπίσχεσιν ἡ φθῖσις γίνεται, τοῦ ἥπατος ἀποθουόντος τὸ πλῆθος ἐπὶ τὰς ἐν τῷ πνεύμονι φλέβας, καὶ τοῦ ἀγγείου ἐνταῦθα ῥαγέντος. Λύονται γοῦν ταῦτα τὰ παθήματα τῶν αἰμορροϊδῶν ἐπιγενομένων, ἢ καὶ μιᾶς διαφυλαχθείσης ἀνεωγμένης ὡς καὶ διὰ τῶν κισσῶν ἴσμεν ποτὲ καὶ 10 τὴν μελαγχολίαν πεπαῦσθαι καὶ τοῦτο δι' αὐτὴν αἰτίαν. Εἰσὶ γὰρ κισσοὶ ἀνευρέσεις τῶν φλεβῶν τῶν ἐν τοῖς μηροῖς καὶ σκέλεσιν, ἀπὸ παχέος καὶ μελαγχολικοῦ αἵματος γινόμενοι, οὐπερ εἰς τὰ ἀκυρότερα μέρη ὠθουμένου, ἢ μελαγχολία λύεται· μεγίστη γὰρ ὠφέλεια ἐκ τοιαύτης κενώσεως ἐστίν. Καὶ εἰ μὴ σοὶ παρακαλέσαντι γραφῆναι ταῦτα τὰ ὑπομνήματα διὰ ταχέων, ἐπιγενομένῳ τε πρὸς τὴν ἀποδημίαν γράφοιμι, πολλὰ ἂν ἔχοιμι 15 εἰπεῖν σοὶ καὶ διηγῆσασθαι περὶ τῶν αἰμορροϊδῶν θαυμαστά· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἐν ὀλίγαις ἡμέραις τήνδε τὴν ἐξήγησιν ποιεῖν, ἐν μόνον παράδειγμα παραγράφω. Ἦν ἐν τῇ Ρώμῃ τὸ πρῶτον, ὅταν, ὡς οἶσθα, ἕτεροι πάντες ἠνέδρευσαν ἐμοί· ἦν δὲ καὶ ἐνδοξος καὶ πλούσιος ἀνὴρ Λούκιος ὁ Μαρτίας, ὃς μελαγχολία ἠλίσκετο καθ' ἕκαστον ἔτος. Θαυμαστὸν δὲ ἦν ἰδεῖν ἄνοιάν τε ἅμα καὶ ἀμάθειαν, καὶ τὴν ἀσέλγειαν τῶν ἐκείνων τῶν 20 ἰατρῶν, οὓς τότε πάντες ἐν τοῖς πρώτοις ἐτίθουν· ἄλλοι μὲν γὰρ φλεγματώδεις, ἄλλοι δὲ πικροχόλους ἐκενοῦντο χυμούς. Λεύκιος οὐδὲν πρὸς ἀγαθὸν ἐπιδιδούς, ἀκούων περὶ ἐμοῦ, εὐθύς ἐκάλεσέ με, ὅπως καὶ αὐτὸς περὶ τῆς γενέσεως τοῦ πάθους καὶ θεραπείας διαλεγόμεν· ἐγὼ δὲ παρελθὼν, ἐκ τοῦ χρώματος μόνου τεκμαιρόμενος, τὸν ἐνοχλοῦντα μελαγχολικὸν χυμὸν ἔγνω, καὶ ἐκένωσα, καὶ παραχρῆμα ἐπάυσατο τῆς μελαγχολίας. Καὶ συνεβού- 25 λευον ταῦτό καθ' ἕκαστον ἔτος τοῦ ἥρος, καὶ εἰ χρὴ τοῦ φθινοπώρου, ποιεῖσθαι, ἀπαγγελάμενος οὐκέτι αὐτὸν τῷ πάθει ἀλίσκεσθαι· ὅπερ ἐκεῖνος ποιῶν, τὴν ἐμὴν φωνὴν ἐκ τριποδος χρυσηλάτου εἶναι καὶ νῦν φησι. Τοῦτο μὲν οὖν γίνεται ἢ διὰ τῆς φλεβοτομίας, ἢ διὰ φαρμάκου, ἢ διὰ τῆς ἀναστομώσεως τῶν αἰμορροϊδῶν, ὃ καὶ ἀσφαλέστερόν ἐστι. Διὸ συνήθους οὕσης τῆς κενώσεώς τινι, εἶτα ἐπισχεθείσης, ἢ μελαγχολία εἴωθε συστήναι· 30 καὶ εἰ καταφρονῶν τις μὴ φθάσει καθαρθῆναι, ἀνάγκη τῶν τοῦ πάθους συμπτωμάτων αἰσθάνεσθαι. Ἔπεται δὲ καὶ ὅσα αὐτὸς εἶπεν ὡς ἀποσκήψεις, ἢ ἀποπληξία τοῦ σώματος ἢ σπασμὸς ἢ μανία, ἢ ἄλλα ἀνιαρὰ πάθη, ὅταν ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς ἐπὶ πλέον ἦτοι συγκαυθεὶς ἢ διασαπείς ἐπικτήσεται κακοήθη δριμύτητα. Ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἐχομένῳ συντελεῖ ἡ αἰμορροΐς, οὐκέτι πάντες γινώσκουσι, καίτοι Ἴπποκράτους σαφῶς 35

ΚΥΗΝ: ³ ὑποτίθεται ἡλιώδεις τε ¹⁰ κυρσῶν ¹¹ κυρσοὶ ἀνευρέσεις ¹² γενόμενοι ¹³ ὠ-
θούμενον ¹⁴ post τοιαύτης add. τῆς ¹⁵ ἀπαγομένῳ ¹⁹ Λεύκιος ὁ Μάρτιος ²¹ Λεύκιος δὲ
²³ ὅπως δὲ διαλέγοιμι ²⁶ φθινοπώρον ³¹ με προ μὴ ³⁴ κακοηθῆ

διδάξαντος ἀλλὰ τοῦτο μόνοι, ὅσοι γνησίως τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ὠμίλησαν, μεμα-
 θήκασι παρ' αὐτοῦ, πῶς μὲν αἰμορροῖς γίνεται, πῶς δὲ καὶ κρισός, καὶ ὅτι οὐκ αἰεὶ δεῖ
 ἕκαστον τούτων κωλύειν, ὅτε ἤδη συστῆ. Ἄλλὰ ὅτε συνεργεῖν, ἢ τῆς φύσεως ἠσυχασζούσης,
 αὐτῇ τὸ πᾶν διαπρέπειν, ὅτε οὕτω συμφέροι. Οἱ γὰρ ταῦτα μαθόντες μὴ μόνον οὐ σπεύ-
 5 δουσιν τὴν αἰμορροΐδα πρὸ τοῦ καιροῦ ἰᾶσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μηδὲ ὅλως οὔσαν ποιοῦσιν.
 Καὶ τίς ἀγνοεῖ πολλοὺς μελαγχολήσαντας καὶ ἐκμανέντας ἐπὶ τοιαύταις ἐκκρίσειςιν ἰατρῶν
 ἀμαθία κωλυθείσας; Ἄλλοι δὲ τινες πλευρίτισι καὶ νεφρίτισιν ἐάλωσαν· ἄλλοις δὲ συνε-
 βαινεν ὁ τοῦ αἵματος ἐκ γαστροῦς ἔμετος, ἢ καὶ διὰ βῆχα ἐκ τοῦ θώρακος, ἢ καὶ παρα-
 πληγίαις, ἢ ὑδέροις ἀπώλοντο. Διαφυλάττειν οὖν χρὴ τὰς αἰμορροΐδας, ὡς ἰωμένας τὰ
 10 μελαγχολικὰ πάθη· τῷ γὰρ ὄντι μελαγχολίας ἤδη γεγεννημένης ἴαμα μέγιστόν ἐστιν αἰμορ-
 ροῖς, μελλούσης ἔσεσθαι γε, κώλυμα. Διὸ εἶπεν αὐτός, τοῖς μελαγχολικοῖς αἰ αἰμορροΐδες
 ἐπιγενομένηι ἀγαθὸν καὶ πάλιν, τοῖς μαινομένοις κρισῶν, ἢ αἰμορροΐδων ἐπιγενομένων,
 τῆς μανίης λύσις. Τὸ μὲν οὖν τὰς μελαγχολίας τε καὶ μανίας ὑπὸ τῶν αἰμορροΐδων ὠφε-
 λεῖσθαι τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐστὶ καὶ ὅτι ὠφελεῖ μὲν γινομένη, βλάπτει δὲ ἐπισχε-
 15 θεῖσα, καὶ ὅτι ἀναστομοῦν αὐτὴν χρὴ, ὅτε μύσειε. Καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ γέγραφεν αὐτός
 κατὰ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν, μελαίνης χολῆς, ὡς ὅμοιον αἰμορροΐδι. Ἰστέον δὲ μὴ διὰ
 παντὸς ἀγαθὸν εἶναι τὸ αἷμα κάτω διὰ τῶν αἰμορροΐδων ἐκχυθέν, ἀλλὰ ὅταν ἐκκενοῖ τὰ
 μέλανα, καὶ ὅταν ἢ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἀθροΐζη πολὺν τὸν τοιοῦτον χυμόν· ἄλλως δὲ
 οὐκ ἐπιτρεπτόν ἐθίξεσθαι τῇ τοιαύτῃ κενώσει, ἐπειδὴ σφαλερὰν ἔχει τὴν ἀμετρίαν ἐκα-
 20 τέρα, ἐν τε τῷ περαιτέρῳ τοῦ δέοντος ἐκκρίνεσθαι, καὶ τῷ ἴσχεσθαι ὅλως. Ἐν γὰρ τῇ
 ἀμετρίᾳ φοβοῦ μὲν μὴ τοσοῦτον ἐκκενωθῆ τὸ σῶμα, ὡς τὸν ἀνθρώπον ἐξαίφνης ἀπόλ-
 λυσθαι, ἢ ὑδροπᾶ ἀποτελεῖσθαι, ἢ καχεξίαν ἐμποιεῖν· ἔμπαλιν δὲ τοὺς ἐξ ἐπισχέσεως τῶν
 αἰμορροΐδων ἠθροικότητας αἷμα φλεβοτομεῖν δεῖ, ἵνα μὴ εἰς μέγα τι νόσημα πίπτωσιν.
 Ἐνδέχεται μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐπιτηδείους μὲν εἶναι πρὸς τι μέγα πάθος, οὐδέπω δὲ πεπον-
 25 θέναι διὰ τὴν ὑπὸ τῶν αἰμορροΐδων κένωσιν. Ἄλλὰ οὐκ αἰεὶ σκοποὺς ἔχομεν τοῦ δύνα-
 σθαι ἡμᾶς ἀσφαλῶς αἷμα ἀφαιρεῖσθαι· διὸ ἐν τῷ τετάρτῳ περὶ διαίτης ὀξέων νοση-
 μάτων ἔχεις γεγραμμένον, καὶ αἰεὶ μίαν καταλίμπανε. Καλῶς μὲν οὖν εἶπεν Ἰπποκράτης,
 τοὺς τὰς αἰμορροΐδας ἔχοντας οὔτε εἰς τὴν πλευρίτιδα, οὔτε περιπνευμονίαν, οὔτε φαγέ-
 δαιναν, οὔτε δοθιῆνα, οὔτε τέρμινθον ἐμπίπτειν· αἴτιον δέ, ὅτι ἢ κακοχυμία, ἢς ἔκγονοί
 30 εἰσιν αἰ νόσοι τοιαῦται, διὰ τῶν αἰμορροΐδων ἐκκενοῦνται. Νῦν δὲ λέγει φαγεδαίνας τὰ
 ἔλκη τὰ διαβιβρωσκόμενα, ἅπερ ἅπαντα αἰεὶ μείζω καὶ χεῖρω γίνεται, καὶ οὕτως ἐκάλουν
 αὐτὰ οἱ παλαιοὶ· ὕστερον δὲ ἔνιοι ἐπεχείρησαν προσηγορίαις ἕκαστον διορίζεσθαι, τὰ
 μὲν αὐτῶν χειρόνια καλοῦντες, τὰ δὲ τηλέφια, φαγεδαίνας δὲ ἄλλα. Ἡμεῖς δὲ τὰς φαγε-
 δαίνας ὀνομάζομεν, ὅσα τῶν ἐλκῶν τὴν ὑποκειμένην διαφθείρει σάρκα· ὅταν δὲ ἐπι-
 35 πολῆς ἢ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ δέρμα, ἔρηπτας. Ἄνθραξ δὲ καλεῖται ἔλκος ἐσχαρῶδες αἷμα

KÜHN: ² κυρσός ⁴ αὐτὴ διατρέπει εἰ πολλοὺς ⁷ κωλυθείσας ¹² κυρσῶν ¹⁴ ἐναρ-
 γῶν ¹⁷ ἐκλυθέν ²¹ φοβοῦμεν ²⁷ ὁ Ἰπποκράτης ²⁸ ἐσχαρῶδεις

πολλῇ τῇ τῶν πέριξ σωμάτων φλογώσει. Δοθιῆνας δὲ λέγει τοὺς ὄγκους ἐκ παραπλησίων τοῖς ἰόνθοις χυμῶν γινομένους· οὗτοι γὰρ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διττοὶ πῶς εἰσι, καὶ ἔνιοι μὲν σκληροὶ καὶ δύσπεπτοι, ἔνιοι δὲ φλεγματώδεις. Ἄπτεται δὲ ἔνιοτε ὑπὸ τούτων ὁ πυρετός, καὶ αὐτοὶ εἰς μέγεθος αἴρονται, καὶ εἰς πύον μεταβάλλονται. Τέρμινθοί εἰσιν ὑπεροχαὶ ἐπὶ τοῦ χρωτὸς συνιστάμεναι, στρογγύλαι, μελανόχλωροι, εἰκοῦται τερεβίνθου 5 καρπῷ. Περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τῷ τέλει ῥημάτων, ἄδηλον εἰ ἄλλοισιν, ἢ καὶ ἀλφοῖσι γραφῆναι χρή· ἑκάτερον γὰρ οἰκτεῖον τῇ ῥήσει, ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀλφοὶ ἐκ τῆς κακοχυμίας τῆς ἐν τῷ δέρματι οὔσης γίνονται, ὥσπερ καὶ περὶ λέπρας δῆλόν ἐστιν.

KZ'. *Ἰητρευθέντες γε μὴν ἀκαίρως συχνοί, τοῖσι τοιουτέοισιν οὐ βραδέως ἤλωσαν· καὶ ὀλέθρια οὕτως.* 10

Εἴρηται ἤδη ἡμῖν, δεῖν τοὺς καθ' ἕκαστον ἔτος, ἢ κατὰ περιόδους, ἢ καὶ πολλὰς ἡμέρας ἐνοχλουμένους τῇ τῶν αἰμοῤῥοῖδων κενώσει, μηδὲ ἐπισχεῖν αὐτίκα αὐτὴν μηδὲ πάσας τὰς αἰμοῤῥοῖδας ἀφαιρεῖν. Ἀλλὰ εἴ τις ἰᾶσθαι ἐθέλοι, τὸν αὐτὸν τοῦτο ποιεῖν ἢ τμηθείσης φλεβός, ἢ διὰ φαρμάκου κενοῦν, καὶ μήποτε πάσας ἀναιρεῖν, μίαν δὲ σώζειν, ἵνα συνήθης γένηται ἔκκρισις. Αὐτὸς γοῦν φησι τοὺς ἰατροὺς ἐκείνους ἀκαίρως καὶ κακῶς 15 θεραπεύεσθαι, ὅσοι μῆτε διὰ φλεβοτομίας, μῆτε διὰ τῶν ὑπαγωγῶν φαρμάκων, ἢ διὰ γυμνασίων τὴν κένωσιν ἐργάζονται· ἀλλὰ πάσας ἅμα ἐξαίρουσι καὶ μηδὲ μίαν ἀφῆϊσι.

KH'. *Καὶ ὅσαι ἄλλαι ἀποστάσεις, οἷον σύριγγες ἐτέρων ἄκος.*

Περὶ τῶν ἀποστάσεων, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν εἰς τὸ προγνωστικὸν βιβλίον ὑπομνήματι γράφεται ἐπὶ πλεόν, καὶ δέον ἐστὶν ἐκεῖνα, καλῶς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐνταῦθα εἰρημένα, 20 μεταφέρειν ἐνθάδε· ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν ἐῤῥέθη πολλά, καὶ ἐξῆς εἰρήσεται. Παράδειγμα δὲ προστίθησιν, ὅπερ εἶναι ἄκος τῶν ἄλλων φησίν, οἷον σύριγγες. Ἔστι γὰρ σύριγξ κόλπος ἐξ ἀποστημάτων τὰ πολλὰ συνιστάμενος· ὀνομάζεται δὲ ἐκ μεταφορᾶς τῶν καλαμίνων συρίγγων. Καὶ εἰ σύριγξ εἰς ὄστοῦν καταλήγοι, τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν αὐτὴν ἄνευ χειρουργίας ἰαθῆναι, εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἀδύνατον. Εἰ δὲ καὶ μέχρι τοῦ ὄστοῦ ἀφικνεῖται, καὶ τῷ χρόνῳ 25 λεπὶς αὐτομάτως, ἢ καὶ ὄστοῦν ἀποσταίῃ, τότε ὑπὸ τῶν ἰαμάτων ὠφεληθήσεται. Εἰ δὲ μὴ καταλήγει εἰς ὄστοῦν, διὰ τῶν ἐκτυλωτικῶν τε καὶ κολλητικῶν τε ἰαθήσεται φαρμάκων· καθάπερ ἡμεῖς ἐν τῇ θεραπευτικῇ πρὸς Γλαύκωνα μεθόδῳ εἰρήκαμεν. Κατὰ γοῦν τοιαύτην σημασίαν ἔγραψεν Ἰπποκράτης ἄλλαχού, ὅσοις δὲ αἱ ἀποστάσεις γίνονται ἐκ τῶν περιπνευμονικῶν νοσημάτων παρὰ τὰ ὦτα, καὶ ἐκπυοῦσιν, ἢ εἰς τὰ κάτω χωρία, καὶ συριγ- 30 γοῦνται, οὗτοι περιγίνονται· ὅπου τῷ ῥήματι συριγγοῦνται κέχρηται πρὸς τὸ σημαίνεισθαι τὰς προμήκεις κοιλότητας ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι γινομένας, ὁμοίως τοῖς τῶν μουσικῶν ὄργανοις, ἅπερ σύριγγας ἅπαντες ὀνομάζουσιν. Ὑπὸ δὲ τούτων, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν

KÜHN: ⁴ αἰροῦνται ⁵ τερμίνθοι δὲ ⁶ ἢ ἄλλοισιν ἀλφοῖσιν ⁷ ἐστὶ ⁸ τοιουτέοισι ⁹ ἢ καὶ κατὰ ¹⁰ ἰᾶσαι ¹¹ post κενοῦν add. τὸ σῶμα ¹² σύνθητες ἀναίρως ¹³ γυμνασίας ¹⁴ ἀποστάσεις ¹⁵ καὶ μὴ ¹⁶ καταλήγει ¹⁷ ἀφικνεῖται ¹⁸ τε post κολλητικῶν deest ¹⁹ ἀποστάσεις ²⁰ ἢ συριγγοῦνται pro καὶ συριγγοῦνται

αίμορροϊδων, ἢ περιουσία τῶν χυμῶν τῶν ἐν τῷ τοῦ ζῴου σώματι ἀθροισθέντων, ἐκκαθαίρεται καὶ πολλοί, καθάπερ τῆ ἐκκρίσει τῶν αίμορροϊδων, διὰ ταύτην τὴν κένωσιν ὑγιαίνουσιν. Ὡσπερ οὖν οὐ χρὴ παρέρως καὶ ἄνευ μεγάλης προνοίας θεραπεύεσθαι τὰς αίμορροϊδας, οὕτως οὐδὲ τὰς σύριγγας· ἀνάγκη γὰρ τὴν ἐπίσχεσιν τῶν χυμῶν καὶ πόνους καὶ νόσους ἐργάζεσθαι, καὶ τοιαύτας οἰοί περ ἂν ὧσιν οἱ πλεονάζοντες χυμοί. Οὐκ οὖν, ἀλόγως εἶπε τὰς σύριγγας εἶναι τῶν ἐτέρων παθημάτων ἄκος· ὡς καὶ περὶ αίμορροϊδων εἶπε, μήτε περιπνευμονίᾳ μήτε πλευρίτιδι, μήτε ταῖς λοιπαῖς νόσοις ἀλίσκεσθαι τοὺς ἔχοντας αὐτάς.

ΚΘ'. Ὅσα πέφυκεν ἐπιφαινόμενα παύειν, ῥύεται τούτων προσγεγόμενα κωλύματα, ἄλλοισιν αἱ κοινωνίαι.

10 Καθάπερ τὰ παρὰ τῷ παλαιῷ καλῶς γεγραμμένα, καὶ σὺν ἀποδείξει πολλάκις, καὶ σαφηνεῖα, καὶ τοῖς διορισμοῖς προσήκουσιν, ἔχει διδασκαλίας ὠφελούσας, οὕτως οὐδὲ ἐκεῖνα διδάσκειν δύναται τὸν οὕτως ἐσπαρμένα, καθάπερ πολλὰ τῶν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ εὑρισκόμενα. Ἄλλ' ὅμως οὐκ ἔστι πείσαι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐπέρχεσθαι μὲν σαφῆ τῶν γραμμάτων μόνα, καταλιπεῖν δὲ τοῖς γράψασι τὰ μὴ τοιαῦτα· δίκαιον γὰρ ἐγὼ εἶναι ἠγοῦμαι, εἰ μηδεμίαν ἐκεῖνοι φροντίδα τοῦ γινώσκειν ἡμᾶς, ἃ γεγράφασιν, ἐποιήσαντο, μήτε ἡμᾶς λιπαρῶς προσκεῖσθαι ζητοῦντάς τε καὶ καταμαντευομένους ὧν λέγουσιν. Ἐκεῖνα μὲν δὴ καταφρονητὰ καὶ σμικρὰ, ὅσα περὶ τὴν λέξιν ἀμφισβήτησιν ἔχει, τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας φυλαττομένης· ἐὰν δὲ κἀκεῖνα κινήται, φευκτέον ἡμῖν ἐστὶ τὰς γραφὰς τοιαύτας. Οὐχ ἠγητέον δὲ τὸν Ἱπποκράτην ἔνοχον εἶναι καὶ αἴτιον τῆς παρουσίας 15 δυσκολίας, ὥσπερ οὐδὲ πολλῶν ἄλλων, ἅς ἐν τοῖς γράμμασιν αὐτοῦ ἐξευρίσκομεν, ἀλλὰ τοὺς βιβλιογράφους, οἵπερ μὴ συνιέντες τὴν ἔννοιαν τῶν ρητῶν, μήτε τῆς τέχνης τρίβωνες, ἄλλα ἀντὶ ἄλλων γράφουσι πολλάκις, ἅπερ οὐδὲ συνέχειαν, οὐδὲ ἔννοιάν τινα δοκοῦσιν ἔχειν. Ἐν γὰρ τῇ προκειμένῃ ρήσει θαυμαστόν ἐστιν ἰδεῖν τὴν τῶν ἐξηγητῶν ἀπάντων διαφωνίαν, καὶ ταύτην μὴ μόνον κατὰ τὴν γραφήν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔννοιαν. Διοσκορίδης 20 μὲν γὰρ οἶεται κἀνταῦθα λόγον εἶναι περὶ αίμορροϊδων, καὶ λέγειν τὸν ἰατρὸν εἰκὸς καὶ ἀληθὲς εἶναι εἰ διὰ τῶν αίμορροϊδων ἐκκρίσις ἐπιφαινόμενη λύει τὰ προειρημένα πάθη, εἶναι καὶ τοῦτο ἀληθές, αὐτὴν προγενομένην κωλύειν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τὰ πάθη συστῶσι. Καὶ ἀκούει τὰ ἐπιφαινόμενα ἀντὶ τοῦ ἐπιφαινόμενου, τουτέστιν ἢ αίμορροϊδῶν· οὕτω δὲ καὶ προγεγόμενα. Τὸ δὲ ρῆμα τὸ ῥύεται οὐ γράφει αὐτός, ἀλλὰ μεταβάλλει εἰς τὸ κωλύεται 30 τᾶλλα δέ, ἃ ἐφεξῆς, οὐκ ἔχειν δοκεῖ. Ἀρτεμίδωρος δὲ οὐκ οἶδ' ἔγωγε τί θέλει λέγει γὰρ πολλὰ οὕτω συγκεχυμένα, καὶ ἀνάρμοστα, καὶ ἀλλόκοτα, ὡς μηδὲ αὐτὸν εἰδέναι τί τῶν ἐκείνων κατὰ γε τὴν ἐμὴν δόξαν. Φησὶ μὴ κελεύειν Ἱπποκράτην πειρατέον εἶναι, ὡς τὰ ἐπιφαινόμενα, τουτέστιν ὅσα ἐπὶ νοσήματι τινι φαίνονται, ἐπειδὴν συστῆ, παύομεν ἔτι δὲ λύομεν τὰ πρότερον γεγενημένα καὶ διαστρέφει παντάπασιν τὴν λέξιν, πολλὰ τε προστί-

ΚΥΗΝ: ¹ ἠθροισθέντων ² τὴν αὐτὴν ⁴ πόνους ⁵ τοιαῦται οὐκοῦν ⁷ τοῖς λοιπαῖς ¹² τὰ ¹³ ὑπέρχεσθαι ¹⁷ δὴ deest εὐκαταφρόνητα μὴ εἰς σμικρὰ, ²¹ τρίβωνες ²⁷ πάθη συσι-
στώσι ²⁹ προγιγόμεναι ³² μὲν pro μὴ ³⁴ λύομεν

θησιν, ἄπερ, ὡς εἶπον, ἄγνωστα πᾶσιν ὄντα τυγχάνει. Σαβῖνος δὲ τὴν ῥῆσιν ἔχει τόνδε τὸν τρόπον· σκέψις μὲν ἐφ' οἷσι γεγόμενα ῥύεται. Ἄλλοι δὲ ἐν τοῖς πάνυ παλαιοῖς ἐδάφοις γεγράφθαι οὕτω φασί· σκῆψις μὲν εὖ οἷσιν ἐπιγεγόμενα ῥύεται, τούτων προγεγομένων κωλύει καὶ τὴν σκῆψιν ἀκούουσιν ἐπὶ τῆς ἀποσκήψεως εἰρησθαι, ὡς λέγειν Ἴπποκράτην, ἐφ' αἷς νόσοις γινόμεναι ἀποσκήψεις, λύειν δύνανται τὰς νόσους, εἰ προγένοντο 5 τούτων, κωλύειν γενέσθαι. Εἰ δὲ γράφεις μὴ τὸ σκῆψις, ἀλλὰ σκέψις, δυνατὸν ἔσται οὕτως ἀκούειν τῆς ῥήσεως, ἵνα λέγῃ σκεπτέον, πάντα, ἐφ' οἷς γεγόμενα ῥύεται, καὶ ἰστέον, ὅτι εἰ ταῦτα πρότερον γένοιτο, κωλύει γενέσθαι αὐτά· ὡς εἶναι συμβουλευτικὸν παράγγελμα, καὶ προσέτι εἰς τὴν θεραπείαν συντελεῖν, ἵνα προγεγομένων τοιούτων τινῶν, ἃ κωλύειν ἐσόμενα νοσήματα πέφυκε, μὴ θεραπείης ἂν, πρὶν τὴν ὠφέλειαν παρέχειν. Καὶ ἴσως ἢ παλαιὰ γραφὴ οὕτως εἶχεν· ἔπειτα δέ, σφαλέντος τοῦ πρώτου γράψαντος βιβλιο- 10 γράφου, ἢ τῶν ἐξηγητῶν διαφωνία τε καὶ τῆς ῥήσεως ἀσάφεια παρεῖπετο.

Λ'. Οἱ ὑποπτοι τόποι, ὑποδεξάμενοι πόνω, ἢ βάρει, ἢ ἄλλω τινί, ῥύονται ἄλλοισιν αἱ κοινωναίαι.

Τέσσαρές εἰσιν αἱ φυσικαὶ δυνάμεις ἐν τῷ σώματι ἡμῶν, ὡς τοῖς περὶ φυσικῶν 15 δυνάμεων ὑπομνήμασιν εδείχθη· πρώτη μὲν ἔλκτικὴ, δευτέρα δὲ καθεκτικὴ, τρίτη ἀποκριτικὴ, καὶ τετάρτη ἀλλοιωτικὴ. Ὡς δὲ πᾶν μόριον δύναμιν ἔχει τὴν τῶν οἰκείων ἔλκτικὴν, οὕτω καὶ τὴν τῶν ἀλλοτριῶν ἀποκριτικὴν. Τὸ δ' ἀλλότριον διττὸν ἔστι, τὸ μὲν τῷ ποσῷ, τὸ δὲ τῷ ποιῷ. Οὐ πᾶν δὲ μόριον ὁμοίως διάκειται πρὸς τὴν ἀποδοχὴν τῶν εἰσρεόντων, καὶ ἀπόκρισιν τῶν ἐνοχλούντων· ἀλλὰ αἱ σάρκες τε καὶ οἱ ἀδένες τὰς μὲν 20 ἄλλας τρεῖς δυνάμεις ἀσθενεστέρας ἔχουσι, τὴν ἀλλοιωτικὴν δὲ μόνην οὐ πολλῷ μείω τῶν ἄλλων μορίων. Ἐπὶ δὲ τοῖς ἀδένεσιν ὁ πνεύμων, ἐπειδὴ τὸ σῶμα αὐτοῦ χαυνόν ἔστι, καὶ ἀσθενεῖς ἔχει τὰς τρεῖς δυνάμεις ἐτοιμότατός ἔστι δέξασθαι τὸ ῥεῦμα· εἴθ' ἔξῃς ὁ σπλήν. Ἐγκέφαλος δὲ ὁμοίως τούτοις ἢ καὶ μᾶλλον ἐπιτήδειος τὸ ῥεῦμα δέξασθαι· ἀλλὰ διαφέρει αὐτῶν εἰς τὴν ἀπόκρισιν τῶν ὑποδεχομένων, ὅτι μεγάλας ἔχει κοιλίας, αἱ κατὰ τοὺς 25 κατάντεις πόρους ἐκκενοῦνται. Διὸ εἶδομεν πολλάκις εἰς τοὺς ἀδένας καὶ τὰς σάρκας καταβαίνειν τὰ ῥεύματα, οἷς ἂν ταῦτα τὰ ὄργανά ἔστι φύσει τοῦ σαρκώδους γένους ῥωμαλεώτερα, τουτέστιν ὁ πνεύμων, καὶ ὁ σπλήν, καὶ ὁ ἐγκέφαλος. Τούτου δὲ αἰτίον ἔστιν, ὡς κἂν μὴ βαρύνοιτό τι μόριον ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὸ χυμῶν, ἀλλὰ ὅμως δύναται ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν 30 ἄλλων μορίων ἐκρεόντων βαρύνεσθαι καί, εἰ ἴσχει τινὰ περιπτώματα κατὰ τὴν ποιότητα παρὰ φύσιν, ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν ὀρμᾶν αὐτῶν διὰ τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν, ὥσπερ δι' ὀχετῶν. Εἰ δὲ τὸ εἰσρέον αἷμα μοχθηρὸν εἴη, εἴτ' ἄλλος χυμὸς, τότε ἀνάγκη εἶς τι τῶν πλησίον ἀφικέσθαι μορίων αὐτόν· ἐπεὶ δ' ἂν δὲ ἐκεῖ καταστῆ, ἢ πεφθίῃσεται, ἢ διαφθαρεῖται ἢ μὴδὲν τούτων ποιηθῆσεται, ἀλλὰ εἰς ἕτερόν τι μόριον συμβήσεται αὐτῷ μεταρ-

ΚΥΗΝ: ² ἐπιγεγόμενα ³ ἐφ' οἷσιν ⁴ ἀκούειν ἀποσκήψιος ⁵ προγεγέννητο ⁶ κωλύει ⁷ γέγηται ⁸ θεραπείσης ⁹ περὶ τῶν ¹⁰ δὲ ἢ ¹¹ καταβαίνεσθαι ¹² Τοῦτο ¹³ δύνηται ¹⁴ εἰ ¹⁵ ἐπειδὴν

ῥεῖν, εἶτα ἔξ ἐκείνου πάλιν εἰς ἄλλο, καὶ τοῦτο γίνεσθαι ἀεὶ, ἄχρις ἂν εἷς τι κατασκήψη
 τοιοῦτον, ὃ μηκέτι εἰς ἄλλο διώσασθαι δύναται, τὸ πλεονάζον ἐν αὐτῷ. Ὅπερ εἶωθε συμ-
 βαίνειν μάλιστα ἐκείνοις τοῖς μορίοις, ἐν οἷς ἡ δύναμις ἀποκριτικὴ ἀσθενής ἐστι, καὶ μᾶλ-
 λον εἰ τὰ πλησιάζοντά ἐστι ῥωμαλεώτερα· τότε γὰρ τὸ ἀσθενὲς μόριον οὐ δύναται ἀπό-
 5 σασθαι τὸ λυποῦν εἰς τὰ πλησίον μὴ εἰσδεχόμενα διὰ τὴν ῥώμην αὐτῶν, ἀλλὰ μᾶλλον
 ἀντιπέμπει τε καὶ ἀντωθεῖ, ὡς ἰσχυρότερα τυγχάνοντα. Ἐξ ἄλλων μὲν οὖν τόπων εἰς
 ἄλλους γίνονται διαδοχαὶ τῶν χυμῶν, οἱ μεταφερόμενοι γεννᾶν τὰ νοσήματα πεφύκασι.
 Διὰ πολλὰς δὲ αἰτίας τὰ νοσήματα τίκτουσιν· αὐτὸς δὲ πόνος καὶ βάρος λέγει. Καὶ διὰ
 πόνον μὲν, ὅταν πονῇ τὸ μόριον, εἰς ὃ μεθιστάμενοι οἱ χυμοὶ κατασκήπτουσι· διὰ δὲ τὸ
 10 βάρος, ὅταν βαρυνόμενοι οὐ δύναται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μέρους φέρεσθαι καὶ οὕτω νόσος
 γεννᾶται. Ἐνίοτε δὲ φάρμακον δριμύ, ἢ τριψίς, ἢ θερμασία τις ἔξωθεν ἐμπίπτουσα ταῦτό
 τοῦτο ποιεῖ ὡς περ καὶ σφοδραὶ τινες τῆς ψυχῆς κινήσεις, ὡς ὄρηγῃ καὶ φόβος, αἰτίαν τού-
 του παρέχειν δοκοῦσι. Γίνονται μέντοι καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς φύσεως τῶν μορίων αἱ
 μεταστάσεις, ὡς ἴσμεν κοινωνίαν εἶναι τῶν τιτθῶν πρὸς τὴν μήτραν. Ὅθεν ἐν τῷ ἔκτω
 15 τῶν ἐπιδημιῶν εὐρήσεις γεγραμμένον, ἦν τῶν μασθῶν αἱ θηλαί, καὶ τὸ ἐρυθρόν χλωρὸν
 εἶη, νοσῶδες τὸ ἄγχος. Καὶ εἰκότως γε οἱ τιτθοὶ ὑστέρα συμπάσχουσιν· ἡ φύσις γὰρ
 ἀμφοτέρω τὰ μόρια εἰς ἑνὸς ἔργου ὑπηρεσίαν παρασκευάσε· διὸ συνῆψεν αὐτὰ διὰ τῶν
 ἀγγείων, καὶ φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας εἰς ὑποχόνδρια καὶ τὸ σύμπαν ὑπογάστριον ἦγαγε,
 κάπειτα συνῆψε ταῖς ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομέναις, ἀφ' ὧν ἐπὶ τε μήτραν καὶ
 20 ὄρχεον ἀφικνοῦνται φλέβες. Αὕτη δὲ ἡ κοινωνία διὰ τῶν ἀγγείων τούτων ἐγεννήθη, ἵνα
 ὅταν μὲν ἐν ταῖς μήτραις αὐξάνηται τε καὶ διαπλάττηται τὸ ἔμβρυον, ἐκεῖνο μόνον τὴν
 ἐξ ἀμφοτέρων ἐκεῖναι φλέβες ἐπάρδωσι τροφήν, ὅταν δὲ ἀποκηθῆν ἦ, τοῖς τιτθοῖς αὐθις
 ἐπιρῶεῖ σύμπασα. Νῦν δὲ ὡς περ κοινωνία τίς ἐστι ταῖς ὑστέραις πρὸς τιτθούς, οὕτως εἰς
 τε τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν καὶ ἀριστερὰν μήτραν ἐμβαίνουσιν ἀγγεῖα ἀπὸ τῶν εἰς τὸν
 25 κατ' εὐθὺν νεφρὸν ἐμπεφυκότα· καὶ ὄρχις, ποτὲ διὰ τὴν βῆχα οἰδήσας τεκμηρίον ἐστι
 τῆς κοινωνίας αὐτῷ πρὸς τὸ στῆθος, μαζούς, γονήν, καὶ ὑστέραν· καὶ τῷ στόματι τῆς κοι-
 λίας πρὸς τὴν καρδίαν· ὅθεν οἱ παλαιοὶ τὸ στόμα αὐτὸ καρδίαν ὠνόμαζον ἀφ' ὧν συμ-
 πτωμάτων ἐπιφέρει. Οὐ γὰρ μόνον ὡς καρδιακαῖς συγκοπαῖς, οὕτω καὶ ταῖς στομαχικαῖς
 ἀλίσκονται τινες, ἀλλὰ καὶ σπασμοῖς καὶ κάρσις, ἐπιληψίαις τε καὶ μελαγχολίαις· καὶ ταῦτα
 30 πάντα συμπασχόντων αὐτῷ μορίων ἑτέρων γίνεται. Διὸ ἐδιδάξαμεν ἐν τοῖς περὶ τῶν
 πεπονθότων τόπων ὑπομνήμασι δεῖν ἡμᾶς προσέχειν ἀκριβῶς τὸν νοῦν τοῖς κατὰ συμπά-
 θειαν ἐπ' αὐτῷ τῷ μέρει γινομένοις νοσήμασι, περὶ οὗ ἂν μέρους ὁ λόγος ἦ, καὶ χωρί-
 ζειν αὐτὰ τῶν κατὰ πρῶτον τῶν μερῶν λόγον γινομένων· ὅπερ οὐκ εἶναι χαλεπὸν δοκεῖ
 τῷ ἀνδρὶ τετριμμένῳ περὶ τὰς διαγνώσεις, ἃς ἡμεῖς παραδεδώκαμεν. Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ αὕτη

ΚΥΗΝ: ² δύνασθαι ⁷ ἄλλας ¹¹ ἢ τριψίς ¹⁴ ἔκτω vacat ¹⁶ ἄγχος ¹⁹ τοῖς ... ἀνα-
 φερομένοις ²⁰ ὄρχεων ²¹ τε deest τῶν pro τὴν ²² τῆς τιτθῆς ²⁴ τὸ pro τὸν νεφρῶν
²⁵ ὄρχις ²⁸ ὧν ἐπιφέρει ³⁴ παρεδώκαμεν

ῥῆσις κἄν τῷ ἔκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, κατὰ τὸ τρίτον μέρος γέγραπται, ὥσπερ καὶ αἱ ἐξῆς πᾶσαι ἄχρι τοῦ τέλους, οὐ μὴν διὰ τῶν αὐτῶν ῥημάτων· ἄλλως γὰρ οἱ κατὰ τὸν Ροῦφον τὸν Ἐφέσιον, ἄλλως δὲ οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον, καὶ ἄλλως πάλιν Ἀρτεμίδωρος ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων ἔγραψεν. Ὁ μὲν γὰρ Ροῦφός φησιν οὕτω ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις εὐρίσκεισθαι, ἄλλου τόπου τόποι ἀποδεξάμενοι, ἢ πόνω, ἢ βάρει, ἢ ἄλλῳ τινὶ ῥύονται 5 καὶ τῆς ἐπομένης ῥήσεως ἀρχὴν ποιεῖ τήνδε, ἀλλ' οἷαι κοινωνία, ὡς ἐπ' ἄλλο εἶδος κοινωνίας αὐτῶν μετεληλυθῆναι. Οἱ δὲ περὶ Σαβῖνον ταῦτα συνάπτονται, καὶ τῆς ἐχομένης ῥήσεως ἀρχὴν ποιοῦσι τήνδε, διὰ τὴν ῥοπήν. Ἀρτεμίδωρος πάλιν οὕτω γράφει, ἢ ἄλλοισι κατὰ τὰς κοινωνίας. Ἡμεῖς δὲ τὴν ἔννοιαν ἤδη ἐρμηνευσάμενοι, περὶ τῆς παλαιᾶς γραφῆς οὐδὲν πλέον ἔχομεν εἰπεῖν· διὸ πρὸς τὰ ἐξῆς μεταβαίνωμεν, ἵνα μηδὲν ἔχῃς ἄνευ 10 τῆς ἐξηγήσεως. Οἶσθα γὰρ καὶ σύ, ὅτι ἐν τοῖς ἅπασι σχεδὸν τοῖς τοῦ Ἱπποκράτους βιβλίοις ἐπιμαθεῖν μὲν οὐδὲν ἔχουσιν οἱ μανθάνοντες τὴν τέχνην ἔξωθεν, ὣν ἐν ταῖς ἰατρικαῖς πραγματείαις ἔγραψα κατὰ διέξοδον σαφῶς, ὡς καὶ τοὺς ὀκνηροὺς τε καὶ βραδεῖς τὴν διάνοιαν ἔπεσθαι τοῖς λεγομένοις. Ἡσυχνάμην ἄν ταῦτα λέγων, εἰ μὴ πρότερον ἅπαντα σχεδὸν τὰ τῆς ἰατρικῆς τέχνης τὰ χρήσιμα ἐγεγράφη, καὶ σὺ εἶδεις ἐμὲ 15 τ' ἀληθῆ λέγειν.

ΛΑ'. *Διὰ τὴν ῥοπήν οὐκ ἔτι αἷμα ἔρχεται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ χυμοῦ τὴν συγγένειαν τιαῦτα πύουσι.*

Τὸ αἷμα διὰ τε πολλὰς αἰτίας ῥεῖ, καὶ διὰ πολλῶν τόπων ἐκκρίνεται. Τμηθείσης δὲ φλεβὸς τοῦτο μὲν πρῶτον συμβαίνει καὶ τῆς ἀρτηρίας ἀναστομωθείσης, λεπτόν γὰρ τότε 20 καὶ ξανθὸν αἷμα ἐξακοντίζεται, εἴπερ συστάτος ἀνευρύσματος τρωθῆ, πνεύματι λεπτῷ καὶ πολλῷ συμμιγές, ἔστι δὲ καὶ θερμότερον τοῦ κατὰ τὰς φλέβας. Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἐκ θινῶν αἰμοῤῥαγία. καθ' ἣν οἶδάς ποτε ἡμᾶς προειρηκέναι, ὅτι ἐξ ἀριστεροῦ μυκτῆρος ῥυήσεται αὐθῆμαρ τὸ αἷμα· καὶ γεγονὸς τοῦτο ἐθανυμάζετο ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰατρῶν τότε παρόντων. Οὐκ ἦν δὲ χαλεπὸν τοῦτο προγινώσκειν· τοῖς μέντοι πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, οὐ 25 μόνον χαλεπὸν, ἀλλ' οὐδὲ δυνατόν ὅλως εἶναι δοκεῖ, μὴ δυναμένοις δύο ταῦτα σκέπτεσθαι, τό τε ὅθεν ἡ ὀρμὴ τῆς φύσεως, καὶ τὸ ποῦ, ἵνα συνεργήσωμεν ταῖς ἐλλείψεσι, καὶ κωλύσωμεν τὰς ἀμέτρως γενομένας φοράς. Διὸ ἡμεῖς ποτε μὲν ἐκ δεξιοῦ μυκτῆρος, ποτὲ δὲ ἐξ ἀριστεροῦ ῥυήσεσθαι τὸ αἷμα ἐπιστημονικῶς εἰρήκαμεν. Ὅτι μὲν ἐκ τοῦ στομάχου καὶ τῆς γαστρὸς ἐμείται τὸ αἷμα, ὁμολόγηταί πως τοῖς ἰατροῖς· καὶ μετὰ μὲν βηχὸς ἐκ τῶν 30 ὀργάνων τῶν ἀναπνευστικῶν ἀνάγεται, ἀποπτύεται δὲ ὥσπερ ἐκ τοῦ στόματος ἀπλῶς, ἐκ τῶν κατὰ γοργαρεῶνα καὶ φάρυγγα χρεμπτομένοις. Ἀλλὰ κατὰ διάβρωσιν γίνονται πολλάκις αἱ τοῦ αἵματος ἀναφοραὶ ἀθροαὶ μετὰ βηχός, ὅταν ἐμπεσόντος τινὸς τῷ θώρακι βάρους, αἰμοῤῥαγία πολλὴ αἶμα βηχί γίνεται. Εἰ δὲ ἀφρωδές τι συνεπτύσθῃ, σημεῖον ἔσται τῆς ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναγωγῆς· ἦν οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν ἢ ἀθεράπευτον, ἢ καὶ δυσθεράπευτον 35

ΚΥΗΝ: ¹⁵ εἶδης ¹⁷ συγγένειαν ²¹ ἀνευρύσματος ²² ἐκ τῶν ²³ πω εἰρηκέναι ²⁷ γινομένης ²⁸ ῥύσασθαι ³¹ ὀργάνων ἀναπνευστικῶν ³² χρεμπτομένης

εἶναί φασι. Κατὰ δὲ τὸν θώρακα οὐκ ἄγαν δύσκολον κολλᾶσθαι τὰ ἀγγεῖα ῥαγέντα, ἐφ' οἷς ἔπτυσεν αἷμα. Ὡσπερ δὲ ἐκ τοῦ θώρακος καὶ πνεύμονος πύεται, οὕτως ἐκ τοῦ στομάχου καὶ γαστρὸς ἐμείται, ἐκ νεφρῶν δὲ οὖρεῖται, ἐκ δὲ τῶν ἐντέρων διαχωρεῖται πολλάκις δὲ τὸ αἷμα ἀπομύττεται, ἣν καὶ μὴ παρῆ ὀδύνη ἢ βᾶρος τῆς κεφαλῆς, μήτε πληγὴ αὐτόθι γένη-
 5 ται. Σκεπτέον οὖν εἰ βδέλλα τις προσπεφυκυῖα τὴν τοῦ αἵματος ῥύσιν ἐργάζεται. ὡς καὶ ἐκ τῆς γαστρὸς ἐμείται ποτε τὸ αἷμα, βδέλλης καταποθείσης· οἶδα γὰρ ἐγὼ πολλοὺς τῶν ἱατρῶν ἀδυνατούντων διακρίναι τὰς διαθέσεις, ἐφ' αἷς ἐκκρίσεις αἵματος γίνονται. Ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν αἱμορροΐδων ἐκκρίσις οὐδὲ αὐτοὺς τοὺς κάμνοντας λανθάνει· τῶν δὲ ἄνωθεν ἐπὶ τὴν ἔδραν ἀφικνουμένων αἱματωδῶν, ἔνια μὲν ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἦκει, τινὰ δὲ προη-
 10 γήσατό τι τοιοῦτον εἰ ἐξαίφνης αἷμα πολὺ διαχωρήσειε, γινώσκεις ἀναστόμωσιν ἀγγεῖου γεγενημένην. Ἡπατος δ' αὐτοῦ ἀρῥῶστοῦντος ὡς τὸ πολὺ οἶον κρεῶν πλύμα ἐκκρίνεται, ποτὲ μὲν αἷμα καθαρὸν οὐ πολὺ, ποτὲ δὲ καὶ μετὰ χολῆς ξανθῆς, ποτὲ δὲ καὶ οἶον τρυξ αἵματος. Νῦν δὲ οὐ χρὴ λέγειν, ὡς ἐκ τῆς μήτρας τε καὶ ἄλλων μορίων τινῶν ῥεῖ, καὶ πῶς ἐπὶ κακῶ ἐν τοῖς μὴ διαλείπουσι πυρετοῖς· τοῦτο γὰρ αὐτὸς εἶπε διὰ ταύτην τὴν
 15 ῥῆσιν, αἱ ἀποχρέμψεις ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναί, καὶ αἱματώδεις, καὶ δυσώδεις, καὶ χολώδεις πᾶσαι κακαί. Ἐπειδὴ γοῦν ἐκ πολλῶν τόπων ἐκκρίνεσθαι τὸ αἷμα, εἰ μὲν διὰ ρινῶν, ἢ ἐκ τῆς γαστρὸς, ἢ ἀπὸ κεφαλῆς, ἢ μήτρας, ἢ ἥπατος, ἢ νεφρῶν, ἢ κύστεως τρωθείσης, ἢ ἄλλου τινὸς μορίου τρωθέντος, ἢ ἀγγείου ῥαγέντος, ἢ ἄλλως κακοπραγοῦντος, ἐκκενούμενον ἐπὶ τ' ἄλλα μόρια ῥέπει, δηλὸν ἔστιν, ὅτι οὐκέτι
 20 ἐκκενοῦται διὰ τοῦ πρόσθεν χωρίου. Ὡσπερ εἰ ἐκ τοῦ ἥπατος εἰς τοὺς νεφροὺς ἐκκενοῦται, καὶ τρέπεται εἰς τὸν θώρακα, ἢ καὶ εἰς τὸν πνεύμονα, τότε οὔτε οὖρεῖται οὔτε διαχωρεῖται, ἀλλὰ πτύεσθαι πέφυκε· καὶ εἰ φλεγματικός ὁ χυμὸς εἴη, ἀφρωδὲς τὸ αἷμα ἔσται, εἰ δὲ χολώδης, ὠχρόν, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κατὰ τὴν τοῦ χυμοῦ συγγένειαν. Ἄλλοι δὲ τὴν ῥοπὴν εἰς τροπὴν τρέπουσι, βουλόμενοι τρέπεσθαι τὸ αἷμα πολυειδῶς, ὡς ἐπὶ τὸ μελαγ-
 25 χολικόν, καὶ ἐπὶ τὸ πικρόχολον, καὶ ἐπὶ τὸ φλεγματικόν, ὡς καὶ ἐπὶ τὸ ἐρυθρόν, ὅτε μείζων ἔστι τοῦ αἵματος καθαρῶ, ἢ τῶν ἄλλων χυμῶν μοῖρα. Εἰ μὲν οὖν γραφὴ τοιαύτη εἴη, ἔσται καὶ ἀληθὲς ὃ λέγουσι, καὶ οἰκτεῖον τῆ τοῦ Ἱπποκράτους γνώμη· πτύουσι γὰρ πολλάκις τοιαῦτα οἱ κάμνοντες, καὶ ἐνίοτε οὐκ εὐπετὲς τοὺς χυμοὺς τοὺς ἐν πτυέλοις συ-
 κεχυμένους διακρίνειν, εἰ μὴ τις ἐν τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις εἴη πάνυ τετριμμένος.

30 ΛΒ'. Ἔστιν οἷον αἷμα ἀφίεσθαι ἐν καιρῶ, ἐπὶ τοῖσι τοιούτοισιν ἐπ' ἄλλοισι δέ, ὥσπερ ἐπὶ τοιούτοις, τοῦτο οὐκ εἰκός.

Ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ παρὸν βιβλίον ὑπομνημάτων εἴρηται τοὺς σκοποὺς τῆς τοῦ αἵματος ἀφαιρέσεως εἶναι πολλοὺς· μέγεθος δὲ τοῦ νοσήματος, καὶ τὴν ῥώμην δυνάμεως εἶναι πρώτους, φυλαττομένων ἀπάντων τῶν ἐκεῖ ἤδη εἰρημένων. Ὅταν μὲν οὖν τὸ

ΚΥΗΝ: ¹ δὲ deest οὕτω ⁵ βδέλλη ἐργάζεται ¹¹ πλύμα ¹⁵ ἀποχρέμψεις ἐν τοῖς
¹⁶ ἐκκρίνεται ¹⁸ τμηθέντος pro τρωθέντος ²¹ τότε γὰρ ²² εἰ pro εἴη ²⁵ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πικρό-
 χολον μείζων ²⁷ ἔσται ἀληθὲς ²⁸ τοῖς πτυέλοις ²⁹ ἢ pro εἴη ³¹ τοιούτοισιν

αἷμα πλέον ἐστὶν ἐν τισὶ τούτων, περὶ ὧν ἄνω εἴρηται, συμβουλεύει νῦν Ἱπποκράτης συνοΐσθαι αὐτοῖς τὴν ἀφαίρεσιν· μάλιστα δὲ εἰ μὴ τρέπεται ἀξιολόγως εἰς ἄλλον τινὰ χυμὸν· εἰ δὲ τροπὴ γεγένηται, οὐκ ἀφαιρετέον. Διὸ οὐκ ἀπίθανον ἴσως εἶη κατὰ τὴν προηγουμένην ῥῆσιν, οὐ τὸ ῥοπὴν ὄνομα, ἀλλὰ τὸ τροπὴν γράφεσθαι.

ΛΓ'. *Κώλυσις ἐπὶ τοῖσι δὲ δεῖ αἱματώδεα πτύουσι ὄρη, πλευρίτις, χολή.* 5

Πολλὰ πράγματα παρεῖχε τοῖς ἐξηγηταῖς αὕτη ἢ ῥῆσις· ἐπειδὴ ἄλλοι ἄλλως καὶ γράφουσιν αὐτὴν καὶ ἐξηγοῦνται. Ἐγὼ δὲ οὐ βούλομαι νῦν ἐνταῦθα διατριβεῖν ἐν ταῖς φλυαρίαις ἀλλοτριαῖς, ὡς ἐλέγχειν αὐτάς· μᾶλλον δὲ σπεύδειν πρὸς τὸ τέλος προθυμοῦμαι. Ἐννοία γοῦν τοῦ ῥητοῦ φαίνεται εἶναι, ὡς δεῖ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς τὸ αἷμα πτύουσι, πότερον ἀφαιρετέον, τμηθείσης φλεβός, τοῦ αἵματος, ἢ οὐ. Ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ αἱματώδει πτύσματι, φλεβοτομητέον πάντως ἂν ἦν· κωλύεται δὲ ἡ φλεβοτομία διὰ τὴν ὄραν, ἢ τὴν πλευρίτιδα, ἢ καὶ διὰ χολήν. τουτέστι τὸν χολώδη χυμὸν πλεονάζοντα. Προδήλον γάρ, ὅτι ὑπὸ κύνα οὐ φλεβοτομοῦμεν· κἂν ὁ κάμων ἢ χολώδης ἱκανῶς. Τὸ δὲ περὶ τῆς πλευρίτιδος δοκεῖ ἀμφισβήτησιν ἔχειν, ἐπειδὴ, ὡς ἐπὶ τῇ νόσῳ, τὴν φλεβοτομίαν ἀπαιτεῖ· ἀλλὰ καὶ αὐτὴ οὐκ ἀεὶ, ἢ μὴ ἄλλα παρῆ, ὅσα τὴν τοῦ αἵματος ἀφαίρεσιν ἐνδείκνυσι, περὶ ὧν εἶπομεν ἤδη πολλάκις ἐν ταῖς ἡμετέραις πραγματείαις. Ἔστι γὰρ ὅτε ἡ πλευρίτις ἐπιεικὴς ἐστὶ, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον φλεβοτομεῖν, εἰ καὶ τὸ αἷμα ὁ ἀνθρώπος πτύει, ἄλλοις δὲ τοῖς τῆς πλευρίτιδος βοηθήμασιν ἰᾶσθαι συμφέρεи. Ὡστε οὐκ ἀπίθανον κωλύεσθαι τὴν φλεβοτομίαν ἐπὶ τοῖς αἷμα πτύουσι, διὰ τὴν ὄραν τοῦ ἔτους λίαν θερμὴν, καὶ χολώδη φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ πλευριτικὸν πάθος, ὅτε ὁ κάμων διὰ τὴν πλευρίτιν τὰ αἱματώδη πτύει, μικρᾶς δηλονότι καὶ μετρίας οὔσης τῆς πλευρίτιδος. Ἴσθι δὲ ὅτι μὴ μόνον δεῖ τοῦ αἵματος ἀφαιρεῖσθαι τοὺς αἷμα πτύοντας, ἀλλὰ καὶ ὅσοι πτύσαντες καὶ ἐν τῷ παρανίκα ἐθεραπεύθησαν· μάλιστα δὲ εἰ τοιαύτην ἔχουσιν ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα καὶ πνεύμονα μορίοις κατασκευήν, ὡς εἰ πλέον βραχὺ τὸ αἷμα ἀθροισθεῖ, πάλιν αὐτοῖς ἀναστομωθῆναι τι τῶν ἀγγείων, ἢ ῥαγῆναι. Τούτους, εἰ καὶ μηδὲν εἶη κατὰ τὸ σῶμα σύμπτωμα, φλεβοτομεῖν χρὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἤρος, ὥσπερ καὶ τοὺς εἰς ἐπιληψίαν τε καὶ ἀποπληξίαν ῥαδίως ἐμπίπτοντας, τισὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων εὐαλότους ἀνθρώπους, καθάπερ εἴρηται ἤδη πολλάκις ἡμῖν, ὅπου καὶ τὴν αἰτίαν προστεθείκαμεν.

ΛΔ'. *Τὰ παρ' οὗς, οἷσιν ἂν ἀμφὶ κρίσιν γινόμενα, ἢ μὴ ἐκπύση, τούτου ἀπαλλασσομένου ὑποστροφὴ γίνεται καὶ κατὰ λόγον τῶν ὑποστροφέων τῆς ὑποστροφῆς γενομένης, αὐθις αἴρεται καὶ παραμένει, ὥσπερ αἱ τῶν πυρετῶν ὑποστροφαὶ ἐν ὁμοίᾳ περιόδῳ. Ἐπὶ τούτοις ἐλπὶς εἰς ἄρθρα ἀφίστασθαι.* 30

Οὐκ ἔστιν ὅπως ἀπαλλαχθήσομαι τῶν πραγμάτων, εἰ τὰς ἀρχαίας γραφάς, καὶ τὰς

KŪHN: ⁵ δὲ δὴ πτύουσι ⁸ ἀπάδειν pro σπεύδειν προθυμοῦμαι ¹⁵ εἰ μὴ καὶ ἄλλα ¹⁸ ἰᾶσαι ¹⁹ χῶραν ²³ καὶ deest εἰ ταύτην ²⁴ οἶ pro εἰ ἀθροισθῆ ²⁷ post ἐμπίπτοντας add. καὶ τοὺς ²⁸ προστεθείκαμεν ²⁹ ἐκπύσει ³⁰ post γενομένης add. κρινόμενα

διαφόρους τῶν προτέρων ἐξηγητῶν ἐρμηνείας τε καὶ ἐξηγήσεις θέλομι προστιθέναι· δια-
 φέρουσι γὰρ σχεδὸν ἅπαντες πρὸς ἀλλήλους, Γλανκίας, Ἡρακλείδης, καὶ Σαβίνος ἔν τε
 τῇ γραφῇ καὶ ἐν τῇ ἐξηγήσει. Λύκος δὲ οὐκ οἶδα ὅπως καὶ αὐτὸς περὶ τῆς ρήσεως ταύ-
 5 της διαλέγεται. Σάτυρος δὲ καὶ Φικιανός, οἷς ἀμφοτέροις διδασκάλοις ἐχρησάμην, πιθα-
 2 νώτερον ἐξηγοῦνται ὧν τὴν ἔννοιαν ἡμεῖς μιμούμενοι, διὰ ὀλίγων τὸν νοῦν τοῦ παλαιοῦ,
 ὡς οἷόν τε ἄν ὄμεν, λέξομεν. Τὰ παρ' οὗς φησιν οἰδήματα, ἢ καὶ ἐπάσματα (ἀμφοτέρος
 γὰρ αὐτὰ καλεῖν εἶωθεν), ἃ ἐν τῷ τῆς κρίσεως χρόνῳ γινόμενα, καὶ μὴ ἐκπιύσκοντα,
 ἀπαλλάττει, εἰδῶσιν τὴν ὑποστροφὴν ποιῆσθαι· ὑποστροφῆς δὲ γινομένης, τὰ ἐπάσματα
 10 πάλιν αὐξάνονται, καὶ κρίνονται κατὰ τὸν τῶν ὑποστροφῶν λόγον. Καὶ δεῖ προσδέχε-
 01 σθαι τοῖς οὕτω διακειμένοις ἀποστάσεις τινὰς εἰς ἄρθρα γενήσεσθαι ὅπερ ἐπὶ τῶν χρο-
 νιζόντων παθημάτων μάλιστα συμβαίνει. Αὕτη μὲν οὖν ἐστὶν ἢ τοῦ Ἱπποκράτους περὶ
 τῶν ἐπαρμάτων ἢ παρωτίδων ἔννοια. Περὶ δὲ τῆς τῶν παλαιότερων ἐξηγητῶν διαφωνίας
 ἔχω τοσοῦτον εἰπεῖν. Πρῶτον μὲν περὶ τῆς γραφῆς· ἐπεὶ τινες οὕτως ἀναγινώσκουσι,
 καὶ τούτου λαπασομένου, τινὲς δέ, τούτων ἀπαλλαττομένων, ἄλλοι δέ, ἐκ τούτων γίνεται
 15 ὑποστροφή· ὅτι ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τοῖς παλαιοῖς, ὧν ἡμεῖς οὐ χωρὶ δὲ μήτε κατὰ
 21 τύχην καὶ ἐκ τοῦ αὐτομάτου τὰς ἀρχαίας ρήσεις μεταλλάττειν· εἰ μὴ θέλει τις πάντα τὰ
 τῶν προτέρων ἀνδρῶν δόγματα τόνδε τὸν τρόπον ἀπὸ καὶ ἀνασκευάζεσθαι ὅπερ
 οὕτως εἰκόασιν ποιεῖν μάλιστα Διοσκορίδης τε καὶ Καπίτων, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶ τῶν ἐκεί-
 20 νων ἐπιτηδ αὐτὸς γὰρ ἢ ἀπλῶς καὶ ἔλλειπῶς, ἢ καὶ μετὰ τῆς τοῦ οἰκείου ὀνό-
 ματος προσθήκης, καθάπερ ἐν τῷ . . . τῶν ἐπι . . .

ΛΕ'. Οὖρον παχύ, λευκόν, οἶον τὸ τοῦ Ἄρχιγένους, ἐπὶ τοῖσι κοπιώδεσι τεταρταίοισιν
 ἔστιν ὅτε ἔρχεται, καὶ ῥύεται τῆς ἀποστάσιος· ἦν δὲ πρὸς τούτῳ καὶ αἰμορροαγίῃ ἀπὸ
 ῥινῶν ἰκανῶν, καὶ πάνν.

Τῷ μερικῷ παραδείγματι χρώμενος ἐπὶ τοῦ Ἄρχιγένους διδάσκει τοὺς ἐκ τῶν
 25 κόπων πυρέττοντας, τοῦ πυρετοῦ ἐπὶ τῷ πλήθει παχέων τε καὶ φαύλων χυμῶν συνιστα-
 μένου, ἰάσεσθαι, εἰ κένωσις διὰ τῶν οὔρων ποιεῖται. Διὸ εἶπεν αὐτὸς οὔρον παχύ. Εἰ δὲ
 ἐν τῇ ἡμέρᾳ κρίσιμῳ ἢ ἔκκρισις τὴν ἀρχὴν ἔχει, τότε πιστοτέραν τε καὶ βεβαιότεραν ἔσε-
 σθαι λύσιν ἐλπίς ἐστίν· ἀλλὰ καὶ παύσεται ἢ νόσος εἰ ἐκ τῶν ῥινῶν τὸ αἷμα ἐκρῦσει.
 Πρόσεχε δὲ τῷ προσδιορισμῷ τὸν νοῦν, φησὶ γάρ, ἰκανῶς καὶ πάνν· ὡς εἰ μὴ πάνν καὶ
 30 μὴ ἰκανῶς, καὶ μὴ οἶον καὶ ὄσον δεῖ αἰμορροαγίῃ, μὴ μέλλειν τὴν νόσον λύσειν. Σημαί-
 01 νει δὲ καὶ ποίῳ κακῷ ἀλίσκονται, εἰ μὴτε διὰ οὔρων, μὴτε διὰ τῆς αἰμορροαγίας κρί-
 νονται, τὸ τῆς ἀποστάσεως ὄνομα προστιθείς. Διότι ἐπὶ πολὺ τούτοις νόσημα τὴν ἀπό-

ΚΥΗΝ: ⁴ καὶ Ἡρος pro Σάτυρος εἰς pro οἷς ⁶ ὡς οἰοί τε ⁸ ἐκπιύσαντα ἀποστρο-
 φὴν ⁹ κατὰ τοῦ ¹⁰ λόγου ¹⁵ γίνεται ὑποστροφή desunt ¹⁶ μηδὲ καὶ τοῦ αὐτομάτου ἢ pro εἰ
¹⁸ ὄντως pro οὕτως ¹⁹ ἐπὶ τηδ ²¹ τεταρταίους ²³ ἰκανῶς ²⁵ φαύλων τε καὶ παχέων χυμῶν συνι-
 σταμένων ²⁶ ἰάσασθαι ²⁹ ὡσεὶ ³⁰ αἰμορροαγίῃ μέλει λύσιν ³¹ οἱ μὴτε pro εἰ μὴτε
²⁸ τὸ νόσημα

στασιν επιφέρει· ὅπερ μὴ ποιεῖν δύναται ἐπὶ τοῖς ἤδη διὰ τῶν οὖρων, ἢ τῆς τοῦ αἵματος ἐκ ῥινῶν κενώσεως κριθεῖσι. Νῦν δὲ τὴν τῶν ἐξηγητῶν διαφωνίαν κατὰ τὴν γραφὴν παραβήσομαι, καὶ πρὸς τὴν ἐχομένην ῥῆσιν, τελευταίαν οὔσαν τῶν ἐν τῷδε τῷ περὶ χυμῶν συγγράμματι περιεχομένων, ἤξω.

ΛΓ'. Ἐφ' τὸ ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ ἀρθριτικῶ πάθει ἐγένετο, ἦν ἡσυχαιτέρος· ἐπεὶ δὲ τοῦτο
ἠητρεύθη, ἐπιπονώτερος.

5

Τὴν τῶν ὀνομάτων κατὰ τὴν γραφὴν διαφωνίαν, ὅταν ἡ αὐτὴ φυλάττηται διάνοια, ἐατέον ἐστίν· ὅταν δὲ τὴν διάνοιαν ὑπαλλάττη, οὐκ ἀμελητέον αὐτῆς, ὥσπερ καὶ νῦν. Παλαιότερα γὰρ ἔχει τὸ ἔντερον, καὶ ἀρθριτικὸς ἐγένετο· ἄλλη δέ, τὸ ἔτερον ἐπὶ δεξιὰ ἀρθριτικῶ πάθει ἐγένετο· ἵνα κατὰ τὴν πρώτην ἀκούομεν περὶ τῶν ἀλγησάντων ἢ τεινομένων τὸ ἔντερον, κατὰ δὲ τὴν ὑστερον γραφὴν ἀκούομεν τὸ ἔτερον τῶν παρὰ τὸ οὖς
10 γινομένων, περὶ οὗ καὶ πρότερον εἶπεν. Ἐλλὰ πῶς δυνατὸν κουφίσαι τὸν ἀρθριτικὸν τὸ παρὰ οὖς συνιστάμενον; ἴσως μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ ἀλγήματος τοῦ κώλου πιθανὸν τὰ τῶν ἀρθριτικῶν ἀλγήματα παύεσθαι, ἐπειδὴ ταῦτα σφοδρότερα τυγχάνει γέγραπται γὰρ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, τῶν πόνων ἅμα γενομένων, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἔτερον. Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ περὶ τοῦ τυφλοῦ καλουμένου ἐντέρου λελέχθαι ταῦτα
15 οἴονται. Ἐγὼ δὲ ἠγοῦμαι μὴ πρόπειν ἡμᾶς ἐν ταῖς αἰνιγματώδεσι λέξεσιν ἐγχεροῦν, ἔχοντας δηλονότι ἄλλα πολλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων θεωρίαν, καὶ πρὸς τὰ ἔργα τῆς τέχνης χρήσιμα, περὶ ἃ συμφερόντως τε καὶ μετὰ δόξης καλῶς δυνάμεθα καταγίνεσθαι*.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ

ΤΩΝ ΕἰΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΧΥΜΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΓΑΛΗΝΟΥ

ΚῦHN: ⁶ φυλάττηται ⁸ ἄλλοι ¹⁰ ὑστέραν ¹² οὖν deest τοῦ κοίλου ¹³ ἀλγημάτων
¹⁴ γινομένων τὸν ἑαυτὸν.— Vid. praeterque Kühnii «Addenda» ad finem Vol. XVI Oper. Galeni, pag. 841-2.

* Τὸ ὅλον κείμενον τοῦ ἔργου τοῦ Γαληνοῦ ἐξεδόθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Χίου ἀπογράφου τοῦ Ἄδαμ. Κοραῆ, τηρηθείσης ἐπακριβῶς ἔτι τῆς κατ' αὐτὸν στίξεως καὶ τῆς ἐνάρξεως ἐνίων περιόδων διὰ κεφαλαίων στοιχείων. Ἐλάχισται διορθώσεις ἐπεβλήθησαν, ὡς ἀπαραίτητοι, τοῦναντίον δὲ οὐκ ὀλίγα λέξεις ἢ χωρία ἡμαρτημένα κατελείφθησαν, ὧν ὁμως ἡ διόρθωσις ἀκολουθεῖ ἐν τοῖς κατωτέρω σημειώμασι τοῦ Κοραῆ.